

Jaarrapport

2019

Inhoudsopgave

BESTUURSVERSLAG	5
1 Voorwoord	6
2 Kerncijfers	8
3 Karakteristieken van het pensioenfonds	10
3.1 Profiel	10
3.2 Organisatie	12
4 Governance	22
4.1 Besluitvorming	22
4.2 Wijzigingen in fondsdocumentatie	22
4.3 Beloningsbeleid	23
4.4 Compliance en risicobeheersing	24
4.5 Deskundigheidsbevordering en bestuurlijke effectiviteit	29
4.6 Follow-up bevindingen intern toezicht	30
4.7 Toezichthouders DNB en AFM	30
4.8 Naleving wet- en regelgeving	32
4.9 Relatie met Achmea	32
4.10 Ontwikkelingen wet- en regelgeving	34
5 Communicatie	36
5.1 Ons communicatie beleid	36
5.2 Communicatie op de deelnemer afgestemd	36
5.3 Uniforme rekenmethode (URM) op het UPO 2019	36
5.4 Stakeholders actief informeren over belangrijke ontwikkelingen	37
5.5 Communicatie met belanghebbendenorganen	37
6 Vermogensbeheer	38
6.1 Beleggingsbeleid	38
6.2 Investment beliefs	38
6.3 Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)	39
6.4 Afdekkingsbeleid per kring	42
6.5 Strategische Mix en Rendement	43
6.6 Beleggingsomgeving	49
6.7 Vooruitblik 2020	59
6.8 Beheerkosten van het fonds	60
6.9 Risicoparagraaf	61
7 Verslag over boekjaar en vooruitzichten	65
7.1 Ontwikkelingen in 2019	65
7.2 Marktontwikkeling	65
7.3 Toekomstverwachtingen	66
7.4 Weerstandsvermogen	66
7.5 Gebeurtenissen na balansdatum	67
8 Algemene informatie Kringen	68
8.1 Kringen binnen Centraal Beheer APF	68
8.2 Algemene toelichting op onderwerpen voor de kringen	69

9	Verslag Kring DC	72
9.1	Kerncijfers Kring DC.....	72
9.2	Pensioenparagraaf.....	74
9.3	Financiële paragraaf	78
9.4	Vermogensbeheer.....	79
9.5	Actuariële paragraaf.....	80
9.6	Terugblik 2019	86
9.7	Gebeurtenissen na balansdatum	86
10	Verslag Kring DB Premie	87
10.1	Kerncijfers Kring DB Premie	87
10.2	Pensioenparagraaf.....	88
10.3	Financiële paragraaf	90
10.4	Vermogensbeheer.....	91
10.5	Actuariële paragraaf.....	92
10.6	Terugblik 2019	96
10.7	Gebeurtenissen na balansdatum	96
11	Verslag Kring DB Stabiliteit.....	97
11.1	Kerncijfers Kring DB Stabiliteit	97
11.2	Pensioenparagraaf.....	98
11.3	Financiële paragraaf	100
11.4	Vermogensbeheer.....	101
11.5	Actuariële paragraaf.....	102
11.6	Terugblik 2019	106
11.7	Gebeurtenissen na balansdatum	107
12	Verslag Kring DB Koopkracht	108
12.1	Kerncijfers Kring DB Koopkracht.....	108
12.2	Pensioenparagraaf.....	109
12.3	Financiële paragraaf	111
12.4	Vermogensbeheer.....	112
12.5	Actuariële paragraaf.....	113
12.6	Terugblik 2019	117
12.7	Gebeurtenissen na balansdatum	117
13	Verslag Pensioenfondsenkring 1	118
13.1	Kerncijfers Pensioenfondsenkring 1.....	118
13.2	Pensioenparagraaf.....	119
13.3	Financiële paragraaf	121
13.4	Vermogensbeheer.....	122
13.5	Actuariële paragraaf.....	123
13.6	Terugblik 2019	127
13.7	Gebeurtenissen na balansdatum	127
14	Verslag Kring RBS	128
14.1	Kerncijfers Kring RBS	128
14.2	Pensioenparagraaf.....	129
14.3	Financiële paragraaf	131
14.4	Vermogensbeheer.....	132

14.5	Actuariële paragraaf	133
14.6	Terugblik 2019	136
14.7	Gebeurtenissen na balansdatum	136
15	Verslag Kring Bavaria	137
15.1	Kerncijfers Kring Bavaria.....	137
15.2	Pensioenparagraaf.....	138
15.3	Financiële paragraaf	141
15.4	Vermogensbeheer.....	142
15.5	Actuariële paragraaf.....	143
15.6	Terugblik 2019	147
15.7	Gebeurtenissen na balansdatum	147
16	Verslag Kring Sligro Food Group.....	148
16.1	Kerncijfers Kring Sligro Food Group.....	148
16.2	Pensioenparagraaf.....	149
16.3	Financiële paragraaf	152
16.4	Vermogensbeheer.....	153
16.5	Actuariële paragraaf.....	154
16.6	Terugblik 2019	158
16.7	Gebeurtenissen na balansdatum	159
17	Ondertekening bestuursverslag door bestuursleden	160
	JAARREKENING 2019.....	161
18	Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds Jaarrekening 2019.....	162
19	Kring DC Financiële verantwoording 2019.....	182
20	Kring Premie Financiële verantwoording 2019	212
21	Kring Stabiliteit Financiële verantwoording 2019	246
22	Kring Koopkracht Financiële verantwoording 2019.....	279
23	Pensioenfondsenkring 1 Financiële verantwoording 2019.....	313
24	Kring RBS Financiële verantwoording 2019	346
25	Kring Bavaria Financiële verantwoording 2019.....	379
26	Kring Sligro Food Group Financiële verantwoording 2019.....	413
	OVERIGE GEGEVENS	445
27	Verslag van het Samengevoegd Belanghebbendenorgaan.....	446
28	Verslag van het Belanghebbendenorgaan kring RBS.....	449
29	Verslag van het Belanghebbendenorgaan kring Bavaria	452
30	Verslag van het Belanghebbendenorgaan Pensioenfonsenkring 1	455
31	Verslag van het Belanghebbendenorgaan Sligro Food Group.....	458
32	Verslag van het Kringoverstijgend Medezeggenschapsorgaan	460
33	Verslag van de Raad van Toezicht	461
34	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	469
35	Statutaire regeling omtrent de bestemming van het resultaat van de bedrijfsomgeving	475
	Bijlage 1: Begrippenlijst	476
	Bijlage 2: Nevenfuncties	481

BESTUURSVERSLAG

1 Voorwoord

Hierbij presenteren wij het jaarrapport van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, handelend onder de naam Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds (hierna: Centraal Beheer APF of het fonds) over het boekjaar 2019. Met dit bestuursverslag informeren wij u over de ontwikkelingen van het fonds en de financiële stand van zaken.

Wij zien de consolidatie in de Nederlandse pensioenmarkt doorzetten. In 2019 heeft het bestuur de missie, visie en strategie herijkt. Ook hebben wij ons acquisitiebeleid en toetredingsbeleid nader vormgegeven. In 2020 geven wij invulling aan ons strategisch plan. Dit helpt ons koers te houden naar een persoonlijk pensioen voor onze deelnemers. Waarbij wij risico's goed blijven beheersen en de uitvoering waarborgen tegen acceptabele kosten.

Uiteraard raakte de corona-crisis en de impact hiervan op de financiële markten ook ons pensioenfonds. Vanzelfsprekend hebben wij alle adviezen van het RIVM en de Rijksoverheid gevolgd over hygiëne en thuiswerken. Wij hebben gepaste maatregelen genomen om ieder in ieder geval onze bedrijfsvoering te kunnen continueren. De uitbetaling van pensioenen aan onze deelnemers is daardoor niet in gevaar gekomen. Ook hebben wij de situatie op de financiële markten op dagbasis gevolgd en onze aangesloten werkgevers en onze deelnemers op de hoogte gebracht van de stand van zaken en mogelijke consequenties hiervan.

De deelnemer centraal

Bij Centraal Beheer APF staat het belang van de deelnemer steeds centraal. Onze missie is om een totale oudedagsvoorziening bereikbaar te maken voor iedereen. Wij willen voor elke ingelegde euro zo veel mogelijk pensioen realiseren. En wij willen onze deelnemers inzicht geven in hun totale pensioensituatie, zodat de deelnemers weten waar zij aan toe zijn. Door de ontwikkeling op de financiële markten en onze beleggingsstrategie waren de beleggingsresultaten over 2019 goed te noemen. Er zijn hoge rendementen op onze beleggingen behaald. De lage rente heeft echter ook in 2019 een negatief effect gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraden. Wij blijven de ontwikkeling van de dekkingsgraden monitoren om de benodigde maatregelen tijdig te treffen. Eind 2019 hebben wij onze deelnemers proactief geïnformeerd over de ontwikkelingen van de dekkingsgraden en de mogelijke consequenties hiervan. Wij hebben tevens aangegeven wanneer nadere informatie kan worden verwacht. Wij blijven hierover zorgvuldig communiceren met onze deelnemers.

Onze groei

2019 stond vooral in het teken van de groei van ons pensioenfonds. Om met die groei mee te kunnen bewegen is ook de organisatie in 2019 flink versterkt.

In 2019 hebben wij 593 nieuwe werkgevers met hun werknemers mogen verwelkomen. Per 1 januari 2020 is dit aantal met 275 werkgevers verder gestegen. Hiermee steeg het totaal aantal aangesloten werkgevers naar meer dan 1.000. Per 1 januari 2019 hebben we met Cindu International de eerste deelnemer in de nieuwe Pensioenfondsenkring 1 ontvangen. Per 1 oktober 2019 is de eigen Kring Sligro Food Group ingericht. Per 1 januari 2020 zijn ook Chemours en equensWorldline toegetreden tot eigen kringen. Daarnaast zijn wij met twee andere fondsen aan het kijken op welke wijze we hen kunnen verwelkomen. Hierdoor is het toevertrouwde vermogen begin 2020 op € 3,2 miljard gekomen (per 31 december 2019 : ca 2 miljard). Dit is exclusief de twee fondsen waarmee we in transitie zijn en waarvoor het vermogen € 350 miljoen bedraagt.

Hiermee hebben wij onze doelstellingen voor 2019 behaald en zijn wij positief gestemd over de ontwikkelingen in 2020. Er is een groot aantal fondsen waarmee wij in gesprek zijn over mogelijke toetreding tot ons APF. Ook verwachten wij weer een flink aantal toetredende werkgevers per 1 januari 2021.

In juli 2019 hebben wij afscheid genomen van onze toenmalige voorzitter Huub Hannen. Wij willen hem hierbij nogmaals bedanken voor zijn inzet bij de start en opbouw van het Centraal Beheer APF. Daarin heeft hij een enorme belangrijke rol en bijdrage geleverd.

Per 9 november is hij opgevolgd door onze nieuwe voorzitter Janwillem Bouma. In de tussentijd heeft Hans Kempen de rol van plaatsvervangend voorzitter ingevuld. Om onze groei in goede banen te kunnen leiden is tevens het bestuursbureau verder versterkt in 2019. Ook in 2020 zal het bestuursbureau nog verder worden uitgebreid. Dit met name vanwege de grote groei die wij in 2019 hebben mogen doormaken en de verwachte groei in 2020 en verder.

Continuïteit gewaarborgd

Met Achmea zijn wij een nieuwe schenking en garantstelling ter dekking van aanloopverliezen en weerstandsvermogen overeengekomen. Hiermee is de continuïteit van het fonds als ook de aanwezigheid van voldoende weerstandsvermogen tot 2022 gewaarborgd. Jaarlijks wordt een nieuw schenkingsverzoek gedaan, gecombineerd met het één jaar opschuiven van de garantstelling, totdat het break-even punt voor Centraal Beheer APF is bereikt en zich geen aanloopverliezen meer voordoen.

De toekomst

Centraal Beheer APF wil samen met pensioenfondsen en werkgevers voor nu en de toekomst blijven werken aan een persoonlijk pensioen dat beheersbaar is en tegen acceptabele kosten. Zodat we voor iedere euro die we inleggen straks zoveel mogelijk pensioen realiseren. In 2020 willen wij nog meer focus aanbrengen op de communicatie met onze deelnemers. In 2019 is daartoe de communicatiecommissie opnieuw en versterkt in het leven geroepen. Communicatie is voor ons als bestuur een speerpunt dat zich zal vertalen in onder andere een nieuwe opzet van onze website en de wijze waarop wij met onze deelnemers communiceren.

Met het oog op deze toekomst is de brede pensioendiscussie over de hervorming van het pensioenstelsel belangrijk voor het fonds. Wij volgen de discussie nauwlettend en bereiden ons voor op de verwachte wijzigingen in het pensioenstelsel. Op dit moment voeren wij zowel DB, DC als CDC regelingen uit en bieden wij ook al de mogelijkheid om vanuit een DC regeling direct pensioen in een DB regeling in te kopen.

Dit maakt dat wij, in samenhang met het ons geschonken vertrouwen door onze deelnemers en de op handen zijnde en potentiële nieuwe toetredingen, de toekomst vol vertrouwen tegemoet zien.

Dankwoord

Graag bedanken wij onze klanten en deelnemers voor dit vertrouwen in Centraal Beheer APF. Daarnaast gaat onze dank uit naar de leden van de raad van toezicht, de leden van de belanghebbendenorganen, de medewerkers van het bestuursbureau, de medewerkers van onze uitbestedingspartners en de externe adviseurs voor de bijdragen die zij ook dit verslagjaar weer hebben geleverd om het Centraal Beheer APF tot een succes te maken.

Zeist, 29 juni 2020

Drs. J. Bouma, voorzitter

Drs. H.A. Kempen, plaatsvervangend voorzitter

Drs. A.B. Peters-Derksen AAG, bestuurslid

Drs. L.J. van der Put RBA, bestuurslid

2 Kerncijfers

Dit hoofdstuk bevat de kerncijfers van het pensioenfonds. Wij nemen op termijn hier de gegevens op over (maximaal) vijf opeenvolgende jaren.

Kerncijfers Centraal Beheer APF

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Werkgevers	894	301	155	7
Actieven en arbeidsongeschikten	27.026	6.284	4.358	1.018
Gewezen deelnemers	16.964	4.104	3050	62
Pensioengerechtigden	2.336	483	452	-
Totaal aantal deelnemers	46.326	10.871	7.860	1.080
Totaal belegd vermogen	1.973.464	1.034.682	1.019.153	2.257

In de standaardkring hebben werkgevers doorgaans lopende contracten tot het eind van het jaar. Hierdoor vinden de nieuwe aansluitingen voornamelijk plaats op 1 januari van een kalenderjaar. In 2019 hebben wij 593 werkgevers mogen verwelkomen en aansluiten in onze kringen.

31-12-2019 Bedragen in € x 1.000	Kring DC	Kring DB Premie	Kring DB Stabiliteit	Kring DB Koop- kracht	Pensioen fondsen kring 1	Kring RBS	Kring Bavaria	Kring Sligro Food Group	Totaal CB APF
Werkgevers	739	71	48	33	1	-	1	1	894
Actieven en arbeidsongeschikten	16.038	4.351	620	838	62	20	954	4.143	27.026
Gewezen deelnemers	5.653	1.197	84	95	413	1.656	780	7.086	16.964
Pensioengerechtigden	37	22	4	7	933	170	309	854	2.336
Totaal aantal deelnemers	21.728	5.570	708	940	1.408	1.846	2.043	12.083	46.326
Belegd vermogen	112.987	38.386	7.798	11.829	179.152	905.918	251.086	466.308	1.973.464

31-12-2019 Bedragen in € x 1.000	Kring DC	Kring DB Premie	Kring DB Stabiliteit	Kring DB Koop- kracht	Pensioen fondsen kring 1	Kring RBS	Kring Bavaria	Kring Sligro Food Group	Totaal CB APF
Technische voorziening	121.220	48.040	8.076	12.973	148.935	656.721	269.429	429.198	1.694.592
Beschikbare Premie	80.752	25.393	4.266	7.018	763	-	8.913	4.545 ¹	131.560
Uitkeringen	127	43	2	11	6.033	4.434	3.354	750	14.754
Dekkingsgraden in %									
Beleidsdekkingsgraad	100,9%	89,3%	101,3%	100,9%	119,3%	139,5%	93,3%	107,2%	
Dekkingsgraad	100,9%	86,5%	96,6%	96,7%	121,1%	138,1%	93,1%	108,1%	

Resultaat Centraal Beheer APF

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Vergoeding beheerskosten	523	335	252	0
Beheerkosten	-/- 4.086	-/- 2.540	-/- 2.111	-/- 1.029
Overige baten en lasten	4.168	1.976	3.727	-/- 45
Resultaat CB APF	605	-/- 229	1.868	-/- 1.074
Weerstandsvermogen per ultimo				
Beschikbaar weerstandsvermogen*	4.188	3.091	3.304	1.071
Vereist weerstandsvermogen	4.010	2.082	2.050	1.319
Surplus*	178	1.009	1.254	-248

* In 2016 en 2017 is in de berekening van het beschikbaar weerstandsvermogen ten onrechte geen rekening gehouden met maximering van het meetellen van de achtergestelde lening tot 50% van het vereiste weerstandsvermogen. De vergelijkende cijfers zijn daarom aangepast.

¹ Dit is inclusief 90 vrijval uit het premiedepot van Kring Sligro Food Group dat beschikbaar is als feitelijke premiedekking voor de gedempte kostendekkende premie

3 Karakteristieken van het pensioenfonds

Dit hoofdstuk beschrijft het profiel van het pensioenfonds, de organisatie en de diversiteit binnen het bestuur en de overige gremia.

3.1 Profiel

Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, handelend onder de naam Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds, is op 14 oktober 2015 opgericht en ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 64346544.

Centraal Beheer APF is een Algemeen Pensioenfonds (APF) als bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet. Wij voeren onder de naam Centraal Beheer APF meerdere pensioenregelingen uit en houden daarvoor een afgescheiden vermogen aan per kring. In de statuten is vastgelegd dat het fonds de dekking van de pensioenaanspraken en rechten op pensioen in eigen beheer zal houden.

Voor iedere kring is een Actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) opgesteld. De Abtn beschrijft de actuariële en financiële opzet van het fonds, waaronder de risicobeheersing en de wijze van uitvoering van de pensioenregeling van de desbetreffende kring. Onderdeel van het beleid is een noodprocedure waarin is beschreven hoe het fonds omgaat met de besluitvorming in spoedeisende situaties. Deze noodprocedure is onderdeel van het financieel crisisplan dat per kring als bijlage bij de desbetreffende Abtn is opgenomen.

Ons handelen wordt bepaald door onze missie, die wij hebben vertaald in onze visie en de daarvan afgeleide ambitie. Hierbij verliezen wij onze kernwaarden niet uit het oog.

3.1.1 Missie

Een totale oudedagsvoorziening bereikbaar maken voor iedereen. Wij willen voor elke ingelegde euro zo veel mogelijk pensioen realiseren. En wij willen onze deelnemers inzicht geven in hun totale pensioensituatie, zodat de deelnemers weten waar zij aan toe zijn.

3.1.2 Visie

De werkelijkheid van vandaag maakt van de oude dag een nieuwe dag die vraagt om andere oplossingen.

De werkelijkheid van vandaag

De wereld verandert snel. Wij leven langer, solidariteit tussen generaties staat onder druk, wij kennen een historisch lage rente en de fiscale voordelen van pensioen nemen af, terwijl wij de pensioenlasten zien stijgen.

Het pensioenstelsel in Nederland is continu in ontwikkeling. De arbeidsmarkt flexibiliseert en de overheid legt meer verantwoordelijkheid bij de burger. Dat geldt voor zorgtaken maar ook voor de eigen oudedagsvoorziening. De verzorgingsstaat verandert in een samenleving waar wij meer zelf moeten doen, zelf moeten organiseren. Terwijl mensen nog steeds pensioen onbewust zijn en het vertrouwen in een goede oudedagsvoorziening niet vanzelfsprekend is. Wij geloven in de kracht van het collectief bij het realiseren van een goed persoonlijk pensioen. Dit vraagt andere oplossingen dan tot op heden in de traditionele pensioenmarkt worden aangeboden.

Andere oplossingen

Om de kosten voor het beheer van pensioen betaalbaar te houden en om inzicht te verschaffen, blijven wij innoveren en kijken wij naar nieuwe oplossingen, zoals een verdere digitalisering van onze dienstverlening. Tegelijkertijd willen wij robuust en betrouwbaar zijn in het nakomen van afspraken.

Kernwaarden

Wij handelen vanuit de volgende kernwaarden:

- Samen
- Innovatief
- Digitaal
- Transparant
- Professioneel

Samen

Samen staan wij sterker.

Innovatief

De kracht om in te spelen op de dynamiek van de markt en continu te vernieuwen.

Digitaal

De voordelen van digitalisering te benutten.

Transparant

Inzicht geeft duidelijkheid.

Professioneel

Pensioenfonds en zijn financiële instellingen en moeten professioneel werken, het APF doet dit al.

3.1.3 Ambitie

Het persoonlijk pensioenfonds: Samen werken aan een persoonlijk pensioen.

Persoonlijk pensioen

Het is onze ambitie om een persoonlijk pensioen voor iedereen mogelijk te maken. Want een pensioen is voor iedereen anders. De een wil vooral 'goed leven', reizen of leuke dingen met de kleinkinderen doen. Anderen willen vooral goede zorg kunnen betalen en blijven wonen in hun eigen huis. De één durft meer risico te nemen dan de ander. Daarom is het belangrijk dat wij samen zoveel mogelijk uit de financiële mogelijkheden halen voor deze persoonlijke wensen. Daarbij is er inzicht en overzicht in het totale inkomen voor later en kunnen er persoonlijke keuzes gemaakt worden, waarbij er inspraak mogelijk is.

De kracht van iedereen

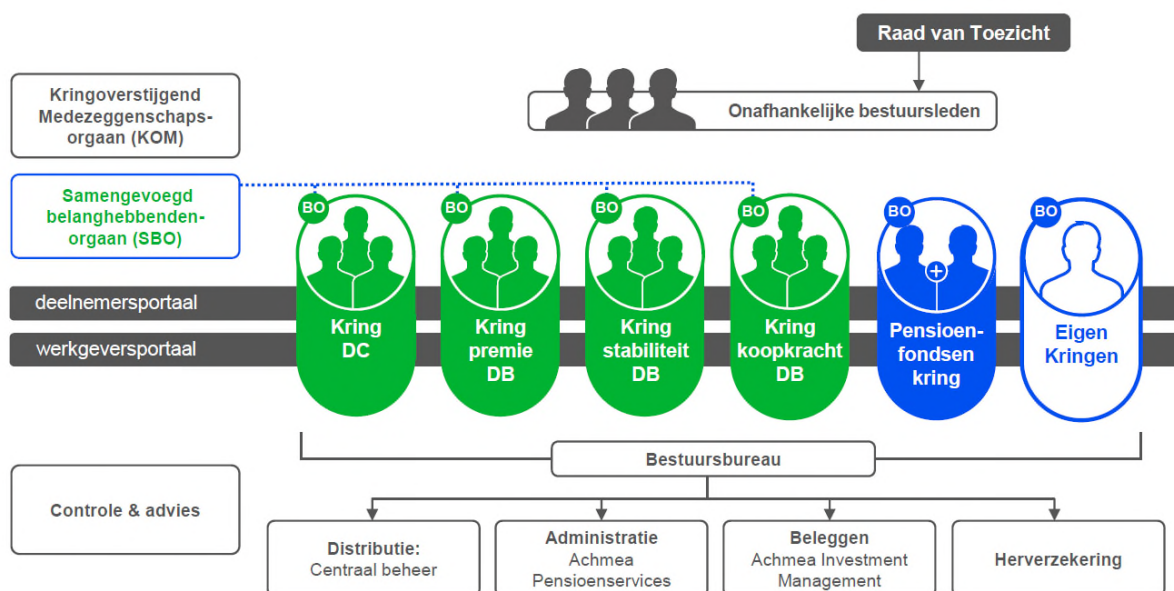
Samen sluit aan bij onze coöperatieve kernwaarde, vormt de basis voor Centraal Beheer APF en gaat uit van solidariteit tussen mensen op basis van welbegrepen eigenbelang. Wij delen risico's en resultaat met elkaar. Wij maken innovatie mogelijk en door samen op te trekken creëren wij schaalvoordelen. De voordelen die dat oplevert komen ten goede aan de deelnemers. Dat leidt tot meer pensioen per ingelegde euro. Deelnemers hebben hierbij zelf de mogelijkheid mee te beslissen en persoonlijke keuzes te maken.

Zo werken wij samen voor nu en de toekomst aan een persoonlijk pensioen, dat beheersbaar is en tegen acceptabele kosten.

Dit is onze ambitie en dit is wat ons vertrouwen geeft voor de toekomst. Dit is het idee achter Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds.

3.2 Organisatie

Centraal Beheer APF kent een viertal standaardkringen. Daarnaast kan een werkgever of pensioenfonds kiezen voor een pensioenfondsenkring of desgewenst een eigen kring. .

3.2.1 Bestuur

Gekozen is voor het onafhankelijke bestuursmodel. Dit houdt in dat het fonds professionele bestuurders heeft die niet direct vertegenwoordigers van de belanghebbenden zijn. De procedure voor het benoemen, schorsen en ontslaan van bestuursleden is vastgelegd in de statuten. Het bestuur bestaat statutair uit een oneven aantal leden van ten minste 3 en maximaal 5. Op dit moment bestaat het bestuur uit vier leden. Het bestuur besluit later dit jaar of uitbreiding naar vijf leden noodzakelijk is.

Het bestuur is belast met het besturen van Centraal Beheer APF en is als zodanig verantwoordelijk voor al hetgeen door of namens het fonds wordt gedaan of nagelaten. Het bestuur is verantwoordelijk voor de naleving van:

- de statuten;
- reglementen;
- het opgestelde beleid van het fonds;
- de naleving van alle relevante wet- en regelgeving en de gedragscode van het fonds;
- het in acht nemen van de Code Pensioenfondsen; en
- het beheersen van de risico's verbonden aan de activiteiten van het fonds.

Het bestuur hanteert als leidraad evenwichtige belangenafweging. De inrichting, taken en bevoegdheden van het bestuur zijn vastgelegd in de statuten. Gedurende het verslagjaar waren er drieëntwintig bestuursvergaderingen en een opleidingsdag met de gremia van het pensioenfonds.

Het onafhankelijk bestuur van het Centraal Beheer APF is ultimo verslagjaar als volgt samengesteld:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Benoemd	Aftreed datum	Aantal malen herbenoembaar
Drs. J. Bouma	M	1962	Voorzitter	09-11-2019	01-12-2023	2
Drs. H.A. Kempen	M	1968	Plaatsvervangend voorzitter	15-07-2016	15-07-2022	1
Drs. A.B. Peters-Derksen AAG	V	1973	Lid	15-07-2016	15-07-2020	2
Drs. L.J. van der Put RBA	M	1967	Lid	01-01-2019	01-01-2023	2

Statutair bestaat het bestuur uit maximaal vijf leden; er is 1 vacature.

Het bestuur heeft in het verslagjaar het eigen functioneren geëvalueerd onder begeleiding van een onafhankelijke derde partij. Daarbij is gesproken over de samenstelling en leiding van het bestuur, de effectiviteit van het bestuur, de samenwerking tussen bestuur en Raad van Toezicht en het samenspel tussen bestuur en KOM, belanghebbendenorganen en bestuursbureau. Deze zelfevaluatie is verlopen in een plezierige, zelfkritische en constructieve sfeer. De geformuleerde actiepunten zullen in de komende periode worden opgevolgd.

Om effectief te besturen hebben wij een aantal bestuurlijke commissies ingesteld. Deze commissies doen voorbereidend werk in kwesties waarover het bestuur een besluit moet nemen. Ook kan het bestuur voor verdere uitvoering van besluiten een specifieke volmacht verlenen aan commissies. Het bestuur heeft de volgende commissies ingesteld:

- Beleggingscommissie
- Risicocommissie
- Pensioencommissie
- Financiële commissie
- Communicatiecommissie
- ALM commissie

3.2.2 Belanghebbendenorganen

Het samengevoegd belanghebbendenorgaan (SBO) heeft uitsluitend de wettelijke taken en bevoegdheden van het belanghebbendenorgaan voor zover deze betrekking hebben op de standaardkringen waarvoor het SBO is ingesteld. De standaardkringen zijn DC Kring, Kring Premie, Kring Stabiliteit en Kring Koopkracht. Voor de overige (niet standaard) kringen geldt dat elke kring een zelfstandig belanghebbendenorgaan (BO) heeft.

De taken en bevoegdheden van het (S)BO zijn opgenomen in de statuten en het reglement van de desbetreffende kring. Jaarlijks beoordeelt ieder (S)BO conform de statuten of de zetelverdeling en/of het aantal zetels moet worden aangepast.

Een belanghebbendenorgaan (BO) en daarmee ook het SBO kan op grond van de statuten uit minimaal 4 en maximaal 14 leden bestaan. De leden van het (S)BO bestaan uit vertegenwoordigers van werkgevers, deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers van wie de pensioenovereenkomst is beëindigd. De verdeling van de zetels volgt de eisen in de Pensioenwet.

De raad van toezicht (RvT) en het (S)BO komen ten minste tweemaal per kalenderjaar in vergadering bijeen, waarbij in elk geval in één van deze vergaderingen de RvT verantwoording aflegt over de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden. Daarnaast komen het bestuur en het (S)BO ten minste twee keer per jaar in vergadering bijeen. Tijdens deze vergaderingen worden aangelegenheden aan de orde gesteld waarover het bestuur of het (S)BO overleg wenselijk acht.

Statutair genoemde adviesonderwerpen zijn bijvoorbeeld statutenwijzigingen, pensioenreglementswijzigingen, de Abtn en uitvoeringsovereenkomsten. Het (S)BO heeft daarnaast een goedkeuringsrecht over onder andere

beëindiging, fusie of splitsing van een standaardkring, wijziging van de werkingssfeer, dat wil zeggen het toetreden van werkgevers, het strategisch beleggingsbeleid, het toeslagbeleid en de premie. Ook geeft het (S)BO een oordeel over wat het bestuur doet en het beleid dat het bestuur kiest.

3.2.3 Samengevoegd belanghebbendenorgaan

Gedurende het verslagjaar heeft het SBO in totaal viermaal vergaderd, waarvan tweemaal met de RvT en tweemaal met het bestuur. De bevindingen van het SBO over het verslagjaar zijn opgenomen in hoofdstuk 18.

In het SBO hebben ultimo verslagjaar de volgende leden zitting:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Geleding	Benoemd	Aftreed datum*
C.J.M. de Wit EPP	M	1951	Voorzitter	Werknemers	01-03-2017	01-03-2021
M. Verbrugge	M	1968	Lid	Werkgevers	15-08-2018	15-08-2022
L.L. Gastelaars	V	1979	Lid	Werkgevers	15-08-2018	15-08-2022
J.G.P. de Ruijter	M	1955	Lid	Werknemers	15-08-2018	15-08-2022
M.J.C.M. van der Poel	V	1981	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	15-08-2018	15-08-2022
Vacature						

* Een lid van het SBO heeft een zittingsduur van maximaal 4 jaar en kan tweemaal worden herkozen voor een periode van steeds 4 jaar.

3.2.4 Belanghebbendenorgaan RBS

BO RBS bestaat uit minimaal 4 en maximaal 9 leden. Het BO RBS is gedurende het verslagjaar in totaal viermaal bijeen gekomen voor een gezamenlijke vergadering: tweemaal met het bestuur en tweemaal met de RvT.

Per 31 december 2019 hebben de volgende leden zitting in het BO van Kring RBS:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Geleding	Benoemd	Aftreed datum*
Drs. I.L. van Eeghen MiF	M	1960	Voorzitter	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	01-03-2018	01-03-2022
C.T.M. van den Berg	V	1961	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	01-03-2018	01-03-2022
Drs. J.J. Heemskerk CFA	M	1970	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	01-03-2018	01-03-2022
Mr. E.J. Kuiper	V	1960	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	01-03-2018	01-03-2022
Mr. S.G. Mathu MBA	M	1972	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	01-03-2018	01-03-2022
Drs. A.D.J. Verzijl	M	1957	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	01-03-2018	01-03-2022
Drs. S.J. Nabuurs RC	M	1969	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	01-03-2018	01-03-2022

* Een lid van het BO RBS heeft een zittingsduur van maximaal 4 jaar en kan tweemaal worden herkozen voor een periode van steeds 4 jaar.

3.2.5 Belanghebbendenorgaan Bavaria

Het BO Bavaria bestaat uit vier leden. Het BO Bavaria is gedurende het verslagjaar in totaal viermaal bijeen gekomen om te vergaderen: tweemaal met het bestuur en tweemaal met de RvT waarvan eenmaal telefonisch.

Het BO Bavaria bestaat ultimo verslagjaar uit de volgende leden:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Geleding	Benoemd	Aftreed datum*
Drs. B. Wellens	M	1975	Voorzitter	Werkgevers	1-7-2017	1-7-2021
N.C.A.L. Meeuws	M	1983	Lid	Werknemers	1-7-2017	1-7-2021
L.M.M. van der Steen	M	1949	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	1-7-2017	1-7-2021
vacature						
A.Timmers	V		Aspirant Lid			

* Een lid van het BO Bavaria heeft een zittingsduur van maximaal 3 jaar (was 4 jaar) en kan tweemaal worden herkozen voor een periode van steeds 3 jaar. De leden die al benoemd waren blijven voor de oorspronkelijke termijn lid

3.2.6 Belanghebbendenorgaan Pensioenfondsenkring 1

Het BO Pensioenfondsenkring 1 bestaat uit vier leden. Het BO Pensioenfondsenkring 1 is gedurende het verslagjaar in totaal viermaal bijeengekomen om te vergaderen: tweemaal met het bestuur en tweemaal met de RvT.

Het BO Pensioenfondsenkring 1 bestaat ultimo verslagjaar uit de volgende leden:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Geleding	Benoemd	Aftreed datum*
Drs. L.E.M. Duynstee CPC PPE CPE	V	1962	Voorzitter	Werkgevers	01-01-2019	31-12-2019**
Dr. A.G. Oerlemans CFA, FRM	M	1965	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	01-01-2019	31-12-2019**
A.L.M. Hoorman MBA	M	1950	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	01-01-2019	31-12-2019**
vacature						

* Een lid van het BO Pensioenfondsenkring 1 heeft een zittingsduur van maximaal 4 jaar en kan tweemaal worden herkozen voor een periode van steeds 4 jaar.

** Herbenoemd per 1-1-2020 tot en met 31-12-2023.

3.2.7 Belanghebbendenorgaan Sligro Food Group

Het BO Sligro Food Group bestaat uit vier leden. Het BO Sligro Food Group is in 2020 voor het eerst formeel bij elkaar gekomen.

Het BO Sligro Food Group bestaat ultimo verslagjaar uit de volgende leden:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Geleding	Benoemd	Aftreed datum*
R.A.W.J.. van der Sluijs	M	1976	Voorzitter	Werkgevers	01-10-2019	30-09-2020
J.C.J.M. Cooijmans	V	1965	Lid	Werknemers	01-10-2019	30-09-2020
Drs. J. van de Ree AAG	V	1978	Lid	Werkgevers	01-10-2019	30-09-2020
Drs. R. Oosterhout	M	1954	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	01-10-2019	30-09-2020

* Een lid van het BO Sligro Food Group heeft een zittingsduur van maximaal 4 jaar en kan tweemaal worden herkozen voor een periode van steeds 4 jaar.

3.2.8 Kringoverstijgend medezeggenschapsorgaan

Het kringoverstijgend medezeggenschapsorgaan (KOM) wordt op grond van de statuten gevormd door de voorzitters van elk BO en de voorzitter van het SBO. Namens kring Sligro Food Group heeft de plaatsvervangend voorzitter zitting in het KOM. De leden van het KOM richten zich bij de vervulling van hun taken op de belangen van het fonds en op de belangen van de bij het fonds betrokken deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, de pensioengerechtigden en de werkgever(s) en zorgen ervoor dat deze zich door hen op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen. Het KOM waarborgt dat de leden van het KOM zich ten opzichte van de kringen en ten opzichte van elkaar onafhankelijk en kritisch kunnen opstellen.

De belangrijkste taken en bevoegdheden van het KOM zijn het adviseren van de RvT over wijzigingen in het reglement van de RvT, het benoemen van de leden van de RvT, het benoemen van onafhankelijke deskundigen als lid van de geschillencommissie en het bestuur adviseren over een voorgenomen besluit met betrekking tot de vorm en inrichting van het intern toezicht. De inrichting, taken en bevoegdheden van het KOM zijn vastgelegd in de statuten.

Het KOM en het bestuur vergaderen ten minste twee keer per jaar. Tijdens deze vergaderingen worden de aangelegenheden op fondsniveau aan de orde gesteld waarover het bestuur of het KOM overleg wenselijk acht. Gedurende het verslagjaar zijn het KOM en het bestuur tweemaal bijeen gekomen om te vergaderen. Daarnaast vergaderen het KOM en de RvT ten minste tweemaal per kalenderjaar, waarbij in elk geval in één van deze vergaderingen de RvT verantwoording aflegt over de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden op fondsniveau. Gedurende het verslagjaar zijn het KOM en de RvT tweemaal bijeen gekomen om te vergaderen.

Het KOM bestaat op 31 december 2019 uit de volgende leden:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Betreffende (S)BO	Benoemd	Aftreed datum
Drs. L.E.M. Duynstee CPC PPE CPE*	V	1962	Voorzitter*	Pensioenfondsenkring 1	01-01-2019	31-12-2019**
C.J.M. de Wit EPP	M	1951	Lid	SBO	01-03-2017	01-03-2021
Drs. I.L. van Eeghen MiF	M	1960	Lid	BO RBS	01-03-2018	01-03-2022
Drs. B. Wellens	M	1975	Lid	BO Bavaria	01-07-2017	01-07-2021
Drs. J. van de Ree AAG	V	1978	Lid	BO Sligro Food Group	01-10-2019	30-09-2020

* Voorzitter vanaf 29 oktober 2019. Tot die datum was C.J.M. de Wit voorzitter.

** Herbenoemd per 1-1-2020 tot en met 31-12-2023.

3.2.9 Raad van toezicht

Het intern toezicht wordt uitgeoefend door de RvT. De RvT bestaat uit ten minste 3 leden. De leden van de RvT zijn onafhankelijk. Dit betekent dat zij geen andere banden hebben met Centraal Beheer APF dan hun lidmaatschap van deze raad.

De raad van toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken binnen Centraal Beheer APF. De raad van toezicht is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De RvT neemt bij de uitoefening van zijn taak de Code Pensioenfondsen en het door de RvT opgestelde reglement in acht.

De RvT vergadert ten minste vier maal per jaar of zoveel vaker als de voorzitter van de RvT of de meerderheid van het aantal leden van de RvT dit wenselijk acht. Gedurende het verslagjaar heeft de RvT in totaal éénentwintigmaal vergaderd waarvan vijftienmaal met het bestuur en éénmaal met de risicomanager.

De RvT legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de bevoegdheden aan de belanghebbendenorganen en aan het KOM waar het handelen van de RvT op fonds niveau betreft, alsmede in het bestuursverslag.

De RvT bestaat op 31 december 2019 uit de volgende leden:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Benoemd	Aftreeddatum	Aantal malen herbenoembaar
Drs. M.A.M. Barth	V	1964	Voorzitter	15-07-2016	15-07-2020	1
J.N. Berkemeijer AAG	M	1954	Lid	15-07-2018	15-07-2022	0
Drs. L.M.T. van Velden	V	1964	Lid	24-05-2017	24-05-2021	1

3.2.10 Beleggingscommissie

De beleggingscommissie adviseert het bestuur hoe ieder kringvermogen het beste kan worden belegd en hoe met de risico's moet worden omgegaan. Een belangrijke bron van informatie voor de commissie is de inbreng van de fiduciaire beheerder. Het bestuur neemt de beleggingsbesluiten en draagt de volledige verantwoordelijkheid. Op basis van de adviezen van de beleggingscommissie stelt het bestuur jaarlijks het beleggingsbeleid vast in een jaarplan. Het bestuur heeft zelf ook direct contact met de fiduciaire beheerder.

De beleggingscommissie bestaat uit ten minste twee bestuursleden van Centraal Beheer APF en een onafhankelijke externe deskundige die lid is van de beleggingscommissie. De beleggingscommissie kan daarnaast, na instemming van het bestuur, externe deskundigen en/of een externe voorzitter aanstellen die geen lid zijn van de beleggingscommissie.

De commissie vergaderde in het verslagjaar zevenmaal (inclusief themasessie).

De beleggingscommissie* bestaat op 31 december 2019 uit de volgende leden:

Naam	Functie
Drs. P.J. Roelandt	Extern Lid**
Drs. L.J. van der Put RBA	Lid namens het bestuur en voorzitter***
Drs. H.A. Kempen	Lid namens het bestuur

* De beleggingscommissie laat zich adviseren door specialisten van het bestuursbureau en/of uitbestedingspartners. De heren drs. W.A.H. Baljet en R. van Wechem CFA CAIA waren tot 30 juni 2019 adviseur van de commissie.

** Tot 30 april 2019 voorzitter

*** Vanaf 1 mei 2019 voorzitter.

3.2.11 Risicocommissie

Het bestuur neemt de besluiten op het gebied van financieel en operationeel risicomanagement ten aanzien van Centraal Beheer APF en draagt de volledige verantwoordelijkheid. De risicocommissie geeft uitvoering aan het risicomanagementbeleid. De risicocommissie adviseert het bestuur gevraagd en ongevraagd over operationeel en financieel risicomanagement. De commissie vergaderde in het verslagjaar vijftien maal.

De risicocommissie* bestaat op 31 december 2019 uit de volgende leden:

Naam	Functie
Drs. H.A. Kempen	Voorzitter
Drs. F.J. Sier AAG	Directeur bestuursbureau

* De risicocommissie laat zich adviseren door specialisten van het bestuursbureau en/of uitbestedingspartners.

3.2.12 Pensioencommissie

De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de pensioencommissie zijn vastgelegd in het huishoudelijk reglement. Het bestuurslid is eerste verantwoordelijke van de commissie en geeft per bestuursvergadering terugkoppeling aan het bestuur. De pensioencommissie adviseert het bestuur gevraagd en ongevraagd over pensioenregelingen, herverzekeringen, actuariële vraagstukken (o.a. Abtn) en productbeheer.

De pensioencommissie heeft verder de volgende taken:

- Het jaarlijks ontwikkelen van een jaarplan voor het eigen werkveld;
- Het invullen, uitvoeren en terugkoppelen aan het bestuur van het jaarplan.

De pensioencommissie maakt onder andere gebruik van de diensten van Achmea Pensioenservices (APS) voor actuariële advies en van Kienhuis Hoving voor juridisch advies en schakelt waar nodig andere experts in.

De commissie vergaderde in het verslagjaar zeventienmaal.

De pensioencommissie* bestaat op 31 december 2019 uit de volgende leden:

Naam	Functie
Drs. A.B. Peters-Derksen AAG	Voorzitter
Drs. F.J. Sier AAG	Directeur bestuursbureau

* De pensioencommissie laat zich adviseren door specialisten van het bestuursbureau en/of uitbestedingspartners.

3.2.13 Financiële commissie

De taken van de commissie zijn:

- Financieel beheer van het fonds. Onderdelen hiervan zijn het bewaken van de solvabiliteit en liquiditeit van Centraal Beheer APF als geheel en de liquiditeit van de individuele kringen en de monitoring van het weerstandsvermogen,.
- Businessplanning. Het monitoren van de realisatie van het businessplan en het uitvoeren van scenario-analyse op het businessplan.
- Begroting. Het beheren van het begrotingsmodel als afgeleide van het businessplan en het monitoren van kostenuitputting ten opzichte van de begroting.
- Financiële maand- en kwartaalrapportages vanuit pensioenuitvoerder en vermogensbeheerder. Onderdeel hiervan is de signalering van aandachtspunten aan het bestuur en het voorbereiden van toelichtingen op de rapportages voor bestuur, RvT en (S)BO's.
- Jaarwerk. Hieronder valt het bespreken van *management letters* van accountant en actuaris en het voorbereiden van de *management response*. Het bewaken van de afhandeling van de actiepunten van accountant en actuaris.

De financiële commissie* bestaat op 31 december 2019 uit de volgende leden:

Naam	Functie
Drs. H.A. Kempen	Voorzitter
Drs. F.J. Sier AAG	Directeur bestuursbureau

* De financiële commissie laat zich adviseren door specialisten van het bestuursbureau en/of uitbestedingspartners.

3.2.14 Communicatiecommissie

De taken van de commissie zijn:

- het gevraagd en ongevraagd voorbereiden en opstellen van adviezen met betrekking tot pensioencommunicatiebeleidsvraagstukken voor het bestuur van Centraal Beheer APF
- het monitoren van de opvolging van bestuursbesluiten met betrekking tot pensioencommunicatievraagstukken door de uitvoeringsorganisatie
- het volgen van relevante ontwikkelingen op het gebied van pensioencommunicatie en de daarop betrekking hebbende wet- en regelgeving.
- compliance met pensioenwetgeving ten aanzien van deelnemerscommunicatiewerkgeversportalen
- website algemeen.

De communicatiecommissie* bestaat op 31 december 2019 uit de volgende leden:

Naam	Functie
Drs. A.B. Peters-Derksen AAG	Voorzitter
Drs. L.J. van der Put RBA	Lid
Drs. F.J. Sier AAG	Directeur bestuursbureau

* De communicatiecommissie laat zich adviseren door specialisten van het bestuursbureau en/of uitbestedingspartners.

3.2.15 ALM commissie

De taken van de commissie zijn:

- Adviseren over uitgangspunten ALM studies
- Adviseren over resultaten van ALM studies
- Maken en bewaken van een jaarplan en meerjarenplan voor het uitvoeren van ALM studies van de diverse kringen.

De ALM commissie* bestaat op 31 december 2019 uit de volgende leden:

Naam	Functie
Drs. L.J. van der Put RBA	Voorzitter
Drs. A.B. Peters-Derksen AAG	Lid
Drs. J. Bouma	Lid
Drs. H.A. Kempen	Lid
Drs. F.J. Sier AAG	Directeur bestuursbureau

* De ALM commissie laat zich adviseren door specialisten van het bestuursbureau en/of uitbestedingspartners.

3.2.16 Bestuursbureau

Centraal Beheer APF heeft een eigen bestuursbureau dat zorgt voor de dagelijkse bedrijfsvoering onder eindverantwoordelijkheid van het bestuur en toeziet op de gemaakte afspraken met de adviseurs, de compliance officer, de certificerend actuaire, de externe accountant en met partijen waaraan werkzaamheden worden/zijn uitbesteed zoals de administrateur, vermogensbeheerder en herverzekeraar. Daarnaast bereidt het bestuursbureau alle vergaderingen van bestuur, BO's en RvT voor en onderhoudt het de contacten met de toezichthouders.

Directeur van het bestuursbureau is de heer drs. F.J. Sier AAG. Hij is ook mede-beleidsbepaler van Centraal Beheer APF. Naast de directeur bestaat de bezetting van het bestuursbureau per ultimo boekjaar uit twee risicomangers, 2 beleidsmedewerkers pensioenen, een jurist, een beleidsmedewerker financiën, een manager vermogensbeheer/relatiemanager BO's en een secretaresse.

3.2.17 Sleutelfuncties

Op grond van de IORP II-richtlijn heeft Centraal Beheer APF in 2019 sleutelfuncties ingericht. Dit zijn de risicobeheerfunctie, interne auditfunctie en actuariële functie. Binnen de "three lines of defence" zijn deze functies belegd in de tweede en derde lijn.

De certificerend actuaire is aangesteld als sleutelhouder van de actuariële functie. De risicomanager 2e lijn is in januari 2020 aangesteld als sleutelhouder van de risicobeheerfunctie. De sleutelfunctiehouder risicobeheer heeft een standing invitation om de vergaderingen van de commissies bij te wonen.

Vanaf eind 2019 is de invulling van "three lines of defence" vervolmaakt door het inrichten van de interne audit functie. De interne Audit toetst het functioneren van de eerste en tweede lijn.

3.2.18 Compliance officer

Compliance is een onmisbare schakel om een goede reputatie en integriteit van ons fonds te waarborgen. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het compliant zijn en blijven en het waarborgen van de integriteit en betrouwbaarheid van het fonds. De taken en bevoegdheden van de compliance officer liggen vast in het compliance programma van het fonds.

Er is een gedragscode opgesteld en jaarlijks vullen alle verbonden personen een verklaring van naleving in en ondertekenen deze. De gedragscode bevat regels en richtlijnen die belangenconflicten tussen zakelijk belang en privébelangen en het misbruik van vertrouwelijke gegevens moet voorkomen. De compliance officer controleert elk jaar of alle betrokkenen de gedragscode naleven.

De compliance officer ziet toe op de naleving van externe wet- en regelgeving, waarvan de interne compliance regels en –procedures zijn afgeleid en beschreven. De compliance officer is onafhankelijk van het bestuur en

rapporteert periodiek zijn bevindingen aan het bestuur. Het bestuur rapporteert vervolgens, op basis van de input van de compliance officer over compliance aangelegenheden aan de RvT. De compliance officer heeft een rechtstreekse escalatielijns naar de RvT. De compliance officer heeft gerapporteerd dat enkele verbonden personen de naleavingsverklaring niet volledig hebben ondertekend. Verder heeft de compliance officer in het verslagjaar geen afwijkingen geconstateerd bij de controle op de naleving van externe wet- en regelgeving en de naleving van de gedragscode.

Het bestuur heeft de heer Mr. R. Van der Mast van het Nederlands Compliance Instituut (NCI) aangesteld als compliance officer van het fonds en mevrouw J.M.E. Pierik-Van Diest van het NCI als vertrouwenspersoon.

3.2.19 Externe ondersteuning en controle

Het fonds wordt bijgestaan door externe deskundigen voor actuariaat en risicobeheersing. Dit betreft onder andere adviseurs op het gebied van actuariel advies, juridisch advies en risicomanagement.

Towers Watson Netherlands B.V. (Willis Towers Watson) is benoemd als onafhankelijk, certificerend actuaire voor Centraal Beheer APF. De certificerend actuaire waarmerkt de actuariële staten en maakt een actuariel verslag waarin een verklaring wordt opgenomen van zijn bevindingen bij de jaarlijkse verslagstaten. Hij toetst de middelen en beoordeelt de vermogenspositie. Hierbij baseert hij zich mede op de gegevens van de accountant.

Het bestuur heeft Deloitte Accountants B.V. benoemd als externe accountant voor het fonds. De accountant waarmerkt de DNB jaarstaten en verstrekt een controleverklaring omtrent de getrouwheid bij de jaarlijkse verslagstaten en de jaarrekening. Hij geeft een oordeel over de betrouwbaarheid van de weergave van de gegevens over de grootte en samenstelling van het vermogen en het resultaat ultimo het verslagjaar.

Voor niet-controlewerkzaamheden die worden verstrekt aan deze partijen weegt het bestuur voorafgaand aan het toekennen van de opdrachten af in hoeverre de onafhankelijke positie van de certificerend actuaire of accountant in gevaar kan komen.

4 Governance

Het fonds geeft uitvoering aan de pensioenreglementen zoals overeengekomen in de afgesloten uitvoeringsovereenkomsten. In een uitvoeringsovereenkomst zijn afspraken gemaakt tussen het fonds en de werkgevers over de uitvoering van de pensioenreglementen. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de uitvoering en voert “als goed huisvader” de regie over de werkzaamheden van het fonds. De uitvoeringsovereenkomsten en pensioenreglementen zijn beschikbaar via het eigen digitale domein van de kring(en).

4.1 Besluitvorming

Het bestuur heeft vijfentwintig maal vergaderd in het verslagjaar. Waar nodig zijn daarnaast besluiten buiten de vergaderingen om genomen. De beleggingscommissie, de risicocommissie, de financiële commissie, de ALM-commissie, de pensioencommissie en de communicatiecommissie hebben, waar van toepassing, in de bestuursvergadering het bestuur geadviseerd.

Uitgangspunt bij het handelen van ieder individueel bestuurslid en het bestuur als geheel is, dat wordt gehandeld in het belang van alle belanghebbenden van het fonds, rekening houdend met de korte- en langetermijneffecten van de genomen maatregelen. De overwegingen bij besluitvorming van het bestuur zijn in de notulen van de bestuursvergaderingen vastgelegd. De belangenafweging uit zich in een streven naar een kostenefficiënt en transparant pensioen. Hierbij zijn gedegen analyses uitgevoerd op onder andere actuariel gebied om de deelnemers een zo goed mogelijk pensioen te bieden waarbij het belang van elke groep (huidige en toetredende) deelnemers is afgewogen.

De belangrijkste vergaderonderwerpen naast de reguliere beleidscyclus waren:

- CWO's en transities nieuwe toetreders
- Plan van aanpak financiering MVEV en kostenvoorziening
- Jaarwerk en Plan van Aanpak opmerkingen accountant en actuaris vorig jaarwerk
- Invulling sleutelfuncties conform IORP II
- Kennissessie, opleidingsdag en nieuwsbrief voor gremia
- Brieven met verzoeken van DNB van maart 2019
- Informeren deelnemers over financiële situatie kringen en mogelijke consequenties
- Toprisico's en incidenten
- Missie, visie & strategie document
- Acquisitie-, toetredings- en CWO-beleid
- Uitbestedingsovereenkomst distributie
- Afwikkelplan
- Pensioenakkoord
- Nieuwe scenarioset voor (o.a.) ALM-studies en DC-berekeningen
- MVB-beleid
- Self-assessment bestuur
- Ontwikkeling dekkingsgraden
- Beleggingsbeleid 2020-2022, beleggingsplan en beleggingsrichtlijnen 2020

4.2 Wijzigingen in fondsdocumentatie

Een wijziging van de werkingssfeer van een kring wordt in de statuten opgenomen. De werkingssfeer staat in een bijlage bij de statuten. De werkingssfeer van een kring wijzigt bijvoorbeeld door toetreding van werkgevers. De notaris van het fonds passeert frequent nieuwe statuten voor de standaardkringen waarin de nieuw toegetreden

werkgevers zijn opgenomen. Aangesloten werkgevers zijn op de website te vinden onder corporate informatie, onderdeel “Wie zijn we”.

Het bestuur heeft in 2019 een aantal beleidsdocumenten geactualiseerd:

- Beloningsbeleid;
- Uitvoeringsovereenkomsten en pensioenreglementen;
- Reglement BO voor Kring Sligro Food Group;
- Abtn's;
- Diverse commissiereglementen;
- Geschiktheidsplan bestuur;
- Profielschetsen voor nieuwe rollen;
- Systematische Integriteitsrisico Analyse (SIRA);
- IRM beleid;
- Privacybeleid;
- Beleggingsbeleid;
- Missie, Visie en Strategie;
- Businessplan;
- Acquisitie/toetredingsbeleid en CWO Beleid;
- Afwikkelplan.

4.3 Beloningsbeleid

Centraal Beheer APF heeft een beloningsbeleid dat voldoet aan de wettelijke eisen en het is vrijwillig getoetst aan de Wet normering topinkomens. Het beloningsbeleid past bij de bedrijfsstrategie, doelstellingen, waarden en langetermijnbelangen van het fonds en zijn belanghebbenden. Het draagt daarnaast bij aan het voorkomen van (de schijn van) belangenverstrengeling of het nemen van onaanvaardbare of ongewenste risico's en aan het voorkomen van kosten die belanghebbenden niet dienen. In het beloningsbeleid past geen variabele of prestatie-gerelateerde beloning. Ontslag- of opzeggings- of exit- of schadevergoedingen worden alleen uitgekeerd als de rechter Centraal Beheer APF hiertoe verplicht. Het beloningsbeleid is goedgekeurd door de raad van toezicht. Op de website is een samenvatting vermeld.

Het bestuur is verantwoordelijk voor de implementatie en uitvoering van het beloningsbeleid. Het bestuur kan wijzigingen in het beloningsbeleid vaststellen na goedkeuring van de RvT. De RvT heeft goedkeuringsrecht op het beloningsbeleid, niet op beloningsbeleid aangaande RvT zelf, en monitort een zorgvuldige opzet, uitvoering en evaluatie van het beloningsbeleid.

Aan de bestuursleden, leden van de RvT en leden van de belanghebbendenorganen zijn in het verslagjaar vergoedingen betaald door het fonds voor hun werkzaamheden. Er zijn aan hen geen leningen verstrekt, noch is sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders, leden van de RvT of de leden van de belanghebbendenorganen. De bestuurders en de leden van de RvT nemen niet deel aan de pensioenregelingen van het fonds.

Toets aan besluit financieel toetsingskader pensioenfonds

Het Besluit Ftk stelt eisen aan het beheerste beloningsbeleid van een pensioenfonds. Het beleid moet niet aanmoedigen tot het nemen van meer risico's dan voor het fonds aanvaardbaar is. Ons beloningsbeleid bevat geen risicoprikkels. Het Besluit Ftk vraagt daarnaast dat het beloningsbeleid wordt vastgelegd, vastgesteld en openbaar gemaakt. Het vastgestelde beloningsbeleid is beschikbaar op de website van Centraal Beheer APF.

Hiermee wordt ten aanzien van de beloning voldaan aan de eisen in het besluit.

Toets aan Code Pensioenfonds

De Code Pensioenfonds gaat in Thema 6, norm 41 tot en met 45 in op het beheerste beloningsbeleid. Onze beloningen zijn afgestemd op de grootte van het fonds, het tijdsbeslag (gebaseerd op het voltijdequivalent van DNB) en bevatten geen prestatiegerichte componenten. Er zijn in het verslagjaar geen ontslagvergoedingen overeengekomen. Hiermee voldoet het fonds voor wat betreft het beloningsbeleid aan de Code Pensioenfonds.

4.4 Compliance en risicobeheersing

4.4.1 Compliance

Compliance is een onmisbare schakel om een goede reputatie en betrouwbaarheid van Centraal Beheer APF te waarborgen. De compliance functie wordt voor Centraal Beheer APF ingevuld door de risicomanager en de externe compliance officer. Centraal Beheer APF heeft het NCI aangesteld als externe compliance officer.

De compliance functie ziet toe op de naleving van wet- en regelgeving voor zover deze betrekking heeft op compliance & integriteit. Interne compliance regels en -procedures zijn hiervan afgeleid.

De compliance officer vervult een zelfstandige en onafhankelijke rol ten opzichte van Centraal Beheer APF en monitort de eerste lijn, in casu het bestuur als verantwoordelijke voor het beleid, de werknemers en de uitbestede werkzaamheden voor zover het compliance en integriteit betreft. De compliance officer overlegt met de risicobeheerfunctie en rapporteert aan het bestuur over de voortgang en resultaten van de taken en verantwoordelijkheden en heeft een directe escalatiemogelijkheid naar de raad van toezicht in voorkomende gevallen.

4.4.2 Naleving Code Pensioenfonds

Pensioenfonds mogen de Code naleven volgens het 'pas-toe-of-leg-uit'-beginsel. Het bestuur van het fonds vindt naleving van de Code belangrijk en stelt periodiek vast of aan de normen in de Code wordt voldaan. In 2019 is aan alle normen voldaan, met uitzondering van norm 33. Deze norm stelt dat er zowel in het bestuur als in de belanghebbendenorganen ten minste één vrouw en één man plaatsneemt en zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar. Bij de werving van de bestuurders maken eisen ten aanzien van geschiktheid, tijdsbeslag en betrouwbaarheid alsmede diversiteit, onderdeel uit van de selectie. Hierbij is uitdrukkelijk getracht kandidaten onder de 40 jaar en vrouwelijke kandidaten te vinden. Het aanbod aan geschikte kandidaten en de samenstelling van de achterban van de kringen zijn van invloed op de invulling. Helaas is het niet in alle organen gelukt invulling te geven aan de gewenste diversiteit (zie hierna).

Toelichting

	Leden onder de 40 jaar	Vrouwelijke leden
Bestuur	Nee	Ja
BO Bavaria	Ja	Nee
BO Pensioenfondskenkring 1	Nee	Ja
BO RBS	Nee	Ja
BO Sligro Food Group	Nee	Ja
RvT	Nee	Ja
SBO	Ja	Ja

4.4.3 Naleving AVG

Centraal Beheer APF is gebonden aan de meldplicht datalekken. In 2019 zijn er drie datalekken gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Er zijn naar aanleiding van onderzoek naar de oorzaak maatregelen genomen om dit in de toekomst te voorkomen. Centraal Beheer kent een IT-risicoanalyse die jaarlijks wordt geëvalueerd en bijgewerkt. Bij de opzet van het beleid voor informatiebeveiliging sluit Centraal Beheer APF aan bij algemeen geaccepteerde raamwerken.

De Pensioenfederatie heeft in juni 2019 de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfonds vastgesteld. Deze treedt per 1 januari 2020, in werking. Deze gedragslijn biedt pensioenfonds een kader om de Algemene Verordening Gegevensbescherming na te leven.

De Functionaris Gegevensbescherming monitort de naleving van de Gedragslijn. Met de uitbestedingspartijen zijn afspraken gemaakt over naleving van de Gedragslijn. Het Bestuur zal in het jaarrapport over 2020 voor het eerst rapporteren over de naleving van de gedragslijn.

In 2020 zal in het kader van het informatiebeveiligingsbeleid het beleid rond datakwaliteit nader worden uitgewerkt. Daarbij wordt ook aandacht besteedt aan de afspraken over de aanlevering van benodigde data door werkgevers en controles van data van externe partijen zoals UWV en gemeentelijke basisregistratie.

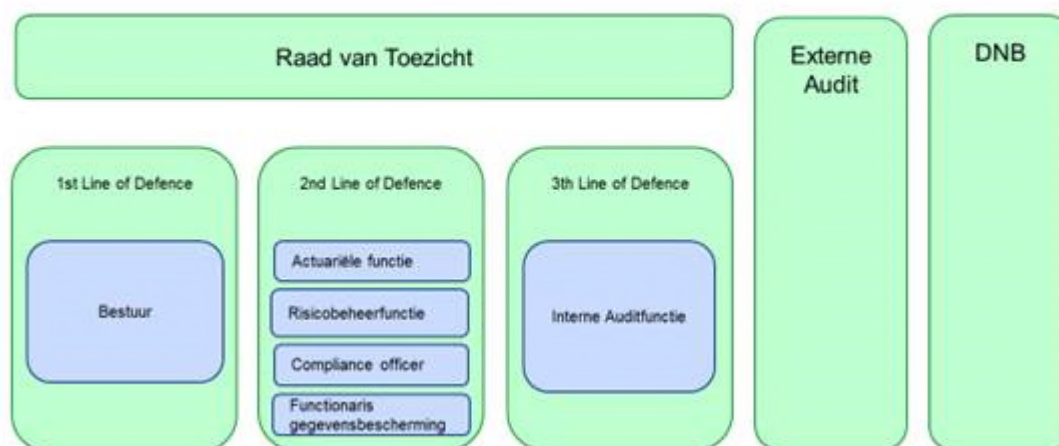
4.4.4 Risicobeheersing

De uitgangspunten ten aanzien van de inrichting van risicomanagement in de governancestructuur van het fonds zijn:

- Het bestuur kiest voor een integrale benadering bij het managen van risico's. Adequaat risicomanagement maakt onderdeel uit van de sturing en is onderdeel van de sturing van de lijnorganisatie (bij uitbestedingspartners).
- De governancestructuur is gebaseerd op het 'Three Lines of Defence' model, 3 LoD (drie verdedigingslijnen). Door deze structuur wordt de onafhankelijkheid van de tweedelijns risicomanagement en compliance-functie ten opzichte van de eerste lijn van Centraal Beheer APF gewaarborgd.
- De risicogovernance wordt jaarlijks beoordeeld door het bestuur om vast te stellen in hoeverre deze toereikend is ten aanzien van het ondersteunen bij het realiseren van de strategische doelstellingen.

De basis voor beheerste bedrijfsvoering door het fonds ligt in de administratieve organisatie en de wijze waarop het model van 'three lines of defence' is vormgegeven.

Three Lines of Defence

1. Het bestuur, de eerste verdedigingslinie, is primair verantwoordelijk voor risicomanagement. Dit omvat het bestuur, ondersteund door het bestuursbureau (exclusief de risicomanager) en de commissies.
2. De tweede verdedigingslinie wordt gevormd door de risicomanagementfunctie en de compliance-functie. De tweede verdedigingslinie opereert onafhankelijk van de eerste linie en is niet verantwoordelijk voor de dagelijkse uitvoering van risicomanagement activiteiten. De risicomanagementfunctie en de compliance-functie hebben escalatie- en rapportagelijnen naar zowel het bestuur als de raad van toezicht van Centraal Beheer APF.
3. De derde verdedigingslinie wordt onder IORP II gevormd door de audit functie. De derde verdedigingslinie werd in 2019 uitgevoerd door de controlerend accountant en de certificerend actuaris. Eind 2019 is de interne audit functie geïmplementeerd.

Risicobereidheid

Integraal risicomanagement stelt het bestuur in staat om op een efficiënte en effectieve wijze om te gaan met onzekerheid en de hieraan verbonden risico's en kansen en het beleid, de structuur, de processen en middelen en de cultuur daarop af te stemmen.

Het doel van risicomanagement is om de onzekerheid te managen van mogelijk optredende gebeurtenissen die het realiseren van de strategie in de weg kunnen staan.

Het bestuur hanteerde bij het maken van die risicoanalyses de risicocategorieën die in de FIRM-aanpak door DNB worden gehanteerd. De risicocategorieën bestaan uit financiële risico's en niet-financiële risico's. Per risicocategorie wordt aangegeven of deze risico's van invloed zijn op de kringen van het fonds of van invloed zijn op het fonds zelf. Per kring wordt een risicobereidheid vastgesteld op basis waarvan onder meer het financiële beleid voor de kring wordt ingevuld. In de financiële verantwoording van elke kring is een risicoparagraaf opgenomen waarin dit verder wordt toegelicht.

Sturing op beheersmaatregelen en prestatie-indicatoren geeft het bestuur handvatten in de sturing op de strategische doelstellingen en de sturing naar de uitbestedingspartners.

De risicobereidheid betreft de bereidheid risico's en onzekerheden al dan niet af te dekken en vormt de basis voor het uitvoeren van een goed risicomanagementproces.

Rekening houdend met de risicobereidheid, stuurt het bestuur op de volgende prestatie-indicatoren:

Rendement	Maximeer het rendement op beleggingen voor deelnemers
Kapitaalpositie en verantwoord rendement	Centraal Beheer APF heeft een solide kapitaalpositie, rekening houdend met het risicoprofiel en streeft naar een voldoende rendement in elke kring om in continuïteit de kapitalen van deelnemers te beheren.
Kosten	De totale kosten zijn concurrerend.
Risicobeleid	Een risicobeleid dat aansluit op de doelstellingen.
Productontwikkeling	Elk product voldoet aan de klantverwachtingen
Kwaliteit van producten	Bied een goede, transparante en digitale oplossing aan klanten die aansluit op de behoefte en het belang van de klant.
Compliance	Streef naar maximaal haalbare compliance met wet- en regelgeving.

Sturing op deze prestatie-indicatoren geeft het bestuur handvatten in de sturing op de strategische doelstellingen en de sturing naar de uitbestedingspartners.

Risico's

De pensioenvermogens van Centraal Beheer APF vormen afgescheiden vermogens en zijn ondergebracht in de kringen. Hierdoor ontstaat een vermogensscheiding tussen deze pensioenvermogens en de bedrijfsomgeving van Centraal Beheer APF. Om de bedrijfsrisico's in verband met de pensioenuitvoering door Centraal Beheer APF te dekken, beschikt Centraal APF over het wettelijke vereist weerstandsvermogen. Ten behoeve van het opvangen van resterende operationele risico's kan Centraal Beheer APF, mocht dit noodzakelijk zijn, een beroep doen op een door Achmea verstrekte garantie.

Belangrijkste risico's in 2019

Voor Centraal Beheer APF is de realisatie van de strategische doelstellingen met betrekking tot het aantrekken van nieuwe klanten belangrijk, omdat het ondernemingsrisico, als onderdeel van het omgevingsrisico, het belangrijkste risico voor Centraal Beheer APF vormt.

De belangrijkste risico's zijn:

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat een tegenpartij contractuele of andere overeengekomen verplichtingen (waaronder verstrekte kredieten, leningen, vorderingen, ontvangen garanties) niet nakomt.

Centraal Beheer APF heeft als gevolg van de ontvangen garantie een tegenpartijrisico ten opzichte van Achmea. Periodiek vindt overleg plaats tussen de betrokken partijen. Centraal Beheer APF toetst jaarlijks de kredietwaardigheid van Achmea. In de relatie van Centraal Beheer APF met de kringen is sprake van een niet materieel tegenpartijrisico.

Renterisico

Renterisico is het risico dat door veranderingen in de rentestanden de financiële resultaten van Centraal Beheer APF veranderen. Centraal Beheer APF heeft geen beleggingen voor eigen risico. Het renterisico is daarmee beperkt.

Omgevingsrisico

Het omgevingsrisico is het risico als gevolg van buiten het pensioenfonds komende veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat.

Het omgevingsrisico is een van de belangrijkste risico's voor het fonds. Het fonds wil groeien om nog efficiënter te kunnen werken en meer schaalvoordelen te creëren. Veranderingen in de concurrentie, het ondernemingsklimaat en reputatie kunnen een grote invloed hebben op het behalen van deze doelstelling. Dit risico is voor het fonds zelf het minst direct te beïnvloeden.

Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering.

Omdat de meeste werkzaamheden zijn uitbesteed, heeft beheersing van het uitbestedingsrisico een hoge prioriteit.

Uitbestedingsrisico

Dit betreft het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden uitbesteede werkzaamheden wordt geschaad.

De uitvoerder of vermogensbeheerder dient te handelen in lijn met de belangen van het pensioenfonds en binnen de gestelde richtlijnen.

Centraal Beheer APF heeft een uitbestedingsbeleid dat eisen stelt aan zowel de leveranciers als het selectieproces daarvan. De uit te besteden werkzaamheden zijn gedefinieerd in uitbestedingsovereenkomsten en SLA's (service level agreements). In deze SLA's zijn de uitbestede diensten nader gedetailleerd en waar mogelijk voorzien van KPI's (kritische performance-indicatoren). De leveranciers rapporteren per kwartaal de performance ten opzichte van de SLA. Het bestuur beoordeelt deze rapportages en bespreekt deze met de leveranciers als daar aanleiding toe is. Op deze wijze houdt het bestuur gedurende het jaar toezicht op de uitbestede werkzaamheden.

In aanvulling op de SLA rapportage ontvangt het bestuur elk kwartaal de NFR-rapportage (niet-financiële risico's). Deze rapportage geeft inzicht in de procesuitvoering en eventueel opgetreden incidenten bij de leverancier. Ook deze rapportage wordt, indien noodzakelijk, met de leverancier besproken.

Jaarlijks verstrekken de leveranciers Achmea Pensioenservices en Achmea Investment Management een ISAE3402 type II verklaring. Deze verklaring geeft voor de geselecteerde processen weer of de beheersmaatregelen adequaat zijn en of deze gedurende het jaar hebben gewerkt. De door de leveranciers opgestelde rapportage wordt gecontroleerd door een onafhankelijke accountant. Voor het bestuur is deze verklaring een belangrijk signaal over de betrouwbaarheid van de uitgevoerde uitbestede processen. De rapportage wordt met de leveranciers besproken.

IT-risico

Dit is het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT. DNB heeft in 2018 een sectorbreed onderzoek naar de beheersing van de operationele en IT-risico's (OPIT-scan) uitgevoerd. Ook bij Centraal Beheer APF heeft dit onderzoek plaatsgevonden. DNB concludeert begin 2019 dat Centraal Beheer APF 'in control' is over zijn operationele en IT-risico's. Daar waar DNB beperkte tekortkomingen constateert hebben wij inmiddels al verbeteringen gerealiseerd of hebben wij deze in voorbereiding.

Omdat de werkzaamheden van Centraal Beheer APF in belangrijke mate zijn uitbesteed, beperken de operationele IT risico's van het APF zelf zich tot de kantoorautomatisering van het bestuur en bestuursbureau. De IT-risico's van de uitbestedingspartners worden gemonitord. Achmea Pensioenservices verstrekt vanaf 2019 jaarlijks een ISAE 3000 type II rapport. Dit betreft een IT Service Organisatie Control rapport met betrekking tot de opzet, bestaan en werking van de beheersmaatregelen gericht op de Trust Services Principles en Criteria: Beveiliging, Beschikbaarheid, Integriteit van gegevensverwerking, Vertrouwelijkheid en Privacy.

Integriteitsrisico

Integriteitsrisico is het risico dat de integriteit van het pensioenfonds dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van het pensioenfonds, medewerkers dan wel van de leiding in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door het pensioenfonds opgestelde normen.

Integer handelen is binnen het fonds verankerd in de totale compliancestructuur. Bij bestuursbesluiten wordt in ogenschouw genomen of er voldoende rekening is gehouden met evenwichtige belangenbehartiging en of er sprake is van mogelijke integriteitsissues. Het fonds beschikt onder andere over een integriteitbeleid, een gedragscode, een incidentenregeling, en een klachten- en geschillenprocedure.

De externe compliance officer ziet toe op naleving van de gedragscode en brengt hierover verslag uit aan het bestuur. De bij de gedragscode behorende nalevingsverklaring wordt jaarlijks door alle verbonden personen ondertekend. Dit beleid maakt integraal deel uit van het uitbestedingsbeleid en de afspraken met de leveranciers. Zij verklaren zich bekend met dit beleid en daaraan compliant te werken. De toetsing hiervan is onderdeel van de eerder besproken rapportages.

Het bestuur heeft een systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) uitgevoerd. Daarnaast zijn in het verslagjaar de SIRA's van de belangrijkste uitbestedingspartners opgevraagd. Daaruit zijn geen signalen naar voren gekomen die aanpassing van het risicoprofiel zouden vergen.

ESG- informatie wordt daar waar mogelijk op een systematische en consistente manier geïntegreerd binnen de beleggingsstrategie van de beleggingsfondsen waarin Centraal Beheer APF participeert. Daarbij staat ESG voor Environmental, Social & Governance, ofwel milieu, maatschappij en goed bestuur. Risico's en kansen zijn hierdoor beter te beoordelen. Bij de selectie van vermogensbeheerders en beleggingsfondsen worden MVB-criteria meegenomen. Aspecten zijn ondertekening door de vermogensbeheerder van de Principles for Responsible Investment (PRI). In lijn met het IMVB convenant wordt gekeken of vermogensbeheerders conform de UN Guiding Principles en OESO-richtlijnen handelen om ESG-risico's te identificeren, te prioriteren en te adresseren en om lange termijn waardecreatie te bevorderen. Ook het beloningsbeleid van de vermogensbeheerder speelt een rol bij de selectie van vermogensbeheerders.

Juridisch risico

Dit is het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving..

Het bestuursbureau volgt ontwikkelingen op het gebied van pensioenbeleidsvraagstukken en de daarop betrekking hebbende wet- en regelgeving en brengt daarover advies uit aan de commissies en het bestuur. Centraal Beheer APF bewaakt dat relevante wet- en regelgeving op de juiste wijze wordt vertaald naar en geïmplementeerd in interne processen en procedures, zowel bij het bestuur als bij de uitbestedingspartners. Bepalingen aangaande de verplichtingen voortvloeiende uit wijzigende wet- en regelgeving zijn vastgelegd in de contracten met de uitbestedingspartners.

Voor de bestuursleden, de leden van de RvT en de leden van de belanghebbendenorganen is een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering afgesloten.

4.4.5 Klachten- en geschillenafhandeling

Het fonds kent een klachten- en geschillenprocedure voor klachten en geschillen die ontstaan naar aanleiding van de uitvoeringsovereenkomst, het pensioenreglement of de uitvoering daarvan.

Het klantteam voor Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds van APS behandelt in eerste instantie de klachten en geschillen en informeert Centraal Beheer APF over de voortgang. In tweede instantie kan een bezwaarschrift worden gericht tot het bestuur van het fonds. Hierbij luistert het bestuur naar belanghebbende om zodoende het beleid te analyseren en waar nodig aan te passen. Indien de belanghebbende zich niet kan vinden in de uitkomst hiervan kan hij zich wenden tot de Ombudsman Pensioenen. De klachten- en geschillenprocedure is beschikbaar op de website: www.centraalbeheerapf.nl.

In het verslagjaar heeft Centraal Beheer APF 25 klachten ontvangen. Deze klachten zijn in behandeling genomen en, als daar aanleiding voor was, hersteld. In de andere gevallen is uitleg gegeven over de betreffende situatie. De klachten gaven geen aanleiding tot wijzigingen in de pensioenregeling of werkprocessen maar zijn wel input voor het gesprek over verbetering van de communicatie

Onregelmatigheden die binnen Centraal Beheer APF, zijn organen of bij de partijen aan wie taken zijn uitbesteed, zijn gesignaleerd, kunnen worden gerapporteerd conform de Klokkenluidersregeling van het fonds. Ook bij de pensioenuitvoerder en de vermogensbeheerder zijn klokkenluidersregelingen geïmplementeerd.

4.5 Deskundigheidsbevordering en bestuurlijke effectiviteit

Het bestuur heeft een geschiktheidsmatrix opgesteld en de verdeling van de deskundigheidsgebieden binnen het bestuur beoordeeld. Het bestuur is van oordeel dat de verdeling van de kennisgebieden en kennisniveaus voldoende de continuïteit van de dagelijkse beleidsvoering waarborgt. Het bestuur beschikt over voldoende deskundigheid om zijn taken uit te voeren. In het verslagjaar is het geschiktheidsplan geactualiseerd en aangevuld.

4.6 Follow-up bevindingen intern toezicht

Het intern toezicht van het fonds wordt uitgeoefend door de RvT. De RvT heeft als taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken van het fonds. De RvT stelt in het verslag over 2019 vast dat de aanbevelingen die vorig jaar aan het bestuur zijn gedaan zijn opgevolgd. De bevindingen van de RvT over dit verslagjaar zijn opgenomen in hoofdstuk 33. Hier vindt u ook de reactie van het bestuur op dit verslag.

4.7 Toezichthouders DNB en AFM

De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) houden toezicht op pensioenfondsen. De AFM ziet toe op gedrag en communicatie die pensioenfondsen volgens de wet aan deelnemers moeten geven. DNB beoordeelt de financiële aspecten.

Wij voeren periodiek telefonisch, persoonlijk en schriftelijk overleg met DNB. Er is in het verslagjaar regelmatig contact geweest met DNB. Een bijzonder en voor ons belangrijk gespreksonderwerp met DNB is het berekenen van het MVEV, het Minimaal Vereist Eigen Vermogen, voor Kring DC en de standaard DB-kringen. Al bij het opstellen van de jaarcijfers over 2016 gaven wij aan met DNB van mening te verschillen over de berekeningsmethode voor Kring DC en hierover in gesprek te zijn met DNB.

Wij hebben DNB verzocht ontheffing te verlenen met betrekking tot de eisen die worden gesteld aan de omvang en de samenstelling van het MVEV voor de standaard DB-kringen en Kring DC. DNB heeft dit verzoek voor de standaard DB-kringen toegewezen. DNB heeft dit verzoek voor de Kring DC gedeeltelijk toegewezen. Voor de kring DC achten wij een MVEV-buffer boven de reeds gehanteerde 1% niet passend vanwege het feit dat de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's zijn herverzekerd. Wij hebben bezwaar aangetekend tegen het hanteren van het niveau van de MVEV-buffer in de kring DC. DNB heeft dit bezwaar ongegrond verklaard. Wij hebben als gevolg hiervan een beroepsprocedure ingesteld. Voor 2020 is er weer ontheffing aangevraagd ten aanzien van het MVEV van de DB kringen en de kring DC.

In 2019 is een voorstel voor de financiering van zowel MVEV als kostenvoorziening in Kring DC opgesteld en besproken binnen het bestuur. Hierover is in juni 2019 tevens inhoudelijk overleg gevoerd met DNB. DNB heeft aangegeven de wijze waarop wij met de financiering van het MVEV en de kostenvoorziening willen omgaan te begrijpen en heeft verzocht hier een plan van aanpak voor op te stellen. In oktober 2019 zijn de bevestiging en aandachtspunten van DNB ontvangen waarna het bestuur de nieuwe financiële opzet heeft geaccordeerd. De implementatie hiervan is eind 2019 gestart en vergt een doorlooptijd van ca 1 jaar. Aan de hand van een plan van aanpak wordt invulling aangegeven zodanig dat wij per 1 januari 2021 voldoen aan de wettelijke eisen over de kostendekkendheid van de premie. Dit plan van aanpak is met DNB gedeeld.

Tijdens het overleg met DNB is tevens gesproken over de wijze van het vaststellen van de risicohouding voor Kring DC waarbij ook de input van de belanghebbenden is meegenomen. DNB kan zich vinden in de wijze waarop wij de risicohouding hebben vastgesteld. Een ander onderwerp van gesprek was het aanbieden van variabele uitkeringen na pensioendatum in Kring DC en het aansluiten van de lifecycles daarop. Ook ten aanzien daarvan heeft DNB aangegeven geen verdere vragen meer te hebben. Bij de afstemming over dit laatste onderwerp was ook de AFM aanwezig. De AFM heeft daaropvolgend nog aanvullende vragen gesteld over het aanbieden van variabele uitkeringen aan deelnemers en het meenemen van de risicohouding van deelnemers daarbij. Deze vragen zijn door ons beantwoord en hebben ertoe geleid dat de AFM heeft aangegeven dat wij aan de wettelijke vereisten in dit kader hebben voldaan.

4.7.1 Verzoeken DNB 2019

DNB heeft in 2018 een on-site onderzoek gedaan bij Centraal Beheer APF. Daaruit is een aantal vragen en opmerkingen naar voren gekomen waarin wij invulling hebben gegeven. Naar aanleiding daarvan heeft DNB

tevens geconstateerd dat een aantal beleidsdocumenten herijkt of nader uitgewerkt dienden te worden. Daartoe hebben wij in maart 2019 twee brieven ontvangen van DNB. Eén van de brieven betrof het verzoek om ons afwikkelplan te herijken en de financieringsovereenkomst met onze oprichter nader vorm te geven. De andere brief had betrekking op een aantal andere beleidsmatige zaken, waarvan de belangrijkste hieronder zijn weergegeven:

- Actualisatie businessplan en meerjarenbegroting en verankering van de evaluatie daarvan in onze processen
- Herijking acquisitie, toetredings- en CWO-beleid
- Herijking uitbestedingsovereenkomst met onze distributiepartner
- Vaststellen van de risicohouding
- Wijze van aanbieden van variabele uitkeringen en het aansluiten van onze lifecycles daarop
- Zorgen voor kostendekkendheid van de premie in Kring DC

Zoals aangegeven heeft een overleg plaatsgevonden in juni 2019 met DNB waarin de laatste drie onderwerpen en de financiering van de MVEV-buffer in Kring DC zijn besproken.

In de loop van 2019 is aan alle andere verzoeken van DNB voldaan; het businessplan en de meerjarenbegroting zijn geactualiseerd en het acquisitie, toetredings- en CWO-beleid zijn herijkt alsmede de uitbestedingsovereenkomst met onze distributiepartner. Daarnaast is ook de evaluatie van het businessplan en de meerjarenbegroting, alsook het afwikkelplan, beter in onze processen verankerd.

4.7.2 Toezichtthema's DNB

Jaarlijks publiceert DNB de 'Toezicht Vooruitblik' waarin financiële instellingen kunnen lezen wat zij het komende jaar van DNB kunnen verwachten.

In de 'Toezicht Vooruitblik 2019' noemde DNB de volgende thema's:

- Het nieuwe pensioencontract
- Implementatie IORP II
- Financiële positie pensioenfondsen en voorbereiding op mogelijke kortingen
- Duurzaam beleggen
- Cyberrisico's en datakwaliteit in een digitaliserende omgeving
- Integriteitstoezicht en Gedrag- & Cultuurtoezicht.

Genoemde toezichtthema's 2019 zijn de actuele thema's in de pensioenwereld en sluiten dan ook aan bij het beleid van het bestuur en de onderwerpen op de bestuursagenda. Wij volgen de ontwikkelingen rond het nieuwe pensioencontract en de Europese richtlijn IORP II nauwlettend. Wij hebben ons fonds ingericht op basis van de nieuwste trends, verwachtingen en wetgeving en hebben het volste vertrouwen dat wij goed voorbereid zijn op het nieuwe pensioencontract. De implementatie van IORP II is binnen ons fonds vormgegeven voor wat betreft de compliance op het gebied van communicatie met deelnemers en invulling van de sleutelfuncties. Wij zijn bezig met de invulling van de ERB en zullen deze binnen de wettelijke termijnen ingericht hebben. Zoals elders in de jaarrapport benoemd, volgt het bestuur de financiële ontwikkelingen en de invloed daarvan op onze dekkingsgraden nauwlettend en bereiden we ons en onze deelnemers voor op mogelijke kortingen. In 2019 is het MVB-beleid aangescherpt en wordt dat in 2020 en verder geïmplementeerd. Ook onderwerpen als (cyber)risico's, datakwaliteit en integriteit staan hoog op de agenda van het bestuur. Digitale technieken en informatietechnologie worden door ons ingezet om effectiviteit en efficiency te bereiken. Daarom blijven we voortdurend investeren in innovatieve technieken vanuit onze collectieve kracht.

4.7.3 Toezichtthema's 2020

In de 'Toezicht Vooruitblik 2020' noemt DNB de volgende thema's:

- Uitwerking Pensioenakkoord
- ERB
- IORPII
- Digitalisering en datakwaliteit

Voor een deel zijn dit de thema's die ook 2019 aan de orde waren. Ook in 2020 staan deze thema's op onze bestuursagenda.

4.8 Naleving wet- en regelgeving

Wij volgen de ontwikkelingen in wet- en regelgeving nauwgezet. Voor het fonds relevante wijzigingen analyseren wij en wij bepalen de gewenste opvolging in de bestuursvergaderingen.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet vermelden wij dat:

1. ons fonds in het boekjaar 2019 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
2. ons fonds in het boekjaar 2019 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
3. in het boekjaar 2019 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld;
4. er geen sprake is van de situatie, bedoeld in artikel 172 Pensioenwet, waarin de bevoegdheidsuitoefening van alle of bepaalde organen van een pensioenfonds is gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

4.9 Relatie met Achmea

Ons fonds is een zelfstandige stichting en is onafhankelijk van Achmea en van Centraal Beheer. Het bestuur bepaalt het beleid van het fonds, met de RvT in zijn rol als toezichthouder.

Wij hebben activiteiten uitbesteed aan onderdelen van Achmea. In de uitvoering van ons beleid werken wij samen met drie leveranciers: Achmea Investment Management (Achmea IM) voor het vermogensbeheer, Achmea Pensioenservices (APS) voor de administratie en Centraal Beheer voor de distributie en communicatie.

Verder hebben wij een relatie met Achmea voor financiering van zowel het weerstandsvermogen, de aanloopverliezen als ook kortstondige tijdelijke liquiditeitstekorten.

4.9.1 Pensioenbeheer

Wij hebben met APS afspraken gemaakt over de te leveren diensten en het kwaliteitsniveau hiervan. Deze afspraken zijn vastgelegd in een uitbestedingsovereenkomst met bijbehorende service level agreement (SLA). Wij ontvangen per kwartaal SLA-rapportages over de manier waarop APS invulling geeft aan de afgesproken niveaus van dienstverlening. Deze rapportage wordt door APS in de risicocommissie toegelicht; de risicocommissie adviseert vervolgens het bestuur over eventueel te nemen stappen.

De kwaliteit van de dienstverlening monitoren wij aan de hand van de rapportage Niet Financiële Risico's (NFR). De NFR informeert ons over de werking van de controls die de betrouwbaarheid van de uitvoering moeten waarborgen. Tevens bevat de NFR een overzicht van incidenten die de uitvoering van taken voor het APF raken. APS licht de rapportage toe in de risicocommissie; de risicocommissie formuleert een advies aan het bestuur. In het verslagjaar heeft het bestuur geen aanleiding onderkend om de afspraken met APS te herzien. Het bestuur evalueert met de directie van APS periodiek de aard, kwaliteit en snelheid van de dienstverlening.

Ons aansluitingenproces voor nieuwe werkgevers is deels gerobotiseerd en hierdoor wordt een aansluiting technisch gezien in korte tijd ingeregeld. Daarnaast is ook de bijspaarregeling gerobotiseerd. Robotisering van processen draagt bij aan kostenefficiëntie waarmee wij inspelen op de wens van de deelnemer om zoveel mogelijk pensioen per ingelegde euro te realiseren. Ook stelt het gebruik van informatietechnologie ons in staat meer klantgericht te opereren door bijvoorbeeld de communicatie toe te spitsen op de levensfase en levensgebeurtenissen van de deelnemer. De pensioenuitvoerder bewaakt de processen en stuurt indien nodig bij.

4.9.2 Vermogensbeheer

In de overeenkomst tussen Achmea IM en Centraal Beheer APF zijn de activiteiten van de vermogensbeheerder vastgelegd. Wij hebben afspraken gemaakt met de vermogensbeheerder over de te leveren diensten en het kwaliteitsniveau, die zijn vastgelegd in de uitbestedingsovereenkomst. Achmea IM voert het beleggingsbeleid van ons fonds uit binnen de daarvoor geldende richtlijnen, door het belegde vermogen te doen beheren door diverse externe partijen.

Wij ontvangen periodiek rapportages over de manier waarop Achmea IM invulling geeft aan de dienstverlening. Per kring ontvangen wij rendements- en risicorapportages per maand. Deze worden besproken in de beleggingscommissie en worden tevens aan de desbetreffende BO's verstrekt. Een versie met meer toelichting en detail ontvangen wij per kwartaal; ook deze wordt in de beleggingscommissie besproken. De beleggingscommissie beoordeelt of de rapportages aanleiding geven tot actie en adviseert het bestuur hierover. Ook Achmea IM verstrekt per kwartaal SLA- en NFR-rapportages. Deze zijn in het verslagjaar door de beleggingscommissie besproken en gemonitord.

4.9.3 Distributie

Centraal Beheer verzorgt onze distributie, gericht op aansluiting van nieuwe werkgevers en pensioenfondsen bij Centraal Beheer APF. Wij hebben met Centraal Beheer afspraken gemaakt over de te leveren diensten en het kwaliteitsniveau. Deze zijn vastgelegd in een uitbestedingsovereenkomst met bijbehorend dienstenoverzicht en SLA.

Centraal Beheer behoort tot de grootste verzekeraars in Nederland en heeft als onderdeel van Achmea een groot netwerk in de advies- en pensioenmarkt. Wij maken in het kader van de dienstverlening als Centraal Beheer APF gebruik van de merk- en domeinnamen van Centraal Beheer Achmea. De voorwaarden met betrekking tot dat gebruik zijn vastgelegd in een licentieovereenkomst.

4.9.4 Financiering

Het weerstandsvermogen van de standaardkringen en Kring Bavaria is door Centraal Beheer APF gefinancierd. Achmea heeft zich bij de oprichting van het fonds bereid verklaard om dit deel van het weerstandsvermogen te financieren door middel van het beschikbaar stellen van het stichtingskapitaal en een achtergestelde lening. Voor de achtergestelde lening is een overeenkomst opgesteld, waarbinnen het fonds trekkingen kan doen wanneer aanvulling van het beschikbaar weerstandsvermogen vereist is.

Over de financiering van aanloopverliezen zijn met Achmea afspraken gemaakt over schenking en garantstelling. In maart 2019 heeft Achmea een schenking van EUR 2,73 miljoen gedaan. In maart 2020 heeft Achmea een schenking van EUR 6,7 miljoen gedaan. Tevens heeft Achmea zich garant gesteld voor een bedrag van EUR 4,5 miljoen ter onvoorwaardelijke dekking van de voorziene aanloopverliezen tot in 2022. Hiermee is de continuïteit van het fonds als ook de aanwezigheid van voldoende weerstandsvermogen voor langere tijd gewaarborgd. Jaarlijks wordt een nieuw schenkingsverzoek gedaan, gecombineerd met het één jaar opschuiven van de garantstelling, totdat het break-even punt voor Centraal Beheer APF is bereikt en zich geen aanloopverliezen meer voordoen.

De details en voorwaarden zijn opgenomen in de jaarrekening van de bedrijfsomgeving, als toelichting op de passiva en de niet uit de balans blijvende verplichtingen.

Daarnaast is met Achmea een rekeningcourant faciliteit overeengekomen voor kortstondige liquiditeitstekorten die zich kunnen voordoen in kring DC. In de uitvoeringsovereenkomsten in deze kring tussen Centraal Beheer APF en de aangesloten werkgevers is opgenomen dat premies per de eerste handelsdag van de maand worden belegd. Nog niet alle premies zijn op dat moment ontvangen, waardoor dit kortstondig liquiditeitstekort kan ontstaan. Daarom kan Centraal Beheer APF op dit moment beschikken over de rekeningcourant faciliteit. Zodra de premies ontvangen zijn, wordt weer afgelost. Deze financiering wordt alleen voor zover noodzakelijk ingezet.

4.10 Ontwikkelingen wet- en regelgeving

4.10.1 Implementatie IORP II

De pensioenrichtlijn IORP II is per 13 januari 2019 geïmplementeerd in Nederlandse wet- en regelgeving. Centraal Beheer APF heeft in dat kader de drie sleutelfuncties, risicobeheer, actuarialaats en interne audit) ingericht. Het MVB beleid is in 2019 uitgebreid en hierover is gecommuniceerd met stakeholders via een bijeenkomst, de website en o.a. dit jaarbericht. In de verklaring inzake beleggingsbeginselen wordt opgenomen hoe MVB-beleid is meegenomen in het beleggingsbeleid en risicomanagement.

Als gevolg van de implementatie van de IORP II wetgeving in 2019 is de verplichte informatie die in het UPO over 2019 wordt opgenomen aanzienlijk uitgebreid. Daarbij hebben we in 2019 veel aandacht besteed aan de implementatie van de Uniforme Reken Methode (URM). De informatie voor gewezen deelnemers vermelden wij voortaan jaarlijks op de website van het fonds en eenmaal per vijf jaar bieden wij deze in de vorm van een UPO aan.

4.10.2 Pensioenakkoord juni 2019

In juni 2019 sloten kabinet en sociale partners een akkoord over de vernieuwing van het pensioenstelsel, een minder snelle stijging van de AOW-leeftijd en maatregelen die het voor iedereen haalbaar maken om de AOW-leeftijd in goede gezondheid te bereiken. De vernieuwing van het pensioenstelsel moet leiden tot een meer toekomstbestendig pensioenstelsel dat:

- beter aansluit bij de ontwikkelingen in de maatschappij en op de arbeidsmarkt;
- pensioen meer inzichtelijk en persoonlijker maakt; en
- eerder perspectief biedt op een koopkrachtig pensioen voor alle generaties.

Veel afspraken over het pensioenstelsel zijn globaal en moeten nog verder worden uitgewerkt. Kabinet en sociale partners zijn hiermee aan de slag gegaan in een stuurgroep. Centraal Beheer APF houdt de ontwikkelingen nauwgezet in de gaten.

4.10.3 Beperken pensioenverlaging door brief Koolmees

In december 2019 is de Ministeriële regeling over het onder voorwaarden beperken van pensioenverlagingen gepubliceerd. Een pensioenfonds kan besluiten geen gebruik te maken van de regeling en een (on)voorwaardelijke korting doorvoeren conform de reguliere wetgeving. In geen van de kringen van Centraal Beheer APF is het noodzakelijk een beroep te doen op deze regeling.

4.10.4 Commissie Parameters

De adviezen van de Commissie Parameters 2019 inzake parameters zijn overgenomen door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en inzake UFR door De Nederlandsche Bank (DNB). De nieuwe rendementsparameters hebben effect op herstelplannen die Centraal Beheer APF begin 2020 opstelt. Daarnaast

betekent dit dat in 2021 mogelijk een hogere premie gevraagd dient te worden en/of een lagere pensioenopbouw kan worden toegekend als gebruik wordt gemaakt van een gedempte kostendekkende premie op basis van verwacht rendement. De UFR-methode wordt niet eerder dan 1 januari 2021 aangepast. Met name de eventuele premie ontwikkelingen zullen wij, net als in 2019, tijdig met stakeholders communiceren.

4.10.5 Vervallen zeer kleine aanspraken

Vanaf 1 januari 2019 vervallen bij beëindiging van het deelnemerschap hele kleine pensioenen van rechtswege. Het gaat hierbij om beëindiging van deelnemerschap vanaf 1 januari 2019. Er is sprake van een heel klein pensioen indien de uitkering van het ouderdomspensioen op jaarbasis op ingangsdatum niet meer zal bedragen dan € 2,- per jaar. Het laten vervallen van deze kleine pensioenaanspraken is ingeregeld.

4.10.6 Automatische waardeoverdracht kleine pensioenen

De wetgever heeft het voor uitvoerders eenvoudiger gemaakt om kleine pensioenen te kunnen afkopen. Hiermee wordt voorkomen dat pensioenadministraties te zwaar worden belast met kleine pensioenen. Dit betreft alleen pensioenen kleiner dan € 484,09 (2019), die ontstaan zijn door beëindiging van het deelnemerschap vanaf 1 januari 2018. Centraal Beheer APF zal ieder jaar, gedurende vijf jaar een poging doen een klein pensioen over te dragen. Indien er na vijf pogingen geen waardeoverdracht heeft plaatsgevonden koopt Centraal Beheer APF het kleine pensioen af indien de gewezen deelnemer hiermee instemt.

4.10.7 Conversie in plaats van verevening bij scheiding

Het wetsvoorstel Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021 is op 16 september bij de Tweede Kamer ingediend. De verdeling van het pensioen bij scheiding wordt anders. Conversie wordt de standaard in plaats van verevening. Dat past volgens het kabinet beter bij de huidige tijd. Het bijzonder partnerpensioen wordt voortaan berekend over de huwelijkse periode. De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 januari 2021. Centraal Beheer APF onderzoekt de te verwachten consequenties voor de uitvoering van de pensioenadministratie en waarborgt tijdige implementatie.

5 Communicatie

Bij Centraal Beheer APF staat de deelnemer centraal. Communicatie met onze deelnemers is dan ook een speerpunt. De overheid legt meer verantwoordelijkheid bij de burgers. Voor deelnemers is begrijpelijke en aansprekende informatie over pensioen dan ook cruciaal om die eigen verantwoordelijkheid voor de eigen oudedagsvoorziening te kunnen nemen.

5.1 Ons communicatie beleid

Eind 2018 is een communicatiejaarplan 2019 vastgesteld. Dit jaarplan bood een integraal overzicht van zowel de jaarlijks terugkerende activiteiten als de specifieke activiteiten voor 2019 ter uitvoering door de communicatiecommissie. De acties in het jaarplan zijn gedurende het jaar uitgevoerd. Zo zijn de wijzigingen in wet- en regelgeving bewaakt zodat Centraal Beheer APF blijvend compliant was. Er is een compliancecheck op de website uitgevoerd. Verder is er een communicatieplan opgesteld voor transities van liquiderende pensioenfondsden naar Centraal Beheer APF. Tenslotte was nog een belangrijke actie van het jaarplan 2019 het actualiseren van het communicatiebeleidsplan. In 2019 is gestart met het opstellen van een communicatiebeleidsplan voor de periode 2020-2023. Het plan is in maart 2020 vastgesteld. Het doel van ons communicatiebeleid 2020-2023 is de pensioenpartner te zijn waarbij deelnemers uitkijken naar onze communicatie door begrijpelijke, activerende en aansprekende informatie. Wij activeren deelnemers om hun gegevens aan ons door te geven zodat wij communicatie persoonlijker kunnen maken. Wij ontzorgen de deelnemers door gerichte persoonlijke boodschappen waarbij wij gebruik maken van diverse communicatiekanalen om het de deelnemer gemakkelijk te maken. En wij creëren vertrouwen door transparant te zijn over beleggingen en te inspireren met de impact hiervan.

Alle communicatie uitingen worden hieraan getoetst. Op deze manier geven wij invulling aan onze missie op het gebied van communicatie.

5.2 Communicatie op de deelnemer afgestemd

Wij willen voor elke ingelegde euro zo veel mogelijk pensioen realiseren. En wij willen onze deelnemers inzicht geven in hun totale pensioensituatie, zodat de deelnemers weten waar zij aan toe zijn. Dit hebben we vertaald in onze visie en ambitie. Daarnaast onderscheiden we ons in de markt als 'het persoonlijke pensioenfonds'. Voor de inrichting van onze pensioencommunicatie benoemen we een aantal waarden. Deze hebben elk voor zich een concrete bedoeling en vormen samen het fundament onder ons communicatiebeleid. Wij geven consequent invulling aan deze waarden waardoor dit leidt tot herkenning bij de deelnemers. Deze waarden zijn als volgt te definiëren: de toonzetting in schriftelijke, persoonlijke en digitale communicatie is eenvoudig, open en helder. Hierbij zijn we proactief, toegankelijk en activerend. Met activerend bedoelen we dat de doelgroep wordt uitgenodigd tot het ondernemen van actie waar nodig. In campagnes en specifieke uitingen onderscheiden we fases waarin een deelnemer zich bevindt en kijken we naar de fase waarin de deelnemer zich bevindt. Hierdoor kunnen we goed aansluiten op zijn informatiebehoefte door aan te sluiten bij life events. Daarnaast hebben wij aandacht voor onze slapers en gepensioneerden. Wij informeren hen bij belangrijke wijzigingen en begeleiden in het pensioneringsproces.

5.3 Uniforme rekenmethode (URM) op het UPO 2019

Vanaf 2019 dient wanneer aan deelnemers gecommuniceerd wordt over de hoogte van de pensioenen gebruik gemaakt te worden van de uniforme rekenmethode (URM).

Deze URM is een wettelijke voorgeschreven rekenmethode waarmee deelnemers eenduidig inzicht krijgen in het te verwachten pensioen. Daarbij wordt het verwachte pensioen getoond, maar ook het pensioen in een goed-weer scenario en het pensioen in slecht-weer.

In 2019 heeft het Centraal Beheer APF deze rekenmethode geïmplementeerd.

De uitkomsten worden jaarlijks, via het Uniform Pensioen Overzicht (UPO), aan de deelnemers verstrekt. Daarnaast wordt deze informatie opgenomen in het Nationale Pensioen Register.

5.4 Stakeholders actief informeren over belangrijke ontwikkelingen

De sterk gedaalde rente, die in augustus een dieptepunt bereikte, heeft grote invloed op het premieniveau voor het opvolgende jaar. Het bestuur heeft in het najaar dan ook communicatie opgesteld voor werkgevers en werknemers om ze daarmee op de hoogte te brengen van de effecten van deze rentedalingen. Hierbij zijn de verwachte effecten per kring inzichtelijk gemaakt. In een schrijven aan de deelnemers en de werkgevers is ruimte verleend om de pensioenregeling te kunnen aanpassen. Diverse werkgevers hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de regeling aan te passen. Dit heeft er toe geleid dat regelingen van deze werkgevers zijn versoerd om het premieniveau in 2020 te dempen. Het premiebeleid zelf is niet aangepast. Daarmee blijft de premiedekkingsgraad binnen een bepaalde bandbreedte ten opzichte van de dekkingsgraad. Dit om grote overdrachten/herverdeling van gelden tussen groepen deelnemers te beperken.

Het bestuur zal ook in 2020 zijn stakeholders op de hoogte houden van ontwikkelingen die hen raken. Dit in lijn met de doelstellingen van het Centraal Beheer APF die met het communicatiebeleid worden bewerkstelligd.

5.5 Communicatie met belanghebbendenorganen

Ook in 2019 heeft het bestuur meerdere malen met de belanghebbendenorganen gecommuniceerd. Tweemaal per jaar zijn het bestuur en de RvT in gesprek gegaan met ieder Belanghebbendenorgaan. Aanvullend is tijdens de jaarlijkse Kennis- en beleidsdag voor belanghebbendenorganen het nieuwe MVB beleid getoetst en input opgehaald voor de thema's die van belang zijn in het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid. Ook is de ambitie op het gebied van communicatie gedeeld en sluiten BO leden aan in de werkgroep die het communicatiebeleidsplan 2020-2023 opstelt. Een ander voorbeeld is dat het bestuur met het belanghebbendenorgaan van kring RBS in diverse sessies gesproken heeft over een reële doelstelling voor de kring en hier op basis van een ALM studie tot een goede gezamenlijke aanpak is gekomen. Periodiek informeert het bestuur de belanghebbendenorganen via een nieuwsbrief met de actuele stand van zaken van het pensioenfonds.

Samen staan we sterker is een belangrijk uitgangspunt voor Centraal Beheer APF. Een belangrijke bouwsteen hiervoor is de inspraak en zeggenschap van de belanghebbendenorganen op het beleid en de uitvoering door het algemeen pensioenfonds.

6 Vermogensbeheer

Het hoofdstuk 'Vermogensbeheer' beschrijft de basis waarop het beleid op het gebied van vermogensbeheer voor het fonds als geheel is ingericht. Het beleid is niet op alle onderdelen gelijk voor de kringen in het fonds. Daarom zijn de kringspecifieke onderdelen nader uitgewerkt per kring vanaf hoofdstuk 9.

6.1 Beleggingsbeleid

Wij beleggen vanuit het 'prudent person' beginsel. De beleggingen voldoen aan kwalitatieve beginselen van veiligheid, kwaliteit en spreiding van risico's. Dit houdt onder andere in dat het beleggingsbeleid per kring is afgestemd op de verplichtingenstructuur van de betreffende kring. Hierbij is rekening gehouden met de wettelijke eisen die onder het Financieel Toetsingskader aan het beleggingsbeleid en risicomanagement worden gesteld.

Het beleggingsbeleid is gebaseerd op de investment beliefs en een ALM-studie die per kring is uitgevoerd. Per kring wordt vervolgens in de portefeuilleconstructie uitgewerkt hoe het generieke beleggingsbeleid vertaald wordt voor de specifieke kring. Dit alles wordt vastgelegd in het beleggingsplan dat vervolgens vertaald wordt in beleggingsrichtlijnen voor de fiduciaire manager. De fiduciair manager legt de afspraken vast in mandaatrichtlijnen richting onderliggende beheerders. De beleggingsrichtlijnen dienen ter borging van het beleid van het bestuur. Het managerselectiebeleid bestaat uit het selecteren, combineren, monitoren, evalueren en mogelijk vervangen van externe managers voor het pensioenfonds. Het pensioenfonds bepaalt de doelstelling en randvoorwaarden waarbinnen de selectie plaatsvindt en neemt de beslissingen.

6.2 Investment beliefs

Wij streven ernaar de deelnemers van het fonds een zo hoog en betrouwbaar mogelijk inkomen voor later te bieden, gegeven het risicoprofiel. Het risicoprofiel van een kring en de investment beliefs zijn de basis voor de jaarlijkse beleggingscyclus die op kringniveau plaatsvindt.

Onze investment beliefs zijn:

1. **Doelstellingen, beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, en pensioenverplichtingen zijn leidend voor de samenstelling van de beleggingsportefeuilles.** Wij richten de beleggingsportefeuilles van de kringen zodanig in dat de rendements-/risico profielen op lange termijn zo goed mogelijk aansluiten bij deze doelstellingen en beleidsuitgangspunten. Korte termijn afwijkingen hiertussen zijn binnen van te voren aangegeven grenzen toelaatbaar.
2. **Wij beleggen niet uitsluitend in risicovrije beleggingen omdat het nemen van beleggingsrisico's op lange termijn wordt beloond door een hoger (verwacht) rendement in vergelijking met risicovrije beleggingen.** Daarbij streven wij naar een goede diversificatie of spreiding over de verschillende beleggingscategorieën/producten en stijlen, dit is de meest eenvoudige manier om te komen tot een meer evenwichtige portefeuille in termen van rendement en risico.
3. **Het beheer van de beleggingen richt zich op lange(re) termijn ontwikkelingen en niet op market-timing.** Op lange termijn volgen de marktprijzen van beleggingen de ontwikkeling van de bijbehorende onderliggende reële markten. Bij het inrichten van de beleggingsportefeuille(s) is het daarom van groot belang een visie te hebben op de lange termijn ontwikkelingen. Op korte termijn is weliswaar sprake van "over- en undershootingseffecten", omdat financiële markten sterk reageren op onverwachte gebeurtenissen, maar het is desondanks heel moeilijk, zo niet onmogelijk, de korte termijn prijsafwijkingen te voorspellen. Bij het beheren van de beleggingsportefeuille gaan wij daarom bewust zeer terughoudend om met het hanteren van korte termijnvoorspellingen.
4. **Wij dekken de risico's waar in onze ogen geen adequate beloning tegenover staan af.** Voor elke beleggingscategorie beoordelen wij periodiek of (gedeeltelijke) valuta-afdekking risico-verlagend werkt op de

onderliggende beleggingen. Het renterisico en inflatierisico zijn per kring in die mate afgedekt die aansluit bij het ambitieniveau en de pensioenverplichtingen.

5. **Wij beleggen alleen in instrumenten die wij volledig begrijpen.**
6. **Gegeven ons governance budget hebben wij voorkeur voor beheersbare niet complexe beleggingen.**
Wij kiezen alleen voor opname van complexe beleggingen indien deze het risico rendementsprofiel van de portefeuille naar verwachting sterk verbeteren.
7. **Wij kiezen, afhankelijk van het type markt en index, voor passief, smart passief, smart actief of actief beheer.** Wij onderscheiden twee assen: efficiëntie van indices en efficiëntie van markten. Efficiënte indices zijn indices waarbij de index de beste invulling geeft van de marktportefeuille. Bij inefficiënte indices kan op basis van wetenschappelijk onderzoek toegevoegde waarde worden gevonden in het gebruik van factoren als Value, Quality, Size, Momentum en Low Volatility.
Bij elk van de vier mogelijke combinaties maken wij verschillende keuzes:
 - a. Bij efficiënte markten met een efficiënte index: passief beheer. Zo goedkoop en efficiënt mogelijk.
 - b. Bij efficiënte markten met inefficiënte indices: smart-passief beheer. Tegen lage kosten willen wij gebruik maken van slimme beleggingsmogelijkheden, trends, anomalieën en inefficiënties.
 - c. Bij inefficiënte markten met inefficiënte indices: smart-actief beheer. Naast dat wij gebruik maken van bovenstaande mogelijkheden, trends, anomalieën en inefficiënties geven wij beheerders de ruimte om met actieve implementatie keuzes waarde toe te voegen.
 - d. Bij inefficiënte markten met efficiënte indices: actief beheer. Dit doen wij indien wij ervan overtuigd zijn dat de geselecteerde vermogensbeheerders op langere horizon structureel de markt, ook na aftrek van veelal hogere kosten, weten te verslaan.
8. **Wij beleggen in derivaten voor zover dit helpt de portefeuille efficiënt te kunnen sturen en risico's te kunnen beheersen.**
9. **Maatschappelijk verantwoord beleggen loont.** Wij integreren maatschappelijk verantwoord beleggen in onze portefeuilles omdat wij geloven dat beleggingen in duurzame beleggingen hand in hand kunnen gaan met het behalen van gestelde rendementsdoelstellingen.
10. **Wij streven naar operationele efficiëntie in ons beleggingsproces.** Wij beleggen zo kostenefficiënt mogelijk omdat wij ons bewust zijn dat kosten zwaar drukken op het pensioenresultaat.

6.3 Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)

Aanpassing MVB beleid

Wij hechten een groot belang aan maatschappelijk verantwoord beleggen en hebben ervoor gekozen om een verantwoord beleggingsbeleid toe te passen. Dit beleid is in 2019 geactualiseerd waarmee het voldoet aan recente nieuwe wet- en regelgeving op dit gebied. Ons beleid bestaat o.a. uit engagement, corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en het uitsluiten van ondernemingen en landen. Het verantwoord beleggingsbeleid wordt vormgegeven binnen de modules en bouwstenen waarmee de portefeuilles van de kringen worden samengesteld. De modules en bouwstenen worden later in dit hoofdstuk verder toegelicht.

In 2019 heeft Centraal Beheer APF het IMVB covenant ondertekend. De implementatie van dit covenant is in 2019 opgestart en zal in 2020 verder vorm gaan krijgen. Bij de aanpassing van het MVB beleid van Centraal Beheer APF in 2019 is reeds rekening gehouden met het IMVB covenant en ook met andere van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Het MVB beleid is mede gebaseerd op onderzoek onder de belanghebbendenorganen van de diverse kringen van Centraal Beheer APF. Conform de uitgangspunten van het UN Global Compact zijn 4 hoofdthema's van belang: mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti corruptie. Klimaatverandering is een vijfde thema waar Centraal Beheer APF en haar achterban specifiek en expliciet aandacht aan geeft. Centraal Beheer APF hecht er belang aan om haar doelstellingen daar waar mogelijk en relevant te koppelen aan de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Deze duurzame ontwikkelingsdoelen zijn in 2015 door de Verenigde Naties vastgesteld en hebben als doel om in 2030 belangrijke

mondiale kwesties op 17 uiteenlopende aandachtsgebieden te hebben opgelost. De kwesties variëren van armoedebestrijding tot klimaatverandering en van duurzame consumptie tot productie. Centraal Beheer APF vindt de SDG's belangrijk omdat beleggingen hierdoor geraakt kunnen worden, gegeven de wereldwijde ambitie en het grote politieke kapitaal dat hierin geïnvesteerd gaat worden om de forse veranderingen te bewerkstelligen. Wij volgen met ons beleid de uitgangspunten van het Global Compact van de Verenigde Naties, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights.

Het Global Compact is in 2000 opgericht door de Verenigde Naties en kent op dit moment al meer dan 13.000 bedrijven en stakeholders uit meer dan 160 landen die zich aan de principes hebben gecommitteerd. Het verlangt van bedrijven dat zij binnen hun eigen invloedsfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen.

De OESO-richtlijnen maken duidelijk wat van bedrijven wordt verwacht op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) bij het internationaal zakendoen. Ze bieden bedrijven handvatten over hoe om te gaan met kwesties zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie. Daarnaast onderscheiden de OESO-richtlijnen consumentenbelangen, wetenschap en technologie, mededinging en belastingen. De OESO-richtlijnen worden momenteel onderschreven door 44 landen.

Bij het in de praktijk brengen van maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) hanteren wij 5 instrumenten:

- Engagement: het aangaan van de dialoog met ondernemingen;
- Corporate Governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen;
- ESG-integratie in de beleggingsprocessen: het inzichtelijk maken van Environmental, Social en Governance als onderdeel van het beleggingsproces;
- Monitoring van maatschappelijk verantwoord beleggen beleid van externe managers;
- Screening & Uitsluiting: het uitsluiten van beleggingen in controversiële wapens, tabak en structurele schenders van het Global Compact en controversiële landen.

Engagement

Engagement is het aangaan van dialoog met ondernemingen. Wij voeren een engagementbeleid dat zowel gericht is op een normatieve dialoog met schenders van Global Compact principes als ook een thematische dialoog met ondernemingen over sociale- of milieu standaarden in de sector. Hierbij verschillen de doelen:

- Het doel van normatieve dialoog is om schendingen van mensenrechten, arbeidsnormen, milieunormen of corruptie op te heffen en ondernemingsbeleid te wijzigen.
- Het doel van thematisch engagement is om ondernemingen aan te sporen tot beter gedrag en om aandeelhouderswaarde te creëren. Voor Centraal Beheer APF is klimaat een belangrijk thema.

Onze fiduciair sprak namens Centraal Beheer APF met 67 ondernemingsentiteiten die internationaal breed gedragen principes hebben geschonden en heeft zo een normatieve dialoog gevoerd over in totaal 99 schendingen. Daarnaast is in 2019 op 8 sociale, ecologische of governance thema's de dialoog gevoerd met 60 ondernemingen. Zo heeft het fonds in 2019 een dialoog gevoerd met energiebedrijven en bedrijven in de logistieke sector en transport over klimaatverandering. Met farmaceutische bedrijven is gesproken over goede en beschikbare medicijnen. Ook is gesproken met water- en energiebedrijven over waterrisico's en met kledingbedrijven en met supermarkten over leefbaar loon.

Corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Wij stemmen de aandeelhoudersrechten voor de aandelenfondsen waarin wij beleggen actief af met het stembeleid van onze fiduciair. Binnen dit stembeleid is extra oog voor ecologische, sociale en governance kwesties. Op die manier maken wij altijd zelf een eigen afweging voor het inleggen van de stem. Mede namens Centraal Beheer APF stemde onze fiduciair Achmea IM voor de Wereldwijde Aandelenpool in 2019 op 473 vergaderingen. In totaal had dit betrekking op 6.680 agendapunten. In 2019 is in circa 18% van alle

agendapunten tegen het management gestemd. Veruit het grootste percentage tegenstemmen betrof remuneratievoorstellen (58%). Andere zaken waarbij stemmen tegen het management zijn uitgebracht, betreffen onder meer benoeming van bestuurders, agendapunten rond klimaatverandering, gezondheid en veiligheid van medewerkers en transparantie van lobbyactiviteiten.

Integratie van duurzaamheidsinformatie in het beleggingsproces (ESG-integratie)

Onze fiduciair is sinds 2007 een ondertekenaar van de Principles for Responsible Investing (PRI), waarmee zij aangeeft ESG-integratie in de beleggingsprocessen toe te passen en zich in te zetten voor promotie ervan. Dit beleid sluit aan bij de visie van het bestuur ten aanzien van ESG. Bij de door de fiduciair beheerde beleggingsfondsen zijn Ecologische, Sociale en Goed bestuur factoren (ESG factoren) in het beleggingsproces geïntegreerd. Dit wordt gedaan voor de aandelen-, bedrijfsobligaties- en staatsobligatiebeleggingen. Hierbij wordt onder anderen gebruik gemaakt van ESG gegevens van MSCI ESG.

Monitoring maatschappelijk verantwoord beleggen beleid externe managers

Periodiek worden de externe managers van de mandaten en beleggingsfondsen bevraagd over de ontwikkelingen en implementatie van de maatschappelijk verantwoord beleggen activiteiten.

Uitsluitingen

In het beleid worden bedrijven en landen op diverse gronden uitgesloten.

Uitsluiten van controversiële wapens

Onder controversiële wapens verstaan wij wapens die bij gebruik:

- onevenredig veel leed en slachtoffers veroorzaken;
- geen onderscheid maken tussen burgers en militaire doelen; en
- ook na afloop van het conflict slachtoffers maken en de maatschappij ontwrichten.

In de praktijk gaat het om bedrijven die nucleaire-, biologische- of chemische wapens, antipersoonsmijnen of clusterbommen produceren. Per ultimo 2019 zijn 64 ondernemingsentiteiten geïdentificeerd als producenten van controversiële wapens, waardoor zij uit de verschillende beleggingsuniversa van de beleggingspools zijn verwijderd.

Dit uitsluitingsbeleid is toepasbaar op de aandelen- en vastrentende waarden fondsen zoals hierboven weergegeven. Op de overige beleggingsfondsen is het eigen uitsluitingsbeleid niet toepasbaar vanwege de aard van de beleggingscategorie of omdat het een fund-of-fund structuur betreft waarbij de uitvoerder een eigen beleid toepast.

Uitsluiten van ondernemingen die internationale normen schenden

Wij sluiten ondernemingen uit die op structurele wijze internationale normen op het vlak van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu of corruptie schenden. Deze normen zijn breed geaccepteerd en verankerd in het VN Global Compact. Indien een schending van structurele aard is en dialoog met de onderneming niet tot de gewenste verbeteringen leidt, kan overgegaan worden tot het uitsluiten van de onderneming. In dat geval worden eventueel aanwezige belangen in de onderneming verkocht. Dit uitsluitingsbeleid is van toepassing op dezelfde lijst van beleggingsfondsen als hierboven. Per ultimo 2019 zijn 16 ondernemingen uitgesloten van de verschillende beleggingsuniversa op basis van structurele schendingen van internationale normen.

Uitsluiten van tabak

Sinds 2018 wordt tabak uitgesloten van beleggingen. Wederverkopers van rookwaren, zoals supermarkten, tankstations en luchtvaartmaatschappijen worden niet uitgesloten van het beleggingsuniversum. Per ultimo 2019 zijn 50 tabaksproducenten uitgesloten van de verschillende beleggingsuniversa.

Uitsluiten van landen

In het EMU Staatsobligaties Fonds wordt belegd in staatsobligaties. Een aantal landen is op voorhand uitgesloten van beleggingen. Het betreft landen waartegen de Europese Unie en/of de Verenigde Naties sancties heeft afgekondigd. Deze sanctiemaatregelen zijn opgelegd naar aanleiding van schendingen van het internationale recht of mensenrechten. De lijst bevat per ultimo 2019 acht landen.

6.4 Afdekkingsbeleid per kring

Afdekking renterisico

Renterisico is één van de grootste en belangrijkste risico's op de balans van een pensioenfonds. Het pensioenfonds beheerst dit risico door te beleggen in de Module Rente en de Overlay Fondsen. Het pensioenfonds maakt gebruik van een strategie waarbij een bepaald percentage van het renterisico van de technische voorziening wordt afgedekt. Dit percentage verschilt per kring.

Kring	Afdekking Rente	Basis afdekking
Koopkracht	50%	UFR
Premie	50%	UFR
Stabiliteit	90%	UFR
Bavaria	60%	UFR
Sligro Food Group	65%	Marktrente
Pensioenfondsenkring 1	60%	Marktrente
RBS	Dynamisch	Marktrente
DC - opbouwfase	Lifecycle en leeftijds afhankelijk	UFR
DC - uitkeringsfase	90%	UFR

Kring RBS maakt gebruik van een dynamische renteafdekking. Dit houdt in dat de mate van renteafdekking gekoppeld is aan de hoogte van de rente. Bij lage rentestanden (<1,5%) wordt minder (65%) van het renterisico afgedekt en bij hoge rentestanden (>3%) wordt een groter deel van het renterisico (80%) afgedekt. Bij rentestanden daartussen ligt de afdekking tussen de 65% en 80%. Gedurende 2019 was het afdekkingspercentage 65%.

De swaprente daalde gedurende 2019 flink. De 30-jaars swaprente liet in 2019 bijvoorbeeld meer dan een halvering zien, van 1,32% naar 0,60%. Binnen de kringen wordt het renterisico niet volledig afgedekt. Hierdoor had de rentedaling een negatieve impact op de dekkingsgraad aangezien de waarde van de technische voorziening sterker in waarde toenam dan de waarde van de beleggingen.

Afdekking valutarisico

De beleggingsportefeuille van het pensioenfonds bevat beleggingen die in buitenlandse valuta's genoteerd zijn. Hierdoor ontstaat valutarisico. Valutarisico is het risico dat de buitenlandse valuta's dalen en de beleggingen omgerekend in euro in waarde dalen. Het pensioenfonds heeft als doel het valutarisico zoveel mogelijk af te dekken.

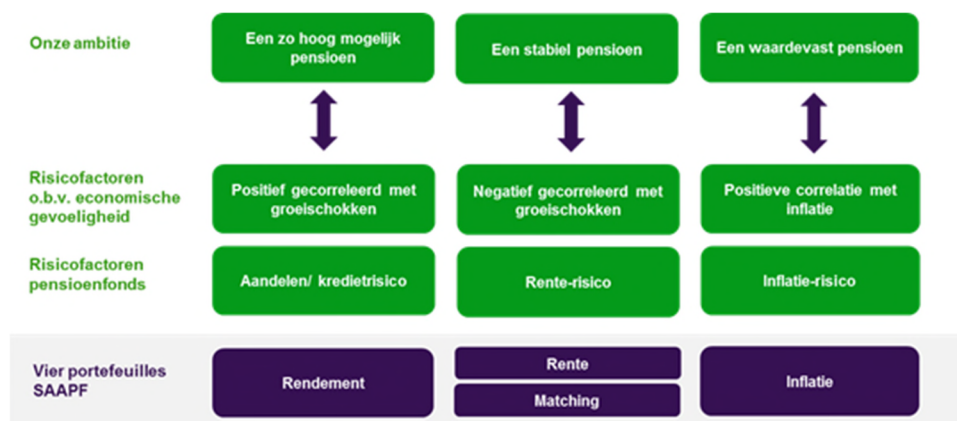
Categorie	Afdekking valuta
Aandelen Wereld	75%
Aandelen Opkomende Markten	0%
Vastgoed	75%
Vastrentende waarden	100%
Vastrentende waarden – Opkomende markten	0%

Het valutarisico wordt afgedekt binnen de beleggingsinstellingen die onderdeel uitmaken van de verschillende modules. Dit betekent dat 75% van de beleggingen in Aandelen Wereld en Vastgoed wordt belegd in beleggingsinstellingen waarbinnen het valutarisico volledig is afgedekt en 25% wordt belegd in beleggingsinstellingen waar het valutarisico niet is afgedekt.

Per saldo zorgde de valuta afdekking binnen de beleggingsinstellingen voor een negatief resultaat. De valuta afdekking beschermt namelijk tegen een daling van de afgedekte valuta's. Als deze valuta's dalen levert de valuta afdekking dus een positief resultaat op. Als de afgedekte valuta's echter stijgen levert de valuta afdekking een negatieve resultaat op. Dit was het geval in 2019. De meeste valuta's stegen in meer of mindere mate ten opzichte van de euro. De stijging van de Amerikaanse dollar, met 2,2%, was bepalend voor het resultaat van de valuta afdekking, omdat de dollar het hoogste gewicht heeft.

6.5 Strategische Mix en Rendement

Binnen het beleggingsbeleid van de kringen wordt de ambitie naar vier portefeuilles vertaald. De vier portefeuilles bieden deelnemende pensioenfonds de mogelijkheid om een eigen beleggingsportefeuille samen te stellen met elk een eigen risico- en rendementsprofiel. Onderstaande figuur gaat in op de ambitie van elk van de portefeuilles:

In de tabel hieronder is de strategische verdeling over de portefeuilles van de diverse kringen weergegeven.

Kring	Module Rendement	Module Rente & Matching	Module Inflatie	Markt-waarde	2019 Jaar rendement	2018 Jaar rendement
Koopkracht	40%	40%	20%	11.848	19,93%	-2,28%
Premie	40%	40%	20%	38.449	21,68%	-1,79%
Stabiliteit	25%	60%	15%	7.808	24,64%	0,77%
Bavaria	27%	63%	10%	251.312	16,55%	-0,11%
Sligro Food Group	40%	60%	0%	466.270	-1,37%	n.v.t.
Pensioenfondsen-kring 1	33%	61%	6%	179.261	13,41%	n.v.t.
RBS	30%	60%	10%	776.440	17,58%	-0,84%
DC	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	111.352	20,76%	-6,14%

Kring DC

De beleggingsverdeling van Kring DC is het gevolg van het profiel van de lifecycles en onderhevig aan de keuzes van de deelnemers. Binnen de Kring DC is het mogelijk om niet in de modules, maar separaat in pools te beleggen (*opting out*). Het gevolg hiervan is dat er niet alleen belegd is in de hierboven genoemde modules, maar ook in de pools van Aandelen, Alternatieve Beleggingen en Onroerend goed. Deze pools vallen binnen de bespreking van de beleggingscategorieën in het hoofdstuk Modules.

6.5.1 Feitelijke Verdeling binnen kringen

In de paragrafen 6.5.2 tot en met 6.5.9 is de feitelijke verdeling van de portefeuilles per kring weergegeven. Te zien is dat alle kringen goed in lijn liggen met de strategische weging. Dit komt doordat alle beleggingen in alle portefeuilles in waarde zijn gestegen en hiermee ten opzichte van elkaar dus geen grote verschillen zijn ontstaan.

Eenmaal per jaar wordt geherbalanceerd naar de doelgewichten. De feitelijke verdeling van de portefeuilles is gedurende het jaar in lijn geweest met de strategische verdeling.

Rendement Kringen

De rendementen van voor alle kringen zijn positief geweest, doordat alle categorieën en de modules positieve rendementen lieten zien.

Omdat de module Rente en de matchingportefeuille beiden een eigen rendement hebben, zijn ze hier uitgesplitst. De liquide middelen zijn in dit overzicht niet opgenomen. De reden hiervoor is dat door de geringe bedragen en de manier van het berekenen van het rendement, het gemaakte rendement op liquide middelen geen goed beeld geeft van het echte rendement. Het echte rendement op liquide middelen is in 2019 licht negatief geweest, door de negatieve rentes die in Europa nog steeds gelden.

Daarnaast is te zien dat de rendementen van de verschillende kringen in dezelfde modules enigszins verschillen. Dit komt door verschillen in geïnvesteerde bedragen op bepaalde momenten gedurende het jaar. Wanneer een kring nieuw geld belegt in een bepaalde periode weegt die periode zwaarder in het totaalrendement. De rendementen kunnen daardoor verschillen maar blijven wel in lijn met elkaar.

Tenslotte laten de tabellen zien dat alle kringen dit jaar iets achterbleven bij hun benchmark. Hoewel in de module Rente en de matchingportefeuille de benchmark werd verslagen, is de module Rendement achtergebleven bij de

benchmark. Doordat de meeste kringen een hoge allocatie naar deze module hebben, leidde dit ook tot een lager rendement dan de benchmark op het totaalniveau.

6.5.2 Kring Koopkracht

In onderstaande tabellen worden de feitelijke verdeling van de portefeuilles en het rendement in kring Koopkracht weergegeven.

Kring Koopkracht	Bedragen 2019	Verdeling	Bedragen 2018	Verdeling
Rendement	4.858.	41,07%	1.651	38,53%
Rente & Matching	4.691	39,66%	1.798	41,95%
Inflatie	2.254	19,05%	834	19,46%
Liquide Middelen	26	0,22%	2	0,06%
Totaal Assets	11.829	100,00%	4.285	100,00%

Kring Koopkracht	Rendement 2019	Benchmark 2019	Rendement 2018	Benchmark 2018
Rendement	19,21%	20,81%	-7,27%	-7,65%
Rente	5,01%	4,73%	0,89%	0,76%
Matching	43,91%	43,91%	11,66%	12,13%
Inflatie	13,25%	13,51%	-5,84%	-7,40%
Totaal Assets	19,93%	20,58%	-2,28%	-2,75%

6.5.3 Kring Premie

In onderstaande tabellen worden de feitelijke verdeling van de portefeuilles en het rendement in kring Premie weergegeven.

Kring Premie	Bedragen 2019	Verdeling	Bedragen 2018	Verdeling
Rendement	15.645	40,76%	1.480	38,41%
Rente & Matching	15.429	40,19%	1.621	42,09%
Inflatie	7.240	18,86%	746	19,38%
Liquide Middelen	73	0,19%	5	0,13%
Totaal Assets	38.387	100,00%	3.852	100,00%

Kring Premie	Rendement 2019	Benchmark 2019	Rendement 2018	Benchmark 2018
Rendement	18,80%	20,40%	-7,19%	-7,57%
Rente	4,90%	4,62%	0,94%	0,82%
Matching	43,87%	43,88%	12,13%	12,47%
Inflatie	13,14%	13,40%	-5,82%	-7,38%
Totaal Assets	21,68%	22,44%	-1,79%	-2,29%

6.5.4 Kring Stabiliteit

In onderstaande tabellen worden de feitelijke verdeling van de portefeuilles en het rendement in kring Stabiliteit weergegeven.

Kring Stabiliteit	Bedragen 2019	Verdeling	Bedragen 2018	Verdeling
Rendement	1.984	25,45%	664	23,57%
Rente & Matching	4.693	60,18%	1.749	62,12%
Inflatie	1.103	14,14%	401	14,25%
Liquide Middelen	18	0,23%	1	0,06%
Totaal Assets	7.798	100,00%	2.815	100,00%

Kring Stabiliteit	Rendement 2019	Benchmark 2019	Rendement 2018	Benchmark 2018
Rendement	19,19%	20,77%	-7,11%	-7,49%
Rente	4,99%	4,70%	0,98%	0,85%
Matching	43,49%	43,50%	12,27%	12,56%
Inflatie	13,25%	13,51%	-5,78%	-7,34%
Totaal Assets	24,64%	24,98%	0,77%	0,38%

6.5.5 Kring Bavaria

In onderstaande tabellen worden de feitelijke verdeling van de portefeuilles en het rendement in kring Bavaria weergegeven.

Kring Bavaria	Bedragen 2019	Verdeling	Bedragen 2018	Verdeling
Rendement	70.479	28,07%	54.415	25,74%
Rente & Matching	156.310	62,25%	136.156	64,39%
Inflatie	23.647	9,42%	20.723	9,80%
Liquide Middelen	649	0,26%	141	0,07%
Totaal Assets	251.085	100,00%	211.435	100,00%

Kring Bavaria	Rendement 2019	Benchmark 2019	Rendement 2018	Benchmark 2018
Rendement	19,32%	21,15%	-6,96%	-7,21%
Rente	5,10%	4,90%	1,02%	0,91%
Matching	43,84%	43,85%	12,71%	12,73%
Inflatie	11,80%	12,18%	-2,88%	-4,42%
Totaal Assets	16,55%	16,95%	-0,11%	-0,42%

6.5.6 Kring Sligro Food Group

In onderstaande tabellen worden de feitelijke verdeling van de portefeuilles en het rendement in kring Sligro Food Group weergegeven.

Kring Sligro Food Group (vanaf 1-10-2019)	Bedragen 2019	Verdeling	Bedragen 2018	Verdeling
Pool Aandelen	197.414	42,34%	n.v.t.	n.v.t.
Rente & Matching	267.418	57,35%	n.v.t.	n.v.t.
Liquide Middelen	1.475	0,31%	n.v.t.	n.v.t.
Totaal Assets	466.307	100,00%	n.v.t.	n.v.t.

Kring Sligro Food Group (vanaf 1-11-2019)	Rendement 2019*	Benchmark 2019	Rendement 2018	Benchmark 2018
Pool Aandelen	5,49%	5,31%	n.v.t.	n.v.t.
Rente	-1,09%	-1,31%	n.v.t.	n.v.t.
Matching	-14,97%	-14,97%	n.v.t.	n.v.t.
Totaal Assets	-1,37%	-1,51%	n.v.t.	n.v.t.

*Het hier weergegeven rendement betreft de periode van 1 november tot en met 31 december 2019. Het rendement in euro's is in deze periode € -6,5 miljoen. In oktober heeft de transitie van de beleggingen plaatsgevonden. In deze periode is een beleggingsresultaat van € -11,2 miljoen gerealiseerd. Over het gehele vierde kwartaal is het beleggingsresultaat daarmee €-17,7 miljoen. Dit is het bedrag dat in de jaarrekening is opgenomen

6.5.7 Pensioenfondsenkring 1

In onderstaande tabellen worden de feitelijke verdeling van de portefeuilles en het rendement in Pensioenfondsenkring 1 weergegeven.

Kring PFK1	Bedragen 2019	Verdeling	Bedragen 2018	Verdeling
Rendement	61.840	34,52%	n.v.t.	n.v.t.
Rente & Matching	106.609	59,51%	n.v.t.	n.v.t.
Inflatie	9.559	5,34%	n.v.t.	n.v.t.
Liquide Middelen	1.144	0,64%	n.v.t.	n.v.t.
Totaal Assets	179.152	100,00%	n.v.t.	n.v.t.

Kring PFK1	Rendement 2019	Benchmark 2019	Rendement 2018	Benchmark 2018
Rendement	19,42%	21,19%	n.v.t.	n.v.t.
Rente	5,11%	4,90%	n.v.t.	n.v.t.
Matching	49,00%	49,04%	n.v.t.	n.v.t.
Inflatie	7,95%	8,09%	n.v.t.	n.v.t.
Totaal Assets	13,41%	14,00%	n.v.t.	n.v.t.

6.5.8 Kring RBS

In onderstaande tabellen worden de feitelijke verdeling van de portefeuilles en het rendement in kring RBS weergegeven.

Kring RBS	Bedragen 2019	Verdeling	Bedragen 2018	Verdeling
Rendement	277.245	30,60%	224.190	28,87%
Rente & Matching	539.599	59,56%	477.645	61,52%
Inflatie	85.911	9,48%	74.542	9,60%
Liquide Middelen	3.163	0,35%	63	0,01%
Totaal Assets	905.918	100,00%	776.440	100,00%

Kring RBS	Rendement 2019	Benchmark 2019	Rendement 2018	Benchmark 2018
Rendement	19,44%	21,19%	-6,97%	-7,28%
Rente	5,10%	4,90%	1,02%	0,91%
Matching	52,08%	52,09%	11,95%	11,91%
Inflatie	13,29%	13,74%	-5,74%	-7,20%
Totaal Assets	17,58%	18,04%	-0,84%	-1,17%

6.5.9 Kring DC

In onderstaande tabellen worden de feitelijke verdeling van de portefeuilles en het rendement in kring DC weergegeven.

Kring DC	Bedragen 2019	Verdeling	Bedragen 2018	Verdeling
Rendement	81.218	71,88%	20.523	77,71%
Rente & Matching	8.496	7,52%	1.846	6,99%
Inflatie	17.019	15,06%	4.030	15,25%
Pool Aandelen	34	0,03%	10	0,04%
Pool Vastrentend	1	0,00%	1	0,00%
Pool Alternatief	-	0,00%	-	0,00%
Pool Vastgoed	6	0,01%	-	0,00%
Liquide Middelen	6.213	5,50%	1	0,01%
Totaal Assets	112.987	100,00%	26.411	100,00%

Kring DC	Rendement 2019	Benchmark 2019	Rendement 2018	Benchmark 2018
Rendement	22,89%	22,59%	-7,13%	-7,28%
Rente	4,88%	4,90%	0,93%	0,91%
Matching	33,46%	33,43%	7,08%	7,28%
Inflatie	13,22%	13,73%	-5,79%	-7,20%
Pool Aandelen	24,38%	27,84%	-4,35%	-5,49%
Pool Vastrentende Waarden	9,47%	14,01%	-4,76%	-3,80%
Pool Alternatieve Beleggingen	9,49%	11,12%	-12,90%	-18,28%
Pool Onroerend Goed	23,81%	24,15%	-0,98%	-0,88%
Totaal Assets	20,76%	21,04%	-6,14%	-6,26%

6.6 Beleggingsomgeving

6.6.1 Terugblik economie en financiële markten - Politiek overschaduwet economische ontwikkelingen

Terugval economische groei resulteert in monetaire verruiming

Gedurende 2019 viel de economische groei terug. Deze terugval in het economisch momentum was voor de verschillende centrale banken reden om in te grijpen. In zowel de Verenigde Staten, de eurozone als China werd het monetaire beleid verruimd. Daarmee kwam een abrupt einde aan de periode van voorzichtige beleidsnormalisatie. Deze draai in het beleid kwam voor beleggers als een verrassing. Het was ook één van de belangrijkste redenen voor het positieve sentiment op de financiële markten. De Amerikaanse centrale bank (Fed) verlaagde de beleidsrente drie keer met 25 basispunten. Het rentetarief bedraagt nu 1,75%. Daarnaast begon de Fed met het opkopen van kortlopend schuld papier om zo de liquiditeit op de geldmarkten te waarborgen. Ook de

Europese Centrale Bank (ECB) kwam in actie. Het opkoopprogramma voor obligaties werd weer gestart, ditmaal voor onbepaalde tijd. Daarnaast benadrukte de ECB dat de beleidsrente nog voor lange tijd op het huidige niveau blijft. Tot slot ging China over tot het stimuleren van de kredietverlening.

Tekenen van stabilisatie

De wereldeconomie groeide in 2019 naar verwachting met ongeveer 3%. In 2018 lag dit groeipercentage nog op 3,6%. Vooral de industriële sector had het zwaar. In zowel de Verenigde Staten als de eurozone was sprake van krimp van de industriële productie. De belangrijkste vertrouwensindicatoren liggen op lage niveaus, maar lijken de bodem te hebben bereikt. Dit wijst er op dat de ergste groeivertraging achter ons ligt. Ook andere indicatoren wijzen op stabilisatie. Zo blijft de arbeidsmarkt onveranderd sterk terwijl de rentegevoelige sectoren in de economie profiteren van de nieuwe ronde aan monetaire verruiming. Naar verwachting zal de groeivertraging daarom niet uitmonden in een wereldwijde recessie. Indien het herstel van de vertrouwensindicatoren doorzet, zal de economie in de loop van 2020 weer wat aantrekken. De inflatie blijft naar verwachting gematigd. De inflatie in de eurozone schommelt al langere tijd tussen de 1% en 1,5%. Hier zal waarschijnlijk niet veel aan veranderen.

Handelsoorlog VS-China zorgt voor volatiliteit

Naast de economische groeivertraging zorgden verschillende politieke risico's voor de nodige volatiliteit op de financiële markten. Vooral de handelsoorlog tussen de Verenigde Staten en China drukte zijn stempel op het sentiment. Berichten over een mogelijke oplossing van het conflict werden afgewisseld met nieuwe importtarieven en zorgen over nog verdere escalatie. Uiteindelijk overheerste echter het optimisme over een goede afloop. Eind 2019 werd dit optimisme deels bewaarheid. China en de Verenigde Staten bereikten op een aantal punten overeenstemming, waardoor het handelsconflict voorlopig is bevroren. Een structurele oplossing is echter nog niet in zicht. Daarvoor zijn de verschillen op belangrijke punten als bescherming van intellectueel eigendom en toegang van Amerikaanse bedrijven tot de Chinese markt nog te groot. In Europa zorgde de brexit voor onzekerheid en onrust. Vooral in het Verenigd Koninkrijk was 2019 een jaar met veel politiek vuurwerk. Premier May trad af nadat ze haar brexit-akkoord niet door het parlement kreeg. Haar opvolger Boris Johnson sloot een nieuw akkoord met de Europese Unie (EU), won vervroegde parlementsverkiezingen en ligt nu op schema om de het Verenigd Koninkrijk uiterlijk 31 januari uit de EU te loodsen. Daarmee is echter nog geen einde gekomen aan alle onzekerheid rondom de brexit. Eind 2020 moet de nieuwe handelsrelatie tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk zijn overeengekomen anders dreigt alsnog een harde brexit.

6.6.2 Terugblik 2019 – Financiële markten Positief beleggingsjaar voor vrijwel alle beleggingscategorieën

Alle belangrijke beleggingscategorieën behaalden een positief rendement

Na een teleurstellend 2018 was 2019 een onverwacht goed beleggingsjaar. Alle belangrijke beleggingscategorieën sloten het jaar met een positief rendement af. Het rendement op alle beleggingscategorieën was ook hoger dan het rendement op euro-kasgeld en hoger dan de inflatie in de eurozone. Dat is historisch gezien vrij uitzonderlijk. Vooral de meer risicovolle beleggingscategorieën behaalden goede rendementen. Zo hadden aandelen uit de ontwikkelde landen, afgedekt naar euro, het beste jaar sinds 2013. Aandelen uit de opkomende markten behaalden in euro gemeten zelfs het hoogste rendement sinds 2010. Ook grondstoffen en risicovollere obligatiecategorieën als High Yield en EMD behaalden een rendement van meer dan 10%. De risico-opslagen op kredietobligaties daalden dan ook sterk.

Groei aandelensectoren en de factor kwaliteit outperforden

De wereldwijde aandelenmarkten hadden een zeer goed jaar. Vooral de draai in het monetaire beleid en de wegebbende recessievrees stuwden het sentiment. Een deel van de winst is echter ook herstel van het zeer slechte einde van 2018. De hoge koerswinsten zijn des te opvallender omdat de winstgroei hier ver bij achter bleef. Het rendement komt dus grotendeels uit oplopende waarderingen. Alle regio's eindigden in de plus. De

Verenigde Staten waren wederom de best renderende regio. De beurzen in Azië bleven achter. Veel Aziatische economieën zijn bovengemiddeld gevoelig voor de groei van de wereldeconomie en de wereldhandel. De handelsconflicten en wereldwijde groeivertraging drukten het sentiment in deze regio. Op sectorniveau waren er grote verschillen. Vooral de meer groei gedreven technologiesector deed het relatief goed. Meer defensieve sectoren bleven relatief achter. Opvallend is het rendement van de energiesector. Ondanks een hogere olieprijs bleef deze sector ver achter. Bij de factoren sprong Kwaliteit er positief uit. De andere factoren, maar vooral de factor Waarde, bleven achter bij de index.

Beursgenoteerd vastgoed: monetair momentum

Beursgenoteerd vastgoed profiteerde net als aandelen sterk van de gedaalde rente en steeg met ruim 25%. Vastgoed presteerde het sterkst in Europa en steeg daar met bijna 30%. Het rendement in Azië was relatief tot andere regio's het laagste, maar met ruim 20% in historisch opzicht goed.

Hoge rendementen op risicovollere euro-staatsobligaties

De totaalrendementen op alle euro-staatsobligaties waren positief. Door de dalende trend in de risico-opslagen deden de risicovollere landen het beduidend beter dan het veilige Duitsland. Met een rendement van meer dan 10% springt vooral Italië er positief uit. De Italiaanse rente daalde sterk nadat de politieke onrust wegebde. Maar ook het opnieuw starten van het opkoopprogramma voor obligaties droeg bij aan de sterke performance van Italiaanse staatsobligaties. Het rendement op Italiaanse staatsobligaties valt echter in het niet bij dat op Griekse staatsobligaties. Het totaalrendement op deze categorie lag boven de 30%. De Griekse 10-jaarsrente sloot het jaar af op 1,47%, dat is lager dan de Amerikaanse 10-jaarsrente. De Duitse kapitaalmarktrente daalde in de zomer naar een nieuw historisch dieptepunt van -0,71%. In de tweede helft van het jaar krabbelde de rente wat op, maar per saldo stond de kapitaalmarktrente ultimo 2019 nog steeds lager dan aan het begin van het jaar. Hierdoor bedroeg het totaalrendement op Duitse staatsobligaties 3%. De 30-jaarsswaprente in de eurozone daalde per saldo van 1,31% naar 0,62%.

Amerikaanse 10-jaarsrente zakt terug onder de 2%

Het rendement op de meeste veilige staatsobligaties van buiten de eurozone was hoger dan het rendement op Duitse staatsobligaties. Hiervoor zijn twee oorzaken. Ten eerste is de effectieve couponrente op Amerikaanse en Britse staatsobligaties hoger dan op Duitse staatsobligaties. Ten tweede gingen de kapitaalmarktrentes in deze landen harder omlaag. Zo daalde de Amerikaanse 10-jaarsrente door de tegenvallende economische data en de renteverlagingen van de Fed van 2,7% naar 1,8%. In de zomer van 2019 zakte de Amerikaanse 10-jaarsrente zelfs tot onder de 1,5%. De 2-jaars en 3-maandsrente daalden in eerste instantie minder hard waardoor de rentetermijnstructuur vervlakte en zelfs invers werd. Een dergelijke inverse rentetermijnstructuur wordt vaak als een indicator voor een naderende recessie gezien. Nadat recessie-angst wegebde liep de Amerikaanse 10-jaarsrente weer wat op. De Amerikaanse rentetermijnstructuur sloot het jaar daardoor positief af. In Japan daalden de renteniveaus slechts licht, waardoor Japanse staatsobligaties een laag totaalrendement lieten zien.

Daling van de risico-opslag op bedrijfsobligaties

Investment grade bedrijfsobligaties genoteerd in euro noteerden een relatief hoog positief rendement. Door de zogenaamde *search for yield* onder beleggers lieten de risico-opslagen gedurende het jaar een gestage daling zien. In combinatie met de lagere kapitaalmarktrente resulteerde dat in een mooie plus. De veiligere subcategorieën *sub sovereign* en *collateralised* noteerden kleinere plussen. Deze categorieën profiteerden minder van dalende risico-opslagen.

Obligaties opkomende landen beleven sterk jaar

Obligaties in opkomende landen hadden in 2019 een sterk jaar. Obligaties uit opkomende landen genoteerd in Amerikaanse dollar profiteerden van zowel de daling van de Amerikaanse rente als een daling van de risico-opslag. Afgedekt naar euro's kwam het totaalrendement voor deze categorie uit op ruim 11%. Obligaties

opkomende landen genoteerd in lokale valuta stegen in euro's met 15,6%. Dit was voor het grootste deel toe te schrijven aan de daling van de rente op de lokale obligatiemarkten. Maar ook de zwakke euro droeg positief bij aan het rendement.

Een goed jaar voor grondstoffenbeleggingen

Met een totaalrendement van ruim 11% was 2019 het beste jaar voor grondstoffen sinds 2007. Dit relatief hoge rendement was vooral toe te schrijven aan de energie gerelateerde grondstoffen. De olieprijs was volatiel. Productiebeperkingen van de OPEC-landen, zorgen om de wereldeconomie en spanningen in het Midden-Oosten vertaalden zich in pieken en dalen. Per saldo steeg de prijs van een vat Brent olie met bijna 27% naar \$69. Ook de edelmetalen hadden een goed jaar. In de zomer, toen de Duitse kapitaalmarktrente zakte naar een historisch dieptepunt en de aandelenmarkten corrigeerden, liep de goudprijs sterk op. De goudprijs steeg in korte tijd met 20% naar het hoogste niveau sinds 2012. De goudprijs wist zich op dit hoge niveau te handhaven en sloot het jaar af boven de \$1.500 per *troy ounce*.

De euro verzwakt

De euro stond onder druk ten opzichte van vrijwel alle andere belangrijke valuta's. De tegenvallende Europese macro-economische data, de negatieve rente en het opnieuw starten van het opkoopprogramma droegen allemaal bij aan de zwakte van de euro. Ten opzichte van de Amerikaanse dollar verloor de euro circa 2%. Het Britse pond steeg echter het meeste ten opzichte van de euro. Dit had vooral te maken met het wegebben van de onzekerheid over de brexit en het doorbreken van de politieke patstelling in de Britse politiek door de grote verkiezingswinst van Boris Johnson. Na een matig 2018 wonnen opkomende markten-valuta's terrein terug ten opzichte van de euro. Vooral de Russische roebel steeg relatief sterk, onder meer door de opleving van de olieprijsen

6.6.3 SRAM outperformance beleggingen Opkomende Markten

Centraal Beheer APF heeft gedurende 2019 staatsobligaties uit opkomende landen in lokale en harde valuta (Emerging Market Debt (EMD) Local Currency en Hard Currency) overwogen ten koste van High Yield. EMD en High Yield behaalden hoge rendementen gedurende het jaar. EMD deed het echter een stuk beter dan High Yield, waardoor deze positie positief bijdroeg aan het resultaat. In de module Rente heeft de hypotheekportefeuille beter gepresteerd dan de categorie staatsobligaties. Deze positie droeg dus ook positief bij. Per saldo leverden alle posities samen een positieve rendementsbijdrage.

6.6.4 Module Rendement

In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de rendementen en ontwikkelingen in de Module Rendement.

Module Rendement	Strat. Gewicht	Rendement PF	Rendement BM	Excess Return
Aandelen ontwikkelde landen	55%*	26,99%	30,02%	-3,03%
Aandelen ontwikkelde landen Hedged		21,93%	24,58%	-2,65%
Hoogrenderende obligaties	15%	9,24%	10,64%	-1,40%
Aandelen opkomende landen	15%	20,13%	20,61%	-0,48%
Opkomende Landen obligaties	15%	13,99%	14,05%	-0,06%
Liquide Middelen		-0,51%	-0,36%	-0,15%

*De aandelenpools zijn gelijk, het enige verschil is de afdekking. De beleggingen worden daarom op basis van het afdekkingsbeleid verdeeld over beide pools (75% hedged, 25% unhedged).

Beleggingspool Achmea IM Global Multi-Factor Equity Fund (GEFF)

Uitstekend jaar voor aandelen wereldwijd

2019 was een uitmuntend jaar voor aandelen. Na een licht negatief 2018, behaalde de MSCI wereld index in 2019, in euro's gemeten een rendement van 30%. De low volatility factor presteerde erg slecht in deze sterk opgaande markt, maar de eveneens defensieve quality factor wist het hoofd wel boven water te houden.

Informatietechnologie dominant

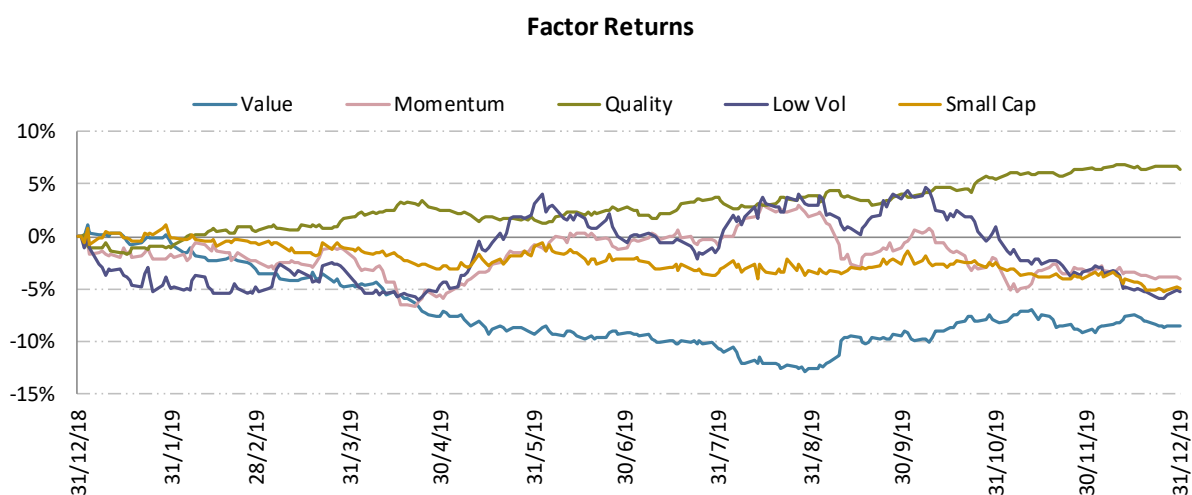
Alle sectoren behaalden een positief rendement, maar slechts één sector bleef de markt ruim voor: informatietechnologie (bijna 50% rendement). De quality factor en de momentum factor waren overwogen naar de IT sector. Voor quality was dat de belangrijkste reden voor de goede performance. Voor momentum was het echter niet voldoende om outperformance te behalen. De energiesector (nog geen 10% rendement) bleef het meest achter bij de andere sectoren, maar de factoren hebben geen overweging naar deze sector.

Gunstige macro-economische ontwikkelingen

Wereldwijd verruimden centrale banken hun monetaire beleid, de economieën stabiliseerden en de handelsoorlog tussen de VS en China kwam aan het einde van het jaar tot een voorlopige wapenstilstand. Waar de rente de eerste drie kwartalen gestaag bleef dalen, liet het vierde kwartaal weer een stijgende rente zien. Die draai van de renterichting in het vierde kwartaal zorgde voor een underperformance van de momentum factor.

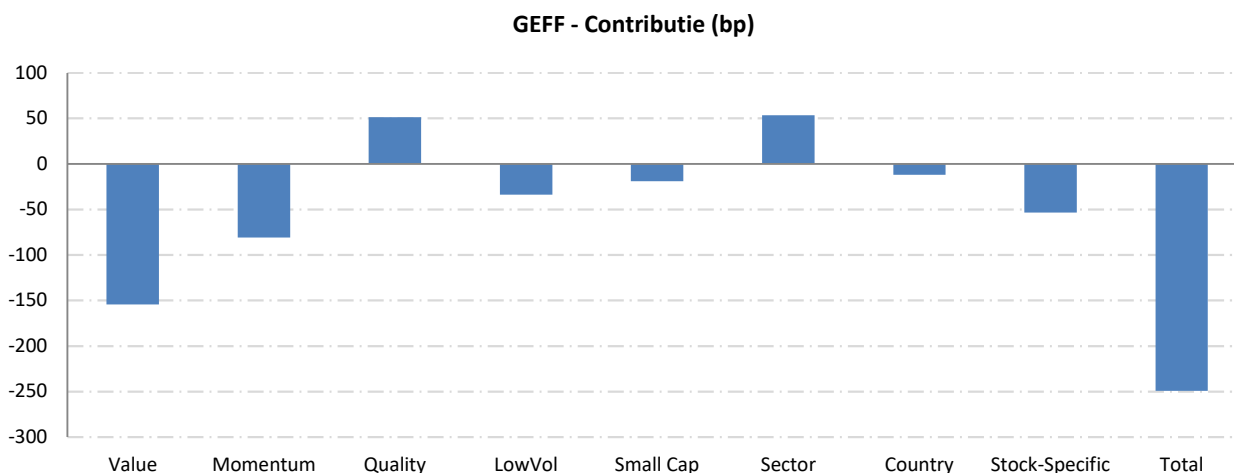
Een slecht jaar voor factorbeleggen

Behalve de quality factor, zijn de factoren het jaar onder water geëindigd. Quality behaalde dit mooie resultaat geleidelijk in het jaar. De low vol en momentum factoren bleven een groot deel van het jaar dichtbij nul, maar presteerden slecht in het vierde kwartaal. Value had een heel slecht jaar, maar wist in het vierde kwartaal de schade enigszins beperkt te houden.

De exposure naar de stijlfactoren heeft geleid tot een lager relatief rendement

Over heel 2019 behaalde het Achmea IM Global Multi-Factor Fund een negatief relatief rendement (excess return) van circa 3%. Deze teleurstellende prestatie is grotendeels te verklaren door de exposure naar de vijf stijlfactoren. Vooral de value factor had een sterk negatieve bijdrage, alleen de quality factor had een positieve bijdrage. De impliciete exposure naar landen en sectoren heeft per saldo positief bijgedragen aan het rendement, maar het aandelen specifieke effect was negatief.

Wereldwijd Hoogrenderende obligaties

2019 was een bijzonder goed jaar voor wereldwijde high yield obligaties. De wereldwijde index behaalde een rendement van meer dan 10%. Amerikaanse high yield obligaties behaalden hogere rendementen dan Europese high yield obligaties. Waar in normale marktomstandigheden de meest risicovolle obligaties binnen het high yield spectrum het beste presteren tijdens sterk opgaande markten, waren het in 2019 juist de minst risicovolle obligaties die het meest in waarde stegen. Dit komt doordat beleggers steeds meer concessies deden qua kredietkwaliteit bij hun zoektocht naar rendement, waardoor ze in toenemende mate bereid waren om ook in high yield obligaties te beleggen. Ze hadden daarbij wel een sterke voorkeur voor de minst risicovolle obligaties binnen het high yield spectrum. Een tweede reden is dat minder risicovolle obligaties vanwege de hogere rentegevoeligheid het sterkst konden profiteren van de gedaalde rente.

Dit patroon zagen wij ook terug in de prestaties van de externe managers binnen het Achmea IM Global High Yield Fund. De meest defensieve managers behaalden een outperformance ten opzichte van de benchmark, terwijl de managers met voorkeur voor de meer risicovolle obligaties achterbleven. De (off-benchmark) allocatie naar bank loans, die in 2018 nog voor een sterke outperformance zorgde, droeg in 2019 negatief bij aan het relatieve rendement. Over het jaar gemeten bleef het netto rendement 1,40% achter bij het rendement van de benchmark. Alle gemaakte kosten, waaronder toetredingskosten en beheervergoedingen, zijn al op het rendement in mindering gebracht. Het absolute rendement van het fonds over 2019 kwam uit op 9,29%.

Opkomende Markten Aandelen

Het rendement van aandelen in opkomende markten was dit jaar met 20,1% sterk positief. De benchmark behaalde een rendement van 20,6%. Een belangrijke drijfveer voor de aandelenmarkt bleek het verruimende beleid van de centrale banken in 2019. De financiële markten werden daarentegen in de greep gehouden door het voortslepende handelsconflict tussen de Verenigde Staten en China. De negatieve excess return van 48 bp wordt veroorzaakt door de kosten die gemoeid zijn met het repliceren van de benchmark in opkomende markten. Een andere verklaring zijn de transactiekosten die behoren bij de toe- en uittredingen als gevolg van de cash allocaties.

Opkomende Markten Obligaties

Voor obligaties in opkomende landen was 2019 een sterk jaar. Obligaties uit opkomende landen genoteerd in Amerikaanse dollar profiteerden van zowel de daling van de Amerikaanse rente als de daling van de risico-opslag. De risico-opslag daalde flink en zorgde voor de helft van het rendement. Afgedekt naar euro's kwam het totaalrendement voor deze categorie uit op ruim 11%. Het hedged rendement in euro ligt lager dan het rendement in Amerikaanse dollars doordat de euro onder druk stond ten opzichte van de Amerikaanse dollar. De manager behaalde een beter resultaat dan de benchmark.

Obligaties opkomende landen genoteerd in lokale valuta stegen in euro's met 15,6%. Dit was voor het grootste deel te danken aan de daling van de rente op de lokale obligatiemarkten. Maar ook de zwakke euro droeg positief bij aan het rendement. De euro stond onder druk ten opzichte van vrijwel alle andere belangrijke valuta's. Na een matig 2018 wonnen opkomende markten-valuta's terrein ten opzichte van de euro. Vooral de Russische roebel steeg relatief sterk, onder meer door de opleving van de olieprijs. De combinatie van de twee managers in portefeuille leverde een beter resultaat op dan de benchmark van 6 bp.

Wereldwijd Inflatie gerelateerde Obligaties

Het absolute rendement van de portefeuille in 2019 was 4,94%. De actieve posities droegen 0,42% negatief bij aan het portefeuille rendement. Dit had voornamelijk te maken met de onderweging van Italië en de onderweging van de Duitse rente.

De financiële markten begonnen 2019 met een redelijk negatief sentiment. De economie zwakte verder af, Trump escaleerde het handelsconflict met China en een oplossing over Brexit leek onmogelijk. De markt was bang voor verdere afname van de economische data en een eventuele recessie. De Fed heeft in de loop van 2019 de rente drie keer verlaagd. De ECB heeft de deposito rente verder verlaagd en ook het obligatieaankoop programma herstart met 20bln per maand. De marktreses daalden geleidelijk tot extreme niveaus in de eerste drie kwartalen. De Duitse 10- en 30-jaars rentes hebben in de zomer het laagste niveau ooit bereikt op -0,74% en -0,31% respectievelijk.

In het vierde kwartaal van het jaar zijn de globale risico's afgenomen en het sentiment op de financiële markten draaide naar positief. De VS en China kondigden aan overeenstemming te hebben over de eerste fase van een handelsakkoord. Ondertussen bereikte Boris Johnson een grote verkiezingsoverwinning in het Verenigd Koninkrijk. Hierdoor heeft hij een duidelijke meerderheid in het Lagerhuis waarmee de onzekerheid over het wel of niet doorgaan van Brexit ten einde lijkt.

De economische data in zowel Europa als in de Verenigde Staten lieten mede hierdoor een verbetering zien. Het producentenvertrouwen in Europa stabiliseerde en de economische groei van de eurozone over het derde kwartaal kwam uit op 1,20% (j-o-j). Kanttekening bij de groeicijfers zijn de relatief grote verschillen tussen de landen. Zo laten landen met een relatief grote diensten sector zoals Frankrijk en Spanje nog een redelijke groei zien terwijl de groei in landen zoals Duitsland en Italië rond het nulpunt ligt.

De inflatie verwachtingen in 2019 in Europa daalden met 0,25% naar 1,33% terwijl dit in de VS ongeveer ongewijzigd bleef op 1.8%. De kerninflatie bleef in de Eurozone rond de 1,20% liggen. In de VS was de kerninflatie 1,60%. De verwachting is dat in 2020 de inflatie in Europa en de VS iets gaan stijgen maar beide blijven nog onder de doelstelling van de ECB en Fed.

In de VS groeide de economie in 2019 iets boven de 2%. De effecten van de belasting verlagingen van Trump zijn afgenomen en de economie voegde gemiddeld minder banen toe per maand maar nog niet genoeg voor verdere acties van de Fed. De rentes zijn het jaar ongeveer 0.40% hoger gesloten dan het diepte punt in augustus maar nog steeds ruim onder de niveaus van eind 2018.

Het jaar sloot met duidelijke optimisme op de markt. Wij verwachten niet dat met het sluiten van een eerste handelsakkoord tussen de VS en China de spanningen uit de lucht zijn. Wij zien de toenadering meer in het teken van de aankomende verkiezingen in de VS dan dat deze van meer fundamentele aard zijn. Ook hoe de relatie tussen de EU en Groot Brittannië gaat na Brexit ontwikkelen is niet duidelijk. We verwachten dan ook dat de politieke onzekerheid zal aanhouden en dat de economische groei en inflatie laag blijft. Dit zal staatsobligaties blijven ondersteunen.

6.6.5 Module Rente & Matchingportefeuille

In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de rendementen en ontwikkelingen in de Module Rente en de Matchingportefeuille.

Module Rente	Strat. Gewicht	Rendement PF	Rendement BM	Excess Return
EMU Staatsobligaties	45%	4,79%	5,10%	-0,31%
Bedrijfsobligaties	35%	5,23%	4,94%	0,29%
Hypotheke	20%	6,38%	4,01%	2,37%
Liquide Middelen		-0,43%	-0,36%	-0,08%
Matching	Strat. Gewicht	Rendement PF	Rendement BM	Excess Return
Rente-afdekking	100%	33,42%	33,43%	-0,01%

EMU Staatsobligaties

Het rendement van de portefeuille in 2019 was 4,79%. De actieve posities droegen negatief bij aan het portefeuille rendement. Dit had voornamelijk te maken met de onderweging van Italië en de onderweging van de Duitse rente in het begin van het jaar. De overwogen positie in de Verenigde Staten was positief.

We verwachten dat de globale politieke onzekerheid zal aanhouden en dat de economische groei en inflatie laag blijft. Dit zal staatsobligaties blijven ondersteunen en dan met name de rentemarkten buiten Europa.

Investment grade bedrijfsobligaties

Voor de creditmarkten was 2019 een zeer goed jaar. Risico-opslagen van alle segmenten van de markt daalden dan ook flink. Opslagen op semistaat daalden met 13 basispunten, gedekte obligaties met 23 basispunten en bedrijfsobligaties met maar liefst 65 basispunten. Deze flinke daling van risico-opslagen was met name te danken aan de onverwachte draai van centrale banken van verkrappend naar zeer ruim monetair beleid. De achtergrond hiervan is eerder in dit hoofdstuk al gegeven en daarom hier niet nogmaals herhaald.

Gedurende het jaar is overall 29bp waarde toegevoegd ten opzichte van de benchmark door o.a. een overwogen risicopositie aan te houden terwijl risico-opslagen flink daalden. Ook gaf de sectorallocatie een bescheiden plus, dankzij eerst een onderwogen positie en later een overwogen positie van de healthcare sector en overwegingen van de energiesector, verzekeraars en gedekte obligaties. Hiertegenover werd er verloren op onderwegingen van nuts- en vastgoedbedrijven. Tenslotte werd door de titelselectie ook waarde toegevoegd, bijvoorbeeld binnen semistaat door onderwogen posities in de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen en Roemenië, en op posities binnen banken. Ook de selectie van gedekte obligaties voegde waarde toe.

Hypotheke

Vanuit het perspectief van een institutionele belegger is er in tijden van lage (risicovrije)rente op obligaties een zoektocht naar alternatieve 'veilige havens'. Het beleggen in Nederlandse hypotheke is hierop een goed antwoord vanwege:

- het gunstige macro-economische klimaat
- de lage en verder dalende dalende werkloosheid
- de geprognosticeerde stijging van woningprijzen
- lage achterstanden en defaults op woninghypotheke
- de aantrekkelijke marge en de relatief lage kapitaaleis
- aanhoudende tekort aan woningen

Net als in 2018 was in 2019 de hypotheekomzet hoog. Dit is vooral te verklaren door de hoogte van de gemiddelde hypotheeksom. In 2019 steeg bij woningverkoop de vierkante meterprijs gemiddeld met 6,5%. Het aantal woningtransacties was in 2019 ongeveer gelijk aan het jaar daarvoor. Ook stonden in het vierde kwartaal van 2019 huizen ongeveer even lang te koop als het jaar daarvoor. Dit lijkt een signaal te zijn van aanhoudende krapte op de huizenmarkt.

De spreads zijn over geheel 2019 gemiddeld met 4 bps afgenomen. Hypotheekrentes zijn aan het eind van 2019 gemiddeld met 60 bps gedaald. De gemiddelde hypotheekrentedaling werd dus grotendeels gecompenseerd door de afname van de swaprentes zodat de spread uiteindelijk niet veel veranderde.

Het Fonds heeft als benchmark de euroswapcurve. Het additionele rendement van het Fonds ten opzichte van de benchmark wordt mede bepaald door de opslag (risico-opslag). De gemiddelde risico-opslag boven de euroswapcurve was in 2019 1,70%. De hypothecaire leningen in het Fonds worden gewaardeerd door de kasstromen contant te maken tegen de euroswaprente plus een risico-opslag. Deze risico-opslag beweegt mee met de ontwikkelingen in de hypotheekmarkt en is ongeveer gelijk aan het verschil tussen het gemiddelde hypotheektarief in de markt en de euroswaprente. Wanneer de risico-opslag afneemt, worden de hypothecaire leningen tegen een lagere disconteringsvoet contant gemaakt ten opzichte van de benchmark, wat resulteert in een positief effect op de waarde van hypotheekleningen en het relatieve rendement. Stijgt de risico-opslag, dan is het effect op het relatieve rendement negatief. De risico-opslag wordt maandelijks bepaald en door het jaar heen was er aanzienlijke beweging in de risico-opslag. Per saldo daalde de risico-opslag met 0,15% gedurende 2019. De aanpassingen van de risico-opslag in 2019 hadden bij elkaar een positief effect op het rendement van 1,35%. Kosten en vervroegde aflossing hadden een negatief effect op het excess rendement dat in totaal uitkwam op 2,37% positief.

Matchingportefeuille

De 30-jaars swaprente is in 2019 gedaald van 1,4% naar 0,6%. Het feit dat alle kringen geen 100% afdekking hadden, heeft daarom een negatief gevolg gehad. De technische voorziening (de verplichtingen van de kringen) is daardoor namelijk meer gestegen dan de afdekkingsportefeuille. Dit heeft een negatief effect op de dekkingsgraad. Met een lagere rente is de huidige waarde van de te betalen verplichtingen hoger dan met een hogere rente. De verplichtingen zijn nu harder gestegen dan de rentegevoelige stukken in de portefeuille, waardoor de renteontwikkeling een negatieve invloed had op de dekkingsgraden van de kringen.

De portefeuilles zijn het gehele jaar conform de opdracht afgedekt, zoals weergegeven in 6.4.

6.6.6 Module Inflatie

In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de rendementen en ontwikkelingen in de Module Inflatie.

Module Inflatie	Strat. Gewicht	Rendement PF	Rendement BM	Excess Return
Inflatie gerelateerde Obligaties	30%	4,67%	5,36%	-0,69%
Beursgenoteerd Vastgoed Fonds	45%	24,25%	24,15%	0,09%
Beursgenoteerd Vastgoed Hedged		19,69%	19,23%	0,46%
Grondstoffen	25%	9,49%	11,12%	-1,63%
Liquide middelen		-0,49%	-0,36%	-0,13%

*De beursgenoteerd vastgoed fondsen zijn gelijk, het enige verschil is de afdekking. De beleggingen worden daarom op basis van het afdekkingsbeleid verdeeld over beide pools (75% hedged, 25% unhedged).

Wereldwijd Inflatie gerelateerde Obligaties

Het absolute rendement van de portefeuille in 2019 was 4,67%. De actieve posities droegen negatief bij aan het portefeuille rendement. Dit had voornamelijk te maken met de onderweging van Italië en de onderweging van de Duitse rente.

De financiële markten begonnen 2019 met een redelijk negatief sentiment. De economie zwakte verder af, Trump escaleerde het handelsconflict met China en een oplossing over Brexit leek onmogelijk. De markt was bang voor verdere afname van de economische data en een eventuele recessie. De Fed heeft in de loop van 2019 de rente drie keer verlaagd. De ECB heeft de deposito rente verder verlaagd en ook het obligatieaankoop programma herstart met 20bln per maand. De marktresntes daalden geleidelijk tot extreme niveaus in de eerste drie kwartalen. De Duitse 10- en 30-jaars rentes hebben in de zomer het laagste niveau ooit bereikt op -0,74% en -0,31% respectievelijk.

In het vierde kwartaal van het jaar zijn de globale risico's afgenomen en het sentiment op de financiële markten draaide naar positief. De VS en China kondigden aan overeenstemming te hebben over de eerste fase van een handelsakkoord. Ondertussen bereikte Boris Johnson een grote verkiezingsoverwinning in het Verenigd Koninkrijk. Hierdoor heeft hij een duidelijke meerderheid in het Lagerhuis waarmee de onzekerheid over het wel of niet doorgaan van Brexit ten einde lijkt.

De economische data in zowel Europa als in de Verenigde Staten lieten mede hierdoor een verbetering zien. Het producentenvertrouwen in Europa stabiliseerde en de economische groei van de eurozone over het derde kwartaal kwam uit op 1,20% (j-o-j). Kanttekening bij de groeicijfers zijn de relatief grote verschillen tussen de landen. Zo laten landen met een relatief grote diensten sector zoals Frankrijk en Spanje nog een redelijke groei zien terwijl de groei in landen zoals Duitsland en Italië rond het nulpunt ligt.

De inflatie verwachtingen in 2019 in Europa daalden met 0,25% naar 1,33% terwijl dit in de VS ongeveer ongewijzigd bleef op 1.8%. De kerninflatie bleef in de Eurozone rond de 1,20% liggen. In de VS was de kerninflatie 1,60%. De verwachting is dat in 2020 de inflatie in Europa en de VS iets gaan stijgen maar beide blijven nog onder de doelstelling van de ECB en Fed.

In de VS groeide de economie in 2019 iets boven de 2%. De effecten van de belasting verlagingen van Trump zijn afgenomen en de economie voegde gemiddeld minder banen toe per maand maar nog niet genoeg voor verdere acties van de Fed. De rentes zijn het jaar ongeveer 0.40% hoger gesloten dan het diepte punt in augustus maar nog steeds ruim onder de niveaus van eind 2018.

Het jaar sloot met duidelijke optimisme op de markt. Wij verwachten niet dat met het sluiten van een eerste handelsakkoord tussen de VS en China de spanningen uit de lucht zijn. Wij zien de toenadering meer in het teken van de aankomende verkiezingen in de VS dan dat deze van meer fundamentele aard zijn. Ook hoe de relatie tussen de EU en Groot Brittannië na Brexit gaat ontwikkelen is niet duidelijk. We verwachten dan ook dat de politieke onzekerheid zal aanhouden en dat de economische groei en inflatie laag blijft. Dit zal staatsobligaties blijven ondersteunen.

Wereldwijd Beursgenoteerd vastgoed (Hedged & unhedged Blackrock)

De beursgenoteerde vastgoedmarkt liet in 2019 een sterk positief rendement zien van 20,85%. Voor veel beleggers was vastgoed relatief aantrekkelijk geprijsd. Ook profiteerde de sector van de stijgende aandelenmarkten. Wel was het verschil in rendement binnen de vastgoedsector groot. Winkels presteerden minder dan de benchmark en sectoren met een relatief hoge groei zoals data centers en logistiek presteerden beter dan de benchmark.

De portefeuille presteerde in lijn met de benchmark.

Grondstoffen

Het jaar 2019 is afgesloten als een goed jaar voor de beleggingscategorie Grondstoffen. De S&P GSCI index steeg 17,62% in Amerikaanse dollar. Dit rendement was eigenlijk na het eerste kwartaal al bereikt. Dit eerste

kwartaal kenmerkte zich door de correctie op de verliezen die in het vierde kwartaal van 2018 werden geleden. Kijkend naar de jaren 2018 en 2019 gezamenlijk, was het rendement van de S&P GSCI index 1,3%.

De drie belangrijke redenen om in grondstoffen te beleggen zijn:

- Risicopremie
- Koppeling met inflatie
- Diversificatie

Wat heeft 2019 het pensioenfonds op deze punten gebracht?

Risicopremie

Met een benchmarkrendement van 17,62% in Amerikaanse dollar is er dit jaar ruimschoots voldaan aan de verwachte risicopremie van 3%. Over de afgelopen drie jaar komt de premie net iets onder de 2% uit.

Koppeling met inflatie

De koppeling met inflatie was in 2019 goed zichtbaar. Nederlandse inflatie bedroeg 2,7%. Op basis van het eerder ingeschatte model zou het rendement van de brede S&P GSCI index 21,59% moeten bedragen. Het rendement van 17,62% komt hier goed bij in de buurt.

Diversificatie

Qua diversificatie was het ook een goed jaar voor grondstoffen. In de tweede helft van het jaar was er sprake van oplopende spanningen in het Midden-Oosten. Dit uitte zich onder andere in een Iraanse aanval op Saudi-Arabische olie-infrastructuur, een Amerikaanse aanval op een belangrijke Iraanse generaal en Iraanse vergeldingsacties voor deze aanval. Als gevolg van deze spanningen hebben zowel de olieprijs als de goudprijs een sterke stijging doorgemaakt, waar aandelenmarkten juist de adem inhielden. Kijkend naar de rendementen van 2019 op dagbasis, dan is een correlatie te zien van 0,35 tussen aandelen (MSCI World) en grondstoffen (S&P GSCI). Dit geeft aan dat grondstoffen in 2019 op portefeuilleniveau een goede risicospreiding hebben geboden.

Rendement grondstoffen beleggingsstrategieën

Het rendement van de beleggingsstrategieën is in 2019 achtergebleven bij de benchmarks. Dit komt met name doordat het verder op de curve positioneren dit jaar niet werkte. Vanwege zowel de sterke correctie in het eerste kwartaal, als de oplopende geopolitieke spanningen in de tweede helft van het jaar, liet dit jaar het begin van de curve het beste rendement zien. Door gebruik te maken van contracten met een langere looptijd hebben de beleggingsstrategieën minder geprofiteerd van de stijgingen aan het begin van de termijncurves.

6.7 Vooruitblik 2020

Het coronavirus houdt de wereld in zijn greep. Naast de humanitaire tragedie leidt de coronacrisis tot veel economische onzekerheid. De maatregelen om de coronapandemie te bestrijden hebben grote delen van de wereldeconomie stilgelegd. Een wereldwijde economische recessie in 2020 is vrijwel zeker. De vraag is alleen hoe diep deze wordt en hoe lang de coronacrisis zal doorwerken op de economie.

De beleidsmakers trekken alles uit de kast om de effecten van de coronacrisis te bestrijden. Centrale banken kopen ongelimiteerd diverse soorten obligaties op en doen er alles aan om de rust terug te brengen op de financiële markten. Overheden tuigen enorme noodpakketten op en in de eurozone zijn de begrotingsregels losgelaten.

De coronacrisis leidde tot een crisis op de financiële markten. De volatiliteit spoot in maart 2020 op alle markten omhoog. Aandelenmarkten gingen onderuit, de liquiditeit droogde op en risico-opslagen op kredietobligaties

liepen hard op. De rente op Duitse staatsobligaties was volatiel maar bleef per saldo laag. De olieprijs kelderde door zowel de vraaguitval als het toegenomen aanbod.

De onzekerheid over de economie en op de financiële markten is groot. In het scenario van een 'Beheerste uitbraak' zou de economie kunnen herstellen in de tweede helft van 2020 na de grote wereldwijde economische schok in de eerste helft van het jaar. De extreme inzet van monetaire en begrotingsmaatregelen dempt de negatieve effecten voor de wereldeconomie en de financiële markten. In dit scenario stabiliseren financiële markten en herstellen risicovolle beleggingen. Rentenniveaus blijven laag in dit scenario, maar lopen op middellange termijn licht op.

In het geval van een risicoscenario 'Pandemie XL', vindt er geen economisch herstel plaats in de tweede helft van het jaar. De schok duurt langer en zorgt voor permanente schade. De onrust op de financiële markten blijft groot en risicovolle beleggingen zullen op korte termijn verder onder druk komen te staan. Rentenniveaus blijven laag, maar de ruimte voor verdere dalingen lijkt beperkt. Dit scenario heeft kenmerken van een stagflatieschok.

6.8 Beheerkosten van het fonds

In dit jaarrapport zijn de aanbevelingen van de Pensioenfederatie gevolgd met betrekking tot het inzicht in vermogensbeheerkosten. De gemaakte kosten, zoals hieronder opgenomen, zijn ook aan de toezichthouder (DNB) gerapporteerd.

Resterende looptijd	Koop kracht	Premie	Stabiliteit	DC	Bavaria	RBS	Pensioen Fondsen Kring 1	Sligro Food Group*
Kosten VMB	2	6	2	2	49	177	38	23
Pensioenfonds en bestuursbureau	4	12	3	35	119	174	87	59
Beheerkosten	19	56	11	167	508	1.805	382	280
Transactiekosten	23	89	18	330	344	1.226	536	869
Totaal	48	163	34	534	1.020	3.382	1.043	1.231

*vanaf 1-10-2019

- De kosten VMB (vermogensbeheer) omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht.
- Onder Pensioenfonds en bestuursbureau zijn de interne kosten die aan vermogensbeheer zijn toegerekend verantwoord.
- De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten.
- Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten
- De genoemde bedragen zijn duizendtallen. Gegeven de geringe omvang van het belegd vermogen en het transactievolume zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

6.9 Risicoparagraaf

De beleggingsbeginselen van elke kring beschrijven hoe de beleggingsrisico's een plaats hebben in het beleggingsbeleid van de kring. De belangrijkste risico's zijn renterisico, valutarisico en het risico van aandelen en onroerend goed. De risicorapportages van de vermogensbeheerder zijn er dan ook speciaal op gericht om het bestuur inzicht te geven in deze risicobronnen. Voor de kringen gelden de volgende beginselen omtrent de risico's:

Renterisico

Het renterisico betreft het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van een kring negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de rentegevoeligheid van de beleggingen meer overeenkomt met de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Het renterisico op verplichtingen (rentegevoeligheid van het in te kopen inkomen) in de kringen wordt (gedeeltelijk) afgedekt door financiële instrumenten.

Het renterisico is een groot risico in de pensioenbalans. Dit risico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en Rente Overlay fondsen. Wij maken voor de kringen gebruik van een strategie waarbij een deel van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen op basis van de rekenrente of de marktrente wordt afgedekt, zoals eerder aangegeven in paragraaf 6.4

Kring	Afdekking Rente	Basis afdekking
Koopkracht	50%	UFR
Premie	50%	UFR
Stabiliteit	90%	UFR
Bavaria	60%	UFR
Sligro Food Group	65%	Marktrente
Pensioenfondsenkring 1	60%	Marktrente
RBS	Dynamisch	Marktrente
DC - opbouwfase	Lifecycle en leeftijds afhankelijk	UFR
DC - uitkeringsfase	90%	UFR

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd per 31-12-2019 is als volgt:

Resterende looptijd	Koop kracht	Premie	Stabiliteit	Bavaria	Sligro Food Group	Pensioen Fondsen Kring 1	RBS	DC
< 1 jaar	527	1.647	380	15.117	16.499	11.521	52.627	695
> 1 en < 5 jaar	1.640	5.117	1.200	46.894	52.137	35.144	162.786	2.998
> 5 jaar	3.202	9.951	2.487	96.962	115.075	71.309	333.421	7.444
Totaal	5.369	16.715	4.067	158.973	183.711	117.974	548.834	11.137

Aandelen- en onroerend goed risico

Het aandelen en onroerend goed risico is voornamelijk het koersrisico bij de beleggingen in de verschillende onroerend goed- en aandelenmarkten. Door dit risico te lopen wordt een extra rendement gehaald dat wordt gebruikt om aan de beleggingsdoelstellingen te voldoen. Dit risico wordt beheerst doordat in de uitvoering wordt gezorgd voor een goede selectie van aandelen en spreiding over regio's en sectoren. Met het risico dat uiteindelijk overblijft wordt rekening gehouden in de ALM-studie.

Specificatie aandelen naar sector per 31-12-2019:

Sector	Koop kracht	Premie	Stabiliteit	Bavaria	Sligro Food Group	Pensioen Fondsen Kring 1	RBS	DC
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	242	780	99	3.504	32.179	3.088	13.848	13.916
Nijverheid en industrie	440	1.416	179	6.359	3.872	5.597	25.092	14.993
Handel	533	1.717	218	7.711	53.052	6.788	30.431	15.234
Overige Dienstverlening	1.201	3.868	491	17.370	78.401	15.289	68.543	31.305
Diversen	1.049	3.377	428	15.423	30.110	13.345	59.830	5.802
Totaal	3.465	11.158	1.415	50.367	197.614	44.107	197.744	81.250

Specificatie aandelen naar regio per 31-12-2019:

Sector	Koop kracht	Premie	Stabiliteit	Bavaria	Sligro Food Group	Pensioen Fondsen Kring 1	RBS	DC
Europa	791	2.548	323	11.478	27.610	10.072	45.157	11.791
Noord-Amerika	1.613	5.194	658	23.323	119.625	20.529	92.037	46.226
Azië-Pacific	264	850	108	3.817	18.504	3.359	15.060	6.802
Australië en Azië	68	219	28	983	3.893	865	3.877	1.439
Diversen	729	2.348	298	10.766	27.982	9.282	41.613	14.992
Totaal	3.465	11.159	1.415	50.367	197.614	44.107	197.744	81.250

Valutarisico

Dit risico is voor de kringen beperkt: het grootste gedeelte van de beleggingsportefeuille heeft de euro als onderliggende waarde. Daarnaast wordt voor het deel van de beleggingen dat niet in euro's genoteerd is het valutarisico afgedekt binnen de fondsen waarin wordt geïnvesteerd. De wereldwijde aandelenportefeuille wordt voor 75% afgedekt, net als de portefeuille wereldwijd vastgoed, terwijl het valutarisico op vastrentende waarden in het geheel wordt afgedekt.

De openstaande vreemde valutaposities na afdekken zijn in onderstaande tabel weergegeven:

Valuta	Koop kracht	Premie	Stabiliteit	Bavaria	Sligro Food Group	Pensioen Fondsen Kring 1	RBS	DC
Euro	10.368	33.809	7.184	230.791	447.109	162.353	826.258	84.561
Amerikaanse Dollar	123	394	61	1.140	2.632	408	4.432	10.443
Britse Pond	-5	-17	-1	-86	41	-109	-361	577
Japanse Yen	41	132	19	436		227	1.692	2.001
Hong Kong Dollar	162	523	67	2.302	4.089	1.980	9.072	3.569
Canadese Dollar	-5	-16	-3	-141	-110	-132	-512	427
Zuid-Koreaanse Won	86	277	35	1.246	2.275	1.097	4.918	1.869
Zwitserse Frank	65	46	27	933		811	3.667	321
Taiwanese Dollar	85	274	35	1.233	2.276	1.085	4.864	1.865
Zweedse Kroon	12	74	6	172		135	656	127
Indiase Roepie	59	191	24	210	1.384		829	1.156
Singapore Dollar	3	8	1	19			73	83
Australische Dollar	10	30	5	121	112	89	794	278
Brazilliaanse Reaal	53	2.661	338		1.397			1.175
Overige	772			12.710	5.103	11.208	49.536	4.535
Totaal	11.829	38.386	7.798	251.086	466.308	179.152	905.918	112.987

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico betreft het risico dat een positie niet tijdig tegen een redelijke prijs kan worden verkocht. De kring belegt dusdanig dat de portefeuille zo goed mogelijk aan de liquiditeitsbehoefte kan voldoen. Een zeer groot deel van de portefeuille is belegd in effecten die worden verhandeld op openbare gereguleerde markten zoals een effectenbeurs. Hierdoor is het liquiditeitsrisico beperkt.

Tegenpartij-/kredietrisico

Het tegenpartij- of kredietrisico betreft het risico dat de tegenpartij niet (meer) aan zijn verplichtingen kan voldoen. Om dit risico te beheersen wordt het grootste deel van de beleggingsportefeuille belegd in effecten met een hoge kredietwaardigheid. Daarnaast worden transacties gespreid over meer aanbieders en wordt in sommige gevallen onderpand vereist.

De kredietwaardigheid van vastrentende waarden kan als volgt worden toegelicht:

Rating	Koop kracht	Premie	Stabiliteit	Bavaria	Sligro Food Group	Pensioen Fondsen Kring 1	RBS	DC
AAA t/m A	3.485	10.770	2.907	114.312	144.939	83.047	389.133	9.199
BBB+ t/m B	1.610	5.087	965	37.129	30.693	29.274	133.431	1.429
Lagere rating / geen rating	274	858	195	7.532	8.079	5.653	26.270	509
Totaal	5.369	16.715	4.067	158.973	183.711	117.974	548.834	11.137

Inflatierisico

Het inflatierisico betreft het risico dat inflatie de waarde van de beleggingen aantast (in termen van koopkracht). Dit risico wordt beheerst door beleggingen te kiezen die in waarde stijgen als er meer inflatie is.

Operationele risico's:

Wij beheersen operationele risico's zoveel mogelijk door eisen te stellen aan onze dienstverleners. Daarbij kan worden gedacht aan regels voor procuratie, functiescheiding, Chinese muren, IT enzovoort. Wij beleggen voor de kringen alleen in derivaten voor zover deze bijdragen tot een vermindering van het beleggingsrisico of als zij een doeltreffend portefeuillebeheer vergemakkelijken. De operationele risico's inzake het vermogensbeheer worden gemonitord door het toetsen van alle beleggingen die binnen Achmea IM worden verricht aan de mandaat- en beleggingsrichtlijnen, het analyseren van performancecijfers en analyse van rapportages met betrekking tot performancecijfers, portefeuille informatie, verdeling naar asset categorieën en transactieoverzichten.

De IT-risico's van de vermogensbeheerder wordt gemonitord. Achmea Investment Management verstrekt vanaf 2019 jaarlijks een ISAE 3000 type II rapport. Dit rapport is gebaseerd op SOC2, een erkende internationale accountantstandaard uit de Verenigde Staten. In dit rapport wordt de opzet, bestaan en werking van beheersmaatregelen getoetst op de kwaliteitsaspecten betrouwbaarheid, integriteit van gegevensverwerking, beschikbaarheid, security en privacy.

De vermogensbeheerder signaleert en informeert over relevante ontwikkelingen in wet- en regelgeving. Ten aanzien van implementatie van MIFIDII zijn verbetermaatregelen doorgevoerd. Dit mede op grond van aanbevelingen uit het onderzoek dat de Autoriteit Financiële Markten vorig jaar heeft uitgevoerd bij tien beleggingsondernemingen in Nederland.

7 Verslag over boekjaar en vooruitzichten

In dit hoofdstuk doen wij verslag van de ontwikkelingen binnen Centraal Beheer APF als geheel en kijken wij naar de vooruitzichten voor de toekomst. In hoofdstuk 8 geven wij een algemene toelichting over onze kringen. Vanaf hoofdstuk 9 geven wij specifieke informatie per kring.

7.1 Ontwikkelingen in 2019

Evenals in 2017 en 2018 hebben we in 2019 ook weer honderden nieuwe werkgevers in onze standaardkringen mogen verwelkomen. Daarnaast is in 2019 de collectiviteitskring Pensioenfondsenkring 1 van start gegaan. Met Cindu International hebben wij per 1 januari 2019 de eerste deelnemer in deze kring mogen ontvangen.

Per 1 oktober 2019 is de eigen Kring Sligro Food Group ingericht.

Uit eind 2019 waren in totaal 894 werkgevers aangesloten bij het Centraal Beheer APF, verdeeld over acht kringen. Dit betrof ruim 46.000 deelnemers en een totaal belegd vermogen van ongeveer € 2 miljard.

Het ons toevertrouwde vermogen is hiermee in 2019 bijna verdubbeld.

In het verslagjaar zijn ook de voorbereidingen getroffen voor verdere aansluitingen begin 2020. Per 1 januari 2020 zijn Chemours en equensWorldline toegetreden tot eigen kringen en is het toevertrouwde vermogen gestegen naar € 3,2 miljard. We hebben daarmee onze groei doelstellingen behaald.

De groei van ons fonds heeft zich onder andere geuit in een groter aantal kringen. Ook de omvang van de bestaande kringen is toegenomen. Dit heeft, naast een gezondere financiële situatie, geleid tot een toenemende hoeveelheid werkzaamheden. Dit heeft geleid tot de behoefte en de mogelijkheid om de capaciteit ten behoeve van ons APF uit te breiden, bij:

- het bestuur: begin november 2019 is een nieuwe voorzitter van het bestuur aangetreden;
- het bestuursbureau: de capaciteit op het bestuursbureau is in 2019 uitgebreid tot 9 medewerkers;
- de sleutelfuncties: in 2019 zijn de sleutelfuncties Risicobeheer, Interne Audit en Actuarieel ingevuld;
- onze uitbestedingspartijen: in 2019 is in afstemming met onze uitbestedingspartijen de capaciteit die voor Centraal Beheer APF beschikbaar wordt gesteld en de dienstverlening ten aanzien van administratie, vermogensbeheer en distributie in lijn gebracht met de gegroeide omvang van het APF. Dit heeft geleid tot intensievere afstemming tussen alle betrokken partijen, aanscherping van processen en beleggings- en pensioenoplossingen en meer specifiek aan ons APF gecommitteerde ondersteuning.

Net als in voorgaande jaren zijn vanuit financieel perspectief nieuwe afspraken gemaakt met Achmea inzake de financiering van het weerstandsvermogen en de aanloopverliezen gedurende de komende jaren, waarbij tevens is aangesloten op de verwachte groei. Daarnaast is Centraal Beheer APF goed voorbereid op de komende, en eerder in dit verslag beschreven wijzigingen en gebeurtenissen, zoals de toezichtthema's van DNB, het nieuwe pensioenstelsel, en overige ontwikkelingen in wet- en regelgeving.

7.2 Markontwikkeling

De instroom van nieuwe pensioenfondsen en werkgevers is van essentieel belang voor de realisatie van onze strategische doelstellingen. Wij zetten ons in om het vertrouwen van nieuwe pensioenfondsen en werkgevers te krijgen om hun pensioentoezegging onder te brengen in het APF. Wij richten ons op drie doelgroepen: pensioenfondsbestuurders, adviseurs en corporate werkgevers. Dit doen wij onder andere door het organiseren van bezoeken in onze experience ruimte, maken wij testimonials zichtbaar, organiseren kleinschalige evenementen, nemen deel aan belangrijke marktevents en schrijven vakinhoudelijke publicaties. Daarnaast bieden wij hulp en tools, zodat werkgevers en pensioenfondsen goed geïnformeerd zijn voor de mogelijke oplossingen die wij bieden.

Wij zijn enthousiast over de vele nieuwe werkgevers die wij mochten begroeten. Wij merken dat enkele fondsen meer tijd nodig hadden en besluitvorming naar 2020 hebben verschoven.

Wij blijven graag persoonlijk in gesprek met adviseurs, pensioenfondsen, corporate werkgevers en deelnemers om de dienstverlening te verbeteren. Hiervoor organiseren wij onder andere Ronde tafels, ontbijtsessies, marktevents, site visits, webinars en versturen wij nieuwsbrieven aan ruim 700 relaties. Verder zijn wij zeer actief op social media.

We zien ook vanuit de markt dat er een grote vraag is naar de mogelijkheden van een APF. Deze markt groeit gestaag. Juist de brede keuze binnen ons APF maakt dat wij met veel partijen in gesprek zijn en dat wij zien dat ook naar de toekomst toe ons APF een grote aantrekkingskracht heeft voor partijen die de verplichtingen willen onderbrengen bij een APF.

In juni 2019 werden de eerste kaders bekend van het nieuwe pensioencontract. Daarbij constateren wij dat vele elementen die daar genoemd worden, reeds binnen ons APF via Kring DC kunnen worden vormgegeven. Dit gaf ons de bevestiging dat wij voor een groot deel al klaar zijn voor de toekomstige ontwikkelingen. Juist dit nieuwe pensioencontract zal namelijk ook het pensioenlandschap en keuzes voor uitvoerders door werkgevers en pensioenfondsen in beweging doen brengen.

7.3 Toekomstverwachtingen

Het vertrouwen in de mogelijkheden en toekomstbestendigheid van Centraal Beheer APF is in 2019 verder toegenomen. De investering in de relatie met werkgevers, pensioenfondsen, hun adviseurs en deelnemers (via de ondernemingsraden) hebben hun vruchten dus afgeworpen. De verwachting is dat in 2020 opnieuw honderden werkgevers zich zullen aansluiten bij het Centraal Beheer APF. Daarnaast zijn we met een groot aantal andere pensioenfondsen eveneens in vergaande stadia van overleg beland.

De eerder genoemde impact van de corona-crisis heeft ons pensioenfonds niet onberoerd gelaten. De impact op de dekkingsgraden gedurende 2020 was groot en is door het bestuur intensief gemonitord. Passende maatregelen zijn getroffen waar nodig en waar mogelijk. Het bestuur volgt de economische ontwikkelingen op de voet en blijft alle betrokkenen hierover informeren. Zeker wanneer dit leidt tot consequenties voor de deelnemers en aanvullende maatregelen om deze consequenties te mitigeren.

Ondanks de bijzondere situatie in de eerste helft van 2020, ziet het bestuur de toekomst van Centraal Beheer APF vol vertrouwen tegemoet. De ingezette groei zien wij continueren. Met de ontwikkelde pensioenoplossingen zijn wij klaar voor het pensioenakkoord en flexibel genoeg om met eventuele wijzigingen daarin mee te bewegen. Zo blijven wij in staat een zo'n optimaal mogelijk pensioen te realiseren voor onze deelnemers en invulling te geven aan onze eigen missie: "een totale oudedagsvoorziening bereikbaar maken voor iedereen en het realiseren van zoveel mogelijk pensioen voor elke ingelegde euro".

7.4 Weerstandsvermogen

Om de continuïteit te waarborgen dient Centraal Beheer APF een weerstandsvermogen aan te houden. Dit weerstandsvermogen moet te allen tijde aanwezig zijn en dient om de bedrijfsrisico's in verband met de pensioenuitvoering door Centraal Beheer APF te dekken. Het weerstandsvermogen bedraagt tenminste 0,2 procent van het aanwezige pensioenvermogen. De Pensioenwet schrijft daarbij voor dat het fonds een hoger weerstandsvermogen aan moet houden indien de gekwantificeerde risicoanalyse daartoe aanleiding geeft. Voor 2019 is een risicoanalyse uitgevoerd. Op basis van deze analyse dient een weerstandsvermogen van € 1.520.000 aanwezig te zijn. Deze uitkomst van de risicoanalyse is lager dan 0,2 procent van het pensioenvermogen, zodat de laatste als hoogste uitkomst wordt gehanteerd.

Het weerstandsvermogen van de standaardkringen en Kring Bavaria is door Centraal Beheer APF gefinancierd. Het weerstandsvermogen van de overige kringen wordt door die kringen gefinancierd naar rato van het beheerd vermogen van een collectiviteitskring ten opzichte van het door Centraal Beheer APF geheel beheerd vermogen.

Centraal Beheer APF beschikte in de verslagperiode over voldoende weerstandsvermogen.

7.5 Gebeurtenissen na balansdatum

Per 1 januari 2020 hebben wij 275 nieuwe werkgevers met hun werknemers mogen verwelkomen.

Hierdoor is het toevertrouwde vermogen begin 2020 op € 3,2 miljard gekomen.

Het jaarlijkse premiebedrag is gestegen tot bijna 200 miljoen (juni 2020).

In maart 2020 heeft Achmea een schenking van EUR 6,7 miljoen gedaan. Tevens heeft Achmea zich garant gesteld voor een bedrag van EUR 4,5 miljoen ter onvoorwaardelijke dekking van de voorziene aanloopverliezen tot in 2022.

De Corona-crisis heeft in het eerste kwartaal van 2020 geleid tot sterk gedaalde dekkingsgraden. Gedurende het 1^e kwartaal daalden de dekkingsgraden binnen het Centraal Beheer APF tot meer dan 20%. Sinds die periode is een gestaag herstel zichtbaar waardoor de dekkingsgraden in totaliteit weer ruim 5% punt dekkingsgraad hebben terug gewonnen. Dat neemt niet weg dat de dekkingsgraden ten opzichte van eind december eind april nog ca 10-15% lager zijn. Het bestuur monitort deze crisis op continue basis. Zo is er gekeken op welke wijze wel of niet herbalanceringsmaatregelen in een instabiele markt doorgevoerd diende te worden. Hierover is besloten dit uit te stellen en op een later moment dit langzaam vorm te geven. Dit is onderdeel van de continue monitoring. Op basis van de gedaalde dekkingsgraden zijn diverse kringen ook onder de zogenaamde kritieke dekkingsgraden gedaald waardoor eind 2020 mogelijk in die kringen een korting op basis van het herstelplan dient te worden doorgevoerd. Hierover heeft het bestuur ook de belanghebbendenorganen conform het crisisplan geïnformeerd.

Het bestuur heeft ook in een aantal scenario's onderzocht welke invloed de Corona-crisis op de financiële situatie van Centraal Beheer APF zelf heeft. Op de korte termijn verwachten wij dat de effecten beperkt zullen zijn. Over de effecten op de langere termijn is op het moment van vaststellen van dit jaarrapport nog geen betrouwbare uitspraak te doen.

8 Algemene informatie Kringen

In dit hoofdstuk geven wij een algemene toelichting over onze kringen en geven we een toelichting op onderwerpen die algemeen voor de kringen gelden.

Vanaf hoofdstuk 9 geven wij specifieke informatie per kring.

8.1 Kringen binnen Centraal Beheer APF

8.1.1 De standaardkringen

Wij hebben kringen ingericht voor de specifieke wensen van fondsen, werkgevers en deelnemers. Ons fonds biedt 4 standaardkringen, 1 met DC-regelingen en 3 met DB-regelingen. Partijen kunnen ook kiezen voor een regeling in een DB kring en aanvullend een regeling in de DC-Kring daarmee is een gecombineerde regeling voor partijen ook mogelijk. Wij hebben gekozen voor een structuur waarbij de onderdelen en het beleid van een pensioenregeling binnen de standaardkringen zijn (voor)gedefinieerd door het fonds. De pensioenregeling in combinatie met de gewenste indexatieambitie, premieambitie, risicohouding en daarmee samenhangend het beleggingsbeleid bepalen of de kring passend is voor de toezegging die de werkgever aan zijn werknemers wil doen.

Deze kringen hebben elk een ander gezicht, namelijk:

- DB Premie: focus gericht op een lagere premie
- DB Stabiliteit: focus gericht op stabiele premie en dekkingsgraad
- DB Koopkracht: focus gericht op behoud van koopkracht voor de deelnemers.

Een aantal kenmerken zijn gelijk voor alle standaardkringen, dit zijn onderstaande kenmerken:

- Toekomstbestendig beleid;
- Efficiënte krachtenbundeling van gelijkgestemde werkgevers en/of pensioenfondsen;
- Professioneel belanghebbendenorgaan;
- Lage en goed budgeteerbare kosten voor uitvoering en vermogensbeheer door standaardisatie en schaalgrootte;
- Administratief gemak dankzij verregaand geautomatiseerde administratie voor alle regelingen;
- Inzicht en overzicht voor deelnemers in de totale oudedagsvoorziening.

8.1.2 Pensioenfondsenkring 1

Centraal Beheer APF heeft bij de oprichting al Pensioenfondsenkring 1 opgericht met als doel om pensioenfondsen te interesseren en faciliteren om hun verplichtingen en vermogen in deze collectiviteitskring te kunnen bundelen met andere pensioenfondsen. Voor deelnemers in deze toetredende pensioenfondsen wordt daarmee zorggedragen dat kosten worden beperkt en governance lasten worden gedeeld. Daarmee kan het beleid van deze pensioenfondsen in grote mate worden voortgezet met behoud van de specifieke kenmerken van een pensioenfonds.

Stichting Pensioenfonds Cindu International was het eerste pensioenfonds dat, per 1 januari 2019, zijn verplichtingen en vermogen met een collectieve waardeoverdracht volgens artikel 84 van de Pensioenwet aan Centraal Beheer APF heeft overgedragen in Pensioenfondsenkring 1.

8.1.3 Drie eigen kringen

Sommige pensioenfondsen of werkgevers hebben de wens om hun huidige activiteiten voort te zetten, met behoud van eigen identiteit. Maar wel onder de paraplu van een sterk collectief.

Voor hen is een standaardkring niet altijd de meest geschikte oplossing en dus bieden wij onder bepaalde voorwaarden de mogelijkheid om een eigen kring in te richten. Een belangrijke voorwaarde is dat de eigen kring toekomstbestendig is en past binnen de administratieve structuur. Dit houdt onder andere in dat een bepaalde mate van standaardisatie benodigd kan zijn en voldoende schaalgrootte (vermogen) beschikbaar is.

Met een eigen BO en met maximale invloed op de eigen bedrijfsvoering, zodat het huidige beleid (nagenoeg) ongewijzigd voortgezet kan worden.

Centraal Beheer APF had begin 2019 twee eigen kringen: Kring RBS en Kring Bavaria. Per 1 oktober 2019 is ook de eigen kring Sligro Food Group aangesloten.

8.2 Algemene toelichting op onderwerpen voor de kringen

In de volgende hoofdstukken worden per kring de ontwikkelingen in 2019 besproken. Hierbij wordt per kring aandacht besteed aan de opzet van de kring, de regeling en de resultaten.

De volgende onderwerpen worden daarbij tevens besproken. Hieronder geven wij een korte algemene toelichting op deze onderwerpen.

8.2.1 Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets heeft ten doel om inzicht te verschaffen in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. Een fonds voert periodiek een haalbaarheidstoets uit die op basis van een stochastische analyse inzicht geeft in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. Bij deze toets worden het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in een slechtweersscenario berekend en wordt getoetst of deze uitkomsten liggen binnen de grenzen van de voor de kring bepaalde normeringen.

In de haalbaarheidstoets wordt expliciet aandacht besteed aan verwachtingen en risico's. De haalbaarheidstoets omvat 60 prognosejaren, gerekend vanaf de rapportagedatum en werkt met voorgeschreven scenariosets.

8.2.2 Toeslagbeleid

Jaarlijks beslist het bestuur of en in hoeverre binnen de kring een toeslag op pensioenaanspraken en/of pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Alleen als de middelen van de kring toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze toegekend. Reglementair is vastgelegd dat toeslag op 1 januari van het jaar wordt verleend.

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

Het toeslagbeleid is gebaseerd op toekomstbestendige toeslagverlening. De hoogte van de toeslag is afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad en de toeslagambitie.

Jaarlijks berekenen wij welke dekkingsgraad vereist is voor volledige toeslagverlening op basis van de verwachte prijsinflatie. Dit is de indexatiedekkingsgraad ofwel de grens voor toekomstbestendig indexeren (TBI-grens). Er vindt geen toeslagverlening plaats bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110%.

Dit leidt tot de volgende toeslagstaffel conform de wettelijke begrenzing in de FTK-regelgeving:

- Bij een beleidsdekkingsgraad gelijk aan of lager dan 110%: geen toeslag.
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan 110%, maar lager dan de indexatiedekkingsgraad: toeslag naar rato.
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan de indexatiedekkingsgraad (TBI grens): volledige toeslag.

Eventueel kan bij een beleidsdekkingsgraad boven de indexatiedekkingsgraad (TBI grens) een inhaaltoeslag worden verleend. Hiermee kunnen eventueel niet verleende toeslagen uit het verleden worden ingehaald.

8.2.3 Herverzekering

Wij hebben overeenkomsten met elipsLife AG en Achmea Pensioen & Leven voor de herverzekering van overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico binnen de kringen. Per kring is bekeken in hoeverre het overlijdensrisico en/of het arbeidsongeschiktheidsrisico (premiëvrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) binnen de kring financieel wordt opgevangen dan wel dient te worden herverzekerd. Met een herverzekering wordt voorkomen dat door een overlijden of bij arbeidsongeschiktheid van deelnemers de toevoeging aan de technische voorziening tot een te hoge last leidt.

8.2.4 Renterisico

Renterisico is het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van de kring negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de rentegevoeligheid van de beleggingen meer overeenkomt met de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Het renterisico op verplichtingen (rentegevoeligheid van het in te kopen inkomen) in de kring wordt (gedeeltelijk) afgedekt door financiële instrumenten. Het renterisico is een groot risico voor het uiteindelijk in te kopen pensioen.

8.2.5 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden. Dit risico is voor de kringen beperkt: het grootste gedeelte van de beleggingsportefeuille heeft als onderliggende waarde euro's. Daarnaast wordt voor het deel van de beleggingen die niet in euro's genoteerd zijn het valutarisico afgedekt binnen de fondsen waarin wordt geïnvesteerd.

8.2.6 Administratieve uitvoeringskosten

De administratieve uitvoeringskosten omvatten:

- vaststellen en innen van de premie;
- registratie van pensioenaanspraken en –rechten;
- het betalen van de pensioenen;
- informatieverstrekking en communicatie met betrokkenen;
- bestuur; en
- toezicht door toezichthouders.

De kosten per deelnemer zijn berekend o.b.v. actieven + uitkeringsgerechtigden, exclusief inactieve deelnemers.

In de per 1 januari 2019 vernieuwde afspraken in de uitvoeringsovereenkomst betreffende kosten is een duidelijker en transparanter onderscheid gemaakt in uitvoeringskosten (afname) en beleggingskosten (toename). Dit heeft ook invloed op de verantwoording van deze kosten. Deze nieuwe afspraken leiden op totaal niveau niet tot een hoger kostenniveau dan reeds met de kringen was afgesproken.

8.2.7 Vermogensbeheerkosten

Kosten vermogensbeheer omvatten:

1. kosten van fiduciair vermogensbeheer,
2. bewaarloon;
3. advieskosten;
4. performance gerelateerde kosten; en
5. interne kosten (bijvoorbeeld kosten voor governance).

In dit bestuursverslag zijn de ‘aanbevelingen over het afleggen van verantwoording over de kosten’ van de Pensioenfederatie gevolgd. De gemaakte kosten, zoals hieronder opgenomen, zijn ook aan de toezichthouder (DNB) gerapporteerd.

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht.

8.2.8 Transactiekosten

Transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de aan- en verkooptransacties van beleggingen tot stand te brengen en uit te voeren.

9 Verslag Kring DC

Binnen Kring DC bieden wij een DC-oplossing voor premieovereenkomsten. Binnen Kring DC voeren wij zowel bruto- als netto- pensioenregelingen uit.

De Kring DC is operationeel vanaf 1 augustus 2016. Binnen Kring DC wordt via premiestaffels een premie in rekening gebracht waarvan het grootste deel wordt gebruikt voor individuele vermogensopbouw en een beperkt deel voor de verzekering van nabestaandenpensioen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd wordt een ouderdomspensioen eventueel in combinatie met een nabestaandenpensioen ingekocht vanuit het individueel opgebouwde pensioenkapitaal. Daarnaast zorgen wij ervoor met behulp van Automatisch Sturen, dat het pensioen meebeweegt met de persoonlijke situatie van de deelnemer.

De netto regelingen zijn binnen de kring strikt gescheiden uitgevoerd en geadmistreerd van de bruto regelingen. Zo gelden er voor netto regelingen andere premie-staffels en opslagen dan voor bruto regelingen. Er is een gescheiden financiële administratie voor werkgevers voor de bruto regeling en de netto regeling. Indien een deelnemer zowel een bruto als een netto pensioenregeling heeft, wordt op deelnemer niveau separaat geadmistreerd en getoond wat de hoogte is van het opgebouwde pensioenkapitaal, de ingelegde premie en het behaalde rendement daarop.

Gedurende de opbouwfase volgt de premie de in pensioenregeling vastgelegde premiestaffel en ligt het risico bij de individuele deelnemer. De deelnemer wordt onder meer detailinzicht geboden in zijn eigen individuele eigendomsrechten, specifieke kosten, maar ook in individuele beleggingsresultaten.

In de uitkeringsfase krijgt een deelnemer een variabele uitkering aangeboden. Een deelnemer heeft ook de keuze de uitkering elders onder te brengen. In de variabele uitkeringsfase dragen de deelnemers de risico's gezamenlijk binnen een collectiviteitskring: financiële mee- en tegenvallers leiden tot een jaarlijkse aanpassing van de uitkering.

Samengevat zijn de kenmerken van Kring DC:

- Keuze uit zowel netto als bruto premieovereenkomsten inclusief risicodekkingen (overlijden en arbeidsongeschiktheid);
- De premieovereenkomst is ook aan te bieden als aanvullende pensioenregeling;
- Pensioenopbouw met 'automatisch sturen'. Of de deelnemer kan zelf beleggen;
- Een zo hoog mogelijk pensioen passend bij het risicoprofiel van de deelnemer.
- De deelnemer heeft op de pensioendatum de keuze om te kiezen voor onze default in de uitkeringsfase: een variabele uitkering dan wel te kiezen voor een externe uitvoerder.

9.1 Kerncijfers Kring DC

Hierna genoemde bedragen zijn in euro x1.000, tenzij anders toegelicht.

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Werkgevers	739	217	96	7
Deelnemers	21.728	5.948	3.329	1.080
Actieven en arbeidsongeschikten	16.038	4.319	2.779	1.018
Gewezen deelnemers	5.653	1.622	550	62
Pensioengerechtigden	37	7	-	-
Toeslagverlening	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

	2019	2018	2017	2016
Beleggingsperformance				
Beleggingsrendement	20,76%	-6,14%	7,08%	3,40%
Benchmarkrendement	21,04%	-6,26%	7,76%	3,44%
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,292%	0,333%	0,373%	0,153%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,477%	0,239%	0,149%	0,217%

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Premiebijdragen	80.752	16.499	11.089	2.380
Saldo overdracht van rechten	1.554	-	183	-
Pensioenuitkeringen	-127	27	-	-

Technische Voorzieningen

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Actieven en arbeidsongeschikten	94.097	22.200	11.845	2.219
Gewezen Deelnemers	17.168	4.234	1.113	46
Pensioentrekkenden	321	91	-	-
Additionele Reservering	1.139	172	0	-9
Totaal TV Risico Deelnemers	112.725	26.697	12.958	2.257
TV Risico Fonds	8.495	1.197	423	55
Totaal	121.220	27.894	13.381	2.312

Dekkingsgraad

	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	100,9	101,0	100,9	100,8
Beleidsdekkingsgraad (december)	100,9	101,0	100,9	100,8

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Vastgoedbeleggingen	7.841	1.926	864	211
Aandelen	81.250	14.233	6.911	1.211
Vastrentende waarden	11.137	8.606	3.931	676
Derivaten*	1.919	711	599	18
Overige beleggingen	10.840	933	653	141
Totaal belegd vermogen	112.987	26.411	12.958	2.257
	2019	2018	2017	2016
Beleggingsresultaat				
Directe beleggingsopbrengsten	12	-	-	-
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	12.716	-1.599	521	55
- Beheerkosten	167	67	25	2
- Transactiekosten	330	48	11	33
Kosten van vermogensbeheer	37	10	9	-

* Sinds 2018 zijn de Overlay fondsen onder Derivaten opgenomen. Voor de vergelijkbaarheid is de presentatie van 2017 aangepast. Over 2016 is deze informatie niet beschikbaar

9.2 Pensioenparagraaf

9.2.1 Bruto pensioenregeling:

Karakter pensioenovereenkomst	Premieovereenkomst (beschikbare premieovereenkomst) Looptijd overeenkomst 1 jaar, met stilzwijgende verlenging.
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 68-jarige leeftijd wordt bereikt.
Pensioengevend salaris	1. De salarisbestanddelen die op grond van de pensioenregeling in aanmerking worden genomen. 2. Het pensioengevend salaris (op voltijdbasis) bedraagt maximaal € 107.593 (2019).
Franchise	De minimale franchise bedraagt € 13.785 (2019). De mogelijkheden binnen de standaard Kring DC bestaan uit de wettelijke franchises, BPF/cao volgende franchises en door werkgever/werknemer vastgestelde franchises, zolang deze binnen de wettelijke kaders blijven.
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus de franchise.

Beschikbare Premie	Een in de pensioenregeling opgenomen percentage van de pensioengrondslag (naar leeftijd oplopende staffel).
DB inkoop	Vanaf 1 januari 2019 is het mogelijk om de beschikbare premie direct om te zetten in een DB-aanspraak. Dit kan door de premie in te brengen in Kring Stabiliteit. Daar wordt tegen het premietarief van Kring Stabiliteit alsdan een middellood aanspraak voor Ouderdomspensioen en Nabestaandenpensioen ingekocht.
Ouderdoms- en partnerpensioen (na pensioendatum)	Van het beschikbare pensioenkapitaal wordt op de pensioendatum een levenslang variabele ouderdoms- en partnerpensioen aangekocht.
Partnerpensioen op risicobasis (voor pensioendatum)	Het partnerpensioen is verzekerd op risicobasis en is afhankelijk van de gekozen dekking in het pensioenreglement. Dit is standaard op basis van een middelloodsysteem, maar verzekeren op basis van een eindloodsysteem is ook mogelijk.
Wezenpensioen op risicobasis (voor pensioendatum)	Het wezenpensioen is verzekerd op risicobasis en is afhankelijk van de gekozen dekking in het pensioenreglement. Dit is standaard op basis van een middelloodsysteem, maar verzekeren op basis van een eindloodsysteem is ook mogelijk.
ANW-hiaatpensioen	Het ANW-hiaatpensioen is optioneel
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6-klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	- Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar vóór de voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Hoog-laag - Uitrui partnerpensioen - Deeltijdpensioen

9.2.2 Netto pensioenregeling

De netto pensioenregeling is in grote delen gelijk aan de bruto pensioenregeling.

In onderstaande tabel zijn de verschillen weergegeven:

Pensioengevend salaris	Vanaf € 107.593 (2019).
Franchise	€ 107.593 (2019).
ANW-hiaatpensioen	n.v.t.
Flexibilisering	- Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar vóór de voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Hoog-laag - Uitrui partnerpensioen (standaard indien partnerpensioen is verzekerd en partner bekend is) - Deeltijdpensioen

9.2.3 Toeslagbeleid

De pensioenregelingen zijn gekarakteriseerd als beschikbare premieovereenkomsten. Op de pensioenkapitalen worden geen toeslagen gegeven. Ook op de ingegane uitkeringen worden geen toeslagen verleend, dit geldt ook voor de ingegane herverzekerde nabestaandenpensioenen. Er is op dit moment dan ook geen toeslagbeleid binnen de kring vormgegeven. Wel geldt er voor de variabele pensioenen een resultaatdeling.

9.2.4 Variabele uitkering: jaarlijkse aanpassing in uitkeringsfase

De ingegane variabele uitkeringen worden wel jaarlijks aangepast. Dit betreft echter geen toeslagverlening. Deze aanpassing is afhankelijk van financiële mee- en tegenvallers, de ingerekende vaste daling en de uitsmeerperiode. De uitsmeerperiode waarmee de resultaten worden gedempt, is op dit moment 10 jaar. Het uitsmeren van de resultaten over 10 jaar leidt tot een stabielere uitkering. De financiële mee- en tegenvallers die jaarlijks worden vastgesteld worden veroorzaakt door afwijkingen ten opzichte van de gehanteerde grondslagen (verwachtingen). Dit heeft betrekking op:

- De ontwikkeling van de rente
- Het behaalde netto rendement onder aftrek van kosten
- De wijziging van sterftegrondslagen
- Het sterfteresultaat (meer/minder overlijdens dan verwacht)
- Het daadwerkelijke leeftijdsverschil bij overlijden
- De werkelijke man/vrouw verhouding
- Het verschil in het aantal deelnemers dat daadwerkelijk inkoopt ten opzichte van de verwachte aantallen

Resultaatstoedeling over 2018

Per 1 juli 2019 is voor de eerste keer een resultaatstoedeling toegekend. Deze toedeling is vastgesteld op basis van het resultaat in de uitkeringsfase over 2018. De bovenstaande elementen hebben over 2018 geleid tot een daling van de fictieve dekkingsgraad in de uitkeringsfase. Deze is daarmee gedaald van 100% tot 91,9%.

In onderstaande tabel is een toelichting op deze ontwikkeling gegeven.

Elementen resultaat uitkeringsfase Kring DC over	2018
Netto beleggingsresultaat:	-4,1%
- Wijziging marktrente	- 3,2%
- Beleggingen	- 0,8%
- Kosten	- 0,1%
Effect inkoopstarieven	- 3,1%
Effect wijziging grondslagen	- 0,3%
Sterfteresultaat	- 0,6%
Totaal	- 8,1%

Toelichting totaal resultaat 2018:

Bovenstaande percentages betreffen inschattingen op basis van aannames en benaderen de werkelijkheid. Hieronder is een nadere toelichting opgenomen.

Netto Beleggingsresultaat:

Zoals ook geldt voor de DB kringen is de marktrente in 2018 (rentetermijnstructuur DNB) sterk gedaald. De wijziging in marktrente leidt tot een daling van ongeveer -3,2% op het netto beleggingsresultaat, het negatief beleggingsresultaat heeft ongeveer -0,8% effect op het netto beleggingsresultaat. Er worden kosten onttrokken uit de kapitalen, welke een dalend effect op de dekkingsgraad hebben van ongeveer -0,1% op het netto beleggingsresultaat. Samen leidt dit tot een netto beleggingsresultaat **van -4,1%**.

Effect inkoopstarieven:

Gedurende 2018 zijn pensioenen aangekocht door deelnemers. Dit betroffen mannen en vrouwen met uiteenlopende kapitalen, uit diverse inkomensklassen en met verschillende wensen (wel/ geen partnerpensioen, wel/ geen tijdsafhankelijke daling). De populatie ultimo 2018 wijkt uiteraard af van de veronderstelde populatie waarmee de aankoopstarieven zijn bepaald. Deze verschillen leiden ultimo 2018 tot een negatief resultaat. Dit heeft een effect op de dekkingsgraad van ongeveer **-3,1%**.

De verklaring voor dit effect zit opgesloten in het feit dat voor de inkoopstarieven wordt uitgegaan van de gemiddelde populatie die aanwezig is 5 jaar voor de pensioendatum. Uiteindelijk is nog niet de gehele populatie gepensioneerd waardoor met name het effect op inkomensklassen heeft geleid tot dit resultaat.

Effect wijziging Grondslagen

Daarnaast zijn de grondslagen gewijzigd van de DC kring. Per saldo hebben de actualisatie van de overlevingstafel, ervaringssterfte en kostenvoorziening een dalend effect op de dekkingsgraad van **-0,3%**.

Sterfteresultaat

Gedurende het jaar zijn geen deelnemers die een uitkering ontvangen overleden. Derhalve is het sterfteresultaat negatief en heeft dit een dalend effect op de dekkingsgraad van **-0,6%**;

Verlaging jaarlijkse uitkering per 1 juli 2019

Om zorg te dragen dat de dekkingsgraad fictief weer van 91,9% naar 100% beweegt is een jaarlijkse verlaging op alle uitkeringen benodigd van 1,049%. Dit hangt samen met het feit dat het resultaat over 10 jaar wordt uitgesmeerd. Om zorg te dragen dat het effect ook 8,1% over deze hele periode bedraagt is de verlaging groter

dan 1/10^e deel van 8,1%. Dit kan worden uitgelegd doordat door het negatieve resultaat in feite onvoldoende beschikbaar is om 100% uit te keren. In feite kan slechts 91,9% worden uitgekeerd. Door de uitsmeermethodiek wordt deze verlaging niet in een keer doorgevoerd. Hierdoor wordt in de eerste jaren meer uitgekeerd dan 91,9% van de uitkeringen. Dit leidt tot een aanvullend tekort. Door hier bij de vaststelling van het jaarlijkse percentage rekening mee te houden, wordt zorggedragen dat het resultaat van -8,1% ook daadwerkelijk door de groep deelnemers die in 2018 deelgenoot waren van het resultaat ook de lusten en de lasten dragen.

9.2.5 Risicohouding

Voor Kring DC is zowel een risicohouding voor risico deelnemers als een risicohouding voor risico kring vastgesteld. De risicohouding voor risico deelnemers heeft betrekking op de kapitalen tijdens de opbouwphase en de ingegane ouderdomspensioenen of ingegane partnerpensioenen die ontstaan na pensioneren van de hoofdverzekerde. Voor de ingegane nabestaandenpensioenen die zijn ontstaan bij overlijden van deelnemers vóór de pensioendatum is ter vaststelling van de risicohouding een haalbaarheidstoets uitgevoerd. Dit wordt de risicohouding Risico Kring genoemd.

Risicohouding risico deelnemers

De Collectiviteitkring voert zuivere beschikbare premieregelingen uit. Door het bestuur is in overleg met het SBO voor zowel de opbouwphase als de uitkeringsfase binnen de Collectiviteitkring de risicohouding vastgelegd. Deze paragraaf gaat nader in op de vastlegging van deze risicohouding.

Ondergrenzen Risicohouding

De ondergrenzen komen tot uitdrukking in de maximaal aanvaardbare afwijking van het pensioen in een pessimistisch scenario ten opzichte van het verwachte pensioen in een verwacht scenario. De ondergrenzen zijn, door het bestuur en in overleg met het belanghebbendenorgaan, als volgt vastgesteld:

- Opbouwphase: de maximaal aanvaardbare afwijking van het slecht weer pensioen op pensioendatum ten opzichte van het verwachte pensioen op pensioendatum is 87,5%.
- Uitkeringsfase: de maximaal aanvaardbare afwijking van pensioen van jaar op jaar is 9,5%.

De door ons gehanteerde definitie van de maximaal aanvaardbare afwijking van pensioen van jaar op jaar voor de uitkeringsfase is de jaarlijkse maximaal aanvaardbare daling in procentpunten in enig jaar in het 5de percentiel ten opzichte van het 50ste percentiel bekeken over een periode van 20 jaar.

De risicohouding voor de opbouwphase is vastgelegd op basis van uitkomsten voor een individuele deelnemer van 20 jaar met een startkapitaal maar zonder toekomstige pensioenopbouw. De risicohouding is daarmee zodanig gekozen dat deze voor alle deelnemers, ongeacht leeftijd, pensioenvermogen en inkomen, van toepassing is. Het bestuur beoordeelt bij het uitvoeren van de ALM studie en het vaststellen van het beleggingsbeleid een groot aantal maatmensen, onder andere met verschillende leeftijden, of dit voor deze maatmensen leidt tot acceptabele risico's.

Toetsing Risicohouding opbouwphase

De huidige lifecycles die in 2019 van kracht zijn leiden tot een maximale afwijking voor een 20 jarige deelnemer van 83,6%. Dit valt binnen de grenzen zoals vastgesteld door het bestuur.

Toetsing Risicohouding uitkeringsfase

De maximale daling van de beleggingsmix in de uitkeringsfase is in 2019 in het 5de percentiel vastgesteld op 5,0% ten opzichte van de mediaan (-4,3% ten opzichte van 0,7%). Daarmee blijft het huidige beleggingsbeleid ruim binnen de ondergrens zoals deze is vastgesteld door het bestuur en SBO.

Risicohouding risico kring (ingegaan nabestaandenpensioen voor de pensioendatum)

Binnen kring DC bestaan ook verplichtingen voor ingegaan nabestaandenpensioen die zijn herverzekerd. Hiervoor wordt jaarlijks een haalbaarheidstoets uitgevoerd om de risicohouding te toetsen. De aanvangshaalbaarheidstoets is in 2019 voor het eerst uitgevoerd voor de aanspraken voor risico kring.

De aanvangshaalbaarheidstoets geeft de volgende uitkomsten:

- De mediaan van het verwacht pensioenresultaat op kringniveau bedraagt 59%. Dit ligt hoger dan de vastgestelde ondergrens van minimaal 55%.
- De afwijking van de mediaan in slecht weer (5% percentiel) bedraagt 36% en is kleiner dan de maximaal toegestane afwijking van 40%.

9.2.6 Herverzekering

De herverzekering van overlijdensrisico, arbeidsongeschiktheidsrisico en nabestaandenpensioen binnen Kring DC is met ingang van 1 januari 2018 ondergebracht bij elipsLife AG op basis van rentedekking. Hiermee zijn deze risico's volledig overgedragen aan de herverzekeraar en worden deze risico's niet gedragen door de Kring.

9.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

Bij DC-regelingen staat de uitkering niet vast. De werkgevers en werknemers spreken af hoeveel premie er wordt ingelegd en de deelnemer bepaalt hoe de premie wordt belegd. Op de pensioendatum wordt vervolgens gekeken hoe groot het gespaarde kapitaal is waarop de periodieke uitkering gebaseerd wordt. Bij koersdalingen wordt er geen extra premie in het pensioenfonds gestort, het eindkapitaal wordt dan lager en daarmee ook de pensioenuitkering. Bij de DC-regeling loopt de werknemer risico en staat voor de werkgever alleen de pensioenlast vast.

Het vereist eigen vermogen is daarom nihil. Wel dient een buffer dient ter dekking van het minimaal vereist eigen vermogen te worden aangehouden. Hiertoe wordt ook een dekkingsgraad vastgesteld. Eind 2019 bedraagt deze 100,9%.

De ontwikkeling van de verschillende dekkingsgraden* in de afgelopen verslagjaren is als volgt:

	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Actuele dekkingsgraad	100,9%	101,0	100,9%	100,8%
Beleidsdekkingsgraad	100,9%	101,0%	100,9%	100,8%
Reële dekkingsgraad*	99,6%	nb	nb	nb
Minimaal Vereiste dekkingsgraad	102,2%	102,2%	102,2%	123,4%

* De verschillende dekkingsgraden worden toegelicht in de begrippenlijst (bijlage 1).

Tekort : Onderdekking

Het aanwezige eigen vermogen is op dit moment onvoldoende om aan de wettelijke vereisen te voldoen.

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Administratieve uitvoeringskosten	1.186	345	165	19
In euro's per deelnemer	74	80	59	18
Vermogensbeheerkosten	202	67	28	2
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	29,2	33,3	37,3	15,3
Transactiekosten	330	48	11	3
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	47,7	23,9	14,9	21,7
Gemiddeld belegd vermogen	69.220	20.260	7.432	1.511

Vermogensbeheerkosten	2019	2018	2017	2016
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	-	-	1	-
Vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursbureau	35			
Bewaarloon	-	4	1	-
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	167	63	26	2
Totaal	202	67	28	2

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

Herstelplan

Daar de kring geen vereist eigen vermogen dient aan te houden is er geen herstelplan van toepassing. Echter, doordat de dekkingsgraad lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen dient het eigen vermogen in de komende periode wel 'te herstellen'. Eind 2023 dient het eigen vermogen voldoende te zijn om een eventuele korting op de variabele uitkeringen en kapitalen te voorkomen.

9.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring DC zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 6.

Kring DC belegt voor haar deelnemers in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Matching DC, Rendement DC en Rente'. Deze modules beleggen in verschillende asset classes.

Centraal Beheer APF streeft naar een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. De beleggingsmix van de deelnemer sluit aan zijn op zijn doelstellingen, waaronder zijn risicohouding.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

9.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in de tabellen in hoofdstuk 6.5 en volgende.

9.4.2 Afdekking renterisico

Het renterisico op verplichtingen in de Kring DC wordt (gedeeltelijk) afgedekt door financiële instrumenten. Dit risico wordt beheerst door gebruik te maken van het Centraal Beheer Overlay Fonds van Achmea IM. Dit gebeurt enerzijds binnen de lifecycles zodat naar de pensioendatum toe de gevoeligheid voor een schok op de rentemarkt wordt gemitigeerd. In de uitkeringsfase is de rente-afdekking via de collectieve beleggingsmix vormgegeven. De nagestreefde rente-afdekking bedraagt 90%.

De daling van de swaprente draagt in 2019 negatief bij aan de ontwikkeling van het resultaat dat met de deelnemers zal worden gedeeld. Ondanks de positieve ontwikkeling van het vermogen zal dit leiden tot een drukkend effect op het resultaat waarmee de uitkering wordt aangepast. Deze resultaatsdeling wordt per 1 juli van ieder jaar aan de deelnemers in de uitkeringsfase toegekend.

9.4.3 Afdekking valutarisico

Per saldo droeg de valuta afdekking negatief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2019. De belangrijkste valuta stegen namelijk in waarde ten opzichte van de euro.

9.4.4 Beheerkosten van het fonds

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon € - (2018: 4).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 497. Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 330.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € 12.753 voor een vermogen dat steeg van € 26.411 tot € 113.247 per ultimo 2019 in de Kring DC.

9.5 Actuariële paragraaf

De actuariële paragraaf geeft inzicht in de actuariële opbouw van resultaten, premies en de voorzieningen.

9.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van de Kring DC bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Beleggingsopbrengsten (voor risico Kring)	-37	-15	-10	0
Premie	-9	1	5	0
Waardeoverdrachten	7	15	0	0
Kosten	35	-7	-2	1
Uitkeringen	-2	-4	0	0
Overige kanssystemen	22	9	3	-2
Toeslagverlening	0	0	0	0
Incidentele mutaties	-7	-1	423	0
Andere oorzaken	783	163	-312	20
Totaal	792	161	107	19

Het resultaat in het boekjaar bedraagt € 792 positief. De belangrijkste oorzaken daarvoor zijn:

- De opslag van 1% op de premie die ten gunste komt van het eigen vermogen, levert een bijdrage van 804k. Deze bate is onderdeel van het resultaat "andere oorzaken".
- Het negatieve resultaat op beleggingen (-37) dient in samenhang te worden gezien met het positieve resultaat op kosten (35). Dit hangt samen met de her-allocatie van de kosten.

9.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de feitelijke en zuiver kostendekkende premie is opgenomen in onderstaande tabel.

Feitelijke premie

De feitelijke premie bedraagt 80.752 en is in onderstaand overzicht weergegeven, gesplitst naar de verschillende bestanddelen.

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017
Premiebijdragen bruto-pensioenregeling	73.547	14.253	8.970
Premiebijdragen netto-pensioenregeling	351	264	241
Premiebijdragen excedentregeling	6.854	1.982	1.878
Totaal	80.752	16.499	11.089

De ontvangen premie bestaat uit netto premie plus opslagen voor kosten en risicodekkingen. De netto premie wordt aangewend voor opbouw van pensioenkapitaal.

De feitelijke premie is niet kostendekkend.

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017
Premiebijdrage voor risico deelnemer	71.936	14.672	10.007
Risicokoopsom overlijden	4.539	845	455
Risicokoopsom premievrijstelling	2.376	500	356
Solvabiliteitsopslag	1.735	352	220
Opslag uitvoeringskosten	1.100	324	165
Beschikbaar voor vorming algemene middelen	-933	-194	-114
Totaal Feitelijke premie	80.752	16.499	11.089

Zuiver kostendekkende premie

De zuivere kostendekkende premie bedraagt in het verslagjaar 81.686 en is in onderstaand overzicht weergegeven, gesplitst naar de verschillende bestanddelen.

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Premiebijdrage voor risico deelnemer	71.936	14.672	10.007	2.204
Risicokoopsom overlijden	4.539	845	455	70
Risicokoopsom premievrijstelling	2.376	500	356	66
Risicokoopsom arbeidsongeschiktheid	-	-	-	-
Solvabiliteitsopslag	1.735	352	220	542
Opslag uitvoeringskosten	1.100	324	165	19
Voorwaardelijke onderdelen	-	-	-	-
Zuivere kostendekkende premie	81.686	16.693	11.203	2.901

De gedempte kostendekkende premie is niet van toepassing in de Kring DC.

De feitelijke premie ligt lager dan de kostendekkende premie. Het pensioenfonds zal in 2020 een nieuwe financiële opzet implementeren. Met deze nieuwe methode is de feitelijk ontvangen premie vanaf 1 januari 2021 weer volledig kostendekkend.

9.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor Kring DC geldt dat het vereist eigen vermogen nihil is. Dit daar de verplichtingen voor risico deelnemer zijn dan wel volledig zijn verzekerd. Daarmee resulteert dat het VEV nul is. Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) is eind 2019 vastgesteld op ca 2,2%. Vanaf 2020 zal gebruik worden gemaakt van het feit dat de contractsduur minder bedraagt dan 5 jaar, waarmee het MVEV voor de totale Kring DC verlaagd zal worden tot ca 1,5%.

Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2019:

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Aanwezig Eigen vermogen	1.079	287	126	19
Minimaal vereist eigen vermogen	2.553	617	288	542
Vereist eigen vermogen	0	0	0	542

Minimaal Vereist Eigen Vermogen

Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) is bepaald op basis van de in artikel 11 van het “Besluit Financieel Toetsingskader pensioenfondsen” omschreven methode. Volgens deze methodiek zijn de voornaamste componenten van het MVEV:

- 1% van de technische voorziening voor risico deelnemers voor operationeel risico's; bij een contractsduur van minder of gelijk aan 5 jaar met de uitbestedingspartner kan dit deel gelijk worden gesteld aan 25% van de beheerslasten.
- een bedrag voor het risico van overlijden
- een bedrag voor het risico van arbeidsongeschiktheid

Waarbij in de wettelijke vaststelling rekening mag worden gehouden met herverzekering door de risico's voor overlijden en arbeidsongeschiktheid maximaal 50% te reduceren.

Doordat Kring DC nog een 'jong' fonds is met relatief lage opgebouwde kapitalen valt het MVEV procentueel hoog (op dit moment meer dan 5%) uit doordat de technische voorzieningen relatief laag zijn ten opzichte van het risicokapitaal. Naar verwachting zal het percentage snel teruglopen omdat de technische voorzieningen aanzienlijk sneller stijgen dan het risicokapitaal. Voor Kring DC is een ontheffing aangevraagd bij DNB.

DNB heeft deze ontheffing gedeeltelijk verleend.

Voor de kring DC acht Centraal Beheer APF een MVEV-buffer naast de buffer voor operationele risico's (op dit moment gelijk aan 1%) niet noodzakelijk vanwege het feit dat de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's volledig zijn herverzekerd. Centraal Beheer APF heeft dan ook bezwaar aangetekend tegen het hanteren van het niveau van de MVEV-buffer in de kring DC. DNB heeft dit bezwaar ongegrond verklaard. Centraal Beheer APF heeft als gevolg hiervan een beroepsprocedure ingesteld. In 2019 is uitspraak geweest in deze beroepszaak. De rechter heeft hierin het bezwaar afgewezen. Het bestuur van Centraal Beheer APF is in hoger beroep gegaan tegen deze uitspraak. Het bestuur is nog steeds van mening dat het aanhouden van een buffer voor overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's niet in lijn is met het feit dat alle biometrische risico's zijn herverzekerd en deze risico's niet door het fonds maar door de deelnemers worden gedragen.

In 2019 heeft het bestuur een voorstel opgesteld voor de financiering van zowel MVEV als de kostenvoorziening in Kring DC om via een aanpassing in de financiële opzet te voldoen aan wet & regelgeving. Centraal Beheer APF heeft hierover medio 2019 inhoudelijk overleg gevoerd met DNB. DNB heeft hier een reactie opgestuurd en het bestuur heeft op basis hiervan het besluit genomen de aanpassing van de financiële opzet in 2020 te gaan implementeren. Implementatie van dit beleid leidt ertoe dat de financiering van het MVEV en de kostenvoorziening volledig in lijn is met wet- en regelgeving.

De vermogenspositie van Kring DC kan als gevolg van het feit dat het eigen vermogen lager is dan het Minimaal Vereist Eigen Vermogen worden gekarakteriseerd als dekkingstekort.

9.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaris

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Zeist is voor Kring DC aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 879.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 43.950 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van Kring DC. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van Kring DC in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van Kring DC is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen maar lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 129 (premiëkorting) en 131 (minimaal vereist eigen vermogen).

De ontvangen premie is lager dan de kostendeekkende premie, daarmee is impliciet premiekorting verleend zonder dat aan de voorwaarden uit artikel 129 is voldaan. Het aanwezig eigen vermogen is lager dan het minimaal vereist eigen vermogen. Daarmee is niet voldaan aan artikel 131.

Wat betreft artikel 127 van de Pensioenwet (financiering ouderdomspensioen) merk ik op dat dit artikel op de balansdatum niet van toepassing is voor Kring DC.

De beleidsdekkingsgraad van Kring DC op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor twee achtereenvolgende meetmomenten.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Kring DC is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Apeldoorn, 29 juni 2020

Ruud Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

9.6 Terugblik 2019

In het verslagjaar groeide de Kring DC tot ca 750 werkgevers en ca 22.000 deelnemers. Het belegd vermogen steeg van ruim 26 miljoen euro naar ruim 120 miljoen euro.

Algemeen

In 2019 is verder gewerkt aan de pensioenoplossingen van Kring DC. Waarbij onder andere is gekeken naar de benodigde wijzigingen in de financiële opzet om volledig te voldoen aan wet- en regelgeving. Daarbij blijft het bestuur van mening dat een buffer binnen Kring DC voor biometrische risico's ongewenst is voor deelnemers. In dat kader is dan ook besloten om in hoger beroep te gaan in de rechtszaak over het aanhouden van het MVEV.

Daarnaast zijn jaarlijkse werkzaamheden verricht zoals het toetsen van de marktrentestaffels en het vaststellen van de benodigde factoren voor het inkopen in de uitkeringsfase. Ook is een besluit genomen om de scenario's die binnen "automatisch sturen" worden gehanteerd te updaten, zodat deze blijven aansluiten bij de huidige economische verwachtingen. Hiermee wordt ervoor zorggedragen dat door middel van automatisch sturen de beste beleggingskeuze wordt gemaakt passend bij de persoonlijke situatie van de deelnemers.

Resultaatdeling uitkeringsfase

In 2019 is voor het eerst het resultaat vastgesteld in de uitkeringsfase. Dit betrof het resultaat over 2018. De ontwikkeling van de financiële markten in 2018 heeft geleid tot een verlaging van de uitkeringen in de collectiviteitskring. Dit resultaat wordt uitgesmeerd in 10 jaar. De uitkeringen met een variabele uitkering zijn verlaagd met 1,049%.

Inkoop in kring DB Stabiliteit vanuit DC kapitaal

Vanaf 1 januari 2019 voert Centraal Beheer APF de pensioenregeling uit van een aantal werkgevers, waarvan de deelnemers de mogelijkheid hebben om maandelijks de DC premie direct aan te wenden voor directe inkoop van pensioen (ouderdomspensioen en 70% partnerpensioen vanaf de pensioenrichtleeftijd). Indien een deelnemer kiest voor directe inkoop, dan vindt de inkoop plaats in Kring DB Stabiliteit. Alle risicodekkingen blijven lopen via Kring DC. Er zijn meer werkgevers die hebben aangegeven geïnteresseerd te zijn in deze pensioenoplossing. In 2020 zal verder worden onderzocht of deze pensioenoplossing breed aangeboden zal worden door Centraal Beheer APF.

Vaststelling Risicohouding

Het bestuur heeft, in overleg met het SBO, in 2019 de risicohouding voor de premieregeling in de Kring DC vastgesteld. Daarmee is vastgelegd binnen welk risicoprofiel de lifecycles dienen te bewegen die beschikbaar zijn voor de deelnemers. Tevens is vastgelegd welk risico gelopen kan worden in de collectieve beleggingsmix voor de uitkeringsfase.

9.7 Gebeurtenissen na balansdatum

Wij kunnen melden dat wij per 1 januari 2020 in Kring DC ongeveer 190 nieuwe werkgevers mochten verwelkomen en aansluiten. Het totaal aantal deelnemers is toegenomen tot een totaal van ruim 26.000 en het totaal belegd vermogen is € 130 miljoen.

De Corona-crisis heeft in het eerste kwartaal van 2020 geleid tot sterk gedaalde rendementen en heeft ook effect op de rentetermijnstructuur. Hierdoor zijn ook de kapitalen van individuele deelnemers sterk geraakt. Ook heeft dit invloed op de uitkeringsfase in kring DC. Doordat de variabele uitkering zal worden aangepast op basis van de eindstand 2020 zal dit ook invloed kunnen hebben op de deelnemers in Kring DC. Het bestuur monitort de situatie op continue basis.

10 Verslag Kring DB Premie

De kring wordt gekenschetst door een lagere premie met een hogere risicobereidheid. De premie wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld, waarop de kring via zijn belanghebbendenorgaan goedkeuringsrecht heeft.

Samengevat zijn de kenmerken van Kring DB Premie:

- Een lagere premie voor het pensioen van werknemers;
- Binnen het budget zorgt de werkgever met ons voor de best mogelijke uitkomst voor de werknemers;
- Door premierestricties wordt zorggedragen dat er een passende solidariteit is tussen actieve en inactieve deelnemers;
- Bereid wat meer risico te nemen;
- Zijn de resultaten goed? Dan is er een reële kans op indexatie.

10.1 Kerncijfers Kring DB Premie

Hierna genoemde bedragen zijn in euro x1.000, tenzij anders toegelicht.

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Werkgevers	71	19	10	
Deelnemers	5.570	2.083	374	
Actieven en arbeidsongeschikten	4.351	553	333	
Gewezen deelnemers	1.197	1.524	40	
Pensioengerechtigden	22	6	1	
Toeslagverlening	-	-	-	

	2019	2018	2017	2016
Beleggingsperformance				
Beleggingsrendement	21,68%	-1,79%	1,19%	
Benchmarkrendement	22,44%	-2,29%	1,11%	
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,279%	0,294%	0,207%	
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,339%	0,167%	0,091%	

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Premiebijdragen	25.353	2.838	1.295	
Saldo overdracht van rechten	194	8.006	-	
Pensioenuitkeringen	-43	5	-	

Technische Voorzieningen

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Gemiddelde gehanteerde rekenrente	0,94%	1,57%	1,75%	
Actieven en arbeidsongeschikten	36.372	3.797	1.104	
Gewezen Deelnemers	7.235	8.481	50	
Pensioentrekkenden	2.008	482	125	
Overige (oa schadereserve en IBNR)	2.425	199	48	
Totaal	48.040	12.959	1.327	

Dekkingsgraad

	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	86,5	93,3	108,1	
Beleidsdekkingsgraad (december)	89,3	101,4	104,8	

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Vastgoedbeleggingen	3.333	357	102	
Aandelen	11.159	1.026	337	
Vastrentende waarden	16.715	1.569	463	
Derivaten	5.285	728	193	
Overige beleggingen	1.894	172	64	
Totaal belegd vermogen	38.386	3.852	1.159	
	2019	2018	2017	2016
Beleggingsresultaat	23	-67	34	
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	3.516	-67	34	
- Beheerkosten	56	8	2	
- Transactiekosten	89	5	1	
Kosten van vermogensbeheer	18	2	-	

* In 2018 zijn de Overlay fondsen onder Derivaten opgenomen. Voor de vergelijkbaarheid is de presentatie van 2017 aangepast.

10.2 Pensioenparagraaf

Karakter pensioenovereenkomst	Middelloodneregeling (uitkeringsovereenkomst).
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 68-jarige leeftijd wordt bereikt.
Pensioengevend salaris	Het bruto jaarsalaris (basissalaris). Het Pensioengevend salaris (op voltijdbasis) bedraagt maximaal € 107.593 (2019).
Franchise	De minimale franchise bedraagt € 13.785 (2019). De mogelijkheden binnen de standaard DB-kringen bestaat uit de wettelijke franchises, BPF/cao volgende franchises en door werkgever/werknemer vastgesteld franchises zolang deze binnen de wettelijke kaders blijven.
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus de franchise.
Premie deelnemer	Per deelnemer berekend en gelijk aan actuariële premie (incl. opslagen).
Ouderdomspensioen	Maximaal 1,8750% van de pensioengrondslag (2019).
Partnerpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 1,3130% van de pensioengrondslag (2019).
Wezenpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 0,2630% van de pensioengrondslag (2019).
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6-klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	- Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar vóór de voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Hoog-laag - Uitrui partnerpensioen - Deeltijdpensioen

10.2.1 Toeslagbeleid

Jaarlijks beslist het bestuur of en in hoeverre binnen de kring een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Dit is afhankelijk van de financiële situatie. Voor het bepalen van de financiële situatie wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober voorafgaand aan het eerstvolgende toeslagmoment. De

toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar.

Op 31 oktober 2019 was de beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Het bestuur heeft daarop besloten per 1 januari 2020 geen toeslag te verlenen voor de Kring DB Premie.

10.2.2 Herstelplan

Op basis van het FTK moet een pensioenfonds een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. De Kring Premie heeft in 2017 een herstelplan ingediend. In 2019 is het herstelplan geactualiseerd. Het geactualiseerde herstelplan gaat uit van een beleidsdekkingsgraad van 96,7% per 31 december 2019. De werkelijke beleidsdekkingsgraad per 31 december 2019 bedraagt 89,3%. Op basis van de actualisatie van het herstelplan in 2019 blijkt dat de kring aanvullende maatregelen nodig heeft om binnen de gestelde termijn uit herstel te komen. Er is vanaf 1 januari 2019 een vaste opslag op de premie gehanteerd van 2%, daarnaast wordt de toeslagverlening beperkt. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2028 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

10.2.3 Haalbaarheidstoets

Het afgelopen jaar hebben geen significante wijzigingen in het beleid en de pensioenregeling plaatsgevonden. In 2019 is de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2019 (HBT 2019) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de afgesproken risicohouding:

Tabel Haalbaarheidstoets 2019: Pensioenresultaten

Uitgangspositie	Grens	Pensioenresultaat	
		Risicohouding	Jaarlijkse HBT
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	-
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	96%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	40%	35%

De uitkomsten op fondsniveau zijn het gemiddelde van de leeftijdscohorten, gewogen naar aantallen per cohort. Dit leidt tot een verwacht pensioenresultaat op fondsniveau van 96% en de afwijking van het verwacht pensioenresultaat in een slechtweerscenario van 35%. Dit sluit nog steeds aan bij de in 2016 vastgestelde ondergrenzen in de aanvangshaalbaarheidstoets.

Er zijn geen additionele maatregelen nodig, immers de vastgestelde ambities zijn nog steeds binnen de vastgestelde risicogrenzen haalbaar.

10.2.4 Herverzekering

Wij hebben een overeenkomst op basis van kapitaaldekking met AP&L voor de herverzekering van overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico binnen de Kring DB Premie. De omvang van de kring is in de eerste jaren naar verwachting niet voldoende groot om het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico (premiëvrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) vanuit de kring financieel voldoende op te vangen. Met deze herverzekering wordt voorkomen dat door een overlijden of bij arbeidsongeschiktheid van deelnemers de toevoeging aan de technische voorziening tot een te hoge last leidt.

10.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de verschillende dekkingsgraden* gedurende het verslagjaar is als volgt:

	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Actuele dekkingsgraad	86,5%	93,3%	108,8%	
Beleidsdekkingsgraad	89,3%	101,4%	104,8%	
Reële dekkingsgraad*	70,4%	81,0%	83,0%	
Vereiste dekkingsgraad	120,3%	122,0%	124,3%	

* De verschillende dekkingsgraden worden toegelicht in de begrippenlijst (bijlage 1).

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Administratieve uitvoeringskosten	512	112	29	
In euro's per deelnemer	117	202	87	
Vermogensbeheerkosten	73	8,0	1,6	
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	27,9	29,4	20,7	
Transactiekosten	89	4,5	0,7	
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	33,9	16,7	9,1	
Gemiddeld belegd vermogen	26.227	2.711	770	

Vermogensbeheerkosten	2019	2018	2017	2016
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	6	0,6	0,1	
Vermogensbeheerkosten pensioenfonds en bestuursbureau	12			
Bewaarloon	-	0,3	-	
Advieskosten	-		-	
Performance gerelateerde kosten	-		-	
Interne kosten	-		-	
Overige kosten	-	0,9	-	
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	56	7,2	1,5	
Totaal	74	8,0	1,6	

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

10.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring DB Premie zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 6.

Kring DB Premie belegt in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Matching DB, Rendement en Rente'. Deze modules beleggen in verschillende asset classes.

Het Centraal Beheer APF streeft naar een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. Voorwaarde is dat de premie op verantwoorde en solide wijze wordt belegd.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

10.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in de tabellen in hoofdstuk 6.5 en volgende.

10.4.2 Afdekking renterisico

Het renterisico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en Rente Overlay fondsen. Wij gebruiken in de Kring DB Premie een strategie waarbij 50% van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen op basis van de rekenrente wordt afgedekt.

De daling van de swaprente droeg in 2019 negatief bij aan de dekkingsgraad.

10.4.3 Afdekking valutarisico

Per saldo droeg de valuta-afdekking negatief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2019. De belangrijkste valuta stegen namelijk in waarde ten opzichte van de euro.

10.4.4 Beheerkosten van het fonds

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon € 6 (€ 1).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 56. Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 89.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € 3.521 voor een vermogen dat steeg van € 3.852 tot € 38.386 per ultimo 2019 in de Kring DB Premie.

10.5 Actuariële paragraaf

10.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van de Kring DB Premie bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017
Beleggingsopbrengsten	-5.306	-322	51
Premie	-721	-84	11
Waardeoverdrachten	10	-575	0
Kosten	-	-5	-2
Uitkeringen	-1	-	0
Overige kanssystemen	340	1	31
Toeslagverlening	-	-	0
Incidentele mutaties	-33	6	14
Andere oorzaken	107	1	3
Totaal	-5.604	-978	108

Uitsplitsing beleggingsresultaat:

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017
Beleggingsresultaat exclusief wijziging RTS TV	3.602	-57	36
Wijziging RTS TV	-8.908	-265	15
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	-5.306	-322	51

Het resultaat in het boekjaar bedraagt € -5.604 voor Kring DB Premie. Hieronder wordt een korte toelichting op de belangrijkste resultaten gegeven.

- Ondanks positieve rendementen resulteert door de gedaalde rente een negatief resultaat op beleggingen
- Het premieresultaat is negatief. De premiedekkingsgraad bedraagt ca 99%.
- Door een wijziging in de toedeling van kosten (ten laste van de premie – waar reeds via de gedempte kostendekkende premie rekening mee wordt gehouden) is dit resultaat nihil.
- Op kanssystemen is met name een positief resultaat ontstaan doordat de uitkering van de herverzekeraar tevens een opslag voor solvabiliteit uitkeert bij overlijden.
- Eind van het jaar zijn de sterftegrondslagen aangepast wat tot een lichte toename van de TV heeft geleid. Dit is verantwoord onder incidentele mutaties
- Onder andere oorzaken is mede verantwoord de afspraak over de eind afrekening van de CWO van DL APF naar Kring Premie. Hiervoor is een vergoeding van 105K ontvangen.

10.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premie is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017
Feitelijke premie	25.393	2.838	1.295
Kostendekkende premie	31.319	3.566	1.548
Gedempte kostendekkende premie	18.997	2.254	896

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

Bedragen in € x 1.000		
	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	14.391	1.668
Risicokoopsom overlijdensrisico	703	60
Risicokoopsom Premievrijstelling	883	121
Solvabiliteitsopslag	2.502	332
Opslag pensioenuitvoeringskosten	518	73
Beschikbaar voor vorming algemene middelen	6.396	584
Totaal	25.393	2.838

De samenstelling van de kostendekkende premies is als volgt:

Bedragen in € x 1.000	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie
	2019	2019	2018	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	25.247	11.373	2.810	1.367
Solvabiliteitsopslag	5.554	2.502	683	332
Opslag pensioenuitvoeringskosten	518	518	73	73
Voorwaardelijke onderdelen	-	4.604	-	482
Totaal	31.319	18.997	3.566	2.254

10.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het VEV (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van de kring.

Het MVEV valt procentueel hoog uit doordat de technische voorzieningen relatief laag zijn ten opzichte van het risicokapitaal. Naar verwachting zal het percentage snel teruglopen omdat de technische voorzieningen aanzienlijk sneller stijgen dan het risicokapitaal.

In de "Beschikking ontheffingsverzoek MVEV DB-kringen" van 9 december 2019 geeft DNB aan akkoord te gaan met het door het bestuur gedane verzoek tot ontheffing, waarbij wel een aanpassing in de wijze van berekening van het MVEV wordt doorgevoerd. Bij de berekening van het MVEV conform artikel 11, vijfde en zesde lid Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen ('Besluit FTK') mag het fonds voor de standaard DB-kringen geen verhoudingsgetal meer van 10% hanteren. Voor de berekening van deze risico's dient uitgegaan te worden van een verhoudingsgetal van 50% waarbij voor het overlijdensrisico het vastgestelde bedrag mag worden

gemaximeerd op 1% van de verplichtingen. Het Centraal Beheer APF is het oneens met deze verzwarende van de berekening van het MVEV en heeft hier tegen bezwaar aangetekend bij DNB. Op 14 mei 2020 heeft hier een hoorzitting over plaatsgevonden. De definitieve beoordeling door DNB van dit bezwaar zal in 2020 worden afgehandeld. Indien het bezwaar gegrond wordt verklaard kan het MVEV met ca 10% (0,5% van de TV) verlaagd kunnen worden.

Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2019:

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017
Aanwezig Eigen Vermogen	-6.474	-870	108
Minimaal vereist eigen vermogen	2.499	555	69
Vereist eigen vermogen	9.769	2.848	321

De vermogenspositie van Kring DB Premie kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort.

Uit het herstelplan dat in Q1 2020 is ingediend bij DNB, blijkt dat de kring tijdig uit herstel komt.

10.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaaris

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Zeist is voor Kring DB Premie aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 365.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 18.250 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van Kring DB Premie. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van Kring DB Premie in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van Kring DB Premie is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 131 (minimaal vereist eigen vermogen), 132 (vereist eigen vermogen) en 133 (dekking door waarden).

De beleidsdekkingsgraad van Kring DB Premie op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor het vierde achtereenvolgende meetmoment. Indien de beleidsdekkingsgraad de komende jaren gedurig lager blijft uitkomen dan het niveau van de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen, dan zal per 31 december 2021 een kortingsmaatregel moeten worden uitgevoerd. Althans, indien en voor zover de actuele dekkingsgraad op dat moment eveneens lager is dan het niveau van de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Kring DB Premie is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Apeldoorn, 29 juni 2020

Ruud Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

10.6 Terugblik 2019

In het verslagjaar groeide de Kring DB Premie met 52 werkgevers en 3.286 deelnemers.

In het najaar van 2019 zijn alle betrokkenen geïnformeerd over de effecten van de gedaalde rentes op de premiestelling voor 2020. De gedaalde rentes leiden tot een sterke toename van de premies. Aanvullend is in de premiestelling geregeld dat de premiedekkingsgraad niet te veel mag afwijken van de reguliere dekkingsgraad. Hiermee wordt ervoor zorggedragen dat er een passende solidariteit is tussen de actieve en niet-actieve deelnemers dit leidde tot een demping van de premiestijging. De premieverhoging voor 2020 bedraagt daarmee ca 20%.

Aanvullend dreigde door de gedaalde dekkingsgraden dat per 31 december 2019 een korting diende te worden doorgevoerd. Uit het herstelplan dat in Q1 2020 is ingediend, blijkt dat, ondanks de sterk gedaalde dekkingsgraad in 2019, een korting nu niet noodzakelijk is.

10.7 Gebeurtenissen na balansdatum

Het aantal aangesloten werkgevers in Kring DB Premie is in januari vrijwel gelijk gebleven ten opzichte van december. De toename van de premie heeft ertoe geleid dat een significant aantal werkgevers de pensioenregeling heeft versoberd dan wel heeft gekozen de pensioenregeling te beëindigen. Daarbij hebben meerdere werkgevers besloten de regeling om te zetten in een beschikbare premieregeling in Kring DC.

In juni heeft DNB het herstelplan van Kring DB Premie goedgekeurd, waardoor er formeel Kring DB premie vanuit de financiële positie per 31 december 2019 tijdig kan herstel zonder aanvullende (kortings-) maatregelen.

De Corona-crisis heeft echter in het eerste kwartaal van 2020 geleid tot sterk gedaalde dekkingsgraden. Voor Kring DB Premie betekende dit een daling in de dekkingsgraad van meer dan 15%-punt in het dieptepunt. Per 31 maart 2020 bedraagt de dekkingsgraad van Kring DB Premie ca 74,5%. Sindsdien is een lichte toename zichtbaar, volledig herstel vergt een lange periode. De situatie met betrekking tot Kring DB Premie is dan ook zeer zorgelijk, de financiële positie einde 2020 zal zeer waarschijnlijk leiden tot een korting. Het bestuur monitort deze situatie op continue basis.

11 Verslag Kring DB Stabiliteit

In de Kring DB Stabiliteit ligt de focus op stabiliteit. Daarmee komen wij tegemoet aan werkgevers die een hogere mate van stabiliteit willen in de premiestelling en de ontwikkeling van de dekkingsgraad. De premie is gebaseerd op de 'Verwacht Rendement'-methodiek. Bij de start van de kring op 1 januari 2017 werd de premie voor vijf jaar vastgelegd en verwachten wij met een lagere risicohouding toch een belangrijke mate van koopkrachtbehoud te realiseren. Een hoge mate van stabiliteit in de dekkingsgraad bereiken wij door een 'medium risk'-beleggingsbeleid in combinatie met een hogere renteaftdekking. Wij willen daarmee de kans op korten zo veel mogelijk beperken. De kring ambieert een gedeeltelijk geïndexeerd pensioen.

De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald.

Samengevat zijn de kenmerken van de Kring DB Stabiliteit als volgt:

- Een goede basisdekkingsgraad bij de start. Met op termijn de mogelijkheid tot indexatie;
- De focus ligt op stabiliteit van premie ontwikkeling en dekkingsgraad. De premie is bij de start van de kring (1-1-2017) voor 5 jaar vastgelegd. De premie wordt herzien na 5 jaar;
- Door premierestricties wordt zorggedragen dat er een passende solidariteit is tussen actieve en inactieve deelnemers;
- Deelnemers die instappen zijn bereid met mate risico te nemen.

11.1 Kerncijfers Kring DB Stabiliteit

Hierna genoemde bedragen zijn in euro x1.000, tenzij anders toegelicht.

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Werkgevers	48	39	34	
Deelnemers	708	294	236	
Actieven en arbeidsongeschikten	620	251	217	
Gewezen deelnemers	84	41	18	
Pensioengerechtigden	4	2	1	
Toeslagverlening	-	-	-	

	2019	2018	2017	2016
Beleggingsperformance				
Beleggingsrendement	24,64%	0,77%	-1,08%	
Benchmarkrendement	24,98%	0,38%	-1,13%	
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,275%	0,263%	0,184%	
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,315%	0,143%	0,088%	

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Premiebijdragen	4.266	1.622	1.399	
Saldo overdracht van rechten	-	-3	-	
Pensioenuitkeringen	-2	1	1	

Technische Voorzieningen

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Gemiddelde gehanteerde rekenrente	0,88%	1,51%	1,65%	

	2019	2018	2017	2016
Actieven en arbeidsongeschikten	7.245	2.563	1.197	
Gewezen Deelnemers	491	159	28	
Pensioentrekkenden	71	52	37	
Overige (oa schadereserve en IBNR)	269	97	35	
Totaal	8.076	2.871	1.297	

Dekkingsgraad

	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	96,6	103,2	109,0	
Beleidsdekkingsgraad (december)	101,3	107,7	108,5	

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Vastgoedbeleggingen	508	192	84	
Aandelen	1.415	460	233	
Vastrentende waarden	4.067	1.262	526	
Derivaten	1.514	810	360	
Overige beleggingen	294	91	53	
Totaal belegd vermogen	7.798	2.815	1.256	
	2019	2018	2017	
Beleggingsresultaat				
Directe beleggingsopbrengsten	8	-	-	
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	848	21	26	
• Beheerkosten	11	5,7	1,5	
• Transactiekosten	18	3,1	0,7	
Kosten van vermogensbeheer	5	1	-	

* In 2018 zijn de Overlay fondsen onder Derivaten opgenomen. Voor de vergelijkbaarheid is de presentatie van 2017 aangepast.

11.2 Pensioenparagraaf

Karakter pensioenovereenkomst	Middelloodneregeling (uitvoeringsovereenkomst).
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 68-jarige leeftijd wordt bereikt.
Pensioengevend salaris	Het bruto jaarsalaris (basissalaris). Het Pensioengevend salaris (op voltijdbasis) bedraagt maximaal € 107.593 (2019).
Franchise	De minimale franchise bedraagt € 13.785 (2019). De mogelijkheden binnen de standaard DB-kringen bestaat uit de wettelijke franchises, BPF/cao volgende franchises en door werkgever/werknemer vastgesteld franchises zolang deze binnen de wettelijke kaders blijven.
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus de franchise.
Premie deelnemer	Per deelnemer berekend en gelijk aan actuariële premie (incl. opslagen).
Ouderdomspensioen	Maximaal 1,8750% van de pensioengrondslag (2019).
Partnerpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 1,3130% van de pensioengrondslag (2019).
Wezenpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 0,2630% van de pensioengrondslag (2019).
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6-klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	- Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar vóór de voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Hoog-laag - Uitrui partnerpensioen - Deeltijdpensioen

11.2.1 Toeslagbeleid

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen de kring een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Dit is afhankelijk van de financiële situatie. Voor het bepalen van de financiële situatie wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober voorafgaand aan het eerstvolgende toeslagmoment. De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar.

Op 31 oktober 2019 was de beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Het bestuur heeft daarop het besluit genomen om per 1 januari 2020 geen toeslag te verlenen voor de Kring DB Stabiliteit.

11.2.2 Herstelplan

Op basis van het FTK moet een pensioenfonds een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. De Kring Stabiliteit heeft in 2017 een herstelplan ingediend. In 2019 is het herstelplan geactualiseerd. Het geactualiseerde herstelplan gaat uit van een beleidsdekkingsgraad van 106,0% per 31 december 2019. De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2019 bedraagt 101,3%.

Uit de actualisatie van het herstelplan in 2019 blijkt dat de kring zonder aanvullende maatregelen binnen de gestelde termijn uit herstel zal zijn. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2022 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

11.2.3 Haalbaarheidstoets

Het afgelopen jaar hebben geen significante wijzigingen in het beleid en de pensioenregeling plaatsgevonden. In 2019 is de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2019 (HBT 2019) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de afgesproken risicohouding:

Tabel Haalbaarheidstoets 2019: Pensioenresultaten

Uitgangspositie	Grens	Pensioenresultaat	
		Risicohouding	Jaarlijkse HBT
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	85%	-
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	85%	90%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	35%	28%

De uitkomsten op fondsniveau zijn het gemiddelde van de leeftijdscohorten, gewogen naar aantallen per cohort. Dit leidt tot een verwacht pensioenresultaat op fondsniveau van 90% en de afwijking van het verwacht pensioenresultaat in een slechtweerscenario van 28%. Dit sluit nog steeds aan bij de in 2016 vastgestelde ondergrenzen in de aanvangshaalbaarheidstoets.

Er zijn geen additionele maatregelen nodig, immers de vastgestelde ambities zijn nog steeds binnen de vastgestelde risicogrenzen haalbaar.

11.2.4 Herverzekering

Wij hebben een overeenkomst op basis van kapitaaldekking met AP&L voor de herverzekering van overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico binnen Kring DB Stabiliteit. De omvang van de kring is in de eerste jaren naar verwachting niet voldoende groot om het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico (premiëvrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) financieel voldoende op te vangen. Met deze herverzekering wordt

voorkomen dat door een overlijden of bij arbeidsongeschiktheid van deelnemers de toevoeging aan de technische voorziening tot een te hoge last leidt.

11.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de verschillende dekkingsgraden* gedurende het verslagjaar is als volgt:

	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Actuele dekkingsgraad	96,6%	103,2%	109,0%	
Beleidsdekkingsgraad	101,3%	107,7%	108,5%	
Reële dekkingsgraad*	80,0%	86,7%	86,3%	
Vereiste dekkingsgraad	113,5%	113,5%	114,0%	

* De verschillende dekkingsgraden worden toegelicht in de begrippenlijst (bijlage 1).

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Administratieve uitvoeringskosten	110	46	21	
In euro's per deelnemer	176	182	96	
Vermogensbeheerkosten	16	5,7	1,3	
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	27,5	26,3	20,7	
Transactiekosten	18	3,1	0,5	
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	31,5	14,3	8,5	
Gemiddeld belegd vermogen	5.632	2.148	827	

Vermogensbeheerkosten	2019	2018	2017	2016
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	2	0,5	0,1	
Vermogensbeheerkosten pensioenfonds en bestuursbureau	3			
Bewaarloon	-	0,1	-	
Advieskosten	-		-	
Performance gerelateerde kosten	-		-	
Interne kosten	-		-	
Overige kosten	-	-	-	
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	11	5.1	1,2	
Totaal	16	5,7	1,3	

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

11.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring DB Stabiliteit zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 6.

Kring DB Stabiliteit belegt in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Matching DB, Rendement en Rente'. Deze modules beleggen in verschillende asset classes.

Als beleggingsdoel heeft het Centraal Beheer APF: een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. Voorwaarde is dat de premie op verantwoorde en solide wijze wordt belegd.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

11.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in de tabellen in hoofdstuk 6.5 en verder.

11.4.2 Afdekking renterisico

Het renterisico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en in Rente Overlay fondsen. Wij maken voor de Kring DB Stabiliteit gebruik van een strategie waarbij 90% van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen op basis van de rekenrente wordt afgedekt.

De daling van de swaprente droeg in 2019 negatief bij aan de dekkingsgraad.

11.4.3 Afdekking valutarisico

Per saldo droeg de valuta-afdekking negatief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2019. De belangrijkste valuta stegen namelijk in waarde ten opzichte van de euro.

11.4.4 Beheerkosten van het fonds

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon € 1,2 (2018: € 0,6).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 11 (2018: € 5). Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 18 (2018: € 3). Gegeven de geringe omvang

van het belegd vermogen en het transactievolume zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € 851 voor een vermogen dat steeg van € 2.815 tot € 7.798 per ultimo 2019 in Kring DB Stabiliteit.

11.5 Actuariële paragraaf

11.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van Kring DB Stabiliteit bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017
Beleggingsopbrengsten	-571	-131	49
Premie	144	108	52
Waardeoverdrachten	-	-	0
Kosten	-	-3	-2
Uitkeringen	-	-	-1
Overige kanssystemen	9	-2	-6
Toeslagverlening	-	-	0
Incidentele mutaties	-1	4	19
Andere oorzaken	50	-	6
Totaal	-369	-24	117

Uitsplitsing beleggingsresultaat

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017
Beleggingsresultaat exclusief wijziging RTS TV	866	27	28
Wijziging RTS TV	-1.437	-158	21
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	-571	-131	49

Het resultaat van kring DB Stabiliteit bedraagt € -369 in het verslagjaar. Hieronder wordt een korte toelichting op de belangrijkste resultaten gegeven.

- Ondanks positieve rendementen resulteert door de gedaalde rente een negatief resultaat op beleggingen
- Het premieresultaat is positief. De premiedekkingsgraad bedraagt ca 106%.
- Door een wijziging in de toedeling van kosten (ten laste van de premie – waar reeds via de gedempte kostendekkende premie rekening wordt gehouden) is dit resultaat nihil.
- Op kanssystemen is een licht positief resultaat ontstaan op sterfte doordat geen deelnemers zijn overleden.
- Eind van het jaar zijn de sterftegrondslagen aangepast wat tot een lichte toename van de TV heeft geleid. Dit is verantwoord onder incidentele mutaties.
- Onder andere oorzaken is mede verantwoord de vergoeding die aan de Kring is verstrekt wegens het te laat opvoeren van een grote werkgever. Het gemiste rendement is vastgesteld op 56K en wordt door APS vergoed.

11.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendeekkende premie en de (ongedempte) kostendeekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premie is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017
Feitelijke premie	4.266	1.622	1.399
Kostendeekkende premie	4.611	1.708	1.525
Gedempte kostendeekkende premie	3.755	1.441	1.199

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

Bedragen in € x 1.000	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	3.000	1.178
Risicokoopsom overlijdensrisico	182	42
Risicokoopsom Premievrijstelling	153	52
Solvabiliteitsopslag	310	123
Opslag pensioenuitvoeringskosten	110	46
Beschikbaar voor vorming algemene middelen	511	181
Totaal	4.266	1.622

De samenstelling van de kostendeekkende premies is als volgt:

Bedragen in € x 1.000	Kostendeekkende premie	Gedempte kostendeekkende premie	Kostendeekkende premie	Gedempte kostendeekkende premie
	2019	2019	2018	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	3.966	2.295	1.458	875
Solvabiliteitsopslag	535	310	204	123
Opslag pensioenuitvoeringskosten	110	110	46	46
Voorwaardelijke onderdelen	-	1.040	-	397
Totaal	4.611	3.755	1.708	1.441

11.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het VEV (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van de kring.

Het MVEV valt procentueel hoog uit doordat de technische voorzieningen relatief laag zijn ten opzichte van het risicokapitaal. Naar verwachting zal het percentage snel teruglopen omdat de technische voorzieningen aanzienlijk sneller stijgen dan het risicokapitaal.

In de "Beschikking ontheffingsverzoek MVEV DB-kringen" van 9 december 2019 geeft DNB aan akkoord te gaan met het door het bestuur gedane verzoek tot ontheffing, waarbij wel een aanpassing in de wijze van berekening van het MVEV wordt doorgevoerd. Bij de berekening van het MVEV conform artikel 11, vijfde en zesde lid Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen ('Besluit FTK') mag het fonds voor de standaard DB-kringen voor de geen verhoudingsgetal meer van 10% hanteren. Voor de berekening van deze risico's dient uitgegaan te worden van een verhoudingsgetal van 50% waarbij voor het overlijdensrisico het vastgestelde bedrag mag worden gemaximeerd op 1% van de verplichtingen. Het Centraal Beheer APF is het oneens met deze verzwarende van de berekening van het MVEV en heeft hier tegen bezwaar aangetekend bij DNB. Op 14 mei 2020 heeft hier een hoorzitting over plaatsgevonden. De definitieve beoordeling door DNB van dit bezwaar zal in 2020 worden afgehandeld. Indien het bezwaar gegrond wordt verklaard kan het MVEV met ca 10% (0,5% van de TV) verlaagd kunnen worden.

Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2019:

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017
Aanwezig eigen vermogen	-276	93	117
Minimaal vereist eigen vermogen	420	131	68
Vereist eigen vermogen	1.091	387	182

De vermogenspositie van Kring DB Stabiliteit kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort.

Uit het herstelplan dat in Q1 2020 is ingediend bij DNB, blijkt dat de kring tijdig uit herstel komt.

11.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaris

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Zeist is voor Kring DB Stabiliteit aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 73.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 3.650 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- Voorts heb ik mij een de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

oordeel gevormd over de vermogenspositie van Kring DB Stabiliteit. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van Kring DB Stabiliteit in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van Kring DB Stabiliteit is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 131 (minimaal vereist eigen vermogen), 132 (vereist eigen vermogen) en 133 (dekking door waarden).

De beleidsdekkingsgraad van Kring DB Stabiliteit op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat vanaf 31 december 2019, zijnde het eerste meetmoment van de maatregel minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Kring DB Stabiliteit is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Apeldoorn, 29 juni 2020

Ruud Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

11.6 Terugblik 2019

In het verslagjaar groeide de kring naar 48 werkgevers met 712 deelnemers per ultimo.

In het jaar 2019 is door het bestuur de financiële positie van Kring Stabiliteit gemonitord. In mei is geconstateerd dat de ontwikkeling van de dekkingsgraad is geraakt doordat de opvoer van een aantal werkgevers niet tijdig heeft plaatsgevonden. De door deze latere opvoer gemiste beleggingsopbrengsten hebben wij gecompenseerd waarmee dit effect in de dekkingsgraad is hersteld.

In het najaar zijn alle betrokkenen pro-actief geïnformeerd over de effecten van de gedaalde rentes op de premiestelling voor 2020. Ondanks dat de premie is vastgesteld op basis van verwacht rendement leiden de lagere rentes tot een lagere premiedekkingsgraad. In de premiestelling is geregeld dat de premiedekkingsgraad niet te veel mag afwijken van de reguliere dekkingsgraad. Hiermee wordt ervoor zorggedragen dat er een passende solidariteit is tussen de actieve en niet-actieve deelnemers. Daardoor is een premieverhoging van ca 10% voor 2020 doorgevoerd.

11.7 Gebeurtenissen na balansdatum

Het aantal aangesloten werkgevers in Kring DB Stabiliteit is in januari 2020 toegenomen tot ongeveer 70 werkgevers. Het totaal aantal deelnemers is toegenomen tot ruim 1.200 en het totaal belegd vermogen bedraagt € 45 miljoen.

De Corona-crisis heeft in het eerste kwartaal van 2020 geleid tot sterk gedaalde dekkingsgraden. Voor Kring DB Stabiliteit betekende dit een daling in de dekkingsgraad van meer dan 10%-punt in het dieptepunt. Per 31 maart 2020 bedraagt de dekkingsgraad van Kring DB Stabiliteit ca 87%. Sindsdien is een lichte toename zichtbaar, volledig herstel vergt een lange periode. De situatie met betrekking tot Kring DB Stabiliteit is daarmee wel in een situatie gekomen dat bij onvoldoende herstel de financiële positie einde 2020 mogelijk kan leiden tot een korting. Het bestuur monitort deze situatie op continue basis.

12 Verslag Kring DB Koopkracht

In de Kring DB Koopkracht ligt de focus op het behoud van koopkracht voor de werknemers. Daarmee sluit deze kring aan bij werkgevers die het pensioen van hun werknemers willen laten meegroeien met de inflatie, nu en in de toekomst. Dit betekent dat er nominaal risico's geaccepteerd zijn ten gunste van een hoger verwacht rendement. Het beleggingsbeleid is 'high risk'. Deze kring zoekt daarmee aansluiting bij een gemiddeld fonds dat waardeavaste uitkeringen ambieert.

De Kring DB Koopkracht streeft een volledig geïndexeerde pensioenuitkomst na. Uit hoofde van evenwichtigheid is een voor alle deelnemers gelijke toeslagmaatstaf gekozen, namelijk prijsinflatie.

De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald.

Uitgangspunt van de Kring DB Koopkracht is de toeslagverlening zo goed als mogelijk na te komen. In deze kring is daar uiting aan gegeven door het heffen van een dekkingsgraadafhankelijke opslag op een DNB-UFR premie.

Samengevat zijn de kenmerken van Kring DB Koopkracht:

- Werknemers houden zo veel mogelijk koopkracht als zij met pensioen gaan;
- Het pensioen van de werknemers groeit waar mogelijk mee met de inflatie. Nu en in de toekomst;
- Ieder jaar stellen wij de premie opnieuw vast.
- Door premierestricties wordt zorggedragen dat er een passende solidariteit is tussen actieve en inactieve deelnemers. Hierbij is de premiedekkingsgraad wel altijd minimaal 100%.

12.1 Kerncijfers Kring DB Koopkracht

Hierna genoemde bedragen zijn in euro x1.000, tenzij anders toegelicht.

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Werkgevers	33	24	12	
Deelnemers	940	449	89	
Actieven en arbeidsongeschikten	838	413	83	
Gewezen deelnemers	95	32	6	
Pensioengerechtigden	7	4	-	
Toeslagverlening	0,39%	0,5%	-	

	2019	2018	2017	2016
Beleggingsperformance				
Beleggingsrendement	19,93%	-2,28%	2,21%	
Benchmarkrendement	20,58%	-2,75%	2,11%	
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,284%	0,293%	0,207%	
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,269%	0,172%	0,085%	

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Premiebijdragen	7.018	3.907	968	
Saldo overdracht van rechten	17	-	-	
Pensioenuitkeringen	-11	-3	-2	

Technische Voorzieningen

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Gemiddelde gehanteerde rekenrente	0,92%	1,55%	1,64%	
Actieven en arbeidsongeschikten	11.365	3.965	786	
Gewezen Deelnemers	685	133	14	
Pensioentrekkenden	270	180	-	
Overige (oa schadereserve en IBNR)	653	184	29	
Totaal	12.973	4.462	829	

Dekkingsgraad

	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	96,7	106,1	115,4	
Beleidsdekkingsgraad (december)	100,9	112,9	115,6	

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Vastgoedbeleggingen	1.038	399	77	
Aandelen	3.465	1.144	255	
Vastrentende waarden	5.369	1.871	387	
Derivaten	1.364	682	112	
Overige beleggingen	593	189	48	
Totaal belegd vermogen	11.829	4.285	879	
Beleggingsresultaat	2019	2018	2017	
Directe beleggingsopbrengst	8	-	-	
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	1.200	-95	24	
- Beheerkosten	19	8	1,3	
- Transactiekosten	23	5	0,5	
Kosten van vermogensbeheer	6	1	-	

* In 2018 zijn de Overlay fondsen onder Derivaten opgenomen. Voor de vergelijkbaarheid is de presentatie van 2017 aangepast.

12.2 Pensioenparagraaf

Karakter pensioenovereenkomst	Middelloodregeling (uitkeringsovereenkomst).
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 68-jarige leeftijd wordt bereikt.
Pensioengevend salaris	Het bruto jaarsalaris (basissalaris). Het Pensioengevend salaris (op voltijdbasis) bedraagt maximaal € 107.593 (2019).
Franchise	De minimale franchise bedraagt € 13.785 (2019). De mogelijkheden binnen de standaard DB-kringen bestaat uit de wettelijke franchises, BPF/cao volgende franchises en door werkgever/werknemer vastgesteld franchises zolang deze binnen de wettelijke kaders blijven.
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus de franchise.
Premie deelnemer	Per deelnemer berekend en gelijk aan actuariële premie (incl. opslagen).
Ouderdomspensioen	Maximaal 1,8750% van de pensioengrondslag (2019).
Partnerpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 1,3130% van de pensioengrondslag (2019).
Wezenpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 0,2630% van de pensioengrondslag (2019).
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6-klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	1. Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar vóór de voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd 2. Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd 3. Hoog-laag 4. Uitrui partnerpensioen 5. Deeltijdpensioen

12.2.1 Toeslagbeleid

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen de kring een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Dit is afhankelijk van de financiële situatie. Voor het bepalen van de financiële situatie wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober voorafgaand aan het eerstvolgende toeslagmoment. De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar.

Op 31 oktober 2019 was de beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Het bestuur heeft daarop het besluit genomen om per 1 januari 2020 geen toeslag te verlenen voor de Kring DB Koopkracht.

12.2.2 Herstelplan

Op basis van het FTK moet een pensioenfonds een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. De Kring Koopkracht heeft in 2017 een herstelplan ingediend. In 2019 is het herstelplan geactualiseerd. Het geactualiseerde herstelplan gaat uit van een beleidsdekkingsgraad van 108,9% per 31 december 2019. De werkelijke beleidsdekkingsgraad per 31 december 2019 bedraagt 100,9%.

Op basis van de actualisatie van het herstelplan in 2019 blijkt dat de kring zonder aanvullende maatregelen binnen de gestelde termijn uit herstel zal zijn. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2022 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

12.2.3 Haalbaarheidstoets

Het afgelopen jaar hebben geen significante wijzigingen in het beleid en de pensioenregeling plaatsgevonden. In 2019 is de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2019 (HBT 2019) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de afgesproken risicohouding:

Tabel Haalbaarheidstoets 2019: Pensioenresultaten

Uitgangspositie	Grens	Pensioenresultaat	
		Risicohouding	Jaarlijkse HBT
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	-
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	98%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	40%	34%

De uitkomsten op fondsniveau zijn het gemiddelde van de leeftijdscohorten, gewogen naar aantallen per cohort. Dit leidt tot een verwacht pensioenresultaat op fondsniveau van 98% en de afwijking van het verwacht pensioenresultaat in een slechtweerscenario van 34%. Dit sluit nog steeds aan bij de in 2016 vastgestelde ondergrenzen in de aanvangshaalbaarheidstoets.

Er zijn geen additionele maatregelen nodig, immers de vastgestelde ambities zijn nog steeds binnen de vastgestelde risicogrenzen haalbaar.

12.2.4 Herverzekering

Wij hebben een overeenkomst op basis van kapitaaldekking met AP&L voor de herverzekering van overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico binnen Kring DB Koopkracht. De omvang van de kring is in de eerste jaren naar verwachting niet voldoende groot om het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico (premiëvrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) financieel voldoende op te vangen. Met deze herverzekering wordt

voorkomen dat door een overlijden of bij arbeidsongeschiktheid van deelnemers de toevoeging aan de technische voorziening tot een te hoge last leidt.

12.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de verschillende dekkinggraden* gedurende het verslagjaar is als volgt:

	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Actuele dekkinggraad	96,7%	106,1%	115,4%	
Beleidsdekkinggraad	100,9%	112,9%	115,6%	
Reële dekkinggraad*	79,5%	90,2%	92,0%	
Vereiste dekkinggraad	120,3%	121,7%	122,4%	

* De verschillende dekkinggraden worden toegelicht in de begrippenlijst (bijlage 1).

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Administratieve uitvoeringskosten	137	56	10	
In euro's per deelnemer	150	134	120	
Vermogensbeheerkosten	25	8,0	1,3	
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	28,4	29,3	20,7	
Transactiekosten	23	5,0	0,5	
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	26,9	17,2	8,5	
Gemiddeld belegd vermogen	8.700	2.797	610	

Vermogensbeheerkosten	2019	2018	2017	2016
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	2	1	0,1	
Vermogensbeheerkosten pensioenfonds en bestuursbureau	4			
Bewaarloon	-		-	
Advieskosten	-		-	
Performance gerelateerde kosten	-		-	
Interne kosten	-		-	
Overige kosten	-		0,1	
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	19	7	1,1	
Totaal	25	8	1,3	

12.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring DB Koopkracht zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 6.

Kring DB Koopkracht belegt in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Matching DB, Rendement en Rente'. Deze modules beleggen in verschillende asset classes.

Als beleggingsdoel heeft het Centraal Beheer APF een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. Voorwaarde is dat de premie op verantwoorde en solide wijze wordt belegd.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

12.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in de tabellen in hoofdstuk 5.5 en verder.

12.4.2 Afdekking renterisico

Het renterisico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en Rente Overlay fondsen. Wij maken voor Kring DB Koopkracht gebruik van een strategie waarbij 50% van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen op basis van de rekenrente wordt afgedekt.

De daling van de swaprente droeg in 2019 negatief bij aan de dekkingsgraad.

12.4.3 Afdekking valutarisico

Per saldo droeg de valuta-afdekking negatief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2019. De belangrijkste valuta stegen namelijk in waarde ten opzichte van de euro.

Beheerkosten van het fonds

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon € 2 (2018:€ 1).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 19 (2018: € 7). Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 23 (2018: € 5). De genoemde bedragen zijn geen duizendtallen. Gegeven de geringe omvang van het belegd vermogen en het transactievolume zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € 1.202 voor een vermogen dat steeg van € 4.285 tot € 11.829 per ultimo 2019 in Kring DB Koopkracht (bedragen in duizendtallen).

12.5 Actuariële paragraaf

12.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van de Kring DB Koopkracht bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017
Beleggingsopbrengsten	-1.132	-346	40
Premie	450	458	87
Waardeoverdrachten	-2	-	-
Kosten	-	-4	-2
Uitkeringen	-	-	-
Overige kanssystemen	-3	32	-6
Toeslagverlening	-17	-	-4
Incidentele mutaties	9	6	9
Andere oorzaken	-2	-	4
Totaal	-697	146	128

Uitsplitsing Beleggingsresultaat

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017
Beleggingsresultaat exclusief wijziging RTS TV	1.225	-85	26
Wijziging RTS TV	-2.357	-261	14
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	-1.132	-346	40

In het verslagjaar bedraagt het resultaat van Kring DB Koopkracht € -697,. Hieronder wordt een korte toelichting op de belangrijkste resultaten gegeven.

- Ondanks positieve rendementen resulteert door de gedaalde rente een negatief resultaat op beleggingen
- Het premieresultaat is positief. De premiedekkingsgraad bedraagt ca 109%.
- Door een wijziging in de toedeling van kosten (ten laste van de premie – waar reeds via de gedempte kostendekkende premie rekening wordt gehouden) is dit resultaat nihil.
- De toeslagverlening per 1 januari 2019 ad 0,39%
- Eind van het jaar zijn de sterftegrondslagen aangepast wat tot een lichte toename van de TV heeft geleid. Dit is verantwoord onder incidentele mutaties

12.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premie is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017
Feitelijke premie	7.018	3.907	968
Kostendekkende premie	7.854	4.149	1.064
Gedempte kostendekkende premie	4.792	2.633	633

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

Bedragen in € x 1.000	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	3.576	1.980
Risicokoopsom overlijdensrisico	209	109
Risicokoopsom Premievrijstelling	243	127
Solvabiliteitsopslag	637	361
Opslag pensioenuitvoeringskosten	127	56
Beschikbaar voor vorming algemene middelen	2.226	1.274
Totaal	7.018	3.907

De samenstelling van de kostendekkende premies is als volgt:

Bedragen in € x 1.000	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie
	2019	2019	2018	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	6.344	2.923	3.344	1.610
Solvabiliteitsopslag	1.383	637	749	361
Opslag pensioenuitvoeringskosten	127	127	56	56
Voorwaardelijke onderdelen	-	1.105	-	606
Totaal	7.854	4.792	4.149	2.633

12.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het VEV (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van de kring.

Het MVEV valt procentueel hoog uit doordat de technische voorzieningen relatief laag zijn ten opzichte van het risicokapitaal. Naar verwachting zal het percentage snel teruglopen omdat de technische voorzieningen aanzienlijk sneller stijgen dan het risicokapitaal.

In de "Beschikking ontheffingsverzoek MVEV DB-kringen" van 9 december 2019 geeft DNB aan akkoord te gaan met het door het bestuur gedane verzoek tot ontheffing, waarbij wel een aanpassing in de wijze van berekening van het MVEV wordt doorgevoerd. Bij de berekening van het MVEV conform artikel 11, vijfde en zesde lid Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds ('Besluit FTK') mag het fonds voor de standaard DB-kringen geen verhoudingsgetal meer van 10% hanteren. Voor de berekening van deze risico's dient uitgegaan te worden van een verhoudingsgetal van 50% waarbij voor het overlijdensrisico het vastgestelde bedrag mag worden

gemaximeerd op 1% van de verplichtingen. Het Centraal Beheer APF is het oneens met deze verzwarende van de berekening van het MVEV en heeft hier tegen bezwaar aangetekend bij DNB.

Op 14 mei 2020 heeft hier een hoorzitting over plaatsgevonden. De definitieve beoordeling door DNB van dit bezwaar zal in 2020 worden afgehandeld. Indien het bezwaar gegrond wordt verklaard kan het MVEV met ca 10% (0,5% van de TV) verlaagd kunnen worden.

Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2019:

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017
Aanwezig eigen vermogen	-423	274	128
Minimaal vereist eigen vermogen	676	232	44
Vereist eigen vermogen	2.637	972	184

De vermogenspositie van Kring DB Koopkracht kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort. Uit het herstelplan dat in Q1 2020 is ingediend bij DNB, blijkt dat de kring tijdig uit herstel komt.

12.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaris

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Zeist is voor Kring DB Koopkracht aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 109.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 5.450 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van Kring DB Koopkracht. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van Kring DB Koopkracht in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuariel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van Kring DB Koopkracht is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 131 (minimaal vereist eigen vermogen), 132 (vereist eigen vermogen) en 133 (dekking door waarden).

De beleidsdekkingsgraad van Kring DB Koopkracht op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat vanaf 31 december 2019, zijnde het eerste meetmoment van de maatregel minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Kring DB Koopkracht is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Apeldoorn, 29 juni 2020

Ruud Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

12.6 Terugblik 2019

In het verslagjaar groeide de kring naar 33 werkgevers met in totaal 948 deelnemers per ultimo.

In het jaar 2019 is door het bestuur de financiële positie van Kring Koopkracht gemonitord. Door de hogere dekkingsgraad aan het begin van het jaar, waarbij er ook beperkt is geïndexeerd, heeft de kring de ontwikkeling van de rente beperkt kunnen opvangen. De dekkingsgraad is gezakt onder 100%.

In het najaar zijn alle betrokkenen pro-actief geïnformeerd over de effecten van de gedaalde rentes op de premiestelling voor 2020. Door de gedaalde rentes neemt de premie op basis van de rentetermijnstructuur namelijk sterk toe. Door de lagere dekkingsgraadopslag is de toename van de premie voor 2020 wel beperkt gedempt. De premieverhoging voor 2020 bedraagt ca 20%.

12.7 Gebeurtenissen na balansdatum

De Corona-crisis heeft in het eerste kwartaal van 2020 geleid tot sterk gedaalde dekkingsgraden. Voor Kring DB Koopkracht betekende dit een daling in de dekkingsgraad van meer dan 15%-punt in het dieptepunt. Per 31 maart 2020 bedraagt de dekkingsgraad van Kring DB Koopkracht ca 82,5%. Sindsdien is een lichte toename zichtbaar, volledig herstel vergt een lange periode. De situatie met betrekking tot Kring DB Koopkracht is daarmee wel in een situatie gekomen dat bij onvoldoende herstel de financiële positie einde 2020 mogelijk kan leiden tot een korting. Het bestuur monitort deze situatie op continue basis.

13 Verslag Pensioenfondsenkring 1

Sinds 1 januari 2019 voert Centraal Beheer APF de pensioenregeling uit voor Pensioenfondsenkring 1. Het doel van deze kring is om pensioenfondsen te faciliteren om hun verplichtingen en vermogen te bundelen. Voor deelnemers wordt daarmee zorggedragen dat kosten worden beperkt en governance lasten worden gedeeld.

Het beleid van de kring is bij de oprichting gericht om beperkte risico's te nemen waarmee toeslagverlening mogelijk blijft. Per 1 januari 2019 startte de kring met een dekkingsgraad van circa 120%. De toetredende werkgever wordt daarbij dan ook gevraagd een bijdrage te betalen die recht doet aan de hogere aanwezige dekkingsgraad. De premiedekkingsgraad is in 2020 daarbij gelijkgesteld aan 105%. Hiermee wordt de solidariteit tussen actieve en inactieve deelnemers op een passende wijze gedeeld.

Per 1 januari 2019 is de werkgever Rutgers Resins toegetreden. Per dezelfde datum heeft Stichting Pensioenfonds Cindu International als eerste pensioenfonds zijn verplichtingen en vermogen met een collectieve waardeoverdracht volgens artikel 84 van de Pensioenwet aan Centraal Beheer APF overgedragen in Pensioenfondsenkring 1.

Nadere financiële informatie over Pensioenfondsenkring 1 is beschreven in het desbetreffende gedeelte van de jaarrekening.

13.1 Kerncijfers Pensioenfondsenkring 1

Hierna genoemde bedragen zijn in euro x1.000, tenzij anders toegelicht.

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Werkgevers	1			
Deelnemers	1.408			
Actieven en arbeidsongeschikten	62			
Gewezen deelnemers	413			
Pensioengerechtigden	933			
Toeslagverlening actieven *	2,07% en 1,44%			
Toeslagverlening niet-actieven *	1,67% en 1,44%			

	2019	2018	2017	2016
Beleggingsperformance				
Beleggingsrendement	13,42%			
Benchmarkrendement	13,82%			
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,300%			
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,318%			

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Premiebijdragen	763			
Saldo overdracht van rechten	164.529			
Pensioenuitkeringen	-6.033			

Technische Voorzieningen

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Gemiddelde gehanteerde rekenrente	0,62%			
Actieven en arbeidsongeschikten	21.417			
Gewezen Deelnemers	49.087			
Pensioentrekkenden	78.263			
Overige (oa schadereserve en IBNR)	168			
Totaal	148.935			

Dekkingsgraad

	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	121,1			
Beleidsdekkingsgraad (december)	119,3			

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Vastgoedbeleggingen	4.644			
Aandelen	44.107			
Vastrentende waarden	117.974			
Derivaten	9.075			
Overige beleggingen	3.352			
Totaal belegd vermogen	179.152			
	2019			
Beleggingsresultaat				
Directe beleggingsopbrengsten	461			
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	21.072			
- Beheerkosten	382			
- Transactiekosten	536			
Afslag op rendement voor weerstandsvermogen	-33			
Kosten van vermogensbeheer	125			

* In 2018 zijn de Overlay fondsen onder Derivaten opgenomen. Voor de vergelijkbaarheid is de presentatie van 2017 aangepast.

13.2 Pensioenparagraaf

Karakter pensioenovereenkomst	Middelloodregeling (uitkeringsovereenkomst).
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 68-jarige leeftijd wordt bereikt.
Pensioengevend salaris	Het bruto jaarsalaris (basissalaris). Het Pensioengevend salaris (op voltijdbasis) bedraagt maximaal € 107.593 (2019).
Franchise	De franchise bedraagt € 14.464 (2019).
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus de franchise.
Premie	Vast premiepercentage van de pensioengrondslag. In 2019 is dit percentage gelijk aan 28,0%
Ouderdomspensioen	Maximaal 1,61% van de pensioengrondslag (2019).
Partnerpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 1,127% van de pensioengrondslag (2019).
Wezenpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 0,225% van de pensioengrondslag (2019).
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6- klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	1. Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar vóór de voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd 2. Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd 3. Hoog-laag 4. Uitrui partnerpensioen 5. Deeltijdpensioen

Premiebeleid

Het premiebeleid volgt een premie op basis van de UFR rekenrente zoals gepubliceerd door DNB per 30 september van enig jaar. Aanvullend vindt een toetsing plaats op basis van de rente per 30 november, indien op basis van de stand de premie wijzigt met meer dan 5% dan zal de premie gebaseerd worden op de rentestand van 30 november van enig jaar. Voor de premie geldt een maximale premie die is afgesproken met de werkgever(s). Deze maximale premie bedraagt in 2019: 28,0% en zal in 2020: 29,5% bedragen. Aanvullend geldt een eis dat de premiedekkingsgraad minimaal gelijk is aan de volgende niveau's:

In 2019: 100%

In 2020: 105%

In 2021: 110%

Vanaf 2022: wordt dit gelijk gesteld aan het VEV.

Deze premie-eisen kunnen er toe leiden dat het opbouwpercentage dient te worden aangepast. Voor 2020 is het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen vastgesteld op 1,125% van de pensioengrondslag. Deze daling is het gevolg van de sterk gedaalde rente in 2019.

13.2.1 Toeslagbeleid

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen de kring een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Dit is afhankelijk van de financiële situatie. Voor het bepalen van de financiële situatie wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober voorafgaand aan het eerstvolgende toeslagmoment. De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar.

Op 31 oktober 2019 was de beleidsdekkingsgraad 119,1%. Daarmee was er ruimte om gedeeltelijk te indexeren. Het bestuur heeft daarop het besluit genomen om per 1 januari 2020 een toeslag ter grootte van 1,44% (=87,5% van de volledige prijsinflatie ad 1,67%) te verlenen voor PensioenfondsenKring1.

Daarnaast heeft ook per 31 december 2018 een toeslagverlening plaatsgevonden die verwerkt is per 1 januari 2019. Dit besluit is nog genomen door het voorgaande bestuur van Pensioenfonds Cindu. Dit betrof een indexatie van 2,07% voor de actieven en 1,67% voor de inactieve deelnemers, Vanaf 1 januari is de toeslagverlening voor alle deelnemers gelijk en volgt, waar mogelijk, de prijsinflatie.

13.2.2 Herstelplan

Er is op dit moment geen sprake van een reservetekort. Daarom heeft PensioenfondsenKring1 geen herstelplan.

13.2.3 Haalbaarheidstoets

Bij de start van Pensioenfondsenkring 1 per 1 januari 2019 is de aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. De ondergrenzen gehanteerd in de aanvangshaalbaarheidstoets zijn afgesproken in overleg met het BO Pensioenfondsenkring 1.

De uitkomsten van deze aanvangshaalbaarheidstoets 2019 (HBT) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de vastgelegde risicohouding:

Tabel Haalbaarheidstoets 2019: Pensioenresultaten

Uitgangspositie	Grens	Risicohouding	aHBT
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	92%	100%
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	95%	100%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	25%	13%

De uitkomsten op fondsniveau zijn het gemiddelde van de leeftijdscohorten, gewogen naar aantallen per cohort. Dit leidt tot een verwacht pensioenresultaat op fondsniveau van 100% en de afwijking van het verwacht pensioenresultaat in een slechtweerscenario van 13%. Dit sluit aan bij de vastgestelde ondergrenzen in de aanvangshaalbaarheidstoets.

13.2.4 Herverzekering

Voor Pensioenfondsenkring 1 is geen herverzekering afgesloten. Het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico worden binnen de kring door de deelnemers gedragen.

13.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de verschillende dekkingsgraden* gedurende het verslagjaar is als volgt:

	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Actuele dekkingsgraad	121,1%			
Beleidsdekkingsgraad	119,3%			
Reële dekkingsgraad*	97,6%			
Vereiste dekkingsgraad	114,0%			

* De verschillende dekkingsgraden worden toegelicht in de begrippenlijst (bijlage 1).

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Administratieve uitvoeringskosten	262			
In euro's per deelnemer	263			
Vermogensbeheerkosten	505			
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	30,0			
Transactiekosten	536			
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	31,8			
Gemiddeld belegd vermogen	168.571			

* De getallen in de kolom 2019 betreffen de periode van 1-10-2019 tot en met 31-12-2019.

Vermogensbeheerkosten	2019	2018	2017	2016
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	35			
Vermogensbeheerkosten pensioenfonds en bestuursbureau	87			
Bewaarloon	1			
Advieskosten	-			
Performance gerelateerde kosten	-			
Interne kosten	-			
Overige kosten	-			
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	918			
Totaal	1.041			

* De getallen in de kolom 2019 betreffen de periode van 1-10-2019 tot en met 31-12-2019.

13.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Pensioenfondsenkring 1 zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 6.

Pensioenfondsenkring 1 belegt in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Rendement en Rente en de Matchingportefeuille'. Het beleid zoals dat in de verschillende modules is gevoerd en de resultaten hiervan zijn nader beschreven in hoofdstuk 5. Daarnaast belegt Pensioenfondsenkring 1 in de illiquide categorie privaat vastgoed (deze beleggingen zijn met de CWO meegekomen naar Pensioenfondsenkring 1). Deze zijn opgenomen in een afbouwportefeuille en zijn reeds gedeeltelijk verkocht in 2019.

Als beleggingsdoel heeft het Centraal Beheer APF een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. Voorwaarde is dat de premie op verantwoorde en solide wijze wordt belegd.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

13.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in de tabellen in hoofdstuk 6.5 en verder.

13.4.2 Afdekking renterisico

Het renterisico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en in Rente Overlay fondsen. Wij maken voor PensioenfondsenKring1 gebruik van een strategie waarbij 60% van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen op basis van de rekenrente wordt afgedekt.

De daling van de swaprente droeg in 2019 niet positief bij aan de dekkingsgraad.

13.4.3 Afdekking valutarisico

Per saldo droeg de valuta-afdekking negatief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2019. De belangrijkste valuta stegen namelijk in waarde ten opzichte van de euro.

13.4.4 Beheerkosten van het fonds

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon € 36.

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 382. Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 536. Gegeven de geringe omvang van het belegd vermogen en het transactievolume zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € 21.375 voor een vermogen van € 179.153 per ultimo 2019.

13.5 Actuariële paragraaf

13.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van het verslagjaar bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1.000	2019	
Beleggingsopbrengsten	4.878	
Premie	-66	
Waardeoverdrachten	30.172	
Kosten	-	
Uitkeringen	-9	
Overige kanssystemen	634	
Toeslagverlening	-4.420	
Incidentele mutaties	247	
Andere oorzaken	-2	
Totaal	31.434	

Het totaalresultaat van 31.434 wordt voornamelijk veroorzaakt door het resultaat op waardeoverdracht (overdracht per 1 januari) en het de deelresultaten beleggingsopbrengsten in combinatie met de wijziging van de rentetermijnstructuur.

Bedragen in € x 1.000	2019	
Beleggingsopbrengsten exclusief wijziging RTS TV	21.686	
Wijziging RTS TV	-16.808	
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	4.878	

In het verslagjaar bedraagt het resultaat van PensioenfondsenKring1 € 31.434. Hieronder wordt een korte toelichting op de belangrijkste resultaten gegeven.

- De collectieve waardeoverdracht wordt als positief resultaat geboekt. Op 1 januari 2019 is een overschot van ruim 30 miljoen overgedragen.
- De positieve rendementen in combinatie met een hoge rente-afdekking hebben geresulteerd in een positief resultaat op beleggingen
- Het premieresultaat is negatief. De premiedekkingsgraad bedraagt ca 91%.
- Op kans-systemen is een positief resultaat ontstaan door een hogere vrijval bij overlijden dan benodigd om toe te voegen aan de TV. Dit resultaat wordt gedempt door de toevoeging van de voorziening voor zieken (IBNS).
- Zowel de toeslagverlening per 1 januari 2019 als per 31 december 2019 is in het resultaat verwerkt.
- Eind van het jaar zijn de sterftegrondslagen aangepast wat tot een afname van de TV heeft geleid. Dit is verantwoord onder incidentele mutaties en is een positief resultaat.

13.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premie is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen in € x 1.000	2019	
Feitelijke premie	763	
Kostendekkende premie	924	
Gedempte kostendekkende premie	739	

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

Bedragen in € x 1.000	2019	
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	511	
Risicokoopsom overlijdensrisico	33	
Risicokoopsom Premievrijstelling	14	
Solvabiliteitsopslag	50	
Opslag pensioenuitvoeringskosten	131	
Beschikbaar voor vorming algemene middelen	24	
Totaal	763	

De samenstelling van de kostendekkende premies is als volgt:

Bedragen in € x 1.000	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie		
	2019	2019		
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	698	365		
Solvabiliteitsopslag	95	50		
Opslag pensioenuitvoeringskosten	131	131		
Voorwaardelijke onderdelen	-	193		
Totaal	924	739		

13.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het VEV (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van de kring. Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2019:

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	
Aanwezig eigen vermogen	31.434	
Minimaal vereist eigen vermogen	6.190	
Vereist eigen vermogen	20.849	

De vermogenspositie van PensioenfondsenKring1 kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als voldoende.

13.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaris

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Zeist is voor Pensioenfondsenkring 1 aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 1.829.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 91.450 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van Pensioenfondsenkring 1. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van Pensioenfondsenkring 1 in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van Pensioenfondsenkring 1 is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Pensioenfondsenkring 1 is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Apeldoorn, 29 juni 2020

Ruud Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

13.6 Terugblik 2019

Pensioenfondsenkring1 is per 1 januari 2019 toegetreden tot het Centraal Beheer APF.

De overdracht en de inregeling van deze kring zijn voorspoedig verlopen. Aan het einde van het jaar heeft de verdere afwikkeling van de liquidatie van Pensioenfonds Cindu International plaatsgevonden wat gepaard is gegaan met de storting van ruim 1 miljoen, waarmee de dekkingsgraad is gestegen.

Per 1 januari 2019 zijn de aanspraken van alle deelnemers verhoogd met 2,07% voor actieve deelnemers en 1,67% voor de inactieve deelnemers. Daarnaast is op basis van de dekkingsgraad per eind 2019 besloten tot een toeslagverlening van 1,44%. Ondanks de gedaalde rente hebben de rente-afdekking, de hoge rendementen en de vrijval van de uitkeringen de dekkingsgraad over heel 2019 stabiel gehouden.

Wel heeft de gedaalde rente in combinatie met het afgesproken premiebeleid in deze multi-clientkring, waarbij de premiedekkingsgraad in de komende jaren toeneemt, er toe geleid dat bij een maximale premie van 29,5% het opbouwpercentage voor 2020 wordt verlaagd.

Toekomstverwachtingen

In 2019 is bekend geworden dat de huidige werkgever binnen Pensioenfondsenkring1 zijn werkzaamheden zal gaan afbouwen en staken. Dit betekent dat het aantal actieve deelnemers in 2020 sterk afneemt en de kring in 2020 naar verwachting volledig slapend zal worden. Het bestuur is in overleg met het belanghebbendenorgaan een toekomstplan aan het opstellen, waarbij diverse mogelijkheden voor de kring worden onderzocht. Hierbij is het van belang dat in de kring nieuwe fondsen gaan toetreden, zodat de kring toekomstbestendig is.

13.7 Gebeurtenissen na balansdatum

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2020 gedeeltelijk te verhogen met 1,44%. Deze toeslag is meegenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2019.

De Corona-crisis heeft in het eerste kwartaal van 2020 geleid tot sterk gedaalde dekkingsgraden. Voor Pensioenfondsenkring1 betekende dit een daling in de dekkingsgraad van meer dan 15%-punt in het dieptepunt. Per 31 maart 2020 bedraagt de dekkingsgraad van Pensioenfondsenkring1 ca 108%. Sindsdien is een lichte toename zichtbaar, volledig herstel vergt een lange periode. Pensioenfondsenkring1 is daarmee in een situatie van een reservetekort gekomen. Het bestuur monitort de situatie op continue basis.

14 Verslag Kring RBS

Binnen de Kring RBS wordt vanaf 1 maart 2017 de pensioenregeling van RBS uitgevoerd. Met ingang van 1 januari 2018 vindt geen nieuwe pensioenopbouw meer plaats. De kring heeft een goede financiële positie en streeft daarmee na om de pensioenaanspraken van de niet-actieve en gepensioneerde deelnemers jaarlijks met de prijsinflatie te verhogen.

In overleg met het BO wordt hierbij goed naar het beleggingsbeleid gekeken om gezamenlijk vast te stellen op welke wijze deze toeslagverlening ook op de langere termijn het beste waargemaakt kan worden. In 2019 is daarvoor gestart met een ALM studie om dit nader te onderzoeken. Deze is begin 2020 afgerond.

Nadere informatie over de kring RBS is opgenomen in het desbetreffende gedeelte van de jaarrekening.

14.1 Kerncijfers Kring RBS

Hierna genoemde bedragen zijn in euro x1.000, tenzij anders toegelicht.

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Werkgevers	-	-	1	
Deelnemers	1.846	1.849	1.867	
Actieven en arbeidsongeschikten	20	20		
Gewezen deelnemers	1.656	1.687	1.740	
Pensioengerechtigden	170	142	127	
Toeslagverlening	1,47% en 1,64%			

	2019	2018	2017	2016
Beleggingsperformance				
Beleggingsrendement	17,58%	-0,84%	4,27%	
Benchmarkrendement	18,04%	-1,17%	4,08%	
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,247%	0,266%	0,254%	
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,140%	0,108%	0,077%	

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Premiebijdragen	-	-	7.656	
Saldo overdracht van rechten	-819	1.967	-767.812	
Pensioenuitkeringen	-4.434	-3.884	-2.814	

Technische Voorzieningen

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Gemiddelde gehanteerde rekenrente	0,80%	1,48%	1,61%	
Actieven en arbeidsongeschikten	1.676	1.205	965	
Gewezen Deelnemers	541.779	450.614	434.578	
Pensioentrekkenden	100.432	82.761	70.647	
Overige (oa schadereserve en reservering toeslagverlening)	12.834	1.570	9.813	
Totaal	656.721	536.150	516.003	

Dekkingsgraad

	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	138,1	145,0	153,3	
Beleidsdekkingsgraad (december)	139,5	151,9	149,9	

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Vastgoedbeleggingen	39.554	35.641	35.688	
Aandelen	197.744	155.371	173.895	
Vastrentende waarden	548.834	466.273	461.976	
Derivaten	95.332	102.089	96.489	
Overige beleggingen	24.454	17.066	27.676	
Totaal belegd vermogen	905.918	776.440	795.724	
	2019	2018	2017	
Beleggingsresultaat				
Directe beleggingsopbrengsten	1.451	70	6.281	
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	134.015	-6.558	5.699	
Beheerkosten	1.805	2.111	1.979	
Transactiekosten	1.226	858	600	
Afslag op rendement voor weerstandsvermogen	-263	-38	26	
Kosten van vermogensbeheer	351	198	460	

* In 2018 zijn de Overlay fondsen onder Derivaten opgenomen. Voor de vergelijkbaarheid is de presentatie van 2017 aangepast.

14.2 Pensioenparagraaf

Karakter pensioenovereenkomst	Middelloodregeling (Uitkeringsovereenkomst) – er vindt echter geen opbouw meer plaats.
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 68-jarige leeftijd wordt bereikt
Ouderdomspensioen	1,8750% van de pensioengrondslag (2019) – alleen van toepassing voor reeds arbeidsongeschikte deelnemers
Partnerpensioen (opbouwbasis)	1,3130% van de pensioengrondslag (2019) – alleen van toepassing voor reeds arbeidsongeschikte deelnemers
Wezenpensioen (opbouwbasis)	0,2630% van de pensioengrondslag (2019) – alleen van toepassing voor reeds arbeidsongeschikte deelnemers
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6-klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	- Vanaf 1 januari 2018 is de pensioenregeling van Kring RBS gewijzigd waardoor het mogelijk is om de ingangsdatum van het ouderdomspensioen te vervroegen vanaf 10 jaar vóór de betreffende deelnemer de voor hem/haar geldende AOW-leeftijd bereikt. Vervroegen van het ouderdomspensioen tot 5 jaar voor de AOW-leeftijd is zonder meer mogelijk; indien de deelnemer wenst om het pensioen eerder in te laten gaan dan is dit onder voorwaarde dat er wordt gestopt met werken. - Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Hoog-laag - Uitrust partnerpensioen - Deeltijdpensioen

14.2.1 Toeslagbeleid

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen de kring een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Dit is afhankelijk van de financiële situatie. Voor het bepalen van de financiële situatie wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober voorafgaand aan het eerstvolgende toeslagmoment. De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar.

Op 31 oktober 2019 was de beleidsdekkingsgraad op een zodanig niveau, dat de toeslagambitie, de stijging van de Consumentenprijsindex (CPI) voor alle huishoudens afgeleid, kon worden behaald. De CPI over de periode 1 oktober van 2018 tot 1 oktober 2019 was 1,64%.

Het bestuur heeft daarop in december 2019 het besluit genomen om per 1 januari 2020 een toeslag te verlenen van 1,64% op de pensioenaanspraken van de deelnemers, de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden voor de Kring RBS. Dit betreft de maximaal te verlenen toeslag. Deze toeslag is meegenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2019.

14.2.2 Herstelplan

Er is op dit moment geen sprake van een reservetekort. Daarom heeft Kring RBS geen herstelplan.

14.2.3 Haalbaarheidstoets

De aanvangshaalbaarheidstoets is in 2017 voor het eerst uitgevoerd bij de start van Kring RBS. De ondergrenzen, gehanteerd in de aanvangshaalbaarheidstoets, zijn afgesproken in overleg met het BO RBS. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2019 (HBT) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de vastgelegde risicohouding:

Tabel Haalbaarheidstoets 2019: Pensioenresultaten

Uitgangspositie	Grens	Risicohouding	Jaarlijkse HBT
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	-
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	95%	103%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	40%	18%

De uitkomsten op fondsniveau zijn het gemiddelde van de leeftijdscohorten, gewogen naar aantallen per cohort. Dit leidt tot een verwacht pensioenresultaat op fondsniveau van 103% en de afwijking van het verwacht pensioenresultaat in een slechtweerscenario van 18%. Dit sluit nog steeds aan bij de in 2017 vastgestelde ondergrenzen in de aanvangshaalbaarheidstoets.

14.2.4 Gesloten kring: beëindiging herverzekering per 31 december 2017

Door werkgever RBS is per 1 januari 2018 de pensioenopbouw bij Centraal Beheer APF beëindigd. Er is wel opbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers met premievrijstelling. Hiermee is Kring RBS een gesloten kring. Wel is er sprake van (toekomstige) pensioenuitkeringen. Het vermogen van de kring wordt belegd conform het beleggingsbeleid dat is vastgelegd in de Abtn. Centraal Beheer APF voert de pensioenregeling uit zoals overeengekomen in de uitvoeringsovereenkomst tot en met 10 april 2018 en het uitvoeringsreglement RBS dat aansluitend inging. Door de inwerkingtreding van de Wijziging van de Pensioenwet en enige andere wetten

(Verzamelwet pensioenen 2017) op 11 april 2018 trad het uitvoeringsreglement RBS in werking. De beide herverzekeringen (leven en arbeidsongeschiktheid) bij elipsLife zijn geëindigd per 31 december 2017.

14.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de verschillende dekkingsgraden* gedurende het verslagjaar is als volgt:

	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Actuele dekkingsgraad	138,1%	145,0%	153,3%	
Beleidsdekkingsgraad	139,5%	151,9%	149,9%	
Reële dekkingsgraad*	110,9%	121,3%	120,3%	
Vereiste dekkingsgraad	113,6%	114,1%	114,4%	

* De verschillende dekkingsgraden worden toegelicht in de begrippenlijst (bijlage 1).

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017*	2016
Administratieve uitvoeringskosten	771	854	1.055	
In euro's per deelnemer	4.056	5.272	7.378	
Vermogensbeheerkosten	2.154	2.111	1.979	
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	24,7	26,6	25,4	
Transactiekosten	1.226	856	600	
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	14,0	10,8	7,7	
Gemiddeld belegd vermogen	873.300	794.152	778.828	

* De getallen in de kolom 2017 betreffen de periode van 1-3-2017 tot en met 31-12-2017.

Administratieve uitvoeringskosten

De kosten per deelnemer zijn berekend o.b.v. actieven + uitkeringsgerechtigden, exclusief inactieve deelnemers. Omdat de werkgever zijn activiteiten in Nederland heeft beëindigd, daalt het aantal actieven naar nihil waar het aantal inactieven even hard stijgt. Voor de berekening tellen alleen de actieven mee. Hierdoor ontstaan kosten per deelnemer die geen reëel beeld geven en niet kunnen worden vergeleken met een actief fonds.

Vermogensbeheerkosten	2019	2018	2017*	2016
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	177	158	127	

Vermogensbeheerkosten pensioenfondsen en bestuursbureau	174			
Bewaarloon	-	62	24	
Advieskosten	-		-	
Performance gerelateerde kosten	-		-	
Interne kosten	-		-	
Overige kosten	-		59	
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	3.031	1.891	1.770	
Totaal	3.382	2.111	1.979	

* De getallen in de kolom 2017 betreffen de periode van 1-3-2017 tot en met 31-12-2017.

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

14.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring RBS zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 6.

De Kring RBS belegt in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Rendement en Rente en de Matchingportefeuille'. Het beleid zoals dat in de verschillende modules is gevoerd en de resultaten hiervan zijn nader beschreven in hoofdstuk 6.6.

Als beleggingsdoel heeft het Centraal Beheer APF: een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. Voorwaarde is dat de premie op verantwoorde en solide wijze wordt belegd.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

14.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in de tabellen in hoofdstuk 6.5 en verder.

14.4.2 Afdekking renterisico

Het renterisico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en Rente Overlay fondsen. De rentegevoeligheid van de TV wordt afgedekt. Maandelijks wordt bepaald of een rentetrigger is gepasseerd. De hoogte van de rentetrigger bepaalt de mate van renteaftdekking; hiermee is sprake van een dynamische renteaftdekking.

De daling van de swaprente droeg in 2019 niet positief bij aan de dekkingsgraad, omdat het renterisico niet volledig werd afgedekt.

14.4.3 Afdekking valutarisico

Per saldo droeg de valuta-afdekking negatief bij aan het resultaat van de portefeuille. De belangrijkste valuta stegen namelijk in waarde ten opzichte van de euro.

14.4.4 Beheerkosten van het fonds

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon € 177 (2018: € 220).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 1.805. Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 1.226.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € 134.852 voor een vermogen dat steeg van € 776.440 tot € 905.918 per ultimo 2019 in de Kring RBS.

14.5 Actuariële paragraaf

14.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van Kring RBS bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017
Beleggingsopbrengsten	27.702	-33.392	17.987
Premie	-	-	4.449
Waardeoverdrachten	141	-39	241.352
Kosten	-	-737	84
Uitkeringen	-	-	7
Overige kanssystemen	-140	-64	-257
Toeslagverlening	-18.395	-	-7.441
Incidentele mutaties	-882	732	11.057
Andere oorzaken	-5	-286	8.052
Totaal	8.421	-33.786	275.290

Uitsplitsing Beleggingsresultaat

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017
Beleggingsresultaat exclusief wijziging RTS TV	136.123	-5.315	12.486
Wijziging RTS TV	-108.421	-28.077	5.501
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	27.702	-33.392	17.987

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2020 te verhogen met 1,64%. Deze toeslag is meegenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2019.

Het resultaat bedraagt 8.421 in het verslagjaar. Hieronder wordt een korte toelichting op de belangrijkste resultaten gegeven.

- De positieve rendementen hebben, ondanks de gedaalde rente, geresulteerd in een positief resultaat op beleggingen
- Daar er geen actieve deelnemers meer zijn is het premieresultaat nihil.

- Door een wijziging in de verwerking van de vrijval van de dekking voor kosten uit de kostenvoorziening is dit resultaat nihil. Daarbij geldt aanvullend dat de kostenvoorziening separaat als extra-comptabele post wordt opgenomen en niet als opslag op de reguliere TV.
- Op kans-systemen is een negatief resultaat ontstaan dit bestaat uit het resultaat op sterfte, arbeidsongeschiktheid en flexibilisering. Het resultaat op sterfte is negatief door met name hogere ingegane nabestaandenpensioenen dan verwacht op basis van de beschikbare vrijval uit de voorzieningen en risicopremies.
- Zowel de toeslagverlening per 1 januari 2019 als per 31 december 2019 is in het resultaat verwerkt.
- Eind van het jaar zijn de sterftegrondslagen aangepast wat tot een lichte toename van de TV heeft geleid daarnaast is de extra comptabele kostenvoorziening van 3% opgenomen. Dit is verantwoord onder incidentele mutaties

14.5.2 Premies

Daar sinds 1 januari 2018 geen nieuwe opbouw meer plaatsvindt wordt er ook geen premie meer gestort in de kring.

14.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het VEV (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van de kring. Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2019:

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017
Aanwezig eigen vermogen	249.890	241.469	275.255
Minimaal vereist eigen vermogen	26.437	21.799	21.402
Vereist eigen vermogen	89.199	75.536	74.387

De vermogenspositie van Kring RBS kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als toereikende solvabiliteit.

14.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaris

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Zeist is voor Kring RBS aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 9.397.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 469.850 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de Kring RBS. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van Kring RBS in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van Kring RBS is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van de Kring op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Kring RBS is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Apeldoorn, 29 juni 2020

Ruud Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

14.6 Terugblik 2019

Door werkgever RBS wordt vanaf 1 januari 2018 geen nieuw pensioen meer opgebouwd bij Centraal Beheer APF. Hiermee is de Kring RBS een gesloten kring. Het vermogen van de kring wordt belegd conform het beleggingsbeleid dat is vastgelegd in de Abtn.

Per 1 januari 2019 is gezien de goede financiële positie de toeslag (1,47%) gelijk aan de prijsinflatie conform het reglement volledig toegekend.

ALM studie

In 2019 is een ALM studie gestart om na te gaan of verbeteringen in het beleggingsbeleid mogelijk zijn om de pensioenaanspraken en de toeslagverlening voor de premievrije deelnemers (slapers) en gepensioneerden ook op de lange termijn te kunnen waarmaken. In 2020 zal dit onderzoek in overleg met het belanghebbendenorgaan worden afgerond.

14.7 Gebeurtenissen na balansdatum

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2020 te verhogen met 1,64%. Deze toeslag is meegenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2019.

In navolging op de genoemde ALM studie heeft het bestuur in overleg met het BO van RBS besloten om in 2020 de asset allocatie te wijzigen, waarbij de rendementsportefeuille en de inflatieportefeuille zijn verhoogd van 30% naar 35% respectievelijk 10% naar 15%, waarmee de rente & matchingsportefeuille wordt verlaagd van 60% naar 50%. Ofwel van 30/60/10 naar 35/50/15.

De Corona-crisis heeft in het eerste kwartaal van 2020 geleid tot sterk gedaalde dekkingsgraden.

Voor Kring RBS betekende dit een daling in de dekkingsgraad van meer dan 20%-punt in het dieptepunt. Per 31 maart 2020 bedraagt de dekkingsgraad van Kring RBS ca 122%. Sindsdien is een lichte toename zichtbaar, volledig herstel vergt een lange periode. Het bestuur monitort de situatie op continue basis.

15 Verslag Kring Bavaria

Sinds 1 april 2017 voert Centraal Beheer APF de pensioenregeling uit voor Bavaria N.V., Holland Malt B.V. en Bierbrouwerij de Koningshoeven B.V. in de eigen Kring Bavaria.

De werkgever stort een vaste premie via een zogenaamde CDC-regeling in de kring. Daarmee wordt de opbouw gefinancierd tegen een vastgesteld verwacht rendement. Deze financiering geldt voor 5 jaar tot eind 2020.

De werkgever is in overleg met sociale partners om nieuwe afspraken over de (financiering van de) regeling te maken vanaf 1 januari 2021. Nadere financiële informatie over de Kring Bavaria is beschreven in het desbetreffende gedeelte van de jaarrekening.

De financiële situatie van Kring Bavaria is zeer zorgelijk. Eind 2020 zal naar verwachting een korting dienen te worden doorgevoerd.

15.1 Kerncijfers Kring Bavaria

Hierna genoemde bedragen zijn in euro x1.000, tenzij anders toegelicht.

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017
Werkgevers	1	1	1
Deelnemers	2.043	1.930	1.839
Actieven en arbeidsongeschikten	954	908	891
Gewezen deelnemers	780	709	637
Pensioengerechtigden	309	313	311
Toeslagverlening	-	-	-

	2019	2018	2017
Beleggingsperformance			
Beleggingsrendement	16,55%	-0,11%	1,36%
Benchmarkrendement	16,92%	-0,41%	1,18%
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,281%	0,275%	0,208%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,143%	0,096%	0,060%

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017
Premiebijdragen	8.913	8.391	5.942
Saldo overdracht van rechten	2	-	-201.227
Pensioenuitkeringen	-3.354	-3.220	-2.217

Technische Voorzieningen

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017
Gemiddelde gehanteerde rekenrente	0,78%	1,45%	1,57%
Actieven en arbeidsongeschikten	142.734	116.209	112.364
Gewezen Deelnemers	64.898	47.978	40.932
Pensioentrekkenden	58.727	55.301	52.581
Overige (oa schadereserve en IBNR)	3.070	2.379	1.736
Totaal	269.429	221.867	207.613

Dekkingsgraad

	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017
Actuele dekkingsgraad ultimo	93,1	95,2	99,8
Beleidsdekkingsgraad (december)	93,3	98,8	97,2

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017
Vastgoedbeleggingen	10.833	10.572	9.930
Aandelen	50.367	37.840	41.052
Vastrentende waarden	158.973	128.698	123.435
Derivaten	23.947	29.056	26.266
Overige beleggingen	6.966	5.050	6.494
Totaal belegd vermogen	251.086	211.436	207.177
	2019	2018	2017
Beleggingsresultaat			
Directe beleggingsopbrengsten	407	-52	65
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	34.533	-254	3.679
Beheerkosten	506	570	421
Performance gerelateerde kosten	2	-	-
Transactiekosten	344	201	122
Kosten van vermogensbeheer	168	12	30

* In 2018 zijn de Overlay fondsen onder Derivaten opgenomen. Voor de vergelijkbaarheid is de presentatie van 2017 aangepast.

15.2 Pensioenparagraaf

Karakter pensioenovereenkomst	Collectieve beschikbare premieovereenkomst
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 68-jarige leeftijd wordt bereikt
Pensioengevend salaris	- 13 maal het met de werkgever overeengekomen vaste bruto periode-inkomen. Het vaste bruto periode-inkomen bestaat uit het periodesalaris vermeerderd met de vaste ploegentoeslag en met een eventuele vaste persoonlijke toeslag; - de eindejaarsuitkering; - de vakantietoeslag; - de over het voorafgaande jaar uitbetaalde incidentele ploegentoeslag bij wisselende diensten verminderd met het bedrag dat in het voorafgaande jaar in mindering is gebracht op het bruto salaris in de vorm van: - opgenomen onbetaald verlof; - storting in levensloop van pensioendragende looncomponenten; en - vakbondscontributie en eventuele andere wettelijke componenten die op de hoogte van het bruto salaris van invloed zijn. Het Pensioengevend salaris (op voltijdbasis) bedraagt maximaal € 107.593 (2019).
Franchise	Bavaria-cao: € 14.706 (2019) Buiten-cao: € 15.986 (2019)
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus de franchise
Premie deelnemer	Per deelnemer berekend en gelijk aan actuariële premie (incl. opslagen)
Ouderdomspensioen	Bavaria-cao: 1,875% van de pensioengrondslag (2019) Buiten-cao: 1,75% van de pensioengrondslag (2019)

Partnerpensioen (op risicobasis)²	Bavaria-cao: 1,125% (2019) van de pensioengrondslag Buiten-cao: 1,050% (2019) van de pensioengrondslag Het is ook mogelijk om aanvullend partnerpensioen over de periode tot 2006 op risicobasis te verzekeren als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden. Het bij Pensioenfonds Bavaria opgebouwde partnerpensioen vanaf 2006 tot en met 31-03-2017 is overgedragen aan Centraal Beheer APF.
Wezenpensioen (op risicobasis)³	Bavaria-cao: 0,2625% (2019) van de pensioengrondslag Buiten-cao: 0,2450% (2019) van de pensioengrondslag Het is ook mogelijk om aanvullend wezenpensioen over de periode tot 2006 op risicobasis te verzekeren als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden. Het bij Pensioenfonds Bavaria opgebouwde wezenpensioen vanaf 2006 tot en met 31-03-2017 is overgedragen aan Centraal Beheer APF.
ANW-hiaat	Het ANW-hiaatpensioen is optioneel en bedraagt maximaal het bedrag als genoemd in artikel 17 eerste lid van de Algemene nabestaandenwet
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6-klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	- Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar vóór de voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Hoog-laag - Uitrui partnerpensioen - Deeltijdpensioen

Wij vergelijken jaarlijks in het laatste kwartaal de premie voor het volgende kalenderjaar met de kostendeekkende premie voor het volgende kalenderjaar.

In Kring Bavaria is sprake van een premiedepot. Het premiedepot wordt berekend op basis van de voorgeschreven berekeningswijze in de uitvoeringsovereenkomst. In juni 2018 heeft het premiedepot het maximum bereikt van 4,5% van de pensioengrondslagen van alle actieve deelnemers. De omvang van het premiedepot per ultimo 2019 is € 1.538.

15.2.1 Toeslagbeleid

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen de kring een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Dit is afhankelijk van de financiële situatie. Voor het bepalen van de financiële situatie wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober voorafgaand aan het eerstvolgende toeslagmoment. De

² Berekend over het aantal deelnemersjaren vanaf 1 april 2017 tot aan het overlijden en het resterend aantal jaren vanaf het overlijden tot aan de standaard pensioendatum.

³ Berekend over het aantal deelnemersjaren vanaf 1 april 2017 tot aan het overlijden en het resterend aantal jaren vanaf het overlijden tot aan de standaard pensioendatum.

toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar.

Op 31 oktober 2019 was de beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Het bestuur heeft daarop het besluit genomen om per 1 januari 2020 geen toeslag te verlenen voor Kring Bavaria.

15.2.2 Herstelplan

Op basis van het FTK moet een pensioenfonds een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. De Kring Bavaria heeft in 2017 een herstelplan ingediend. In 2019 is het herstelplan geactualiseerd. Het geactualiseerde herstelplan gaat uit van een beleidsdekkingsgraad van 96,7% per 31 december 2019. De werkelijke beleidsdekkingsgraad per 31 december 2019 bedraagt 93,5%.

Op basis van de actualisatie van het herstelplan in 2019 blijkt dat de kring zonder aanvullende maatregelen binnen de gestelde termijn uit herstel zal zijn. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2025 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

15.2.3 Haalbaarheidstoets

Bij de start van Kring Bavaria in 2017 is de aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. De ondergrenzen gehanteerd in de aanvangshaalbaarheidstoets zijn afgesproken in overleg met het BO Bavaria. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2019 (HBT) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de vastgelegde risicohouding:

Tabel Haalbaarheidstoets 2019: Pensioenresultaten

Uitgangspositie	Grens	Risicohouding	HBT
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	80%	86%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	30%	28%

De uitkomsten op fondsniveau zijn het gemiddelde van de leeftijdscohorten, gewogen naar aantallen per cohort. Dit leidt tot een verwacht pensioenresultaat op fondsniveau van 86% en de afwijking van het verwacht pensioenresultaat in een slechtweerscenario van 28%. Dit sluit nog steeds aan bij de in 2017 vastgestelde ondergrenzen in de aanvangshaalbaarheidstoets.

15.2.4 Herverzekering

Wij hebben voor Kring Bavaria overeenkomsten met elipsLife AG gesloten voor het herverzekeren van het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Met een herverzekering wordt voorkomen dat door een overlijden of bij arbeidsongeschiktheid van deelnemers de toevoeging aan de technische voorziening tot een te hoge last leidt. Bij overlijden keert de verzekeraar een risicokapitaal uit. Bij arbeidsongeschiktheid keert de verzekeraar een arbeidsongeschiktheidskapitaal uit.

15.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de verschillende dekkingsgraden* gedurende het verslagjaar is als volgt:

	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017
Actuele dekkingsgraad	93,1%	95,1%	99,8%
Beleidsdekkingsgraad	93,3%	98,8%	97,2%
Reële dekkingsgraad*	74,6%	80,1%	78,2%
Vereiste dekkingsgraad	113,7%	114,3%	114,9%

* De verschillende dekkingsgraden worden toegelicht in de begrippenlijst (bijlage 1).

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017*
Administratieve uitvoeringskosten	472	552	371
In euro's per deelnemer	374	452	309
Vermogensbeheerkosten	676	570	421
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	28,1	27,5	20,8
Transactiekosten	344	201	122
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	14,3	9,6	6,0
Gemiddeld belegd vermogen	240.183	210.041	202.272

* De getallen in de kolom 2017 betreffen de periode van 1-4-2017 tot en met 31-12-2017.

Vermogensbeheerkosten	2019	2018	2017*
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	49	42	33
Vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursbureau	119	-	-
Bewaarloon	-	15	6
Performance gerelateerde kosten	2	-	-
Overige kosten	-	-	1
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	506	513	381
Totaal	676	570	421

* De getallen in de kolom 2017 betreffen de periode van 1-4-2017 tot en met 31-12-2017.

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

15.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring Bavaria zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 6.

Kring Bavaria belegt in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Rendement en Rente en de Matchingportefeuille'. Het beleid zoals dat in de verschillende modules is gevoerd en de resultaten hiervan zijn nader beschreven in hoofdstuk 6.

Daarnaast belegt Kring Bavaria nog in de illiquide categorieën infrastructuur en private equity (deze zijn met de CWO meegekomen vanuit Pf Bavaria).

Als beleggingsdoel heeft het Centraal Beheer APF een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. Voorwaarde is dat de premie op verantwoorde en solide wijze wordt belegd.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

15.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in de tabellen in hoofdstuk 6.6 en verder.

15.4.2 Afdekking renterisico

Het renterisico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en in Rente Overlay fondsen. Wij maken voor Kring Bavaria gebruik van een strategie waarbij 60% van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen op basis van de rekenrente wordt afgedekt.

De daling van de swaprente droeg in 2019 niet positief bij aan de dekkingsgraad, omdat het renterisico niet volledig werd afgedekt.

15.4.3 Afdekking valutarisico

Per saldo droeg de valuta-afdekking negatief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2019. De belangrijkste valuta stegen namelijk in waarde ten opzichte van de euro.

15.4.4 Beheerkosten van het fonds

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon € 49 (2018: € 57).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 508. Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 344. Gegeven de geringe omvang van het belegd vermogen en het transactievolume zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € 34.772 voor een vermogen dat steeg van € 211.436 tot € 251.086 per ultimo 2019.

15.5 Actuariële paragraaf

15.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van het verslagjaar bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	1-4-2017 t/m 31-12-2017
Beleggingsopbrengsten	-6.813	-10.434	3.713
Premie	252	699	214
Waardeoverdrachten	-	-	-5.978
Kosten	-	-188	-98
Uitkeringen	-34	-	-8
Overige kanssystemen	-94	-627	45
Toeslagverlening	-	-	0
Incidentele mutaties	-1.109	576	2.715
Andere oorzaken	3	55	0
Totaal	-7.795	-9.964	603

Uitsplitsing Beleggingsresultaat

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	1-4-2017 t/m 31-12-2017
Beleggingsresultaat exclusief wijziging RTS TV	35.306	235	4.062
Wijziging RTS TV	-42.119	-10.669	-349
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	-6.813	-10.434	3.714

Het resultaat bedraagt -7.795 in het verslagjaar. Hieronder wordt een korte toelichting op de belangrijkste resultaten gegeven.

- De positieve rendementen hebben het effect van de gedaalde rente niet kunnen compenseren, waardoor een negatief resultaat op beleggingen is ontstaan
- Het premieresultaat is positief bij een premiedekkingsgraad van ca 103%.
- Door een wijziging in de verwerking van de vrijval van de dekking voor kosten uit de kostenvoorziening is dit resultaat nihil.
- Op kans-systemen is een negatief resultaat ontstaan dit bestaat uit het resultaat op sterfte, arbeidsongeschiktheid en flexibilisering en opvoer.
- Eind van het jaar zijn de sterftegrondslagen aangepast wat leidt tot een verhoging van de TV.

15.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premie is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	1-4-2017 t/m 31-12-2017
Feitelijke premie	8.913	8.391	5.942
Kostendekkende premie	9.752	8.905	6.351
Gedempte kostendekkende premie	7.578	7.109	4.798

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

Bedragen in € x 1.000	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	6.010	5.552
Risicokoopsom overlijdensrisico	232	205
Risicokoopsom Premievrijstelling	321	287
Solvabiliteitsopslag	617	590
Opslag pensioenuitvoeringskosten	398	475
Beschikbaar voor vorming algemene middelen	1.335	1.282
Totaal	8.913	8.391

De samenstelling van de kostendekkende premies is als volgt:

Bedragen in € x 1.000	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie
	2019	2019	2018	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	8.184	4.315	7.337	3.960
Solvabiliteitsopslag	1.170	617	1.093	590
Opslag pensioenuitvoeringskosten	398	398	475	475
Voorwaardelijke onderdelen	-	2.248	-	2.048
Totaal	9.752	7.578	8.905	7.109

15.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het VEV (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van de kring. Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2019:

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017
Aanwezig eigen vermogen	-18.694	-10.854	-416
Minimaal vereist eigen vermogen	11.469	9.421	8.951
Vereist eigen vermogen	36.789	31.696	30.851

De vermogenspositie van Kring Bavaria kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als reservetekort. Ondanks dat uit het herstelplan dat in Q1 2020 is ingediend bij DNB, blijkt dat de kring in 10 jaar kan herstellen tot het vereist eigen vermogen, geldt dat eind 2020 de dekkingsgraad herstelt dient te zijn tot aan het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie is zorgelijk. Op basis van de huidige situatie zal een aanzienlijke korting dienen te worden doorgevoerd, die onvoorwaardelijk in 10 jaar tijd zal worden uitgesmeerd.

15.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaris

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Zeist is voor Kring Bavaria aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 2.580.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 129.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het Kring Bavaria. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van Kring Bavaria in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel bezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van Kring Bavaria is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 131 (minimaal vereist eigen vermogen), 132 (vereist eigen vermogen) en 133 (dekking door waarden).

De beleidsdekkingsgraad van de Kring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor het vijfde achtereenvolgende meetmoment. Indien per 31 december 2020 de beleidsdekkingsgraad en de actuele dekkingsgraad lager zijn dan het niveau van de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen, dan zal op basis van de huidige wetgeving per 31 december 2020 een kortingsmaatregel moeten worden uitgevoerd.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Kring Bavaria is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Apeldoorn, 29 juni 2020

Ruud Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

15.6 Terugblik 2019

In het jaar 2019 is door het bestuur de financiële positie van Kring Bavaria extra gemonitord. Doordat de dekkingsgraad sinds eind 2015 onder het minimaal vereist eigen vermogen beweegt dient eind 2020 de dekkingsgraad toegenomen te zijn tot 104,3%. In 2019 is de dekkingsgraad verder gedaald waardoor een korting eind 2020 voor Kring Bavaria zonder sterk herstel niet voorkomen kan worden. In 2019 was de dekkingsgraad onvoldoende om toeslagen te verlenen.

De dekkingsgraad eind 2019 was wel zodanig dat kan worden aangetoond dat in 10 jaar tijd, conform het herstelplan, de dekkingsgraad voldoende herstelt tot het vereist eigen vermogen. Dit kan echter de genoemde korting eind 2020 naar verwachting niet voorkomen.

In het najaar van 2019 zijn de betrokkenen geïnformeerd over de effecten van de gedaalde rentes. In 2020 heeft dit nog geen effect op de premiestelling en het opbouwpercentage. Op basis van de huidige premiemethodiek zal de premie per 1 januari 2021 dienen te worden aangepast. De werkgever is echter ook in gesprek met sociale partners over eventuele wijzigingen van de toekomstige pensioenregeling. Het bestuur volgt deze ontwikkelingen nauwgezet zodat tijdig een nieuwe premie niveau voor 2021 kan worden vastgesteld.

De deelnemers zijn ook in 2019 geïnformeerd over de mogelijkheid dat eventueel een korting eind 2019 diende te worden doorgevoerd. Ook gedurende de eerste maanden van 2020 worden de deelnemers over deze ontwikkelingen op de hoogte gehouden. De deelnemers zullen ook in de volgende maanden informatie over de ontwikkeling van de dekkingsgraad kunnen terugvinden op de website. En daarbij worden zij ook geïnformeerd wat dit eventueel voor hen kan betekenen.

De premiedekking, de mate waarin de premie hoog genoeg is om de nieuw in te kopen aanspraken op basis van de rentetermijnstructuur ultimo voorgaand boekjaar te kunnen financieren, bedroeg in 2019 103% (2018: 101%).

15.7 Gebeurtenissen na balansdatum

Begin juni is het akkoord van DNB ontvangen op het ingediende herstelplan per 31 december 2019. Daarmee heeft Kring Bavaria aangetoond dat het binnen 10 jaar voldoende kan herstellen tot het Vereist Eigen Vermogen zonder aanvullende maatregelen. Dit herstelplan staat los van de dreigende situatie van een korting per eind 2020 vanwege de tekort situatie ten opzichte van het MVEV. Om dit te voorkomen dient de dekkingsgraad eind 2020 te zijn aangegroeid tot ca 104%.

De Corona-crisis heeft daarbij in het eerste kwartaal van 2020 aanvullend geleid tot sterk gedaalde dekkingsgraden. Voor Kring Bavaria betekende dit een daling in de dekkingsgraad van meer dan 10%-punt in het dieptepunt. Per 31 maart 2020 bedraagt de dekkingsgraad van Kring Bavaria ca 82,5%. Sindsdien is een lichte toename zichtbaar, volledig herstel vergt een lange periode. De situatie met betrekking tot Kring Bavaria is dan ook zeer zorgelijk, de financiële positie einde 2020 zal naar verwachting leiden tot een korting. Het bestuur monitort deze situatie op continue basis.

16 Verslag Kring Sligro Food Group

Sinds 1 oktober 2019 voert Centraal Beheer APF de pensioenregeling uit voor Sligro Food Group Nederland B.V. in de eigen Kring Sligro Food Group. Dit houdt in dat de aanspraken van de deelnemers van Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group i.l., na periode van zorgvuldige voorbereiding, zijn overgedragen aan het Centraal Beheer APF en opgenomen in de eigen kring.

Vlak voor de overgang per 1 oktober 2019 zijn de aanspraken van de deelnemers van Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group i.l. omgezet naar aanspraken zoals geadmistreerd binnen de Kring Sligro Food Group bij het Centraal Beheer APF.

Korte schets pensioenregeling

De pensioenregeling is een CDC-regeling op basis van verwacht rendement. In 2019 bedroeg het opbouwpercentage 1,7% bij een premie van 24,5%. Per 1 januari 2020 hebben de sociale partners de premie verhoogd naar 25,5% van de grondslag. Door de gedaalde rente is de prijs van pensioen toegenomen, waarmee vanaf 1 januari 2020 een opbouw voor ouderdomspensioen per jaar wordt nagestreefd van 1,6%. Ter financiering hiervan is aanvullend een premiedepot beschikbaar.

Nadere financiële informatie over de Kring Sligro Food Group is beschreven in het desbetreffende gedeelte van de jaarrekening.

16.1 Kerncijfers Kring Sligro Food Group

Hierna genoemde bedragen zijn in euro x 1.000, tenzij anders toegelicht. Daarnaast geldt dat premiebedragen, kosten en uitkeringen betrekking hebben op 3 maanden vanaf 1 oktober 2019.

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Werkgevers	1			
Deelnemers	12.083			
Actieven en arbeidsongeschikten	4.143			
Gewezen deelnemers	7.086			
Pensioengerechtigden	854			
Toeslagverlening	-			

	2019	2018	2017	2016
Beleggingsperformance				
Beleggingsrendement	-1,37%			
Benchmarkrendement	-1,51%			
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,369%			
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,885%			

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Premiebijdragen	4.455			
Saldo overdracht van rechten	483.104			
Pensioenuitkeringen	750			

Technische Voorzieningen

Bedragen in € x 1.000	2019	2018	2017	2016
Gemiddelde gehanteerde rekenrente	0,9%			
Actieven en arbeidsongeschikten	230.796			
Gewezen Deelnemers	135.664			
Pensioentrekkenden	55.921			
Overige (oa schadereserve en IBNR)	6.817			
Totaal	429.198			

Dekkingsgraad

	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	108,1			
Beleidsdekkingsgraad (december)	107,2			

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Vastgoedbeleggingen	-			
Aandelen	197.614			
Vastrentende waarden	183.711			
Derivaten	83.888			
Overige beleggingen	1.095			
Totaal belegd vermogen	466.308			
Beleggingsresultaat				
Directe beleggingsopbrengsten	1.839			
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	-19.107			
Beheerkosten	280			
Transactiekosten	869			
Afslag op rendement voor weerstandsvermogen	55			
Kosten van vermogensbeheer	82			

16.2 Pensioenparagraaf

In Kring Sligro Food Group vindt pensioenopbouw plaats op basis van een uitkeringsovereenkomst in de vorm van een collectieve beschikbare premieregeling. De basis voor de pensioenopbouw is de premie. Als de premie niet toereikend is om de pensioenopbouw en de daaraan verbonden (administratie)kosten te kunnen financieren, dan kan het tekort eventueel uit het premiedepot onttrokken worden. Hieronder is een aantal kenmerken van de pensioenregeling 2019 opgenomen:

Aspect	Kenmerk
Pensioenrichtleeftijd	68
Pensioengrondslag (PG)	Pensioengevend salaris - franchise
Franchise	13.230 (2019)
Ouderdomspensioen	Het opbouwpercentage in de periode 1 oktober 2019 tot en met 31 december 2019 bedraagt 1,7% van de PG. Als de premie en de middelen uit het premiedepot tezamen naar verwachting niet gelijk zijn aan de kostendekkende premie voor het volgende kalenderjaar, dan wordt het opbouwpercentage van het ouderdomspensioen voor het volgende kalenderjaar verlaagd.

Partnerpensioen (op opbouwbasis)	- Het opbouwpercentage in de periode 1 oktober 2019 tot en met 31 december 2019 bedraagt 1,190% van de PG. - Dit percentage wijzigt niet in geval van een verlaging van het opbouwpercentage van het Ouderdomspensioen.
Wezenpensioen (op opbouwbasis)	- Het opbouwpercentage in de periode 1 oktober 2019 tot en met 31 december 2019 bedraagt 0,238% van de PG; - Dit percentage wijzigt niet in geval van een verlaging van het opbouwpercentage van het Ouderdomspensioen.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Op basis van een 6-klassen systeem
Vervroegen en uitstellen	Maximaal ingaand vanaf 5 jaar voor en tot 5 jaar na de voor de betreffende Deelnemer geldende AOW-leeftijd
Variatie in de uitkeringen (hoog-laag)	Gedurende maximaal 10 jaar eerst een hoge uitkering en daarna een lagere uitkering
Uitruilen	Uitruil van ouderdomspensioen in partnerpensioen en vice versa
Deeltijdpensioen	5 jaar voor en tot 5 jaar na de voor de betreffende Deelnemer geldende AOW-leeftijd

De tabel hierboven geeft de situatie weer vanaf 1 oktober 2019 tot en met 31 december 2019. De toezegging wordt per 1 januari 2020 gewijzigd. De premie stijgt vanaf 1 januari 2020 van 24,5% naar 25,5% en het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen wijzigt per 1 januari 2020 van 1,7% naar 1,6% van de pensioengrondslag. De nu voorliggende Abtn volgt de Uitvoeringsovereenkomst die geldt per 1 oktober 2019.

16.2.1 Toeslagbeleid

Het Pensioenfonds beslist jaarlijks op basis van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober of en in hoeverre per 1 januari een toeslag op pensioenaanspraken en/of pensioenrechten van (gewezen) deelnemers, (gewezen) partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend in Kring Sligro Food Group. Alleen indien en voor zover de middelen van Kring Sligro Food Group, naar het oordeel van het bestuur tenminste toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze verleend. De toeslagverlening op pensioenaanspraken en/of pensioenrechten is voorwaardelijk.

De ambitie voor de voorwaardelijke toeslagen voor de deelnemers is maximaal de algemene loonontwikkeling in het voorgaande kalenderjaar op grond van de cao voor Foodservice en Groothandel in Levensmiddelen.

De ambitie voor de voorwaardelijke toeslagen voor de gewezen deelnemers, ex-partners en pensioengerechtigden is maximaal de consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen.

De toeslagverlening aan gewezen deelnemers, ex-partners en pensioengerechtigden kan nooit meer bedragen dan de toeslagverlening aan de deelnemers.

Voor de voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De eventuele voorwaardelijke toeslagverlening wordt uit het beleggingsrendement van Kring Sligro Food Group gefinancierd.

Op 31 oktober 2019 was de beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Het bestuur heeft daarop het besluit genomen om per 1 januari 2020 geen toeslag te verlenen voor Kring Sligro Food Group.

16.2.2 Herstelplan

Op basis van het FTK moet een pensioenfonds een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. Wegens de start van Kring Sligro Food Group per 1 oktober 2019 is binnen het Centraal Beheer APF geen herstelplan in 2019 uitgevoerd. De Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group i.l. heeft in maart 2019 een herstelplan ingediend. Dat herstelplan is verantwoord in het jaarrapport van de Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group i.l..

16.2.3 Haalbaarheidstoets

Bij de start van Kring Sligro Food Group in 2019 is de aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. De ondergrenzen gehanteerd in de aanvangshaalbaarheidstoets zijn afgesproken in overleg met het BO Sligro Food Group. De uitkomsten van deze aanvangshaalbaarheidstoets 2019 (HBT) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de vastgelegde risicohouding:

Tabel Haalbaarheidstoets 2019: Pensioenresultaten

Uitgangspositie	Grens	Risicohouding	aHBT
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	70%	86%
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	70%	81%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	40%	32%

De uitkomsten op fondsniveau zijn het gemiddelde van de leeftijdscohorten, gewogen naar aantallen per cohort. Dit leidt tot een verwacht pensioenresultaat op fondsniveau van 81% en de afwijking van het verwacht pensioenresultaat in een slechtweerscenario van 32%. Dit sluit steeds aan bij de vastgestelde ondergrenzen in de aanvangshaalbaarheidstoets.

16.2.4 Herverzekering

Voor Kring Sligro Food Group lopen overeenkomsten met elipsLife AG voor het herverzekeren van het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Hierbij zijn de overeenkomsten zoals deze bij Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group i.l. liepen met elipsLife voortgezet tot 31 december 2019. Vanaf 1 januari 2020 zijn nieuwe overeenkomsten met elipsLife gesloten.

Met een herverzekering wordt voorkomen dat door een overlijden of bij arbeidsongeschiktheid van deelnemers de toevoeging aan de technische voorziening tot een te hoge last leidt.

Bij overlijden keert de verzekeraar een risicokapitaal uit. Bij arbeidsongeschiktheid keert de verzekeraar een arbeidsongeschiktheidskapitaal uit.

16.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de verschillende dekkingsgraden* gedurende het verslagjaar is als volgt:

	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Actuele dekkingsgraad	108,1%			
Beleidsdekkingsgraad	107,2%			
Reële dekkingsgraad*	85,4%			
Vereiste dekkingsgraad	117,8%			

* De verschillende dekkingsgraden worden toegelicht in de begrippenlijst (bijlage 1).

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1.000	2019*	2018	2017	2016
Administratieve uitvoeringskosten	156			
In euro's per deelnemer	125			
Vermogensbeheerkosten	362			
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	36,9			
Transactiekosten	869			
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	88,5			
Gemiddeld belegd vermogen	471.471			

* De getallen in de kolom 2019 betreffen de periode van 1-10-2019 tot en met 31-12-2019.

Vermogensbeheerkosten	2019*	2018	2017	2016
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	24			
Vermogensbeheerkosten pensioenfonds en bestuursbureau	59			
Bewaarloon	-			
Advieskosten	-			
Performance gerelateerde kosten	-			
Interne kosten	-			
Overige kosten	-			
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	1.148			
Totaal	1.231			

* De getallen in de kolom 2019 betreffen de periode van 1-10-2019 tot en met 31-12-2019.

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

16.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring Sligro Food Group zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 6.

Kring Sligro Food Group belegt in verschillende modules en pools. Dit zijn de modules ' Rente, de matchingportefeuille, de pool Aandelen en de pool Liquiditeit'. Het beleid zoals dat in de verschillende modules en pools is gevoerd is nader beschreven in hoofdstuk 6.

Als beleggingsdoel heeft het Centraal Beheer APF een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. Voorwaarde is dat de premie op verantwoorde en solide wijze wordt belegd.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

16.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van deze periode wordt weergegeven in de tabellen in hoofdstuk 6.5 en verder.

16.4.2 Afdekking renterisico

Het renterisico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en in Rente Overlay fondsen. Wij maken voor Kring Sligro Food Group gebruik van een strategie waarbij 60% van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen op basis van de rekenrente wordt afgedekt.

De stijging van de swaprente in het vierde kwartaal droeg positief bij aan de dekkingsgraad.

16.4.3 Afdekking valutarisico

Per saldo droeg de valuta-afdekking positief bij aan het resultaat van de portefeuille over het vierde kwartaal van 2019. Dit vertaalde zich in een stijging van de euro ten opzichte van zowel de Amerikaanse dollar als de Japanse yen. De euro daalde echter ten opzichte van het Britse pond. Deze munt profiteerde omdat een ongecontroleerde brexit vermeden werd. De bewegingen van de euro ten opzichte van de overige valuta's waren beperkt.

16.4.4 Beheerkosten van het fonds

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon € 24.

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 280. Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 869. Gegeven de geringe omvang van het belegd

vermogen en het transactievolumen zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € -17.295 voor een vermogen van € 466.308.

16.5 Actuariële paragraaf

In deze paragraaf wordt een korte toelichting gegeven op de intern uitgevoerde actuariële analyse. Deze analyse is door de certificerende actuaaris beoordeeld en geaccordeerd.

Verwerking Collectieve Waardeoverdracht

Binnen het pensioenfonds Centraal Beheer APF wordt bij de verwerking van collectieve waardeoverdrachten de waarde van de verplichtingen gewaardeerd op 1 januari van het desbetreffende boekjaar. Dit houdt voor Kring Sligro Food Group in dat de verplichtingen op 1 oktober 2019 gewaardeerd worden op basis van de RTS per 1 januari 2019. Daardoor wijkt deze waarde af van de voorziening pensioenverplichtingen die in het liquidatieverslag van Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group i.l. worden genoemd op deze datum.

16.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van het verslagjaar bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1.000	2019	
Beleggingsopbrengsten	-92.027	
Premie	-396	
Waardeoverdrachten	133.655	
Kosten	0	
Uitkeringen	8	
Overige kanssystemen	-644	
Toeslagverlening		
Incidentele mutaties	-319	
Andere oorzaken	-9	
Totaal	40.268	

Uitsplitsing beleggingsresultaat

Bedragen in € x 1.000	2019	
Beleggingsresultaat exclusief wijziging RTS TV	-17.494	
Wijziging RTS TV	74.533	
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	-92.027	

In het verslagjaar bedraagt het resultaat van Kring Sligro Food Group € 40.268. Van dit resultaat is per 1 oktober 2019, het moment van overdracht, 5,7 miljoen bestemd voor het premiedepot.

Hieronder wordt een korte toelichting op de belangrijkste resultaten gegeven.

- De collectieve waardeoverdracht wordt als positief resultaat geboekt. Daarbij is de waarde van de TV per 1 oktober 2019 vastgesteld op basis van de RTS per 1 januari 2019. Het overschot van het totale overgedragen vermogen ten opzichte van de herrekenende TV (obv RTS 1 januari 2019) bedraagt daarmee 133,7 miljoen per 1 oktober 2019.
- Door de vaststelling van de TV per 1 januari 2019 ontstaat er een aanvullend negatief resultaat op rente doordat de volledige daling van de rente tussen 1 januari 2019 en 1 oktober 2019 daarin wordt meegenomen.

- Mede hierdoor ontstaat een negatief beleggingsresultaat van ruim -92 miljoen. Dit resultaat dient in samenhang te worden gezien met het verantwoorde positieve resultaat op waardeoverdrachten van ruim 133 miljoen.
- Gerealiseerd dient te worden dat beide resultaten worden beïnvloed door het rente-effect vanaf 1 januari. Het rente-effect van 1 januari tot 1 oktober bedraagt ca 100 miljoen.
- Het premieresultaat is negatief bij een premiedekkingsgraad van ca 92%. Er is dit jaar 90K benodigd uit het premiedepot, om zorg te dragen dat de feitelijke beschikbare premie kostendekkend is.
- Op kans-systemen is een negatief resultaat ontstaan. Dit bestaat uit een resultaat op sterfte, arbeidsongeschiktheid en flexibilisering en pensionering.
- Eind van het jaar zijn de sterftegrondslagen aangepast wat tot een toename van de TV heeft geleid. Dit is verantwoord onder incidentele mutaties en leidt tot een negatief resultaat. Dit betreft een jaarlijkse aanpassing daar binnen het Centraal Beheer APF de sterftegrondslagen worden gebaseerd op een jaarlijkse update van de sterfte in Nederland zoals gepubliceerd door het CBS.

16.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premie is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen in € x 1.000	2019
Feitelijk betaalde premie	4.455
Ontvangen uit premiedepot	90
Totale beschikbare premie	4.545
Gedempte kostendekkende premie	4.545
Zuiver kostendekkende premie	5.624

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

Bedragen in € x 1.000	2019
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	3.687
Risicokoopsom overlijdensrisico	216
Risicokoopsom Premievrijstelling	101
Solvabiliteitsopslag	401
Opslag pensioenuitvoeringskosten	140
Beschikbaar voor vorming algemene middelen *	-90
Totaal	4.455

*: Het getoonde tekort in de feitelijke premie ten opzichte van de gedempte kostendekkende premie wordt aangevuld vanuit het premiedepot.

De samenstelling van de kostendekkende premies is als volgt:

Bedragen in € x 1.000	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie		
	2019	2019		
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	4.711	2.430		
Solvabiliteitsopslag	777	401		
Opslag pensioenuitvoeringskosten	140	140		
Voorwaardelijke onderdelen	-	1.574		
Totaal	5.628	4.545		

Via de bijdrage vanuit het premiedepot (ad 90) wordt zorggedragen dat de totale beschikbare premie binnen de kring gelijk is aan de gedempte kostendekkende premie.

Dit leidt ertoe dat de ontwikkeling van het premiedepot als volgt is.

Bedragen in € x 1.000	2019	
Beginstand 1-10-2019*	5.700	
Onttrekking tbv feitelijke premie	-90	
Rendement	-212	
Eindstand 31-12-2019	5.398	

* De beginstand van 5.700 van het premiedepot is gebaseerd op een schatting van de beginstand. Bij de definitieve inrichting van het premiedepot zal worden aangesloten op het premiedepot zoals overgedragen door Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group i.l., zijnde 5.760.

16.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het VEV (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van de kring. Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2019:

Bedragen in € x 1.000	31-12-2019	
Aanwezig eigen vermogen	34.870	
Minimaal vereist eigen vermogen	18.456	
Vereist eigen vermogen	76.336	

De vermogenspositie van Kring Sligro Food Group kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als reservetekort.

16.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaris

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Zeist is voor Kring Sligro Food Group aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 3.500.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven

€ 175.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Voorts heb ik gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds voor Kring Sligro Food Group verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- De technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- De kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van Kring Sligro Food Group. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van Kring Sligro Food Group in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van Kring Sligro Food Group is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van Kring Sligro Food Group op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Kring Sligro Food Group is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Apeldoorn, 29 juni 2020

Ruud Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

16.6 Terugblik 2019

Kring Sligro Food Group is per 1 oktober 2019 binnen het Centraal Beheer APF gestart. De verplichtingen en het vermogen zijn per deze datum overgedragen door Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group i.l.. Hieraan is een zorgvuldig proces vooraf gegaan en heeft in Q4 2019 geleid tot de verwezenlijking van de overdracht.

Conversie aanspraken

Onderdeel van de overdracht betrof het besluit per 1 oktober 2019 van Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group i.l. tot omzetting van aanspraken. Hiermee werden de opgebouwde aanspraken van de deelnemers van Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group i.l. in lijn gebracht met de administratieve aanpak binnen Centraal Beheer APF. Dit leidt daarmee tot een eenvoudiger uit te voeren pensioenregeling.

Deze conversie heeft plaatsgevonden op basis van grondslagen die gezamenlijk door het bestuur van Centraal Beheer APF en het bestuur van Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group i.l. zijn vastgesteld. Deze grondslagen zijn tot en met 1 januari 2021 (15 maanden) ook van toepassing voor de vaststelling van de zogenaamde flexfactoren van Centraal Beheer APF voor Kring Sligro Food Group. Hiermee geldt voor deelnemers die in de eerste 15 maanden na de overdracht per 1 oktober 2019 pensioneren en de aanspraken weer willen terugruilen door bijvoorbeeld vervroeging of uitruil van nabestaandenpensioen in ouderdomspensioen of vice versa dat dezelfde grondslagen gehanteerd worden als die zijn gehanteerd bij de conversie. Hiermee zijn ongewenste effecten van verschillen in grondslagen voor deze deelnemers voorkomen.

Overdracht beleggingen

Bij de overdracht zijn de beleggingen in drie fases omgezet naar de beleggingsmodules van het Centraal Beheer APF.

- Fase 1
PF Sligro Food Group naar Kring Sligro Food Group “as is” portefeuille overgang op 1 oktober 2019
- Fase 2
Omvorming beleggingsportefeuille Kring Sligro Food Group naar Centraal Beheer APF invulling
- Fase 3
Omvorming beleggingsportefeuille Staatsobligaties en Credits naar Module Rente

Fase 2 en 3 zijn in oktober 2019 afgerond. Per 1 november 2019 was de portefeuille in lijn met de vastgestelde beleggingsrichtlijnen. De totale transactiekosten van de transitie van 394 zijn aanzienlijk lager dan de vooraf ingeschatte transactiekosten. Deze lagere transactiekosten zijn voornamelijk het gevolg van de in-kind levering en de effectieve handel ten aanzien van de credit obligaties.

Pensioenregeling vanaf 1 oktober 2019

De pensioenregeling en het premiebeleid zijn overgenomen en geïmplementeerd binnen het Centraal Beheer APF. Dat hield in dat de opbouw tot aan 31 december 2019 is voortgezet op basis van 1,7% ouderdomspensioen opbouw. Waarbij de premiebetaling gelijk was aan 24,5% van de pensioengrondslag.

Door de sociale partners is de premie-afspraken per 1 januari 2020 gewijzigd waarbij een vaste premie beschikbaar is van 25,5% en een opbouwpercentage van 1,6% wordt nagestreefd.

16.7 Gebeurtenissen na balansdatum

De Corona-crisis heeft in het eerste kwartaal van 2020 geleid tot sterk gedaalde dekkingsgraden.

Voor Kring Sligro Food Group betekende dit een daling in de dekkingsgraad van meer dan 10%-punt in het dieptepunt. Per 31 maart 2020 bedraagt de dekkingsgraad van Kring Sligro Food Group ca 96,5%. Sindsdien is een lichte toename zichtbaar, volledig herstel vergt een lange periode. Het bestuur monitort de situatie op continue basis. De werkgever heeft in deze periode geen gebruik gemaakt van de mogelijkheden die in Nederland zijn geboden om de premiebetaling uit te stellen. De premiebetaling is niet opgeschort.

17 Ondertekening bestuursverslag door bestuursleden

Zeist, 29 juni 2020

Het bestuur van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds handelend onder de naam Centraal Beheer APF:

Drs. J.Bouma, voorzitter

Drs. H.A. Kempen, plaatsvervangend voorzitter

Drs. A.B. Peters-Derksen AAG, bestuurslid

Drs. L.J. van der Put RBA, bestuurslid

JAARREKENING 2019

Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds Jaarrekening 2019

Kring DC Financiële verantwoording 2019

Kring Premie Financiële verantwoording 2019

Kring Stabiliteit Financiële verantwoording 2019

Kring Koopkracht Financiële verantwoording 2019

Pensioenfondsenkring 1 Financiële verantwoording 2019

Kring RBS Financiële verantwoording 2019

Kring Bavaria Financiële verantwoording 2019

Kring Sligro Food Group Financiële verantwoording 2019

18 Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds Jaarrekening 2019

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
2 Balans per 31 december	164
3 Staat van baten en lasten	165
4 Kasstroomoverzicht	166
5 Toelichting	167
6 Toelichting op de balans	173
7 Toelichting op de staat van baten en lasten	179

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2019	2018
ACTIVA			
Vorderingen en overlopende activa	(1)	591	338
Overige activa	(2)	6.061	4.607
		<u>6.652</u>	<u>4.945</u>
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(3)	2.655	2.050
Achtergestelde leningen	(4)	1.533	1.533
Overige schulden en overlopende passiva	(5)	2.464	1.362
		<u>6.652</u>	<u>4.945</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2019	2018
BATEN			
Opbrengst uit vergoeding voor beheerskosten	(6)	523	335
Overige baten	(7)	4.554	2.454
		<u>5.077</u>	<u>2.789</u>
LASTEN			
Pensioenuitvoeringskosten	(8)	4.086	2.540
Overige lasten	(9)	386	478
		<u>4.472</u>	<u>3.018</u>
Saldo van baten en lasten		<u>605</u>	<u>-229</u>

		2019	2018
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Mutatie algemene reserve		<u>605</u>	<u>-229</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2019	2018
Kasstroom uit activiteiten van de bedrijfsomgeving		
Ontvangen schenking Achmea	2.730	2.100
Initiële storting weerstandsvermogen	1.302	-
Opbrengst vergoeding beheerkosten	523	335
Mutatie rekening courant kringen	-72	558
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-2.913	-2.451
Overige baten en lasten	-116	-108
	<u>1.454</u>	<u>434</u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2019	2018
Liquide middelen per 1 januari	4.607	4.173
Mutatie liquide middelen	1.454	434
Liquide middelen per 31 december	<u>6.061</u>	<u>4.607</u>

4 TOELICHTING

Inleiding

Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, handelend onder de naam Centraal Beheer APF, statutair gevestigd te Zeist, en feitelijk gevestigd te Handelsweg 2, 3707 NH Zeist is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 64346544.

Het doel van Centraal Beheer APF is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden.

Voor elke collectiviteitkring wordt een afgescheiden vermogen aangehouden dat is afgescheiden van de overige collectiviteitkringen en van het overige vermogen van Centraal Beheer APF. Centraal Beheer APF houdt de volgende collectiviteitkringen aan:

- Kring DC: deze wordt gevormd door alle pensioenregelingen die het karakter hebben van een premieovereenkomst en waarvoor Centraal Beheer APF een Uitvoeringsovereenkomst is aangegaan met een Werkgever en voor regelingen door middel van een akte van collectieve waardeoverdracht door een pensioenuitvoerder zijn overgedragen aan Centraal Beheer APF waarna een uitvoeringsreglement van Centraal Beheer APF van toepassing is.
- DB kringen: deze worden gevormd door pensioenregelingen waarvoor Centraal Beheer APF een Uitvoeringsovereenkomst is aangegaan met een Werkgever en voor regelingen die door middel van een akte van collectieve waardeoverdracht door een pensioenuitvoerder of vanuit een andere collectiviteitkring zijn overgedragen aan deze Collectiviteitkring van Centraal Beheer APF waarna een uitvoeringsreglement van Centraal Beheer APF van toepassing is. Alle pensioenregelingen in deze kringen hebben het karakter van een uitkeringsovereenkomst. Onderscheid tussen de drie DB kringen zijn de focus en de uitgangspunten. Deze zijn gebaseerd op de risicobereidheid van de werkgever en deelnemers, de indexatiemogelijkheden en de te betalen premie.
- Eigen kringen: in deze collectiviteitkringen kan maatwerk plaatsvinden.
- Pensioenfondsenkring 1: kring voor meerdere pensioenfondsen om efficiency- en schaalvoordelen te behalen.

Centraal Beheer APF geeft in de verslagperiode uitvoering aan één Defined Contribution (premieovereenkomst) collectiviteitskring, DB Kring Premie, DB Kring Stabiliteit, DB Kring Koopkracht, Kring Bavaria, Kring RBS, Pensioenfondsenkring 1 en Kring Sligro Food Group .

Pensioenfondsenkring 1 is gestart op 1 januari 2019. Kring Sligro Food Group is gestart op 1 oktober 2019.

Tussen de bedrijfsomgeving en de kringen en tussen de kringen onderling is sprake van vermogensscheiding.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610.

De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Het bestuur heeft op 29 juni 2020 de jaarrekening opgemaakt.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen dient voor het opvangen van bedrijfsrisico's van Centraal Beheer APF. Dit zijn de risico's waarvan de eventuele financiële gevolgen niet ten laste kunnen worden gebracht van de aangesloten collectiviteitskring.

Uitgangspunt is dat er weerstandsvermogen is en dat dit vermogen doorlopend voldoende beschikbaar is. De omvang van het weerstandsvermogen is geregeld in artikel 112a lid 8 Pensioenwet en artikel 40e Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling ('Besluit Pw en Wvb'). Het weerstandsvermogen wordt als volgt berekend:

1. Het weerstandsvermogen bedraagt ten minste 0,2 procent van de waarde van het beheerde pensioenvermogen met een minimum van € 500.000 en met een maximum van € 20 miljoen;
2. Aanvullend dient er voor de dekking van aansprakelijkheidsrisico's een percentage van 0,1 procent van de waarde van het beheerde pensioenvermogen te worden aangehouden, tenzij een beroepsaansprakelijkheidsverzekering (BAV) wordt gesloten, zoals in de wetgeving nader omschreven, of een daarmee vergelijkbare voorziening is getroffen. Centraal Beheer APF heeft voor dekking van aansprakelijkheidsrisico's een BAV afgesloten.
3. Indien en voor zover de risicoanalyse van Centraal Beheer APF daartoe aanleiding geeft, bedraagt het weerstandsvermogen méér dan de som van de eerste twee onderdelen.

De kwantificering van risico voor rekening van Centraal Beheer APF wordt vastgesteld in de jaarlijks update van de risicoanalyse van Centraal Beheer APF. Voor de berekening van het vereist weerstandsvermogen is een berekeningsmethode voorgeschreven, die voor Centraal Beheer APF betekent dat het weerstandsvermogen 20 basispunten van het beheerd pensioenvermogen bedraagt. De Pensioenwet schrijft daarbij voor dat het fonds een hoger weerstandsvermogen aan moet houden indien de gekwantificeerde risicoanalyse daartoe aanleiding geeft. Voor 2019 is een risicoanalyse uitgevoerd. Op basis van deze analyse dient een weerstandsvermogen van € 1.520.000 aanwezig te zijn. Deze uitkomst van de risicoanalyse is lager dan de berekening van de 20 basispunten, zodat deze als hoogste uitkomst wordt gehanteerd.

Het weerstandsvermogen dient op elk moment aanwezig te zijn in Centraal Beheer APF. Dit betekent ook dat Centraal Beheer APF beheersmaatregelen treft om te allen tijde hieraan te kunnen voldoen. De opbouw van weerstandsvermogen wordt voor de helft mogelijk gemaakt middels een niet-aflosbare achtergestelde lening van maximaal € 10 miljoen en voor de andere helft middels een schenking van maximaal € 10 miljoen die verstrekt wordt door Achmea B.V. aan Centraal Beheer APF. Tussen Centraal Beheer APF en Achmea is een financieringsovereenkomst gesloten voor de niet-aflosbare achtergestelde lening. Op de verschuldigde rentelasten op de achtergestelde lening wordt dekking verkregen middels tarieven ten aanzien van beheerd vermogen van Centraal Beheer APF.

Op basis van bovenstaande committeert Achmea B.V. zich om maximaal € 20 miljoen beschikbaar te stellen ten behoeve van het weerstandsvermogen van Centraal Beheer APF. In geval méér dan € 20 miljoen weerstandsvermogen aanwezig dient te zijn (bijvoorbeeld doordat het risico assessment daartoe aanleiding geeft, of doordat er bijvoorbeeld claims ontstaan, of als de wetgeving daar aanleiding toe geeft) dan wordt hierbij de volgende aanpak gehanteerd, in volgorde van prioriteit:

1. Eerst zal worden bekeken in hoeverre dekking beschikbaar is middels de afgesloten aansprakelijkheidsverzekeringen;
2. Indien méér dan kostendekking wordt verkregen dan nodig via het tarief voor de governance kosten, kan het Bestuur van Centraal Beheer APF ervoor kiezen de tarieven onveranderd te laten en hiermee geleidelijk een additionele reserve op te bouwen teneinde additionele bedrijfsrisico's te kunnen dekken bovenop het beschikbare gestelde weerstandsvermogen van € 20 miljoen zoals door Achmea beschikbaar is gesteld;
3. Indien niet meer dan kostendekking van governance kosten wordt verkregen en er geen additionele reserve is opgebouwd, terwijl tegelijkertijd méér dan € 20 miljoen weerstandsvermogen nodig is, kan het Bestuur van Centraal Beheer APF ervoor kiezen om het tarief voor governance kosten te verhogen teneinde additionele bedrijfsrisico's te kunnen dekken bovenop het beschikbare gestelde weerstandsvermogen van € 20 miljoen zoals door Achmea beschikbaar is gesteld;
4. Indien het beheerd vermogen geen overdekking van governance kosten mogelijk maakt en er dus geen additionele reserve is opgebouwd, terwijl tegelijkertijd méér dan € 20 miljoen weerstandsvermogen nodig en waarbij verhoging van governance kosten onvoldoende soelaas biedt, kan het Bestuur van Centraal Beheer APF een verzoek indienen tot opschorting of kwijtschelding van verschuldigde rente aan de financier(s) van het weerstandsvermogen;
5. Indien bovenstaande onvoldoende dekking voor weerstandsvermogen biedt, kan een verzoek tot additionele financiering aan Achmea en/of een andere externe financier worden gevraagd.

Kring RBS, Pensioenfondsenkring 1 en Kring Sligro Food Group financieren het weerstandsvermogen uit hoofde van de de omvang van het belegd vermogen van de kring zelf (0,2% van het belegd vermogen). Bij een eventuele uittreding van Kring RBS, Pensioenfondsenkring 1 of Kring Sligro Food Group uit Centraal Beheer APF wordt onder voorwaarden het door Kring RBS, Pensioenfondsenkring 1 en Kring Sligro Food Group gefinancierde deel van het weerstandsvermogen teruggegeven.

Voor de DB-kringen, Kring DC en Kring Bavaria financiert Achmea het weerstandsvermogen ter hoogte van 0,2% van het belegd vermogen van de kringen.

Vergoeding beheerskosten

De vergoeding voor beheerskosten van Centraal Beheer APF is bedoeld voor bekostiging van de pensioenuitvoeringskosten en diverse baten en lasten van de bedrijfsvoering van Centraal Beheer APF. Voor deze bekostiging wordt in alle kringen maandelijks een bedrag onttrokken uit de beleggingen. Deze vergoeding wordt binnen de bedrijfsvoering van Centraal Beheer APF verantwoord als opbrengst.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname in de balans en staat van baten en lasten

Een actief is in de balans opgenomen, als het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Een verplichting is in de balans opgenomen, als het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Een actief of verplichting is niet (meer) in de balans opgenomen:

- Als door een transactie (nagenoeg) alle toekomstige economische voordelen en (nagenoeg) alle risico's van een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen.
- Vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Hierdoor kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties", die zowel een actief als een passief kan zijn.

Baten zijn in de staat van baten en lasten opgenomen, als een vermeerdering van het economisch potentieel -samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting- heeft plaatsgevonden en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Lasten zijn in de staat van baten en lasten opgenomen, als een vermindering van het economisch potentieel -samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting- heeft plaatsgevonden en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een actief en een verplichting zijn gesaldeerd (netto) opgenomen, als er sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen én de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De hiermee samenhangende rentebaten en rentelasten zijn eveneens gesaldeerd opgenomen.

Reële waarde

Activa en verplichtingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde, tenzij anders is aangegeven.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening volgens Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt, die van invloed zijn op de grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa, verplichtingen, baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren, die -gegeven de omstandigheden- als redelijk zijn beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen, die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen zijn opgenomen:

- in het verslagjaar waarin de schatting is herzien, als de herziening alleen voor dat verslagjaar gevolgen heeft, of
- in het verslagjaar van herziening en toekomstige verslagjaren, als de herziening gevolgen heeft voor zowel het verslagjaar als toekomstige verslagjaren.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta zijn omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde.

Baten en lasten uit transacties in vreemde valuta's zijn omgerekend naar euro's tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Overige activa

Onder overige activa zijn liquide middelen opgenomen, voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden zijn. Liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties zijn opgenomen onder beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Achtergestelde leningen

Achtergestelde leningen worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Daarna tegen de geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten).

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn sterk gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn opgenomen in het resultaat.

Opbrengst uit vergoeding voor beheerskosten

Onder deze opbrengst wordt verstaan de vergoeding voor bekostiging van de pensioenuitvoeringskosten en diverse baten en lasten in het boekjaar zoals deze wordt onttrokken aan de kringen van Centraal Beheer APF. Deze opbrengst is toegerekend aan de periode waarop deze betrekking heeft.

Pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Overige lasten

Overige lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2019	31-12-2018
Rekening courant Kring DC	101	7
Rekening courant Pensioenfondsenkring 1	43	-
Rekening courant Kring Stabiliteit	36	-
Vordering Achmea BV	170	330
Rekening courant Kring Bavaria	46	-
Rekening courant Kring RBS	51	-
Vordering Achmea Pensioen Services	55	-
Rekening courant Kring Koopkracht	25	-
Rekening courant Kring Premie	54	-
Overlopende activa	10	1
	<u>591</u>	<u>338</u>

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

De rekening courant met de kringen wordt per kwartaal afgerekend. Er wordt geen rente vergoed en er zijn geen zekerheden gesteld.

2. Overige activa

	31-12-2019	31-12-2018
Liquide middelen	<u>6.061</u>	<u>4.607</u>

Onder de liquide middelen worden tegoeden op bankrekeningen opgenomen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

Centraal Beheer APF houdt liquide middelen aan voor het weerstandsvermogen ter hoogte van het vereist weerstandsvermogen (4.010) en een veiligheidsbuffer van 5% (201), In totaal wordt 4.211 aangehouden voor het weerstandsvermogen.

PASSIVA

3. Stichtingskapitaal en reserves

	31-12-2019	31-12-2018
Stichtingskapitaal	1.485	1.485
Algemene reserve	1.170	565
	<u>2.655</u>	<u>2.050</u>

Mutatieoverzicht reserves

	Kapitaal	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2019	1.485	565	2.050
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	605	605
Stand per 31 december 2019	<u>1.485</u>	<u>1.170</u>	<u>2.655</u>

	Kapitaal	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2018	1.485	794	2.279
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	-229	-229
Stand per 31 december 2018	<u>1.485</u>	<u>565</u>	<u>2.050</u>

Het beschikbaar weerstandsvermogen

Opstelling weerstandsvermogen jaarrekening

(x € 1.000)	31-12-2019	31-12-2018
Stichtingskapitaal	1.485	1.485
Reserves	<u>1.170</u>	<u>565</u>
Totaal eigen vermogen	2.655	2.050
Achtergestelde leningen, voor zover bijdragend aan het weerstandsvermogen *	<u>1.533</u>	<u>1.041</u>
Beschikbaar weerstandsvermogen **	4.188	3.091
Vereist weerstandsvermogen ***	<u>4.010</u>	<u>2.082</u>
Weerstandsvermogen: surplus ****	178	1.009

Het beschikbare weerstandsvermogen per 31 december is door de volgende partijen ingebracht.

(x € 1.000)	31-12-2019	31-12-2018
Kring RBS	1.812	1.553
Pensioenfondskring 1	358	-
Kring Sligro Foodgroup	933	-
	<u>3.103</u>	<u>1.553</u>
Achmea	1.085	1.538
Beschikbaar weerstandsvermogen	<u>4.188</u>	<u>3.091</u>

Kring RBS, Pensioenfondskring 1 en kring Sligro Foodgroup financieren hun aandeel in het weerstandsvermogen zelf. Dit aandeel bedraagt 0,2% van het belegd vermogen in de kring.

Achmea financiert het weerstandsvermogen van de standaardkringen en Kring Bavaria. Dit aandeel bedraagt 0,2% van het van het belegd vermogen in deze kringen. Daarnaast heeft Achmea zich bij oprichting van Centraal Beheer APF bereid verklaard de aanloopverliezen te financieren.

Bij eventuele uittreding van kring RBS, Pensioenfondskring 1 en kring Sligro Foodgroup uit Centraal Beheer APF wordt onder voorwaarden het gefinancierde deel van het weerstandsvermogen teruggegeven.

Het vereiste weerstandsvermogen wordt door het fonds liquide en risicovrij aangehouden. Het fonds houdt hierbij additioneel een veiligheidsbuffer van 5% aan (201), om te allen tijde te beschikken over het vereiste weerstandsvermogen.

* De achtergestelde lening mag op grond van artikel 8 Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen worden meegeteld tot maximaal de hoogte van de som van het stichtingskapitaal en de reserves of tot maximaal 50% van het vereist weerstandsvermogen als dat lager is dan de som van het stichtingskapitaal en de reserves.

** Het beschikbaar weerstandsvermogen is de som van het stichtingskapitaal, de reserves en de achtergestelde leningen voorzover deze bijdragen aan het weerstandsvermogen.

*** Het vereist weerstandsvermogen is gelijk aan 0,2% van de waarde van het beheerde pensioenvermogen.

**** Er is op rapportage datum een surplus op het weerstandsvermogen.

4. Achtergestelde leningen

	31-12-2019	31-12-2018
Lening t.b.v. financiering weerstandsvermogen (Achmea BV)	<u>1.533</u>	<u>1.533</u>

Lening t.b.v. financiering weerstandsvermogen (Achmea BV)

	2019	2018
Stand per 1 januari	1.533	1.533
Mutatie	-	-
Stand per 31 december	<u>1.533</u>	<u>1.533</u>

Leningsvoorwaarden

De achtergestelde lening met een maximale hoofdsom van € 10 mln. is verstrekt door Achmea B.V. en dient te worden aangewend voor de financiering van het weerstandsvermogen als bedoeld in de Pensioenregelgeving, waaronder artikel 112a, lid 8, Pensioenwet en artikel 40e Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling.

De rente is vastgesteld op 7,6% per jaar. De hoogte van de rente wordt eens in de 5 jaar herzien. De rente dient jaarlijks binnen 10 werkdagen na het jaareinde te worden betaald.

Aflossing

Centraal Beheer APF zal de lening volledig terugbetalen op de eerste werkdag volgende op de opzeggingsdatum. De opzeggingsdatum is de laatste dag van de opzeggingstermijn. De opzeggingstermijn is een minimale termijn van vijf jaar of iedere andere termijn goedgekeurd door DNB welke goedkeuring minstens zes maanden voorafgaand aan de opzeggingsdatum moet worden aangevraagd. Na schriftelijk goedkeuring van DNB, kan Centraal Beheer APF de lening geheel of gedeeltelijk vervroegd aflossen.

Zekerheden

Er zijn geen zekerheden gesteld voor deze lening door Centraal Beheer APF.

5. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2019	31-12-2018
Nog te betalen kosten	1.800	658
Crediteuren	125	380
Nog te betalen rente achtergestelde lening	116	116
Belastingen en premies sociale verzekeringen	392	192
Rekening courant Kring RBS	-	14
Overige schulden	1	2
Rekening courant Kring Sligro Food Group	30	-
	<u>2.464</u>	<u>1.362</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie, in de vorm van een uitvoeringsovereenkomst, tussen het fonds, haar bestuurders, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders, voor zover zij bestuurder zijn in het fonds.

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders en medewerkers van het bestuursbureau nemen geen deel aan een of meerdere pensioenregelingen van het fonds.

Overige transacties met verbonden partijen

Betreffende de uitvoeringsovereenkomst tussen het fonds en werkgever bestaan de transacties uit de ontvangen premies voor de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ontvangen zekerheden en garanties

Er zijn geen andere ontvangen zekerheden en garanties dan elders in de jaarrekening vermeld.

Langlopende contractuele verplichtingen

Het fonds heeft de volgende langlopende niet uit de balans blijkende verplichtingen:

Samenwerkingsovereenkomst met Achmea Services N.V. voor de commerciële activiteiten: tot 6 basispunten van het belegd vermogen.

Pensioenbeheerovereenkomst met Achmea Pensioenservices N.V. voor de pensioenuitvoeringsactiviteiten op basis van tarief per verrichting en tot 1 basispunt van het belegd vermogen.

Overeenkomst van vermogensbeheer met Achmea Investment Management B.V. voor het fiduciair vermogensbeheer: tot 2 basispunten van het belegd vermogen.

Overeenkomst van vermogensbeheer met Achmea Investment Management B.V. voor vermogensbeheeractiviteiten: tussen de 10 en 70 basispunten van het belegd vermogen.

Alle bovengenoemde overeenkomsten hebben een resterende looptijd van 4 jaar.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Corona crisis

De Corona-crisis heeft in het eerste kwartaal van 2020 geleid tot sterk gedaalde dekkingsgraden. Gedurende het 1e kwartaal daalden de dekkingsgraden binnen het Centraal Beheer APF tot meer dan 20%. Sinds die periode is een gestaag herstel zichtbaar waardoor de dekkingsgraden in totaliteit weer ruim 5% punt dekkingsgraad hebben terug gewonnen. Dat neemt niet weg dat de dekkingsgraden ten opzichte van eind december eind april nog ca 10-15% lager zijn. Het bestuur monitort deze crisis op continue basis. Zo is er gekeken op welke wijze wel of niet herbalancering in een instabiele markt doorgevoerd diende te worden. Hierover is besloten dit uit te stellen en op een later moment dit langzaam vorm te geven. Dit is onderdeel van de continue monitoring. Op basis van de gedaalde dekkingsgraden zijn diverse kringen ook onder de zogenaamde kritieke dekkingsgraden gedaald waardoor eind 2020 mogelijk in die kringen een korting op basis van het herstelplan dient te worden doorgevoerd. Hierover heeft het bestuur ook de belanghebbendenorganen conform het crisisplan geïnformeerd. Het bestuur heeft ook in een aantal scenario's onderzocht welke invloed de Corona-crisis op de financiële situatie van Centraal Beheer APF zelf heeft. Op de korte termijn verwachten wij dat de effecten beperkt zullen zijn. Over de effecten op de langere termijn is op het moment van vaststellen van dit jaarrapport nog geen betrouwbare uitspraak te doen.

Collectieve waardeoverdrachten

Per 1 januari 2020 zijn de deelnemers van Stichting Pensioenfonds Chemours Nederland via een collectieve waardeoverdracht toegetreden tot Kring Chemours. Het totaal ingebrachte belegde vermogen bedraagt € 332,0 mln, € 2,5 mln zal achter worden gehouden als reservering voor openstaande posten. Per 1 januari 2020 zijn de deelnemers van Stichting Pensioenfonds Equens via een collectieve waardeoverdracht toegetreden tot Kring Equens. Het totaal ingebrachte belegde vermogen bedraagt € 765,2 mln.

Schenking

Vanwege verwachte aanloopverliezen heeft bestuur Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds bij de Raad van Bestuur van Achmea een verzoek ingediend tot schenking van € 6,7 mln voor de periode van Q2 2020 t/m Q1 2021 en een garantie van € 4,5 mln voor de periode van Q2 2021 t/m Q3 2022. De Raad van Bestuur van Achmea heeft dit verzoek op 18 februari 2020 goedgekeurd. Het bedrag van € 6,7 mln is op 27 maart 2020 ontvangen op de bankrekening van Centraal Beheer APF.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

6. Opbrengst uit vergoeding voor beheerskosten

	2019	2018
Aan kringen in rekening gebrachte vergoedingen	1.661	335
Af: vergoedingen uitbestedingspartners	-1.138	-
Opbrengst uit vergoeding voor beheerskosten	523	335

Ter dekking van de beheerskosten van Centraal Beheer APF wordt maandelijks een bedrag onttrokken uit de beleggingen.

7. Overige baten

	2019	2018
Schenking Achmea	2.730	2.100
Bijdrage harmonisatie	170	330
Vergoeding accountantskosten Kring RBS	-	24
Wijziging weerstandsvermogen o.b.v. delta belegd vermogen Kring RBS	263	-
Wijziging weerstandsvermogen o.b.v. delta belegd vermogen Kring Pensioenfonds 1	34	-
Initiële storting weerstandsvermogen Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group en Stichting Pensioenfonds Cindu International	1.302	-
Vergoeding APS inzake gemist rendement	55	-
	4.554	2.454

Schenking Achmea

Op 28 maart 2019 heeft Centraal Beheer APF een schenking van Achmea BV ontvangen van € 2,73 mln. Daarvan is € 2,63 mln ter compensatie van de verwachte daling van het weerstandsvermogen door aanloopverliezen en € 0,1 mln voor de benodigde stijging van het weerstandsvermogen als gevolg van de verwachte groei van het beheerd pensioenvermogen.

Bijdrage harmonisatie

In verband met de harmonisatie van de beleggingen van Stichting Pensioenfonds Scildon respectievelijk Stichting Pensioenfonds Chemours Nederland en de pensioenregeling van werkgevers Scildon respectievelijk Chemours Netherlands B.V. voor toetreding in Kring Premie respectievelijk Kring Chemours heeft Centraal Beheer APF de daarmee samenhangende kosten deels vergoed aan Stichting Pensioenfonds Scildon respectievelijk Stichting Pensioenfonds Chemours Nederland en de werkgevers Scildon respectievelijk Chemours Netherlands B.V. Achmea Services heeft deze kosten vergoed aan Centraal Beheer APF.

In 2018 betrof dit Stichting Pensioenfonds Cindu International en de werkgever Rütgers Resins voor toetreding in Pensioenfondsenkring 1.

Initiële storting weerstandsvermogen

In 2019 is bij de toetreding van Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group een initiële storting voor het weerstandsvermogen van € 1,3 mln ontvangen.

8. Pensioenuitvoeringskosten

	2019	2018
Bestuurskosten	979	899
Kosten bestuursbureau	1.576	937
Adviseurs- en controlekosten	1.436	618
Contributies en bijdragen	68	60
Rentelasten	24	25
Overige kosten	3	1
	<u>4.086</u>	<u>2.540</u>

Van de bezoldiging van bestuurders kwam in 2019 een bedrag van € 652.649 (2018 € 561.420) ten laste van het saldo van baten en lasten van Centraal Beheer APF. Voor de bezoldiging van de leden van het toezichthoudend orgaan kwam in 2019 een bedrag van € 88.413 (2018 € 96.189) ten laste van het saldo van baten en lasten.

Honoraria onafhankelijke accountant

	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
2019			
Controle van de jaarrekening	319	-	319
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	<u>319</u>	<u>-</u>	<u>319</u>
	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
2018			
Controle van de jaarrekening	207	-	207
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	<u>207</u>	<u>-</u>	<u>207</u>

Deze werkzaamheden zijn in zowel 2019 als 2018 uitgevoerd door Deloitte Accountants B.V. De kosten zijn opgenomen onder de adviseurs- en controlekosten. De stijging van de accountantskosten ten opzichte van 2018 wordt veroorzaakt door in 2019 verantwoorde meerwerkkosten met betrekking tot de controle 2018 in combinatie met een toename van het aantal kringen.

In bovenstaande opstelling is de methode gehanteerd waarbij wordt opgegeven de in het boekjaar ten laste gebrachte totale honoraria voor onderzoek van de jaarrekening en verslagstaten en de totale honoraria voor andere controleopdrachten, uitgevoerd door de externe accountant.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat:

- het fonds in het boekjaar 2019 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- het fonds in het boekjaar 2019 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- in het boekjaar 2019 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld.

Personeelsleden

Bij het fonds zijn zowel in 2019 als in 2018 geen werknemers in dienst geweest.

9. Overige lasten

	2019	2018
Rente rekening courant kringen	-	-6
Rente achtergestelde lening t.b.v. financiering weerstandsvermogen	116	116
Kosten harmonisatie	170	330
Wijziging weerstandsvermogen o.b.v. delta belegd vermogen Kring RBS	-	38
Wijziging weerstandsvermogen o.b.v. delta belegd vermogen Kring Sligro	45	-
Vergoeding Kring Stabiliteit inzake gemist rendement	55	-
	<u>386</u>	<u>478</u>

Voor een toelichting op de Kosten harmonisatie wordt verwezen naar de overige baten (7).

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Bestemming saldo van baten en lasten

Het bestuur heeft besloten om het resultaat toe te voegen aan de algemene reserve.

Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van Centraal Beheer APF heeft de jaarrekening over het verslagjaar 2019 vastgesteld in de vergadering van 29 juni 2020.

19 Kring DC Financiële verantwoording 2019

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Balans per 31 december	184
2 Staat van baten en lasten	185
3 Kasstroomoverzicht	186
4 Toelichting	187
5 Toelichting op de balans	194
6 Toelichting op de staat van baten en lasten	206

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2019	2018
ACTIVA			
Beleggingen voor risico deelnemers	(1)	112.987	26.411
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(2)	8.495	1.197
Vorderingen en overlopende activa	(3)	1.125	819
Overige activa	(4)	2.064	354
		<u>124.671</u>	<u>28.781</u>

PASSIVA

Reserves	(5)	1.079	287
Technische voorzieningen voor risico fonds	(6)	8.495	1.197
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(7)	112.725	26.697
Overige schulden en overlopende passiva	(8)	2.372	600
		<u>124.671</u>	<u>28.781</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

	2019	2018
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)		
Actuele dekkingsgraad	100,9	101,0
Beleidsdekkingsgraad	100,9	101,0

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2019	2018
BATEN			
Premiebijdragen voor risico deelnemers	(9)	80.752	16.499
Beleggingsresultaten voor risico deelnemers	(10)	12.716	-1.599
Overige baten	(11)	24	11
		93.492	14.911
 LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(12)	127	27
Pensioenuitvoeringskosten	(13)	1.184	340
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(14)	7.298	774
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(15)	86.028	13.739
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen		-7.298	-774
Saldo overdrachten van rechten voor risico deelnemers	(16)	-1.543	-731
Herverzekeringen	(17)	6.870	1.358
Overige lasten	(18)	34	17
		92.700	14.750
 Saldo van baten en lasten			
		792	161
		2019	2018
 Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Mutatie algemene reserve		792	161

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2019	2018
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico deelnemers	80.767	16.963
Betaalde waardeoverdrachten voor risico deelnemers	-55	-
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico deelnemers	2.920	419
Betaalde pensioenuitkeringen	-126	-28
Betaalde premies herverzekeringen	-6.884	-1.308
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-1.042	-340
Overige baten en lasten	-10	-6
Diverse ontvangsten en uitgaven	-	-492
	<u>75.570</u>	<u>15.208</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	26.369	2.450
Betaald inzake aankopen beleggingen	-100.041	-16.219
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	12	-
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	-163	-
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-37	-10
Betaald aan beleggingsbankrekening	-	-1.272
	<u>-73.860</u>	<u>-15.051</u>
Mutatie liquide middelen	<u>1.710</u>	<u>157</u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2019	2018
Liquide middelen per 1 januari	354	197
Mutatie liquide middelen	1.710	157
Liquide middelen per 31 december	<u>2.064</u>	<u>354</u>

4 TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term "fonds" is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Wijziging grondslagen

Prognosetafel

Conform het beleid van de kring worden de meest recente CBS Bevolkingsprognose en CBS Maatwerktabellen (inkomensklasse-afhankelijke ervaringssterfte) gehanteerd.

De kring is in het boekjaar overgegaan van de CBS Bevolkingsprognose 2018-2060 naar de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. Dit heeft geleid tot een afname van de technische voorziening van 2.

De hiervoor benoemde vrijval als gevolg van de nieuwe grondslagen is opgenomen in het verloop van de technische voorzieningen en is via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord

Presentatiewijziging vordering herverzekeraar

Vanaf boekjaar 2019 wordt de vordering op de herverzekeraar inzake arbeidsongeschiktheid (schadereserve en IBNR) en nabestaandenpensioen gepresenteerd als herverzekeringsdeel technische voorzieningen in plaats van vorderingen en overlopende activa. Deze presentatie sluit beter aan op het met de herverzekeraar afgesloten contract, waarbij het risico met betrekking tot overlijden en arbeidsongeschiktheid volledig voor rekening en risico van de herverzekeraar komt. De vergelijkende cijfers zijn dienovereenkomstig aangepast.

Presentatiewijziging Overige voorzieningen

Vanaf boekjaar 2019 worden de Overige voorzieningen gepresenteerd als Technische voorzieningen risico fonds. Deze presentatie sluit beter aan op de verplichtingen die het fonds richting de deelnemers is aangegaan. Opgemerkt wordt dat het fonds de risico's volledig heeft herverzekerd en hiertegenover de vordering Herverzekeringsdeel technische voorzieningen staat. De vergelijkende cijfers zijn dienovereenkomstig aangepast.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico deelnemers

Beleggingen voor rekening en risico deelnemers zijn middelen die aangehouden worden op rekeningen ten behoeve van deelnemers die zelf het beleggingsrisico dragen in het kader van de beschikbare premieregeling.

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

(Reële) waardebepaling

De beleggingen van het pensioenfonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Derivaten worden gewaardeerd door gebruik te maken van netto contante waarde berekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingstondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Voor financiële instrumenten zoals beleggingstvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed worden gewaardeerd tegen de reële waarde. De reële waarde wordt gebaseerd op taxatiewaarde. De taxaties worden verricht door onafhankelijke deskundigen. Indien daartoe aanleiding is, wordt bij de waardering rekening gehouden met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten. Resultaten door wijziging in reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord. Beursgenoteerde vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de beurskoers per balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Onroerend goed in ontwikkeling wordt gewaardeerd op basis van gedane uitgaven, inclusief bouwrente, waarbij wordt getoetst of die uitgaven tot waarde wijzigingen leiden. Na oplevering worden (her)ontwikkelde objecten naar reële waarde gewaardeerd.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Van ter beurze genoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet ter beurze genoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden zijn gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum, inclusief opgelopen rente:

- Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum.
- Voor niet-beursgenoteerde (participaties in) vastrentende waarden(fondsen) is dit de intrinsieke waarde.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord. De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

De risico's met betrekking tot overlijden en arbeidsongeschiktheid zijn volledig verzekerd bij elipsLife AG. Het met elipsLife afgesloten contract betreft een garantiecontract waarbij de vorderingen zijn gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening pensioenverplichtingen. De vordering op de eLipsLife is verantwoord als Herverzekeringsdeel technische voorzieningen.

Bij de waardering is rekening gehouden met de kredietwaardigheid van de verzekeraar (afslag voor kredietrisico).

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Overige activa

Onder overige activa zijn liquide middelen opgenomen, voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden zijn. Liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties zijn opgenomen onder beleggingen.

Reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds bestaat uit onderstaande reserves en is volledig herverzekerd.

- Ingegaan nabestaandenpensioen
- Schadereserve
- IBNR

Tegenover de voorziening pensioenverplichting risico fonds is de vordering Herverzekeringsdeel technische voorzieningen opgenomen.

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. De contante waarde van de onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van de op balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn).

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2019:

Overlevingstafels

De voorziening wordt gebaseerd op de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. De sterftekansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Partnerfrequentie

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Voorziening voor ingegaan nabestaandenpensioen

Voorziening voor ingegaan partner en wezenpensioen.

Voorziening voor toekomstige administratie- en excassokosten

Voor toekomstige administratiekosten is de technische voorziening verhoogd met 2,3%.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

De voorziening premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid, de zogenaamde schadereserve, is de voorziening voor bestaande arbeidsongeschikten. Deze voorziening is gelijk aan de contante waarde van de toekomstige premievrijgestelde opbouw voor alle deelnemers die gedeeltelijk dan wel volledig arbeidsongeschikt zijn, rekening houdend met de actuariële grondslagen en veronderstellingen.

IBNR-voorziening

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. De IBNR bestaat eind 2019 uit de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico van 2018 en 2019. Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is verzekerd, wordt tegenover de IBNR op de balans een even grote vordering op de verzekeraar opgenomen.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

Voor de voorzieningen pensioenverplichtingen risico deelnemers worden geen actuariële grondslagen vastgesteld aangezien die voorzieningen gelijk zijn aan de som van de pensioenkapitalen van deelnemers en gewezen deelnemers. Het pensioenkapitaal is gelijk aan de ingelegde premies (voor de netto pensioenregeling na aftrek van de premies voor de risicodekkingen) vermeerderd of verminderd met de betreffende rendementen en de verhogingen uit hoofde van overlijden van andere (gewezen) deelnemers. Na overlijden van een (gewezen) deelnemer komt het saldo van de pensioenbeleggingsrekening van de betreffende (gewezen) deelnemer te vervallen en wordt dat gebruikt voor de verhoging van de saldi pensioenbeleggingsrekeningen van de overige (gewezen) deelnemers in de desbetreffende pensioenregeling naar rato van de per (gewezen) deelnemer aanwezige saldi. Er vindt dus geen vermenging van bruto en netto pensioenkapitaal plaats.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn sterk gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn opgenomen in het resultaat.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

De feitelijke samenstelling van de beschikbare premie in enig boekjaar bestaat uit:

- Beschikbare premies die op de pensioenbeleggingsrekening van de deelnemer gestort worden. De beschikbare premiestafel is uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslag;
- De aan de verzekeraar verschuldigde risicopremies voor dekking van risico's van overlijden in actieve dienst en arbeidsongeschiktheid;
- Een opslag ter dekking van de (lopende) administratie- en uitvoeringskosten;
- Een opslag ter dekking van algemene kosten (o.a. oninbaarheid).

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Overige baten

Overige baten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,235% (2018: -0,260%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2018.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen zijn vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De afname van de voorzieningen is het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van pensioenen in het verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2,3% van de pensioenopbouw toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,3% van de uitkeringen vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de reële waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op onder andere de aanpassing van de CBS Bevolkingsprognose. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake wijziging grondslagen.

Overige wijzigingen

Hieronder zijn opgenomen de mutaties van de technische voorziening met betrekking tot kanssystemen.

Saldo overdrachten van rechten voor risico deelnemers

Dit is het saldo van overgenomen en overgedragen pensioenaanspraken.

Herverzekeringen

Herverzekeringslasten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige lasten

Overige lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode:

- Alle ontvangsten en uitgaven zijn hierbij als zodanig gepresenteerd.
- Er is onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

1. Beleggingen voor risico deelnemers

De kring belegt in modules, overlayfondsen en beleggingsfondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module- en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2019

	Stand per 1 januari 2019	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde mutaties	Stand per 31 december 2019
Module Rendement	20.523	-	-20.800	-	277	-
Module Rendement DC	-	78.447	-2.508	-	5.279	81.218
Module Rente	1.157	6.518	-1.508	-	82	6.249
Module Inflatie	4.028	12.804	-520	-	707	17.019
Overlay fondsen	689	2.242	-1.027	-	83	1.987
Overige fondsen	12	30	-6	-	5	41
Beleggingsdebiteuren	70	-	-	5.889	-	5.959
Beleggingscrediteuren	-1.272	-	-	-4.782	-	-6.054
Liquide middelen	1.204	-	-	-944	6.308	6.568
Totaal	26.411	100.041	-26.369	163	12.741	112.987

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2018

	Stand per 1 januari 2018	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde- mutaties	Stand per 31 december 2018
Module Rendement	9.733	13.103	-902	-	-1.411	20.523
Module Rente	614	1.055	-521	-	9	1.157
Module Inflatie	1.971	2.623	-319	-	-247	4.028
Overlay fondsen	599	684	-656	-	62	689
Overige fondsen	41	25	-52	-	-2	12
Beleggingsdebiteuren	76	-	-	-6	-	70
Beleggingscrediteuren	-924	-	-	-348	-	-1.272
Liquide middelen	848	-	-	356	-	1.204
Totaal	12.958	17.490	-2.450	2	-1.589	26.411

Belegde waarden per beleggingscategorie op basis van doorkijk per 31 december 2019

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement DC	-	81.218	-	-	-	81.218
Module Rente	-	-	6.249	-	-	6.249
Module Inflatie	7.835	-	4.880	-	4.304	17.019
Overlay fondsen	-	-	-	1.987	-	1.987
Overige fondsen	6	33	2	-	-	41
Beleggingsdebiteuren	-	3.994	579	201	1.185	5.959
Beleggingscrediteuren	-	-3.995	-573	-269	-1.217	-6.054
Liquide middelen	-	-	-	-	6.568	6.568
Stand per 31 december 2019	7.841	81.250	11.137	1.919	10.840	112.987

Belegde waarden per beleggingscategorie op basis van doorkijk per 31 december 2018

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	14.223	6.226	-	74	20.523
Module Rente	-	-	1.157	-	-	1.157
Module Inflatie	1.926	-	1.227	-	875	4.028
Overlay fondsen	-	-	-	689	-	689
Overige fondsen	-	10	2	-	-	12
Beleggingsdebiteuren	-	-	28	22	20	70
Beleggingscrediteuren	-	-	-32	-	-1.240	-1.272
Liquide middelen	-	-	-	-	1.204	1.204
Stand per 31 december 2018	1.926	14.233	8.608	711	933	26.411

Onder derivaten zijn de Overlay Fondsen opgenomen. Aangezien de kring niet de onderliggende belegging in zijn bezit heeft, maar alleen een deelneming in de Overlay Fondsen, is feitelijk de exposure van de kring naar een derivatenbelegging, ongeacht de onderliggende asset categorieën daarin. Onder derivaten werden voorheen de posities in de fondsen op basis van doorkijk gerapporteerd als belegging van de kring. Een derivaat in een overlay fonds was een derivaat en een staatsobligatie in datzelfde fonds was een vastrentende waarde. De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast.

De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het pensioenfonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Via de modules (rendement, rente, matching en inflatie) wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in aandelen, vastgoed, vastrentende waarden, overige beleggingen en (voor zover van toepassing) derivaten. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden van financiële instrumenten derhalve inherent onderhevig zijn aan onzekerheden en waardeoordelen ten aanzien van volatiliteit, rentestand en kasstromen. Deze schattingen zijn momentopnames, gebaseerd op de marktomstandigheden en de op dat moment beschikbare informatie.

Belegde waarden in vastgoed

	31-12-2019	31-12-2018
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	7.841	1.926

Belegde waarden in aandelen

	31-12-2019	31-12-2018
Aandelenbeleggingsfondsen	81.251	14.233
Beleggingsdebiteuren	3.994	-
Beleggingscrediteuren	-3.995	-
	81.250	14.233

Belegde waarden in vastrentende waarden

	31-12-2019	31-12-2018
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	10.163	8.610
Hypotheke	968	-
Beleggingsdebiteuren	579	28
Beleggingscrediteuren	-573	-32
	11.137	8.606

Belegde waarden in derivaten

De derivaten betreffen de Overlay Fondsen.

Belegde waarden in overige beleggingen

	31-12-2019	31-12-2018
Grondstoffen	4.304	861
Mix fondsen	-	89
Beleggingsdebiteuren	1.185	19
Liquide middelen	6.568	1.204
Beleggingscrediteuren	-1.217	-1.240
	<u>10.840</u>	<u>933</u>

2. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

De vordering uit hoofde van herverzekerd nabestaandenpensioen heeft betrekking op een contract dat is afgesloten met herverzekeraar ElipsLife.

	2019	2018
Verloopoverzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen:		
Stand per 1 januari	1.197	423
Mutatie	7.298	774
	<u>8.495</u>	<u>1.197</u>

3. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2019	31-12-2018
Premiedebiteuren	987	486
Voorziening dubieuze debiteuren	-4	-
Nog te factureren premies	102	-
Rekening courant Pensioenfondsenkring 1	9	-
Vordering collectieve waardeoverdracht Delta Lloyd APF	-	326
Uitkeringen	-	1
Overige vorderingen	31	6
	<u>1.125</u>	<u>819</u>

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

4. Overige activa

	31-12-2019	31-12-2018
Rabobank	<u>2.064</u>	<u>354</u>

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

PASSIVA

5. Reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2019	287
Uit bestemming saldo van baten en lasten	792
Stand per 31 december 2019	1.079
	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2018	126
Uit bestemming saldo van baten en lasten	161
Stand per 31 december 2018	287

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	122.299	100,9	28.181	101,0
Af: technische voorzieningen	121.220	100,0	27.894	100,0
Vrij vermogen	1.079	0,9	287	1,0
Minimaal vereist eigen vermogen	2.553	2,1	617	2,2
Actuele dekkingsgraad		100,9		101,0
Beleidsdekkingsgraad		100,9		101,0

De actuele dekkingsgraad van de kring per 31 december 2019 is 100,9%, hetgeen een daling betekent van 0,1%-punt ten opzichte van de actuele dekkingsgraad per 31 december 2018 (101,0%).

Aangezien Kring DC het nabestaandenpensioen, premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (schadereserve) en de IBNR toekomstige schades arbeidsongeschiktheid volledig heeft herverzekerd, is de beleidsdekkingsgraad gelijk gesteld aan de actuele dekkingsgraad. De door de Pensioenwet minimaal vereiste minimale dekkingsgraad, waarbij tevens rekening gehouden wordt met de ontheffing van DNB, is vastgesteld op 102,2%.

Aangezien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad bevindt de kring zich in een situatie van een dekkingstekort.

Aangezien het nabestaandenpensioen, de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (schadereserve) en de IBNR toekomstige schades arbeidsongeschiktheid volledig zijn herverzekerd is de vereiste dekkingsgraad van Kring DC gelijk gesteld aan 100%. De kring bevindt zich met een beleidsdekkingsgraad van 100,9% niet in een situatie van een reservetekort.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	2019	2018
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	101,0	100,9
Premie	-0,7	-0,5
Verandering van de rentetermijnstructuur	-2,4	-0,1
Rendement op beleggingen	-0,4	-
Overige oorzaken	4,4	1,3
Kruiseffecten	-1,0	-0,6
Dekkingsgraad per 31 december	100,9	101,0

6. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:		
Voorziening pensioenverplichtingen risico fonds	8.495	1.197

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2019	2018
Stand per 1 januari	1.197	423
Pensioenopbouw	2.376	434
Rentetoevoeging	-5	-1
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-83	-7
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-2	-
Wijziging marktrente	686	15
Wijziging actuariële uitgangspunten	-2	1
Overige wijzigingen	4.328	332
Stand per 31 december	8.495	1.197

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie technische voorziening naar aard:		
Ingegaan nabestaandenpensioen	4.984	340
Schadereserve	635	-
IBNR	2.876	857
	8.495	1.197

7. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	31-12-2019	31-12-2018
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers Bruto Regeling	111.833	26.249
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers Netto Regeling	892	448
	<u>112.725</u>	<u>26.697</u>

Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers Bruto Regeling

	2019	2018
Stand per 1 januari	26.249	12.736
Mutatie	85.584	13.513
Stand per 31 december	<u>111.833</u>	<u>26.249</u>

Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers Netto Regeling

	2019	2018
Stand per 1 januari	448	222
Mutatie	444	226
Stand per 31 december	<u>892</u>	<u>448</u>

8. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2019	31-12-2018
Vooruitgefactureerde premies	780	166
Te betalen herverzekeringspremies	394	408
Rekening courant Kring Centraal Beheer APF	101	7
Rekening courant Kring Premie	82	-
Waardeoverdracht	1.010	14
Te betalen kosten	5	5
	<u>2.372</u>	<u>600</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALMstudies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

Renterisico

Het renterisico betreft het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van de DC-kring negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de rentegevoeligheid van de beleggingen meer overeenkomt met de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Het renterisico op verplichtingen (rentegevoeligheid van het in te kopen inkomen) in de DC-kring is niet van toepassing omdat de uitkeringen op rentebasis zijn verzekerd.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	695	6,2	-433	-5,0
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	2.998	26,9	3.032	35,2
Resterende looptijd > 5 jaar	7.444	66,9	6.007	69,8
	<u>11.137</u>	<u>100,0</u>	<u>8.606</u>	<u>100,0</u>

Aandelenrisico

Het aandelen en onroerend goed risico is voornamelijk het koersrisico bij de beleggingen in de verschillende onroerend goed- en aandelenmarkten. Door dit risico te lopen wordt een extra rendement gehaald dat de DC-kring gebruikt om aan zijn doelstellingen te voldoen. Dit risico wordt beheerst doordat in de uitvoering wordt gezorgd voor een goede selectie van aandelen en spreiding over regio's en sectoren. Met het risico dat uiteindelijk overblijft wordt rekening gehouden in de ALM-studie.

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Beleggingsinstellingen	24	-	-	-
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	13.892	17,1	1.380	9,7
Nijverheid en industrie	14.993	18,5	2.248	15,7
Handel	15.234	18,8	1.800	12,7
Overige dienstverlening	31.305	38,5	4.635	32,6
Diversen	5.802	7,1	4.170	29,3
	<u>81.250</u>	<u>100,0</u>	<u>14.233</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	11.791	14,5	6.195	43,5
Noord Amerika	46.226	56,8	6.422	45,1
Azië-Pacific	6.802	8,4	1.330	9,3
Australazië	1.439	1,8	193	1,4
Opkomende markten	14.992	18,5	93	0,7
	<u>81.250</u>	<u>100,0</u>	<u>14.233</u>	<u>100,0</u>

Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden.

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2019	Nettopositie na afdekking 2018
Euro	71.328	13.233	84.561	17.374
Amerikaanse Dollar	19.198	-8.755	10.443	1.618
Britse Pond	2.508	-1.931	577	59
Japanse Yen	2.728	-727	2.001	340
Hong Kong Dollar	3.946	-377	3.569	800
Canadese Dollar	841	-414	427	115
Zuid-Koreaanse Won	1.876	-7	1.869	394
Australische Dollar	653	-375	278	12
Zwitserse Frank	524	-203	321	241
Taiwanese Dollar	1.874	-9	1.865	328
Zweedse kroon	317	-190	127	30
Indiase Roepie	1.156	-	1.156	261
Singapore Dollar	269	-186	83	74
Braziliaanse Real	1.173	2	1.175	214
Nieuw Zeeland Dollar	42	-25	17	1
Overig	4.554	-36	4.518	4.550
	<u>112.987</u>	<u>-</u>	<u>112.987</u>	<u>26.411</u>

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico betreft het risico dat een positie niet tijdig tegen een redelijke prijs kan worden verkocht. Het bestuur probeert zo te beleggen dat de portefeuille aan de liquiditeitsbehoefte kan voldoen. Daarom is bijvoorbeeld een groot deel van de portefeuille belegd in effecten die worden verhandeld op openbare gereuleerde markten zoals een effectenbeurs.

5. Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse Staat	420	3,8	85	1,0
Handels- en industriële instellingen	335	3,0	1.562	18,2
Financiële instellingen	1.864	16,7	618	7,2
Buitenlandse overheidsinstellingen	7.928	71,2	6.669	77,4
Andere instellingen	590	5,3	-328	-3,8
	<u>11.137</u>	<u>100,0</u>	<u>8.606</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
AAA	4.480	40,2	1.197	13,9
AA	4.012	36,0	918	10,7
A	707	6,4	1.089	12,7
BBB	1.420	12,7	2.098	24,3
BB	9	0,1	2.376	27,6
B	-	-	1.602	18,6
<B	-	-	515	6,0
Geen rating	509	4,6	-1.189	-13,8
	<u>11.137</u>	<u>100,0</u>	<u>8.606</u>	<u>100,0</u>

Tegenpartij-/kredietrisico

Het tegenpartij- of kredietrisico betreft het risico dat de tegenpartij niet (meer) aan zijn verplichtingen kan voldoen. Om dit risico te beheersen wordt het grootste deel van de beleggingsportefeuille belegd in effecten met een hoge kredietwaardigheid. Daarnaast worden transacties gespreid over meer aanbieders en wordt in sommige gevallen onderpand vereist.

Inflatierisico

Het inflatierisico betreft het risico dat inflatie de waarde van de beleggingen aantast (in termen van koopkracht). Dit risico wordt beheerst door beleggen te kiezen die in waarde stijgen als er meer inflatie is.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Per 1 januari 2020 zijn in Kring DC ongeveer 190 nieuwe werkgevers aangesloten. Het totaal aantal deelnemers is toegenomen tot een totaal van ruim 26.000 en het totaal belegd vermogen is € 938 miljoen.

De Corona-crisis heeft in het eerste kwartaal van 2020 geleid tot sterk gedaalde rendementen en heeft ook effect op de rentetermijnstructuur. Hierdoor zijn ook de kapitalen van individuele deelnemers sterk geraakt. Ook heeft dit invloed op de uitkeringsfase in kring DC. Doordat de variabele uitkering zal worden aangepast op basis van de eindstand 2020 zal dit ook invloed kunnen hebben op de deelnemers in Kring DC. Het bestuur monitort de situatie op continue basis.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

9. Premiebijdragen voor risico deelnemers

	2019	2018
Premiebijdragen bruto-pensioenregeling	73.547	14.253
Premiebijdragen netto-pensioenregeling	351	264
Premiebijdragen excedentregeling	6.854	1.982
	<u>80.752</u>	<u>16.499</u>

Als gevolg van wettelijke bepalingen inzake het MVEV is de feitelijke premie lager dan de kostendeekkende premie. Het bestuur heeft ontheffing gevraagd zoals bedoeld in artikel 141, eerste lid Pensioenwet, van het bepaalde in artikel 131 Pensioenwet. DNB heeft toegestaan om de MVEV-component overlijdensrisico ex artikel 11 lid 5 besluit FTK te maximeren op een niveau van 1,0 % van de technische voorzieningen. Zonder maximering van het overlijdensrisico zou de opslag in de kostendeekkende premie nog hoger uitvallen.

De kostendeekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2019	2018
Kostendeekkende premie	81.686	16.693
Feitelijke premie	80.752	16.499

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2019	2018
Premiebijdrage voor risico deelnemer	71.936	14.672
Risicokoopsom overlijden	4.539	845
Risicokoopsom premievrijstelling	2.376	500
Opslag solvabiliteit	1.735	352
Opslag uitvoeringskosten	1.100	324
	<u>81.686</u>	<u>16.693</u>

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2019	2018
Actuarieel benodigde koopsom	71.936	14.672
Risicokoopsom overlijden	4.539	845
Risicokoopsom premievrijstelling	2.376	500
Opslag voor uitvoeringskosten	1.100	324
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	1.735	352
Beschikbaar voor vorming algemene middelen	-934	-194
	<u>80.752</u>	<u>16.499</u>

Van de uitvoeringskosten is € 102 ten behoeve van wettelijke kosten (2019). Voor 2018 zijn er geen wettelijke kosten.

10. Beleggingsresultaten voor risico deelnemers

	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
2019				
Module Rendement	-	277	-	277
Module Rente	15	82	-	97
Module inflatie	-	707	-	707
Module rendement DC	-	5.279	-	5.279
Overige	-3	6.396	-37	6.356
	12	12.741	-37	12.716
2018				
Module Rendement	-	-1.411	-	-1.411
Module Rente	-	9	-	9
Module inflatie	-	-247	-	-247
Overige	-	60	-10	50
	-	-1.589	-10	-1.599

Het aandeel van de deelnemers in de kosten die door de vermogensbeheerders ten laste van de beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over de verslagperiode 167 (2018: 67).

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen 330 (2018: 48).

11. Overige baten

	2019	2018
Ontvangen rentebaten	13	3
Compensatie extra rendement doorbeleggen	-	2
Ontvangen vergoeding transitiekosten Delta Lloyd APF	-	5
Ontvangen vergoeding aankoopkosten Delta Lloyd APF	-	1
Tegemoetkoming waardeoverdracht	11	-
	24	11

De rentebaten betreffen rentevergoedingen als gevolg van betalingen van werkgevers na de premieervaldatum.

12. Pensioenuitkeringen

	2019	2018
Ouderdomspensioen	8	3
Partnerpensioen	65	2
Wezenpensioen	14	5
Afkopen	40	17
	<u>127</u>	<u>27</u>

De post afkopen is de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 484,09 (2018: € 474,11) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

13. Pensioenuitvoeringskosten

	2019	2018
Administratiekosten verrichtingen	1.040	318
Administratiekosten	7	2
Governance kosten	35	10
Wettelijke wijzigingen	102	-
Uitvoeringskosten	-	10
	<u>1.184</u>	<u>340</u>

In het boekjaar is een nieuwe uitvoeringsovereenkomst afgesloten. Hierbij is onder meer overeengekomen dat een deel van de uitvoeringskosten aan de vermogensbeheerkosten wordt toegerekend. Dit verklaart de stijging van de vermogensbeheerkosten respectievelijk daling van de uitvoeringskosten ten opzichte van vorig boekjaar.

14. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2019	2018
Pensioenopbouw	2.376	434
Rentetoevoeging	-5	-1
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-83	-7
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-2	-
Wijziging marktrente	686	15
Wijziging actuariële uitgangspunten	-2	1
Overige wijzigingen	4.328	332
	<u>7.298</u>	<u>774</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,235%. Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2018.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitbetaling van pensioenen van de verslagperiode.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging markttrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De kring is in het boekjaar overgegaan van de CBS Bevolkingsprognose 2018-2060 naar de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. Dit heeft geleid tot een afname van de technische voorziening van 2.

De hiervoor benoemde vrijval als gevolg van de nieuwe grondslagen is opgenomen in het verloop van de technische voorzieningen en is via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord

Overige wijzigingen

	2019	2018
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	4.050	332
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	278	-
	<u>4.328</u>	<u>332</u>

15. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	2019	2018
Mutatie	<u>86.028</u>	<u>13.739</u>

De specificatie van de mutatie is opgenomen onder de toelichting op de voorziening voor risico deelnemers.

16. Saldo overdrachten van rechten voor risico deelnemers

	2019	2018
Inkomende waardeoverdrachten	-1.598	-834
Uitgaande waardeoverdrachten	55	103
	<u>-1.543</u>	<u>-731</u>

17. Herverzekeringen

	2019	2018
Herverzekeringspremies overlijden	4.540	863
Herverzekeringspremies arbeidsongeschiktheid	2.375	501
Totaal premies	<u>6.915</u>	<u>1.364</u>
Uitkeringen van herverzekerd ouderdomspensioen	-3	-
Uitkeringen van herverzekerd nabestaandenpensioen	-42	-
Uitkeringen van herverzekerd wezenpensioen	-	-6
	<u>6.870</u>	<u>1.358</u>

18. Overige lasten

	2019	2018
Rentelast rekening courant Centraal Beheer APF	23	7
Bankrente handelsbanken	8	5
Kosten transitie Delta Lloyd APF	-	5
Mutatie voorziening debiteuren	3	-
	<u>34</u>	<u>17</u>

20 Kring Premie Financiële verantwoording 2019

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Balans per 31 december	214
2 Staat van baten en lasten	215
3 Kasstroomoverzicht	217
4 Algemene toelichting	218
5 Toelichting op de balans	225
6 Toelichting op de staat van baten en lasten	241

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2019	2018
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)	38.386	3.852
Vorderingen en overlopende activa	(2)	3.339	8.347
Overige activa	(3)	3.875	379
		<u>45.600</u>	<u>12.578</u>

PASSIVA

Reserves	(4)	-6.474	-870
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	48.040	12.959
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	4.034	489
		<u>45.600</u>	<u>12.578</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

		2019	2018
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		86,5	93,3
Beleidsdekkingsgraad		89,3	101,4

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2019	2018
BATEN			
Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)	(7)	25.393	2.838
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)	3.521	-67
Overige baten	(9)	105	40
		<u>29.019</u>	<u>2.811</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(10)	43	5
Pensioenuitvoeringskosten	(11)	512	111
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(12)		
Pensioenopbouw		24.206	2.721
Rentetoevoeging		-81	-10
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-42	-5
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten		532	59
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		187	8.581
Wijziging marktrente		8.908	265
Wijziging actuariële uitgangspunten		33	-6
Vrijgevallen kosten		-1	-
Overgedragen pensioenverplichtingen		-3	-
Overige wijzigingen		1.342	27
		<u>35.081</u>	<u>11.632</u>
Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds	(13)	-194	-8.006
Herverzekeringen	(14)	-824	46
Overige lasten	(15)	5	1
		<u>34.623</u>	<u>3.789</u>
Saldo van baten en lasten		<u><u>-5.604</u></u>	<u><u>-978</u></u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

	2019	2018
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve	<u>-5.604</u>	<u>-978</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2019	2018
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	26.085	3.014
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico fonds	8.372	-
Betaalde pensioenuitkeringen	-43	-5
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	452	110
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-496	-72
Overige baten en lasten	139	-1
	<u>34.509</u>	<u>3.046</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	12.703	391
Betaald inzake aankopen beleggingen	-43.683	-3.145
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	23	-
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	-38	-4
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-18	-1
	<u>-31.013</u>	<u>-2.759</u>
Mutatie liquide middelen	<u>3.496</u>	<u>287</u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2019	2018
Liquide middelen per 1 januari	379	92
Mutatie liquide middelen	3.496	287
Liquide middelen per 31 december	<u>3.875</u>	<u>379</u>

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term "fonds" is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Wijziging grondslagen

Prognosetafel

Uit het laatste jaar is het fonds overgegaan op nieuwe grondslagen. De overgang betreft overstap naar de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060 (2018: CBS Bevolkingsprognose 2018-2060). Het resultaat van deze wijziging is reeds opgenomen in de TV per 31 december 2019 en leidt tot een toename met 28.

Tevens is primo boekjaar de inkomensklasse voor individuele deelnemers gewijzigd (in verband met leeftijd of de salarisgegevens). Dit heeft geleid tot een toename van de technische voorziening met 5.

De hiervoor benoemde vrijval als gevolg van de nieuwe grondslagen zijn opgenomen in het verloop van de technische voorzieningen en worden via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

Presentatiewijziging

Met ingang van huidig boekjaar wordt voor de beleggingen in de modules en overlay fondsen onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte beleggingsopbrengsten. Tot huidige boekjaar waren de directe beleggingsopbrengsten onderdeel van de waardering van de modules en als indirecte beleggingsopbrengst ("Waardemutaties") verantwoord. Daarnaast zijn de beleggingsdebiteuren, liquide middelen en beleggingscrediteuren inbegrepen in de modules en overlay fondsen zichtbaar. De vergelijkende cijfers zijn, omwille van kostenoverwegingen, niet aangepast.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

(Reële) waardebepaling

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Derivaten worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, worden gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs rekening houdend met mogelijke waardevermindering.

Voor financiële instrumenten, zoals beleggingenvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

- Beursgenoteerde aandelen zijn gewaardeerd tegen de beurswaarde per balansdatum.
- Niet-beursgenoteerde (participaties in) aandelen(fondsen) zijn gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden zijn gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum, inclusief opgelopen rente:

- Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum.
- Voor niet-beursgenoteerde (participaties in) vastrentende waarden(fondsen) is dit de intrinsieke waarde.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord. De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Daarna tegen de geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, als er sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa zijn liquide middelen opgenomen, voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden zijn. Liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties zijn opgenomen onder beleggingen.

Reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van de op balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2019:

Overlevingstafels

De voorziening wordt gebaseerd op de CBS-bevolkingsprognose 2019-2060. De sterftেকansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Partnerfrequentie

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Het latent wezenpensioen wordt gewaardeerd met sterfte. De leeftijdsafhankelijke sterftেকans van de hoofddeelnemers wordt toegepast op een veronderstelde volledige uitkeringsduur tot 18 jaar en een halve duur tot 27 jaar in combinatie met een verwacht aantal kinderen en een kans op kinderen per inkomensklasse.

Voorziening voor toekomstige administratie- en excassokosten

Voor toekomstige administratiekosten is de technische voorziening verhoogd met 2,3%.

IBNR-voorziening

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. De IBNR bestaat eind 2019 uit de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico van 2018 en 2019. Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is herverzekerd, wordt tegenover de IBNR op de balans een even grote vordering op de herverzekeraar opgenomen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Daarna tegen de geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden en het premiedepot te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening conform het toeslagbeleid. Het gaat hier om de reële dekkingsgraad die in de wet is opgenomen, waarbij de beleidsdekkingsraad wordt afgezet tegen de dekkingsgraad waarbij de kring volledig kan indexeren, en de lasten van het volledig indexeren vastgesteld worden op de bepaling toekomstbestendig indexeren.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn sterk gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn opgenomen in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Directe beleggingsopbrengsten zijn rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten, e.d. Dividend is verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Overige baten

Overige baten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen zijn de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,235% (2018: -0,260%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2018.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorzieningen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2,3% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,3% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op onder andere de aanpassing van de prognosetafels. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake wijziging grondslagen.

Overige wijzigingen

Hieronder zijn opgenomen de mutaties van de technische voorziening met betrekking tot kanssystemen.

Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds en risico deelnemers

Dit is het saldo van overgenomen en overgedragen pensioenaanspraken.

Herverzekeringen

De herverzekeringslasten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige lasten

Overige lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode:

- Alle ontvangsten en uitgaven zijn hierbij als zodanig gepresenteerd.
- Er is onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

De kring belegt in modules en overlay fondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module- en fondsenniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondsenniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module en fondsenniveau 2019

	Stand per 1 januari 2019	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde mutaties	Stand per 31 december 2019
Module Rendement	1.480	12.702	-	-	1.463	15.645
Module Rente	892	9.536	-360	-	75	10.143
Module Inflatie	747	6.171	-	-	322	7.240
Overlay Fondsen	728	15.274	-12.343	-	1.626	5.285
Beleggingsdebiteuren	-	-	-	10	-	10
Liquide Middelen	5	-	-	28	30	63
Totaal	3.852	43.683	-12.703	38	3.516	38.386

Op basis van doorkijk op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen bestaan de modules en fondsen ultimo boekjaar uit onderstaande beleggingscategorieën.

Verloopoverzicht op module en fondsenniveau 2018

	Stand per 1 januari 2018	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde- mutaties	Stand per 31 december 2018
Module Rendement	477	1.110	-	-	-107	1.480
Module Rente	256	629	-	-	7	892
Module Inflatie	232	621	-60	-	-46	747
Overlay Fondsen	193	785	-331	-	81	728
Liquide Middelen	1	-	-	4	-	5
Totaal	1.159	3.145	-391	4	-65	3.852

Belegde waarden per beleggingscategorie per 31 december 2019

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	11.159	4.486	-	-	15.645
Module Rente	-	-	10.143	-	-	10.143
Module Inflatie	3.333	-	2.076	-	1.831	7.240
Overlay Fondsen	-	-	-	5.285	-	5.285
Beleggingsdebiteuren	-	-	10	-	-	10
Liquide Middelen	-	-	-	-	63	63
Stand per 31 december 2019	3.333	11.159	16.715	5.285	1.894	38.386

Belegde waarden per beleggingscategorie per 31 december 2018

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	1.026	449	-	5	1.480
Module Rente	-	-	892	-	-	892
Module Inflatie	357	-	228	-	162	747
Overlay Fondsen	-	-	-	728	-	728
Liquide Middelen	-	-	-	-	5	5
Stand per 31 december 2018	357	1.026	1.569	728	172	3.852

Onder derivaten zijn de Overlay Fondsen opgenomen. Aangezien de kring niet de onderliggende belegging in zijn bezit heeft, maar alleen een deelneming in de Overlay Fondsen, is feitelijk de exposure van de kring naar een derivatenbelegging, ongeacht de onderliggende asset categorieën daarin. Onder derivaten werden voorheen de posities in de fondsen op basis van doorkijk gerapporteerd als belegging van de kring. Een derivaat in een overlay fonds was een derivaat en een staatsobligatie in datzelfde fonds was een vastrentende waarde. De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast.

De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Via de modules Rendement, Inflatie en Rente en Overlay Fondsen wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in vastgoed, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	3.333	357

Aandelen

De aandelen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Aandelen beleggingsfondsen	11.159	1.026

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Vastrentende waarde beleggingsfondsen	16.705	1.569
Beleggingsdebiteuren	10	-
	16.715	1.569

Derivaten

De derivaten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Overlay Fondsen	5.285	728

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Grondstoffen	1.831	159
Mix fondsen	-	8
Liquide middelen	63	5
	1.894	172

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2019	31-12-2018
Premiedebiteuren	1.354	103
Nog te factureren premies	268	-
Vordering op herverzekeraar inzake IBNR	1.228	199
Rekening courant Kring DC	82	-
Te vorderen claims herverzekeraar	405	-
Vordering inzake collectieve inkomende waardeoverdracht Delta Lloyd	-	8.045
Overige vorderingen	2	-
	<u>3.339</u>	<u>8.347</u>

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode. Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	31-12-2019	31-12-2018
Rabobank	<u>3.875</u>	<u>379</u>

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen. Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Reserves

	31-12-2019	31-12-2018
Algemene reserve	-6.474	-870

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2019	-870
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-5.604
Stand per 31 december 2019	-6.474
	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2018	108
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-978
Stand per 31 december 2018	-870

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	41.566	86,5	12.089	93,3
Af: technische voorzieningen	48.040	100,0	12.959	100,0
Eigen vermogen	-6.474	-13,5	-870	-6,7
Af: vereist eigen vermogen	9.769	20,3	2.848	22,0
Vrij vermogen	-16.243	-33,8	-3.718	-28,7
Minimaal vereist eigen vermogen	2.499	5,2	555	4,3
Actuele dekkingsgraad		86,5		93,3
Beleidsdekkingsgraad		89,3		101,4
Reële dekkingsgraad		70,4		81,0

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf Risicobeheer.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- kortlopende schulden) / Technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de financiële positie van het fonds.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat het fonds volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in:

1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.
2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

De solvabiliteit van het fonds is niet toereikend. Er is sprake van een reservetekort. De beleidsdekkingsgraad is ook lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Daardoor is er tevens een dekkingstekort.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad is als volgt:

	2019	2018
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	93,3	108,1
Premie	4,3	-5,7
Uitkeringen	-	-
Toeslagverlening	-	-
Verandering van de rentetermijnstructuur	-38,0	-18,0
Rendement op beleggingen	27,9	-4,3
Overige oorzaken	-1,2	-13,5
Kruiseffecten	0,2	26,7
Dekkingsgraad per 31 december	86,5	93,3

De overige oorzaken en kruiseffecten zijn zo groot door de voorgeschreven systematiek waarbij alle effecten gerelateerd worden aan de vermogenspositie primo boekjaar. Door de sterke groei van de kring geeft dit een vertroebeld beeld.

Herstelplan

Op basis van het FTK moet een pensioenfonds een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad.

Op basis van de actualisatie van het herstelplan die begin 2019 is uitgevoerd, blijkt dat het fonds geen aanvullende maatregelen nodig heeft om binnen de gestelde termijn uit herstel te komen. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2029 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:		
Voorziening pensioenverplichtingen	48.040	12.959

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2019	2018
Stand per 1 januari	12.959	1.327
Pensioenopbouw	24.206	2.721
Rentetoevoeging	-81	-10
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-42	-5
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	532	59
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	187	8.581
Wijziging marktrente	8.908	265
Wijziging actuariële uitgangspunten	33	-6
Vrijgevallen kosten	-1	-
Overgedragen pensioenverplichtingen	-3	-
Overige wijzigingen	1.342	27
Stand per 31 december	48.040	12.959

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2019		31-12-2018	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	4.351	36.372	553	3.797
Gewezen deelnemers	1.197	7.235	1.524	8.481
Pensioentrekkenden	22	2.008	6	482
Schadereserve	-	77	-	-
IBNR	-	1.228	-	199
Additionele reservering*	-	1.120	-	-
	5.570	48.040	2.083	12.959

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

* De additionele reservering betreft het nog te verdelen liquidatiesaldo vanuit de collectieve waardeoverdracht Delta Lloyd APF (688) en mutaties verwerkt na sluiten van de administratie (432).

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling is een middelloonregeling.

Daarbinnen is een verzameling van pensioensoorten beschikbaar die complementair zijn aan elkaar zodat geen sprake is van dubbele dekkingen. Onderstaand worden de pensioensoorten en varianten weergegeven.

1. Ouderdomspensioen: verplicht af te nemen, op opbouwbasis
2. Partnerpensioen: verplicht af te nemen, onbepaalde partner, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
3. Wezenpensioen: verplicht af te nemen, onbepaald kind, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
4. ANW-hiaatpensioen: keuze: verplicht of vrijwillig af te nemen
5. Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid voor de premies van alle bovengenoemde vormen: verplicht af te nemen

De pensioenrichtleeftijd is 68 jaar.

Flexibilisering is mogelijk binnen de wettelijke grenzen en betreft:

- Vervroeging; de deelnemer kan in overleg met de werkgever verzoeken het pensioen eerder in te laten gaan. Dit kan vanaf 5 jaar voor de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Uitstellen; de deelnemer kan verzoeken het pensioen later in te laten gaan als hij een actief dienstverband heeft. Dit kan tot 5 jaar na de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Hoog-laag constructie; de deelnemer kan kiezen de eerste periode een hogere uitkering te ontvangen. Dit kan de eerste 5 jaar of de eerste 10 jaar betreffen. De verhouding tussen de hoge en de lage uitkering is 100:75.
- Uitrusten; de deelnemer kan het partnerpensioen op opbouwbasis uitrusten tegen een hoger ouderdomspensioen. Ook kan de deelnemer zijn ouderdomspensioen uitrusten tegen een (hoger) partnerpensioen. Hierbij mag het partnerpensioen niet meer bedragen dan 70% van het ouderdomspensioen.
- Deeltijdpensioen; de deelnemer kan in overleg met de werkgever een gedeelte van het pensioen laten ingaan en voor het resterende deel een actief dienstverband op deeltijdbasis houden.

De werkgever maakt per pensioensoort (met uitzondering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) een keuze, zoals hierboven weergegeven. Verder worden de regelingskenmerken (franchises en opbouwpercentages) vastgelegd alsmede de wijze van aanpassing van deze regelingskenmerken.

Toeslagverlening

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

Toeslagverlening vindt plaats volgens de methode van toekomstbestendige toeslagverlening. Dit betekent dat toeslagverlening mogelijk is bij een dekkingsgraad hoger dan 110%. Bij een dekkingsgraad tussen de 110% en de bovengrens behorende bij toekomstbestendige toeslagverlening vindt toeslagverlening naar rato plaats. Bij een dekkingsgraad boven de bovengrens vindt volledige toeslagverlening plaats.

In 2019 is besloten om per 1 januari 2020 geen toeslag te verlenen.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2019	31-12-2018
Vooruitgefactureerde premies	2.474	263
Te betalen herverzekeringspremies	1.249	187
Rekening courant Centraal Beheer APF	54	-
Waardeoverdracht	254	-
Nog te betalen kosten	3	39
	<u>4.034</u>	<u>489</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds is het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

	31-12-2019	31-12-2018
Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	48.040	12.959
Buffers:		
S1 Renterisico	2.405	979
S2 Risico zakelijke waarden	6.482	1.772
S3 Valutarisico	1.949	487
S4 Grondstoffenrisico	1.012	277
S5 Kredietrisico	2.225	584
S6 Verzekeringstechnisch risico	2.249	595
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	1.277	349
Diversificatie effect	-7.830	-2.195
Totaal S (vereiste buffers)	9.769	2.848
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	57.809	15.807
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	41.566	12.089
Tekort/Tekort	-16.243	-3.718

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2019		31-12-2018	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	16.715	4,9	1.569	4,2
Totaal beleggingen (na derivaten)	38.387	15,9	3.852	14,9
Technische voorzieningen	48.040	30,1	12.959	29,3

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het fonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het fonds aan de tegenpartij betaalt. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	1.647	9,9	64	4,1
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	5.117	30,6	464	29,6
Resterende looptijd > 5 jaar	9.951	59,5	1.041	66,3
	<u>16.715</u>	<u>100,0</u>	<u>1.569</u>	<u>100,0</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	2.531	75,9	308	86,2
Noord-Amerika	612	18,4	27	7,6
Azië-Pacific	124	3,7	15	4,2
Australazië	66	2,0	7	2,0
	<u>3.333</u>	<u>100,0</u>	<u>357</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Beleggingsinstellingen	1	-	-	-
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	780	7,0	99	9,7
Nijverheid en industrie	1.416	12,7	162	15,8
Handel	1.717	15,4	130	12,7
Overige dienstverlening	3.868	34,7	334	32,6
Diversen	3.377	30,2	301	29,2
	<u>11.159</u>	<u>100,0</u>	<u>1.026</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	2.548	22,8	446	43,5
Noord-Amerika	5.194	46,6	463	45,0
Azië-Pacific	850	7,6	96	9,4
Australazië	219	2,0	14	1,4
Emerging Markets	2.348	21,0	7	0,7
	<u>11.159</u>	<u>100,0</u>	<u>1.026</u>	<u>100,0</u>

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2019	Nettopositie na afdekking 2018
Euro	23.095	10.585	33.680	3.179
Amerikaanse Dollar	7.871	-7.477	394	127
Britse Pond	1.056	-1.073	-17	6
Japanse Yen	939	-807	132	28
Hong Kong Dollar	727	-204	523	60
Canadese Dollar	302	-318	-16	9
Zuid-Koreaanse Won	277	-	277	28
Zwitserse Frank	434	-225	209	18
Taiwanese Dollar	274	-	274	24
Zweedse Kroon	157	-117	40	2
Indiase Roepie	191	-	191	19
Singapore Dollar	105	-97	8	6
Australische Dollar	289	-259	30	2
Overige	2.669	-8	2.661	344
	<u>38.386</u>	<u>-</u>	<u>38.386</u>	<u>3.852</u>

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

S4 Grondstoffenrisico

Het grondstoffenrisico is het risico van waardeveranderingen van beleggingen in grondstoffen of instrumenten die gevoelig zijn voor waardeveranderingen in grondstoffen (commodities).

Het grondstoffenrisico wordt bepaald aan de hand van een daling van de waarde van de beleggingen in grondstoffen met 35%. Ter afdekking van het grondstoffenrisico wordt door het fonds een buffer aangehouden.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse overheidsinstellingen	681	4,1	65	4,1
Buitenlandse overheidsinstellingen	9.605	57,4	1.017	64,9
Financiële instellingen	3.345	20,0	279	17,8
Handels- en industriële instellingen	1.532	9,2	162	10,3
Overige	1.552	9,3	46	2,9
	<u>16.715</u>	<u>100,0</u>	<u>1.569</u>	<u>100,0</u>
	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature markets	13.893	83,1	1.184	75,5
Emerging markets	2.822	16,9	385	24,5
	<u>16.715</u>	<u>100,0</u>	<u>1.569</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2019		31-12-2018	
		In %		In %
AAA	4.294	25,6	437	27,8
AA	4.738	28,4	406	25,9
A	1.738	10,4	146	9,3
BBB	2.743	16,4	294	18,7
BB	1.283	7,7	176	11,2
B	1.061	6,4	115	7,3
CCC	222	1,3	34	2,2
CC	39	0,2	1	0,1
C	-	-	1	0,1
D	4	-	2	0,1
Geen rating	593	3,6	-43	-2,7
	<u>16.715</u>	<u>100,0</u>	<u>1.569</u>	<u>100,0</u>

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van CBS Bevolkingsprognose 2019-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het fonds heeft het overlijdensrisico herverzekerd.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het fonds heeft het arbeidsongeschiktheidsrisico herverzekerd.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Betreffende het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren. Op basis hiervan heeft het bestuur besloten geen buffer voor liquiditeitsrisico aan te houden.

S8 Concentratierisico

Als een kring een gediversifieerde beleggingsportefeuille aanhoudt, mag de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico in het DNB-standaardmodel gelijk worden gesteld aan 0%. Omdat bij de kring sprake is van een gediversifieerde beleggingsportefeuille heeft het bestuur besloten geen buffer voor concentratierisico aan te houden.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur. Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing houdt het fonds hiervoor geen buffer aan.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Het aantal aangesloten werkgevers in Kring DB Premie is in januari vrijwel gelijk gebleven ten opzichte van december. De toename van de premie heeft ertoe geleid dat een significant aantal werkgevers de pensioenregeling heeft versoberd dan wel heeft gekozen de pensioenregeling te beëindigen. Daarbij hebben meerdere werkgevers besloten de regeling om te zetten in een beschikbare premieregeling in Kring DC.

In juni heeft DNB het herstelplan van Kring DB Premie goedgekeurd, waardoor formeel Kring DB premie vanuit de financiële positie per 31 december 2019 tijdig kan herstellen zonder aanvullende (kortings-) maatregelen.

De Corona-crisis heeft echter in het eerste kwartaal van 2020 geleid tot sterk gedaalde dekkingsgraden. Voor Kring DB Premie betekende dit een daling in de dekkingsgraad van meer dan 15%-punt in het dieptepunt. Per 31 maart 2020 bedraagt de dekkingsgraad van Kring DB Premie ca 74,5%. Sindsdien is een lichte toename zichtbaar, volledig herstel vergt een lange periode. De situatie met betrekking tot Kring DB Premie is dan ook zeer zorgelijk, de financiële positie einde 2020 zal zeer waarschijnlijk leiden tot een korting. Het bestuur monitort deze situatie op continue basis.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

	2019	2018
Premiebijdragen pensioenregeling	25.393	2.838

De kostendeekkende, gedempte kostendeekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2019	2018
Kostendeekkende premie	31.319	3.566
Gedempte kostendeekkende premie	18.997	2.254
Feitelijke premie	25.393	2.838

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2018 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op het verwacht rendement. De feitelijke premie is in 2019 hoger dan de gedempte premie.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	25.247	2.810
Opslag voor uitvoeringskosten	518	73
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	5.554	683
	31.319	3.566

De samenstelling van de gedempte kostendeekkende premie is als volgt:

	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	11.373	1.367
Opslag voor uitvoeringskosten	518	73
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	2.502	332
Toeslagen	4.604	482
	18.997	2.254

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2019	2018
Actuarieel benodigde koopsom	14.391	1.668
Risicokoopsom overlijden	703	60
Risicokoopsom premievrijstelling	883	121
Opslag voor uitvoeringskosten	518	73
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	2.502	332
Beschikbaar voor vorming algemene middelen	6.396	584
	<u>25.393</u>	<u>2.838</u>

Van de uitvoeringskosten is € 54 ten behoeve van wettelijke kosten.

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

2019	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module Rendement	-	1.463	-	1.463
Module Rente	24	75	-	99
Module Inflatie	-	322	-	322
Overlay Fondsen	-	1.626	-	1.626
Liquide middelen	-1	30	-	29
Kosten vermogensbeheer	-	-	-18	-18
	<u>23</u>	<u>3.516</u>	<u>-18</u>	<u>3.521</u>
2018	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module Rendement	-	-107	-	-107
Module Rente	-	7	-	7
Module Inflatie	-	-46	-	-46
Liquide middelen	-	81	-	81
Kosten vermogensbeheer	-	-	-2	-2
	<u>-</u>	<u>-65</u>	<u>-2</u>	<u>-67</u>

Het aandeel van het fonds in de beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen € 53.527 (2018: € 7.963).

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2019 € 88.380 (2018: € 4.525).

9. Overige baten

	2019	2018
Beleggingsrendement Delta Lloyd APF	105	-
Vergoeding transitiekosten Delta Lloyd APF	-	40
	<u>105</u>	<u>40</u>

Beleggingsrendement Delta Lloyd APF betreft door Delta Lloyd APF, ten gunste van Kring Premie, gerealiseerd rendement in januari 2019.

10. Pensioenuitkeringen

	2019	2018
Ouderdomspensioen	2	-
Partnerpensioen	36	2
Wezenpensioen	2	3
Afkopen	3	-
	<u>43</u>	<u>5</u>

11. Pensioenuitvoeringskosten

	2019	2018
Administratiekosten verrichtingen	450	108
Administratiekosten	2	-
Governance kosten	10	1
Uitvoeringskosten	3	2
Wettelijke wijzigingen	54	-
Interest premiedebiteuren	-7	-
	<u>512</u>	<u>111</u>

In het boekjaar is een nieuwe uitvoeringsovereenkomst afgesloten. Hierbij is onder meer overeengekomen dat een deel van de uitvoeringskosten aan de vermogensbeheerkosten wordt toegerekend. Dit verklaart de stijging van de vermogensbeheerkosten respectievelijk daling van de uitvoeringskosten ten opzichte van vorig boekjaar.

12. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2019	2018
Pensioenopbouw	24.206	2.721
Rentetoevoeging	-81	-10
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-42	-5
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	532	59
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	187	8.581
Wijziging marktrente	8.908	265
Wijziging actuariële uitgangspunten	33	-6
Vrijgevallen kosten	-1	-
Overgedragen pensioenverplichtingen	-3	-
Overige wijzigingen	1.342	27
	<u>35.081</u>	<u>11.632</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,235% (2018: -0,260%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2018.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

De kring is in het boekjaar overgegaan van de CBS Bevolkingsprognose 2018-2060 naar de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. Dit heeft geleid tot een toename van de technische voorziening van 28. In 2019 is de inkomensklasse voor individuele deelnemers gewijzigd. Als een salaris of leeftijd wijzigt kan een deelnemer in een andere inkomensklasse komen. Voor elke inkomensklasse geldt een andere reservering. Dit leidt tot een toename van de technische voorziening van 5. De hiervoor benoemde vrijval als gevolg van de nieuwe grondslagen zijn opgenomen in het verloop van detechnische voorzieningen en worden via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

Overige wijzigingen

	2019	2018
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	1.314	27
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	29	-
Resultaat op mutaties	-1	-
	<u>1.342</u>	<u>27</u>

13. Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

	2019	2018
Inkomende waardeoverdrachten	-197	-8.006
Uitgaande waardeoverdrachten	3	-
	<u>-194</u>	<u>-8.006</u>

	2019	2018
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
- toevoeging aan de technische voorzieningen	187	8.581
- onttrekking aan de technische voorzieningen	-3	-
	<u>184</u>	<u>8.581</u>

	2019	2018
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:		
- overgenomen pensioenverplichting	<u>-10</u>	<u>575</u>

14. Herverzekeringen

	2019	2018
Herverzekeringspremies overlijden	858	74
Herverzekeringspremies arbeidsongeschiktheid	1.077	151
Uitkeringen van herverzekerd wao hiaatuitkering	-77	-
Uitkeringen van risicokapitaal bij overlijden	-1.653	-28
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	-1.029	-151
	<u>-824</u>	<u>46</u>

15. Overige lasten

	2019	2018
Bankrente handelsbanken	<u>5</u>	<u>1</u>

21 Kring Stabiliteit Financiële verantwoording 2019

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Balans per 31 december	248
2 Staat van baten en lasten	249
3 Kasstroomoverzicht	251
4 Algemene toelichting	252
5 Toelichting op de balans	259
6 Toelichting op de staat van baten en lasten	274

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2019	2018
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)	7.798	2.815
Vorderingen en overlopende activa	(2)	315	155
Overige activa	(3)	356	232
		<u>8.469</u>	<u>3.202</u>

PASSIVA

Reserves	(4)	-276	93
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	8.076	2.871
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	669	238
		<u>8.469</u>	<u>3.202</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

		2019	2018
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		96,6	103,2
Beleidsdekkingsgraad		101,3	107,7

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2019	2018
BATEN			
Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)	(7)	4.266	1.622
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)	851	20
Overige baten	(9)	56	-
		<u>5.173</u>	<u>1.642</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(10)	2	1
Pensioenuitvoeringskosten	(11)	110	46
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(12)		
Pensioenopbouw		3.723	1.393
Rentetoevoeging		-15	-7
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-2	-1
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten		82	31
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		24	3
Wijziging marktrente		1.437	158
Wijziging actuariële uitgangspunten		1	-5
Overige wijzigingen		-45	2
		<u>5.205</u>	<u>1.574</u>
Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds	(13)	-24	-3
Herverzekeringen	(14)	243	48
Overige lasten	(15)	6	-
		<u>5.542</u>	<u>1.666</u>
Saldo van baten en lasten		<u>-369</u>	<u>-24</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

	2019	2018
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve	<u>-369</u>	<u>-24</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2019	2018
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	4.466	1.708
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico fonds	26	-
Betaalde pensioenuitkeringen	-2	-1
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	-210	-10
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-74	-46
Overige baten en lasten	50	-
	<u>4.256</u>	<u>1.651</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	4.500	460
Betaald inzake aankopen beleggingen	-8.623	-1.997
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	8	-
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	-12	-
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-5	-1
	<u>-4.132</u>	<u>-1.538</u>
Mutatie liquide middelen	<u>124</u>	<u>113</u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2019	2018
Liquide middelen per 1 januari	232	119
Mutatie liquide middelen	124	113
Liquide middelen per 31 december	<u>356</u>	<u>232</u>

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term "fonds" is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Wijziging grondslagen

Prognosetafel

Conform het beleid van de kring worden de meest recente CBS Bevolkingsprognose en CBS Maatwerktabellen (inkomensklasse-afhankelijke ervaringssterfte) gehanteerd. De kring is in het boekjaar overgegaan van de CBS Bevolkingsprognose 2018-2060 naar de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. Dit heeft geleid tot een toename van de technische voorziening van 4. In 2019 is de inkomensklasse voor individuele deelnemers gewijzigd. Als een salaris of leeftijd wijzigt kan een deelnemer in een andere inkomensklasse komen. Voor elke inkomensklasse geldt een andere reservering. Dit leidt tot een afname van de technische voorziening van 3.

De per saldo dotatie aan de technische voorzieningen van 1 is opgenomen in het verloop van de technische voorzieningen en via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

Presentatiewijziging

Met ingang van huidig boekjaar wordt voor de beleggingen in de modules en overlay fondsen onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte beleggingsopbrengsten. Tot huidige boekjaar waren de directe beleggingsopbrengsten onderdeel van de waardering van de modules en als indirecte beleggingsopbrengst ("Waardemutaties") verantwoord. Daarnaast zijn de beleggingsdebiteuren, liquide middelen en beleggingscrediteuren inbegrepen in de modules en overlay fondsen. De vergelijkende cijfers zijn, omwille van kostenoverwegingen, niet aangepast.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

(Reële) waardebepaling

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Derivaten worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, worden gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs rekening houdend met mogelijke waardevermindering.

Voor financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

- Beursgenoteerde aandelen zijn gewaardeerd tegen de beurswaarde per balansdatum.
- Niet-beursgenoteerde (participaties in) aandelen(fondsen) zijn gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden zijn gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum, inclusief opgelopen rente:

- Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum.
- Voor niet-beursgenoteerde (participaties in) vastrentende waarden(fondsen) is dit de intrinsieke waarde.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord. De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Daarna tegen de geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, als er sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa zijn liquide middelen opgenomen, voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden zijn. Liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties zijn opgenomen onder beleggingen.

Reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2019:

Overlevingstafels

De voorziening wordt gebaseerd op de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. De sterftekansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Partnerfrequentie

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Het latent wezenpensioen wordt gewaardeerd met sterfte. De leeftijdsafhankelijke sterftekans van de hoofddeelnemers wordt toegepast op een veronderstelde volledige uitkeringsduur tot 18 jaar en een halve duur tot 27 jaar in combinatie met een verwacht aantal kinderen en een kans op kinderen per inkomensklasse.

Voorziening voor toekomstige administratie- en excassokosten

Voor toekomstige administratiekosten is de technische voorziening verhoogd met 2,3%.

IBNR

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. De IBNR bestaat eind 2019 uit de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico van 2018 en 2019. Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is herverzekerd, wordt tegenover de IBNR op de balans een even grote vordering op de herverzekeraar opgenomen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Daarna tegen de geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden en het premiedepot te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening conform het toeslagbeleid. Het gaat hier om de reële dekkingsgraad die in de wet is opgenomen, waarbij de beleidsdekkingsraad wordt afgezet tegen de dekkingsgraad waarbij de kring volledig kan indexeren, en de lasten van het volledig indexeren vastgesteld worden op de bepaling toekomstbestendig indexeren.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn sterk gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn opgenomen in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Directe beleggingsopbrengsten zijn rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten, e.d. Dividend is verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Indirecte beleggingsopbrengsten zijn gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten:

- Er is geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen.
- Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen.
- Verkoopkosten zijn verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Overige baten

Overige baten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen zijn de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,235% (2018: -0,260%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2018.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen zijn vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De afname van de voorzieningen is het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van pensioenen in het verslagjaar.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2,3% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,3% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de reële waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op onder andere de aanpassing van de prognosetafels. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake wijziging grondslagen.

Overige wijzigingen

Hieronder zijn opgenomen de mutaties van de technische voorziening met betrekking tot kanssystemen.

Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Herverzekeringen

De herverzekeringslasten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige lasten

Overige lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode:

- Alle ontvangsten en uitgaven zijn hierbij als zodanig gepresenteerd.
- Er is onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

De kring belegt in modules en fondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2019

	Stand per 1 januari 2019	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde mutaties	Stand per 31 december 2019
Module Rendement	663	1.109	-	-	212	1.984
Module Rente	940	2.611	-396	-	24	3.179
Module Inflatie	401	637	-	-	65	1.103
Overlay Fondsen	810	4.266	-4.104	-	542	1.514
Beleggingsdebiteuren	-	-	-	3	-	3
Liquide middelen	1	-	-	9	5	15
Totaal	2.815	8.623	-4.500	12	848	7.798

Op basis van doorkijk op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen bestaan de modules en fondsen ultimo boekjaar uit onderstaande beleggingscategorieën.

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2018

	Stand per 1 januari 2018	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde- mutaties	Stand per 31 december 2018
Module Rendement	329	384	-	-	-50	663
Module Rente	374	558	-	-	8	940
Module Inflatie	192	234	-	-	-25	401
Overlay Fondsen	360	822	-460	-	88	810
Beleggingsdebiteuren	1	-	-	-	-	1
Totaal	1.256	1.998	-460	-	21	2.815

Belegde waarden per beleggingscategorie per 31 december 2019

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	1.415	569	-	-	1.984
Module Rente	-	-	3.179	-	-	3.179
Module Inflatie	508	-	316	-	279	1.103
Overlay Fondsen	-	-	-	1.514	-	1.514
Beleggingsdebiteuren	-	-	3	-	-	3
Liquide middelen	-	-	-	-	15	15
Stand per 31 december 2019	508	1.415	4.067	1.514	294	7.798

Belegde waarden per beleggingscategorie per 31 december 2018

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	460	201	-	2	663
Module Rente	-	-	940	-	-	940
Module Inflatie	192	-	121	-	88	401
Overlay Fondsen	-	-	-	810	-	810
Beleggingsdebiteuren	-	-	-	-	1	1
Stand per 31 december 2018	192	460	1.262	810	91	2.815

Onder derivaten zijn de Overlay Fondsen opgenomen. Aangezien de kring niet de onderliggende belegging in zijn bezit heeft, maar alleen een deelneming in de Overlay Fondsen, is feitelijk de exposure van de kring naar een derivatenbelegging, ongeacht de onderliggende asset categorieën daarin.

De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Via de modules rendement, inflatie en rente en overlayfondsen wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in vastgoed, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	508	192

Aandelen

De aandelen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Aandelenbeleggingsfondsen	1.415	460

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	4.064	1.262
Beleggingsdebiteuren	3	-
	<u>4.067</u>	<u>1.262</u>

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Grondstoffen	279	86
Mix fondsen	-	4
Liquide middelen	15	1
	<u>294</u>	<u>91</u>

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2019	31-12-2018
Premiedebiteuren	51	58
Voorziening dubieuze debiteuren	-5	-
Nog te factureren premies	36	-
Vordering op herverzekeraar inzake IBNR	232	94
Vordering inkomende waardeoverdracht	1	3
	<u>315</u>	<u>155</u>

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	31-12-2019	31-12-2018
Liquide middelen	<u>356</u>	<u>232</u>

Onder de liquide middelen zijn opgenomen kasmiddelen en banktegoeden die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Reserves

	31-12-2019	31-12-2018
Algemene reserve	-276	93

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2019	93
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-369
Stand per 31 december 2019	-276
	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2018	117
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-24
Stand per 31 december 2018	93

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	7.800	96,6	2.964	103,2
Af: technische voorzieningen	8.076	100,0	2.871	100,0
Eigen vermogen	-276	-3,4	93	3,2
Af: vereist eigen vermogen	1.091	13,5	387	13,4
Vrij vermogen	-1.367	-16,9	-294	-10,2
Minimaal vereist eigen vermogen	420	5,2	131	4,6
Actuele dekkingsgraad		96,6		103,2
Beleidsdekkingsgraad		101,3		107,7
Reële dekkingsgraad		80,0		86,7

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel van DNB. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder toelichting "Risicobeheer en derivaten".

De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- kort- en langlopende schulden) / Technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de financiële positie van het fonds.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, dan bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, dan bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat de kring volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in:

1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.
2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

De solvabiliteit van het fonds is niet toereikend. Er is sprake van een dekkingstekort.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad is als volgt:

	2019	2018
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	103,2	109,0
Premie	1,5	1,0
Uitkeringen	-	-
Toeslagverlening	-	-
Verandering van de rentetermijnstructuur	-34,4	-11,8
Rendement op beleggingen	30,3	2,1
Overige oorzaken	-0,7	-
Kruisefect	-3,3	2,9
Dekkingsgraad per 31 december	96,6	103,2

Herstelplan

Op basis van het FTK moet een pensioenfonds een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad.

Op basis van de actualisatie van het herstelplan die begin 2019 is uitgevoerd blijkt dat het fonds geen aanvullende maatregelen nodig heeft om binnen de gestelde termijn uit herstel te komen. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2024 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:		
Voorziening pensioenverplichtingen	8.076	2.871

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2019	2018
Stand per 1 januari	2.871	1.297
Pensioenopbouw	3.723	1.393
Rentetoevoeging	-15	-7
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-2	-1
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	82	31
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	24	3
Wijziging marktrente	1.437	158
Wijziging actuariële uitgangspunten	1	-5
Overige wijzigingen	-45	2
Stand per 31 december	8.076	2.871

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2019		31-12-2018	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	620	7.245	251	2.563
Gewezen deelnemers	84	491	41	159
Pensioentrekkenden	4	71	2	52
IBNR	-	232	-	94
Additionele reservering*	-	37	-	3
	708	8.076	294	2.871

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

* De additionele reservering betreft mutaties die na het sluiten van de administratie zijn verwerkt.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling is een middelloonregeling.

Daarbinnen is een verzameling van pensioensoorten beschikbaar die complementair zijn aan elkaar zodat geen sprake is van dubbele dekkingen. Onderstaand worden de pensioensoorten en varianten weergegeven.

1. Ouderdomspensioen: verplicht af te nemen, op opbouwbasis
2. Partnerpensioen: verplicht af te nemen, onbepaalde partner, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
3. Wezenpensioen: verplicht af te nemen, onbepaald kind, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
4. ANW-hiaatpensioen: keuze: verplicht of vrijwillig af te nemen
5. Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid voor de premies van alle bovengenoemde vormen: verplicht af te nemen

De pensioenrichtleeftijd is 68 jaar.

Flexibilisering is mogelijk binnen de wettelijke grenzen en betreft:

- Vervroeging; de deelnemer kan in overleg met de werkgever verzoeken het pensioen eerder in te laten gaan. Dit kan vanaf 5 jaar voor de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Uitstellen; de deelnemer kan verzoeken het pensioen later in te laten gaan als hij een actief dienstverband heeft. Dit kan tot 5 jaar na de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Hoog-laag constructie; de deelnemer kan kiezen de eerste periode een hogere uitkering te ontvangen. Dit kan de eerste 5 jaar of de eerste 10 jaar betreffen. De verhouding tussen de hoge en de lage uitkering is 100:75.
- Uitrusten; de deelnemer kan het partnerpensioen op opbouwbasis uitrusten tegen een hoger ouderdompensioen. Ook kan de deelnemer zijn ouderdompensioen uitrusten tegen een (hoger) partnerpensioen. Hierbij mag het partnerpensioen niet meer bedragen dan 70% van het ouderdompensioen.
- Deeltijdpensioen; de deelnemer kan in overleg met de werkgever een gedeelte van het pensioen laten ingaan en voor het resterende deel een actief dienstverband op deeltijdbasis houden.

De werkgever maakt per pensioensoort (met uitzondering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) een keuze, zoals hierboven weergegeven. Verder worden de regelingskenmerken (franchises en opbouwpercentages) vastgelegd alsmede de wijze van aanpassing van deze regelingskenmerken

Toeslagverlening

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

Toeslagverlening vindt plaats volgens de methode van toekomstbestendige toeslagverlening. Dit betekent dat toeslagverlening mogelijk is bij een dekkingsgraad hoger dan 110%. Bij een dekkingsgraad tussen de 110% en de bovengrens behorende bij toekomstbestendige toeslagverlening vindt toeslagverlening naar rato plaats. Bij een dekkingsgraad boven de bovengrens vindt volledige toeslagverlening plaats.

In 2019 is besloten om per 1 januari 2020 geen toeslag te verlenen.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2019	31-12-2018
Vooruitgefactureerde premies	373	149
Te verrekenen herverzekeringspremie's	260	89
Rekening courant Kring Centraal Beheer APF	36	-
	<u>669</u>	<u>238</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds is het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

	31-12-2019	31-12-2018
Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	8.076	2.871
Buffers:		
S1 Renterisico	206	82
S2 Risico zakelijke waarden	674	239
S3 Valutarisico	194	64
S4 Grondstoffenrisico	120	43
S5 Kredietrisico	325	101
S6 Verzekeringstechnisch risico	368	145
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	127	45
Diversificatie effect	-923	-332
Totaal S (vereiste buffers)	1.091	387
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	9.167	3.258
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	7.800	2.964
Tekort/Tekort	-1.367	-294

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2019		31-12-2018	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	4.067	4,7	1.262	3,9
Totaal beleggingen (na derivaten)	7.798	21,5	2.815	21,1
Technische voorzieningen	8.076	27,7	2.871	26,2

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het fonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het fonds aan de tegenpartij betaalt. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	380	9,3	91	7,2
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	1.200	29,5	354	28,1
Resterende looptijd > 5 jaar	2.487	61,2	817	64,7
	<u>4.067</u>	<u>100,0</u>	<u>1.262</u>	<u>100,0</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	386	76,0	165	85,9
Noord-Amerika	93	18,3	15	7,8
Azië-Pacific	19	3,7	8	4,2
Australazië	10	2,0	4	2,1
	<u>508</u>	<u>100,0</u>	<u>192</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	99	7,0	45	9,8
Nijverheid en industrie	179	12,6	72	15,6
Handel	218	15,4	58	12,6
Overige dienstverlening	491	34,7	150	32,6
Diversen	428	30,3	135	29,4
	<u>1.415</u>	<u>100,0</u>	<u>460</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	323	22,8	200	43,5
Noord-Amerika	658	46,5	208	45,1
Azië-Pacific	108	7,6	43	9,4
Australazië	28	2,0	6	1,3
Emerging Markets	298	21,1	3	0,7
	<u>1.415</u>	<u>100,0</u>	<u>460</u>	<u>100,0</u>

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2019	Nettopositie na afdekking 2018
Euro	5.745	1.439	7.184	2.509
Amerikaanse Dollar	1.069	-1.008	61	59
Britse Pond	153	-154	-1	3
Japanse Yen	129	-110	19	13
Hong Kong Dollar	96	-29	67	28
Canadese Dollar	40	-43	-3	5
Zuid-Koreaanse Won	35	-	35	13
Australische Dollar	40	-35	5	-
Zwitserse Frank	56	-29	27	8
Taiwanese Dollar	35	-	35	11
Zweedse Kroon	22	-16	6	2
Indiase Roepie	24	-	24	8
Singapore Dollar	15	-14	1	2
Overige	339	-1	338	154
	<u>7.798</u>	<u>-</u>	<u>7.798</u>	<u>2.815</u>

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

S4 Grondstoffenrisico

Het grondstoffenrisico is het risico van waardeveranderingen van beleggingen in grondstoffen of instrumenten die gevoelig zijn voor waardeveranderingen in grondstoffen (commodities).

Het grondstoffenrisico wordt bepaald aan de hand van een daling van de waarde van de beleggingen in grondstoffen met 35%. Ter afdekking van het grondstoffenrisico wordt door het fonds een buffer aangehouden.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse overheidsinstellingen	213	5,2	69	5,5
Buitenlandse overheidsinstellingen	2.227	54,8	741	58,6
Financiële instellingen	989	24,3	282	22,4
Handels- en industriële instellingen	296	7,3	105	8,3
Overige	342	8,4	65	5,2
	<u>4.067</u>	<u>100,0</u>	<u>1.262</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature markets	3.683	90,6	1.080	85,6
Emerging Markets	384	9,4	182	14,4
	<u>4.067</u>	<u>100,0</u>	<u>1.262</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
AAA	1.159	28,5	391	30,9
AA	1.348	33,1	382	30,3
A	400	9,8	109	8,6
BBB	666	16,4	224	17,8
BB	165	4,1	82	6,5
B	134	3,3	52	4,1
< B	34	0,8	16	1,3
Geen rating	161	4,0	6	0,5
	<u>4.067</u>	<u>100,0</u>	<u>1.262</u>	<u>100,0</u>

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van CBS Bevolkingsprognose 2019-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het fonds heeft het overlijdensrisico herverzekerd.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het fonds heeft het arbeidsongeschiktheidsrisico herverzekerd.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Betreffende het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren. Op basis hiervan heeft het bestuur besloten geen buffer voor liquiditeitsrisico aan te houden.

S8 Concentratierisico

Als een kring een gediversifieerde beleggingsportefeuille aanhoudt, mag de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico in het DNB-standaardmodel gelijk worden gesteld aan 0%. Omdat bij de kring sprake is van een gediversifieerde beleggingsportefeuille heeft het bestuur besloten geen buffer voor concentratierisico aan te houden.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur. Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing houdt het fonds hiervoor geen buffer aan.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Het aantal aangesloten werkgevers in Kring DB Stabiliteit is in januari 2020 toegenomen tot ongeveer 70 werkgevers. Het totaal aantal deelnemers is toegenomen tot ruim 1.200 en het totaal belegd vermogen bedraagt € 45 miljoen.

De Corona-crisis heeft in het eerste kwartaal van 2020 geleid tot sterk gedaalde dekkingsgraden.

Voor Kring DB Stabiliteit betekende dit een daling in de dekkingsgraad van meer dan 10%-punt in het dieptepunt. Per 31 maart 2020 bedraagt de dekkingsgraad van Kring DB Stabiliteit ca 87%. Sindsdien is een lichte toename zichtbaar, volledig herstel vergt een lange periode. De situatie met betrekking tot Kring DB Stabiliteit is daarmee wel in een situatie gekomen dat bij onvoldoende herstel de financiële positie einde 2020 mogelijk kan leiden tot een korting. Het bestuur monitort deze situatie op continue basis.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

	2019	2018
Premiebijdragen basisregeling	4.070	1.459
Premiebijdragen excedentregeling	196	163
	<u>4.266</u>	<u>1.622</u>

De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2019	2018
Kostendeekkende premie	4.611	1.708
Gedempte premie	3.755	1.441
Feitelijke premie	4.266	1.622

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2018 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op het verwacht rendement. De feitelijke premie is in 2019 hoger dan de gedempte premie.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	3.966	1.458
Opslag voor uitvoeringskosten	110	46
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	535	204
	<u>4.611</u>	<u>1.708</u>

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	2.295	875
Opslag voor uitvoeringskosten	110	46
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	310	123
Toeslagen	1.040	397
	<u>3.755</u>	<u>1.441</u>

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2019	2018
Actuarieel benodigde koopsom	3.000	1.178
Risicokoopsom overlijden	182	42
Risicokoopsom premievrijstelling	153	52
Opslag voor uitvoeringskosten	110	46
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	310	123
Beschikbaar voor vorming algemene middelen	511	181
	<u>4.266</u>	<u>1.622</u>

Van de uitvoeringskosten is € 36 ten behoeve van wettelijke kosten (2019). Voor 2018 zijn er geen wettelijke kosten.

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

2019	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module Rendement	-	212	-	212
Module Rente	8	24	-	32
Module Inflatie	-	65	-	65
Overlay fondsen	-	542	-	542
Kosten vermogensbeheer	-	-	-5	-5
Liquide middelen	-	5	-	5
	<u>8</u>	<u>848</u>	<u>-5</u>	<u>851</u>
2018	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module Rendement	-	-50	-	-50
Module Rente	-	8	-	8
Module Inflatie	-	-25	-	-25
Overlay fondsen	-	88	-	88
Kosten vermogensbeheer	-	-	-1	-1
	<u>-</u>	<u>21</u>	<u>-1</u>	<u>20</u>

Het aandeel van het fonds in de beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen € 11.026 (2018: € 5.656).

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2019 € 17.547 (2018: € 3.079).

9. Overige baten

	2019	2018
Compensatie	56	-

De overige baten omvatten een vergoeding aan de kring vanwege gemist rendement als gevolg van het vertraagd beleggen van een colectieve waardeoverdracht.

10. Pensioenuitkeringen

	2019	2018
Ouderdomspensioen	1	-
Partnerpensioen	1	-
Wezenpensioen	-	1
	2	1

11. Pensioenuitvoeringskosten

	2019	2018
Administratiekosten	71	44
Governance kosten	2	1
Uitvoeringskosten	1	1
Wettelijke wijzigingen	36	-
	110	46

In het boekjaar is een nieuwe uitvoeringsovereenkomst afgesloten. Hierbij is onder meer overeengekomen dat een deel van de uitvoeringskosten aan de vermogensbeheerkosten wordt toegerekend. Dit verklaart de stijging van de vermogensbeheerkosten respectievelijk daling van de uitvoeringskosten ten opzichte van vorig boekjaar.

12. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2019	2018
Pensioenopbouw	3.723	1.393
Rentetoevoeging	-15	-7
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-2	-1
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	82	31
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	24	3
Wijziging marktrente	1.437	158
Wijziging actuariële uitgangspunten	1	-5
Overige wijzigingen	-45	2
	5.205	1.574

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,235% (2018: -0,260%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2018.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitbetaling van pensioenen van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds. De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De kring is in het boekjaar overgegaan van de CBS Bevolkingsprognose 2018-2060 naar de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. Dit heeft geleid tot een toename van de technische voorziening van 4. In 2019 is de inkomensklasse voor individuele deelnemers gewijzigd. Als een salaris of leeftijd wijzigt kan een deelnemer in een andere inkomensklasse komen. Voor elke inkomensklasse geldt een andere reservering. Dit leidt tot een afname van de technische voorziening van 3. De per saldo dotatie aan de technische voorzieningen van 1 is opgenomen in het verloop van de technische voorzieningen en via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

Overige wijzigingen

	2019	2018
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	-9	2
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	-36	-
	<u>-45</u>	<u>2</u>

13. Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

	2019	2018
Inkomende waardeoverdrachten	<u>24</u>	<u>3</u>

Dit betreft de ontvangst van of betaling aan fonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra dienstjaren.

	2019	2018
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
- toevoeging aan de technische voorzieningen	24	3

14. Herverzekeringen

	2019	2018
Herverzekeringspremies overlijden	207	48
Herverzekeringspremies arbeidsongeschiktheid	174	58
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	-138	-58
	243	48

15. Overige lasten

	2019	2018
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	5	-
Bankrente handelsbanken	1	-
	6	-

22 Kring Koopkracht Financiële verantwoording 2019

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Balans per 31 december	281
2 Staat van baten en lasten	282
3 Kasstroomoverzicht	284
4 Algemene toelichting	285
5 Toelichting op de balans	292
6 Toelichting op de staat van baten en lasten	307

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2019	2018
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)	11.829	4.285
Vorderingen en overlopende activa	(2)	1.397	220
Overige activa	(3)	584	728
		<u>13.810</u>	<u>5.233</u>

PASSIVA

Reserves	(4)	-423	274
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	12.973	4.462
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	1.260	497
		<u>13.810</u>	<u>5.233</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

		2019	2018
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		96,7	106,1
Beleidsdekkingsgraad		100,9	112,9

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2019	2018
BATEN			
Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)	(7)	7.018	3.907
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)	1.202	-95
		<u>8.220</u>	<u>3.812</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(9)	11	3
Pensioenuitvoeringskosten	(10)	127	55
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(11)		
Pensioenopbouw		6.056	3.193
Toeslagen		17	-
Rentetoevoeging		-23	-10
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-11	-3
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten		132	70
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		19	-
Wijziging marktrente		2.357	261
Wijziging actuariële uitgangspunten		-9	-6
Overige wijzigingen		<u>-27</u>	<u>128</u>
		8.511	3.633
Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds	(12)	-17	-
Herverzekeringen	(13)	283	-26
Overige lasten	(14)	2	1
		<u>8.917</u>	<u>3.666</u>
Saldo van baten en lasten		<u><u>-697</u></u>	<u><u>146</u></u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

	2019	2018
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve	<u>-697</u>	<u>146</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2019	2018
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	6.525	4.187
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico fonds	43	1
Betaalde pensioenuitkeringen	-11	-3
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	-256	17
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-101	-55
Overige baten en lasten	-2	-1
	<u>6.198</u>	<u>4.146</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	3.709	217
Betaald inzake aankopen beleggingen	-10.037	-3.714
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	8	-
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	-16	-3
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-6	-1
	<u>-6.342</u>	<u>-3.501</u>
Mutatie liquide middelen	<u><u>-144</u></u>	<u><u>645</u></u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2019	2018
Liquide middelen per 1 januari	728	83
Mutatie liquide middelen	-144	645
Liquide middelen per 31 december	<u><u>584</u></u>	<u><u>728</u></u>

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term "fonds" is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Wijziging grondslagen

Prognosetafel

Conform het beleid van de kring worden de meest recente CBS Bevolkingsprognose en CBS Maatwerktabellen (inkomensklasse-afhankelijke ervaringssterfte) gehanteerd. De kring is in het boekjaar overgegaan van de CBS Bevolkingsprognose 2018-2060 naar de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. Dit heeft geleid tot een toename van de technische voorziening van 6. In 2019 is de inkomensklasse voor individuele deelnemers gewijzigd. Als een salaris of leeftijd wijzigt kan een deelnemer in een andere inkomensklasse komen. Voor elke inkomensklasse geldt een andere reservering. Dit leidt tot een afname van de technische voorziening van 15. De hiervoor benoemde vrijval als gevolg van de nieuwe grondslagen zijn opgenomen in het verloop van de technische voorzieningen en worden via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

Presentatiewijziging

Met ingang van huidig boekjaar wordt voor de beleggingen in de modules en overlay fondsen onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte beleggingsopbrengsten. Tot huidige boekjaar waren de directe beleggingsopbrengsten onderdeel van de waardering van de modules en als indirecte beleggingsopbrengst ("Waardemutaties") verantwoord. Daarnaast zijn de beleggingsdebiteuren, liquide middelen en beleggingscrediteuren inbegrepen in de modules en overlay fondsen zichtbaar. De vergelijkende cijfers zijn, omwille van kostenoverwegingen, niet aangepast.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

(Reële) waardebepaling

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Derivaten worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, worden gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs rekening houdend met mogelijke waardevermindering.

Voor financiële instrumenten, zoals beleggingenvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

- Beursgenoteerde aandelen zijn gewaardeerd tegen de beurswaarde per balansdatum.
- Niet-beursgenoteerde (participaties in) aandelen(fondsen) zijn gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden zijn gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum, inclusief opgelopen rente:

- Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum.
- Voor niet-beursgenoteerde (participaties in) vastrentende waarden(fondsen) is dit de intrinsieke waarde.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord. De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Daarna tegen de geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, als er sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa zijn liquide middelen opgenomen, voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden zijn. Liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties zijn opgenomen onder beleggingen.

Reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van de op balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2019:

Overlevingstafels

De voorziening wordt gebaseerd op de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. De sterftekansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Partnerfrequentie

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Het latent wezenpensioen wordt gewaardeerd met sterfte. De leeftijdsafhankelijke sterftekans van de hoofddeelnemers wordt toegepast op een veronderstelde volledige uitkeringsduur tot 18 jaar en een halve duur tot 27 jaar in combinatie met een verwacht aantal kinderen en een kans op kinderen per inkomensklasse.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Voor toekomstige administratiekosten is de technische voorziening verhoogd met 2,3%.

IBNR

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. De IBNR bestaat eind 2019 uit de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico van 2018 en 2019. Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is verzekerd, wordt tegenover de IBNR op de balans een even grote vordering op de verzekeraar opgenomen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Daarna tegen de geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden en het premiedepot te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening conform het toeslagbeleid. Het gaat hier om de reële dekkingsgraad die in de wet is opgenomen, waarbij de beleidsdekkingsraad wordt afgezet tegen de dekkingsgraad waarbij de kring volledig kan indexeren, en de lasten van het volledig indexeren vastgesteld worden op de bepaling toekomstbestendig indexeren.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn sterk gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn opgenomen in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Directe beleggingsopbrengsten zijn rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten, e.d. Dividend is verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Indirecte beleggingsopbrengsten zijn gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten:

- Er is geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen.
- Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen.
- Verkoopkosten zijn verantwoord als onderdeel van de herwaarderingskosten.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen zijn de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2019 te verhogen met 0,39% voor actieve deelnemers en 0,39% voor inactieve deelnemers. Tevens heeft het bestuur in 2019 besloten om de pensioenen niet te verhogen per 1 januari 2020.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,235% (2018: -0,260%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2018.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen zijn vooraf actuariële berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De afname van de voorzieningen is het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van pensioenen in het verslagjaar.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2,3% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,3% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de reële waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op onder andere de aanpassing van de CBS Bevolkingsprognose. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake wijziging grondslagen.

Overige wijzigingen

Hieronder zijn opgenomen de mutaties van de technische voorziening met betrekking tot kanssystemen.

Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

Dit is het saldo van overgenomen en overgedragen pensioenaanspraken.

Herverzekeringen

De herverzekeringslasten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode:

- Alle ontvangsten en uitgaven zijn hierbij als zodanig gepresenteerd.
- Er is onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

Kring Koopkracht belegt in modules en overlayfondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2019

	Stand per 1 januari 2019	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde mutaties	Stand per 31 december 2019
Module Rendement	1.651	2.679	-	-	528	4.858
Module Rente	1.116	2.388	-229	-	52	3.327
Module Inflatie	834	1.284	-	-	136	2.254
Overlay Fondsen	682	3.686	-3.480	-	476	1.364
Beleggingsdebiteuren	-	-	-	3	-	3
Liquide middelen	2	-	-	13	8	23
Totaal	4.285	10.037	-3.709	16	1.200	11.829

Op basis van doorkijk op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen bestaan de modules en fondsen ultimo boekjaar uit onderstaande beleggingscategorieën.

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2018

	Stand per 1 januari 2018	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde- mutaties	Stand per 31 december 2018
Module Rendement	361	1.408	-	-	-118	1.651
Module Rente	230	878	-	-	8	1.116
Module Inflatie	176	711	-	-	-53	834
Overlay Fondsen	112	718	-217	-	69	682
Liquide middelen	-	-	-	2	-	2
Totaal	879	3.715	-217	2	-94	4.285

Belegde waarden per beleggingscategorie per 31 december 2019

	Vastgoed-beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	3.465	1.393	-	-	4.858
Module Rente	-	-	3.327	-	-	3.327
Module Inflatie	1.038	-	646	-	570	2.254
Overlay Fondsen	-	-	-	1.364	-	1.364
Beleggingsdebiteuren	-	-	3	-	-	3
Liquide middelen	-	-	-	-	23	23
Stand per 31 december 2019	1.038	3.465	5.369	1.364	593	11.829

Belegde waarden per beleggingscategorie per 31 december 2018

	Vastgoed-beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	1.144	501	-	6	1.651
Module Rente	-	-	1.116	-	-	1.116
Module Inflatie	399	-	254	-	181	834
Overlay Fondsen	-	-	-	682	-	682
Beleggingsdebiteuren	-	-	-	-	2	2
Stand per 31 december 2018	399	1.144	1.871	682	189	4.285

Onder derivaten zijn de Overlay Fondsen opgenomen. Aangezien de kring niet de onderliggende belegging in zijn bezit heeft, maar alleen een deelneming in de Overlay Fondsen, is feitelijk de exposure van de kring naar een derivatenbelegging, ongeacht de onderliggende asset categorieën daarin.

De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Via de modules rendement, inflatie en rente en overlayfondsen wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in vastgoed, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	1.038	399

Aandelen

De aandelen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Aandelenbeleggingsfondsen	3.465	1.144

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	5.366	1.871
Beleggingsdebiteuren	3	-
	5.369	1.871

Derivaten

De derivaten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Overlay Fondsen	1.364	682

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Grondstoffen	570	178
Mix fondsen	-	9
Liquide middelen	23	2
	593	189

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2019	31-12-2018
Premiedebiteuren	788	37
Nog te factureren premies	159	-
Vordering op herverzekeraar inzake IBNR	450	183
	<u>1.397</u>	<u>220</u>

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	31-12-2019	31-12-2018
Rabobank	<u>584</u>	<u>728</u>

Onder de liquide middelen zijn opgenomen kasmiddelen en banktegoeden die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Reserves

	31-12-2019	31-12-2018
Algemene reserve	-423	274

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2019	274
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-697
Stand per 31 december 2019	-423
	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2018	128
Uit bestemming saldo van baten en lasten	146
Stand per 31 december 2018	274

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	12.550	96,7	4.735	106,1
Af: technische voorzieningen	12.973	100,0	4.462	100,0
Eigen vermogen	-423	-3,3	273	6,1
Af: vereist eigen vermogen	2.637	20,3	972	21,8
Vrij vermogen	-3.060	-23,6	-699	-15,7
Minimaal vereist eigen vermogen	676	5,2	232	5,2
Actuele dekkingsgraad		96,7		106,1
Beleidsdekkingsgraad		100,9		112,9
Reële dekkingsgraad		79,5		90,2

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf Risicobeheer.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- kortlopende schulden) / Technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de financiële positie van het fonds.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat de kring volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in:

1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.
2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

De solvabiliteit van het fonds is niet toereikend. Er is sprake van een dekkingstekort.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad is als volgt:

	2019	2018
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	106,1	115,4
Premie	1,8	2,2
Uitkeringen	-	0,1
Toeslagverlening	-0,4	-
Verandering van de rentetermijnstructuur	-36,7	-27,6
Rendement op beleggingen	27,6	-10,2
Overige oorzaken	-2,8	-12,4
Kruisefect	1,1	38,6
Dekkingsgraad per 31 december	96,7	106,1

De actuele dekkingsgraad van de kring per 31 december 2019 is 96,7%, hetgeen een daling betekent van 9,4%-punten ten opzichte van de actuele dekkingsgraad per 31 december 2018 (106,1%). De daling is fors door een daling van de gemiddelde rekenrente, welke slechts deels door het positieve rendement op beleggingen wordt gecompenseerd.

Herstelplan

Op basis van het FTK moet een pensioenfonds een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad.

Op basis van de actualisatie van het herstelplan die begin 2019 is uitgevoerd, blijkt dat het fonds geen aanvullende maatregelen nodig heeft om binnen de gestelde termijn uit herstel te komen. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2026 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:		
Voorziening pensioenverplichtingen	12.973	4.462

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2019	2018
Stand per 1 januari	4.462	829
Pensioenopbouw	6.056	3.193
Toeslagen	17	-
Rentetoevoeging	-23	-10
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-11	-3
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	132	70
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	19	-
Wijziging marktrente	2.357	261
Wijziging actuariële uitgangspunten	-9	-6
Overige wijzigingen	-27	128
Stand per 31 december	12.973	4.462

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2019		31-12-2018	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	838	11.365	413	3.965
Gewezen deelnemers	95	685	32	133
Pensioentrekkenden	7	270	4	180
IBNR	-	450	-	184
Additionele reservering*	-	203	-	-
	940	12.973	449	4.462

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

* De additionele reservering betreft mutaties die na het sluiten van de administratie zijn verwerkt.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling is een middelloonregeling.

Daarbinnen is een verzameling van pensioensoorten beschikbaar die complementair zijn aan elkaar zodat geen sprake is van dubbele dekkingen. Onderstaand worden de pensioensoorten en varianten weergegeven.

1. Ouderdomspensioen: verplicht af te nemen, op opbouwbasis
2. Partnerpensioen: verplicht af te nemen, onbepaalde partner, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
3. Wezenpensioen: verplicht af te nemen, onbepaald kind, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
4. ANW-hiaatpensioen: keuze: verplicht of vrijwillig af te nemen
5. Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid voor de premies van alle bovengenoemde vormen: verplicht af te nemen

De pensioenrichtleeftijd is 68 jaar.

Flexibilisering is mogelijk binnen de wettelijke grenzen en betreft:

- Vervroeging; de deelnemer kan in overleg met de werkgever verzoeken het pensioen eerder in te laten gaan. Dit kan vanaf 5 jaar voor de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Uitstellen; de deelnemer kan verzoeken het pensioen later in te laten gaan als hij een actief dienstverband heeft. Dit kan tot 5 jaar na de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Hoog-laag constructie; de deelnemer kan kiezen de eerste periode een hogere uitkering te ontvangen. Dit kan de eerste 5 jaar of de eerste 10 jaar betreffen. De verhouding tussen de hoge en de lage uitkering is 100:75.
- Uitrusten; de deelnemer kan het partnerpensioen op opbouwbasis uitrusten tegen een hoger ouderdompensioen. Ook kan de deelnemer zijn ouderdompensioen uitrusten tegen een (hoger) partnerpensioen. Hierbij mag het partnerpensioen niet meer bedragen dan 70% van het ouderdompensioen.
- Deeltijdpensioen; de deelnemer kan in overleg met de werkgever een gedeelte van het pensioen laten ingaan en voor het resterende deel een actief dienstverband op deeltijdbasis houden.

De werkgever maakt per pensioensoort (met uitzondering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) een keuze, zoals hierboven weergegeven. Verder worden de regelingskenmerken (franchises en opbouwpercentages) vastgelegd alsmede de wijze van aanpassing van deze regelingskenmerken

Toeslagverlening

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

Toeslagverlening vindt plaats volgens de methode van toekomstbestendige toeslagverlening. Dit betekent dat toeslagverlening mogelijk is bij een dekkingsgraad hoger dan 110%. Bij een dekkingsgraad tussen de 110% en de bovengrens behorende bij toekomstbestendige toeslagverlening vindt toeslagverlening naar rato plaats. Bij een dekkingsgraad boven de bovengrens vindt volledige toeslagverlening plaats.

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2019 te verhogen met 0,39% voor actieve deelnemers en 0,39% voor inactieve deelnemers.

Tevens heeft het bestuur in 2019 besloten om de pensioenen niet te verhogen per 1 januari 2020.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2019	31-12-2018
Vooruitgefactureerde premies	741	324
Te verrekenen herverzekeringspremie's	466	172
Rekening courant Centraal Beheer APF bedrijfsomgeving	25	-
Waardeoverdracht	27	1
Nog te betalen kosten	1	-
	<u>1.260</u>	<u>497</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds is het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

	31-12-2019	31-12-2018
Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	12.973	4.462
Buffers:		
S1 Renterisico	609	306
S2 Risico zakelijke waarden	1.751	609
S3 Valutarisico	528	164
S4 Grondstoffenrisico	273	95
S5 Kredietrisico	624	211
S6 Verzekeringstechnisch risico	636	235
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	345	120
Diversificatie effect	-2.129	-768
Totaal S (vereiste buffers)	2.637	972
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	15.610	5.434
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	12.550	4.735
Tekort/Tekort	-3.060	-699

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2019		31-12-2018	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	5.369	5,0	1.871	4,4
Totaal beleggingen (na derivaten)	11.829	14,0	4.285	13,2
Technische voorzieningen	12.973	29,4	4.462	27,9

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het fonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het fonds aan de tegenpartij betaalt. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	527	9,8	85	4,5
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	1.640	30,6	549	29,3
Resterende looptijd > 5 jaar	3.202	59,6	1.237	66,2
	<u>5.369</u>	<u>100,0</u>	<u>1.871</u>	<u>100,0</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	788	75,9	344	86,2
Noord-Amerika	190	18,3	30	7,5
Azië-Pacific	39	3,8	17	4,3
Australazië	21	2,0	8	2,0
	<u>1.038</u>	<u>100,0</u>	<u>399</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	242	7,0	65	5,7
Nijverheid en industrie	440	12,6	97	8,5
Handel	533	15,4	76	6,6
Overige dienstverlening	1.201	34,7	220	19,2
Diversen	1.049	30,3	686	60,0
	<u>3.465</u>	<u>100,0</u>	<u>1.144</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	791	22,8	791	69,1
Noord-Amerika	1.613	46,6	335	29,3
Azië-Pacific	264	7,6	6	0,5
Australazië	68	2,0	8	0,7
Emerging Markets	729	21,0	4	0,4
	<u>3.465</u>	<u>100,0</u>	<u>1.144</u>	<u>100,0</u>

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2019	Nettopositie na afdekking 2018
Euro	7.078	3.290	10.368	3.534
Amerikaanse Dollar	2.446	-2.323	123	142
Britse Pond	329	-334	-5	6
Japanse Yen	292	-251	41	31
Hong Kong Dollar	226	-64	162	67
Canadese Dollar	94	-99	-5	11
Zuid-Koreaanse Won	86	-	86	32
Zwitserse Frank	135	-70	65	19
Taiwanese Dollar	85	-	85	26
Zweedse Kroon	49	-37	12	3
Indiase Roepie	59	-	59	5
Singapore Dollar	33	-30	3	7
Australische Dollar	90	-80	10	2
Braziliaanse Reaal	53	-	53	17
Overige	774	-2	772	383
	<u>11.829</u>	<u>-</u>	<u>11.829</u>	<u>4.285</u>

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

S4 Grondstoffenrisico

Het grondstoffenrisico is het risico van waardeveranderingen van beleggingen in grondstoffen of instrumenten die gevoelig zijn voor waardeveranderingen in grondstoffen (commodities).

Het grondstoffenrisico wordt bepaald aan de hand van een daling van de waarde van de beleggingen in grondstoffen met 35%. Ter afdekking van het grondstoffenrisico wordt door het fonds een buffer aangehouden.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse Staat	224	4,2	82	4,4
Andere staten	3.074	57,3	1.194	63,7
Financiële instellingen	1.091	20,3	346	18,5
Handels- en industriële instellingen	485	9,0	188	10,1
Overige	495	9,2	61	3,3
	<u>5.369</u>	<u>100,0</u>	<u>1.871</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature markets	4.490	83,6	1.439	76,9
Emerging markets	879	16,4	432	23,1
	<u>5.369</u>	<u>100,0</u>	<u>1.871</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
AAA	1.389	25,9	529	28,3
AA	1.540	28,7	496	26,5
A	556	10,3	173	9,2
BBB	881	16,4	348	18,6
BB	399	7,4	197	10,5
B	330	6,2	129	6,9
< B	82	1,5	41	2,2
Geen rating	192	3,6	-42	-2,2
	<u>5.369</u>	<u>100,0</u>	<u>1.871</u>	<u>100,0</u>

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van CBS Bevolkingsprognose 2019-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het fonds heeft het overlijdensrisico herverzekerd.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het fonds heeft het arbeidsongeschiktheidsrisico herverzekerd.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Betreffende het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren. Op basis hiervan heeft het bestuur besloten geen buffer voor liquiditeitsrisico aan te houden.

S8 Concentratierisico

Als een kring een gediversifieerde beleggingsportefeuille aanhoudt, mag de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico in het DNB-standaardmodel gelijk worden gesteld aan 0%. Omdat bij de kring sprake is van een gediversifieerde beleggingsportefeuille heeft het bestuur besloten geen buffer voor concentratierisico aan te houden.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur. Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing houdt het fonds hiervoor geen buffer aan.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

De Corona-crisis heeft in het eerste kwartaal van 2020 geleid tot sterk gedaalde dekkingsgraden. Voor Kring DB Koopkracht betekende dit een daling in de dekkingsgraad van meer dan 15%-punt in het dieptepunt. Per 31 maart 2020 bedraagt de dekkingsgraad van Kring DB Koopkracht ca 82,5%. Sindsdien is een lichte toename zichtbaar, volledig herstel vergt een lange periode. De situatie met betrekking tot Kring DB Koopkracht is daarmee wel in een situatie gekomen dat bij onvoldoende herstel de financiële positie einde 2020 mogelijk kan leiden tot een korting. Het bestuur monitort deze situatie op continue basis.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

	2019	2018
Premiebijdragen basisregeling	6.631	3.712
Premiebijdragen excedentregeling	387	195
	<u>7.018</u>	<u>3.907</u>

De kostendeekkende, gedempte kostendeekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2019	2018
Kostendeekkende premie	7.854	4.149
Gedempte kostendeekkende premie	4.792	2.633
Feitelijke premie	7.018	3.907

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2018 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op het verwacht rendement. De feitelijke premie is in 2019 hoger dan de gedempte premie.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	6.344	3.344
Opslag voor uitvoeringskosten	127	56
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	1.383	749
	<u>7.854</u>	<u>4.149</u>

De samenstelling van de gedempte kostendeekkende premie is als volgt:

	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	2.923	1.610
Opslag voor uitvoeringskosten	127	56
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	637	361
Toeslagen	1.105	606
	<u>4.792</u>	<u>2.633</u>

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2019	2018
Actuarieel benodigde koopsom	3.576	1.980
Risicokoopsom overlijden	209	109
Risicokoopsom premievrijstelling	243	127
Opslag voor uitvoeringskosten	127	56
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	637	361
Beschikbaar voor vorming algemene middelen	2.226	1.274
	<u>7.018</u>	<u>3.907</u>

Van de uitvoeringskosten is € 25 ten behoeve van wettelijke kosten (2019). Voor 2018 zijn er geen wettelijke kosten.

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

2019	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module Rendement	-	528	-	528
Module Rente	8	52	-	60
Module Inflatie	-	136	-	136
Overlay fondsen	-	476	-	476
Liquide middelen	-	8	-	8
Kosten vermogensbeheer	-	-	-6	-6
	<u>8</u>	<u>1.200</u>	<u>-6</u>	<u>1.202</u>
2018	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module Rendement	-	-118	-	-118
Module Rente	-	8	-	8
Module Inflatie	-	-53	-	-53
Liquide middelen	-	69	-	69
Kosten vermogensbeheer	-	-	-1	-1
	<u>-</u>	<u>-94</u>	<u>-1</u>	<u>-95</u>

Het aandeel van het fonds in de beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen € 18.170 (2018: € 8.196).

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen € 23.164 (2018: € 4.821).

9. Pensioenuitkeringen

	2019	2018
Ouderdomspensioen	5	1
Partnerpensioen	4	1
Wezenpensioen	2	1
	<u>11</u>	<u>3</u>

10. Pensioenuitvoeringskosten

	2019	2018
Administratiekosten verrichtingen	99	52
Administratiekosten	1	-
Governance kosten	3	1
Uitvoeringskosten	1	2
Wettelijke wijzigingen	25	-
Interest premiedebiteuren	-2	-
	<u>127</u>	<u>55</u>

In het boekjaar is een nieuwe uitvoeringsovereenkomst afgesloten. Hierbij is onder meer overeengekomen dat een deel van de uitvoeringskosten aan de vermogensbeheerkosten wordt toegerekend. Dit verklaart de stijging van de vermogensbeheerkosten respectievelijk daling van de uitvoeringskosten ten opzichte van vorig boekjaar.

11. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2019	2018
Pensioenopbouw	6.056	3.193
Toeslagen	17	-
Rentetoevoeging	-23	-10
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-11	-3
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	132	70
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	19	-
Wijziging marktrente	2.357	261
Wijziging actuariële uitgangspunten	-9	-6
Overige wijzigingen	-27	128
	<u>8.511</u>	<u>3.633</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

Deze post bestaat uit de lasten van de in het boekjaar toegekende toeslagen uit hoofde van de voorwaardelijke toeslagverlening. Het bestuur heeft besloten om de pensioenen per 1 januari 2019 te verhogen met 0,39% voor actieve deelnemers en 0,39% voor inactieve deelnemers.

Tevens heeft het bestuur in 2019 besloten om de pensioenen niet te verhogen per 1 januari 2020.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,235% (2018: -0,260%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2018.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitbetaling van pensioenen van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De kring is in het boekjaar overgegaan van de CBS Bevolkingsprognose 2018-2060 naar de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. Dit heeft geleid tot een toename van de technische voorziening van 6. In 2019 is de inkomensklasse voor individuele deelnemers gewijzigd. Als een salaris of leeftijd wijzigt kan een deelnemer in een andere inkomensklasse komen. Voor elke inkomensklasse geldt een andere reservering. Dit leidt tot een afname van de technische voorziening van 15. De hiervoor benoemde vrijval als gevolg van de nieuwe grondslagen zijn opgenomen in het verloop van detechnische voorzieningen en worden via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

Overige wijzigingen

	2019	2018
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	2	128
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	-30	-
Resultaat op mutaties	1	-
	<u>-27</u>	<u>128</u>

12. Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

	2019	2018
Inkomende waardeoverdrachten	<u>17</u>	<u>-</u>
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
- toevoeging aan de technische voorzieningen	<u>19</u>	<u>-</u>
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:		
- overgenomen pensioenverplichting	<u>-2</u>	<u>-</u>

13. Herverzekeringen

	2019	2018
Herverzekeringspremies overlijden	254	135
Herverzekeringspremies arbeidsongeschiktheid	296	154
Uitkering van herverzekerd nabestaandenpensioen	-	-161
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	-267	-154
	<u>283</u>	<u>-26</u>

14. Overige lasten

	2019	2018
Bankrente handelsbanken	<u>2</u>	<u>1</u>

23 Pensioenfondsenkring 1 Financiële verantwoording 2019

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Balans per 31 december	315
2 Staat van baten en lasten	316
3 Kasstroomoverzicht	317
4 Algemene toelichting	318
5 Toelichting op de balans	325
6 Toelichting op de staat van baten en lasten	340

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2019	2018
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)	179.152	-
Vorderingen en overlopende activa	(2)	153	-
Overige activa	(3)	1.209	-
		<u>180.514</u>	<u>-</u>

PASSIVA

Stichtingskapitaal en reserves	(4)	31.434	-
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	148.935	-
Overige schulden en overlopende passiva	(6)		
Overige schulden en overlopende passiva		145	-
		<u>180.514</u>	<u>-</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

		2019	2018
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		121,1	-
Beleidsdekkingsgraad		119,3	-

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2019	2018
BATEN			
Premiebijdragen van (werkgevers en werknemers)	(7)		
Premiebijdragen pensioenregeling		763	-
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)	21.375	-
		<u>22.138</u>	<u>-</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(9)	6.033	-
Pensioenuitvoeringskosten	(10)	262	-
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(11)		
Pensioenopbouw		685	-
Toeslagen		4.420	-
Rentetoevoeging		-311	-
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-6.024	-
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten		-119	-
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		134.357	-
Wijziging marktrente		16.808	-
Wijziging actuariële uitgangspunten		-247	-
Overige wijzigingen		-634	-
		<u>148.935</u>	<u>-</u>
Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds	(12)	-164.529	-
Overige lasten	(13)	3	-
(*) De nummering verwijst naar de toelichting			
		<u>-9.296</u>	<u>-</u>
Saldo van baten en lasten		<u>31.434</u>	<u>-</u>
		<u>2019</u>	<u>2018</u>
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Mutatie algemene reserve		<u>31.434</u>	<u>-</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2019	
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	666	
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico fonds	164.529	
Betaalde pensioenuitkeringen	-6.030	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-176	
Overige baten en lasten	-3	
		158.986
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	58.378	
Betaald inzake aankopen beleggingen	-204.513	
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	428	
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	-11.945	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-125	
		-157.777
Mutatie liquide middelen		1.209
Samenstelling geldmiddelen		
	2019	
Mutatie liquide middelen		1.209
Liquide middelen per 31 december		1.209

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term "fonds" is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Collectieve waardeoverdracht

Op 1 januari 2019 zijn de aanspraken van alle deelnemers van Cindu International via een collectieve waardeoverdracht ondergebracht in Pensioenfondsenkring 1 bij Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

Wijziging grondslagen

Prognosetafel

Uit het laatste jaar is het fonds overgegaan op nieuwe grondslagen. De overgang betreft overstap naar de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060 (2018: CBS Bevolkingsprognose 2018-2060). Het resultaat van deze wijziging is reeds opgenomen in de TV per 31 december 2019 en leidt tot een afname van 65. De hiervoor benoemde vrijval als gevolg van de nieuwe grondslagen zijn opgenomen in het verloop van de technischevoorzieningen en worden via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

Opbouwpercentage

Het toekomstige opbouwpercentage per 1 januari 2020 is verlaagd van 1,61% naar 1,125%. Het resultaat daarvan op de schadereserve en IBNR bedraagt 182 positief en is via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Reële waarde

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Derivaten worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, worden gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs rekening houdend met mogelijke waardevermindering.

Voor financiële instrumenten, zoals beleggingenvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

- Beursgenoteerde aandelen zijn gewaardeerd tegen de beurswaarde per balansdatum.
- Niet-beursgenoteerde (participaties in) aandelen(fondsen) zijn gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden zijn gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum, inclusief opgelopen rente:

- Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum.
- Voor niet-beursgenoteerde (participaties in) vastrentende waarden(fondsen) is dit de intrinsieke waarde.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passivaverantwoord. De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties zijn opgenomen onder de beleggingen.

Reserves**Algemeen**

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Hierbij is het volgende van belang:

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van de op balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van de op balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2019:

Overlevingstafels

De voorziening wordt gebaseerd op CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. De sterftekansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Partnerfrequentie

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Het latent wezenpensioen wordt gewaardeerd met sterfte. De leeftijdsafhankelijke sterftekans van de hoofddeelnemers wordt toegepast op een veronderstelde volledige uitkeringsduur tot 18 jaar en een halve duur tot 27 jaar in combinatie met een verwacht aantal kinderen en een kans op kinderen per inkomensklasse.

Voorziening voor toekomstige administratie- en excassokosten

Voor toekomstige administratiekosten is de TV verhoogd met 2,2%.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. Omdat de kring is begonnen per 1 januari 2019 is alleen de reservering over 2019 van toepassing. Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is herverzekerd, wordt tegenover de IBNR op de balans een even groot herverzekeringsdeel opgenomen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening conform het toeslagbeleid. Het gaat hier om de reële dekkingsgraad die in de wet is opgenomen, waarbij de beleidsdekkingsraad wordt afgezet tegen de dekkingsgraad waarbij de kring volledig kan indexeren, en de lasten van het volledig indexeren vastgesteld worden op de bepaling toekomstbestendig indexeren.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn sterk gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn opgenomen in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Directe beleggingsopbrengsten zijn rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten, e.d. Dividend is verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Indirecte beleggingsopbrengsten zijn gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten:

- Er is geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen.
- Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen.
- Verkoopkosten zijn verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Overige baten

Overige baten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen zijn de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen voor de actieve deelnemers per 1 januari 2019 te verhogen met 2,07% en per 1 januari 2020 met 1,44%. Voor inactieve deelnemers zijn de pensioenen per 1 januari 2019 met 1,67% en per 1 januari 2020 met 1,44% verhoogd.

Dit heeft een resultaat van 4.420 negatief tot gevolg gehad.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,235%. Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2018.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariële berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorzieningen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2,2% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,2% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op onder andere de aanpassing van de prognosetafels. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake wijziging grondslagen.

Overige wijzigingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds en risico deelnemers

Dit is het saldo van overgenomen en overgedragen pensioenaanspraken.

Overige lasten

Overige lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode:

- Alle ontvangsten en uitgaven zijn hierbij als zodanig gepresenteerd.
- Er is onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

De kring belegt in modules en overlay fondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module- en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2019

	Stand per 1 januari 2019	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde mutaties	Stand per 31 december 2019
Module Rendement	-	54.925	-3.150	-	10.065	61.840
Module Rente	-	94.151	-708	-	4.091	97.534
Module Inflatie	-	9.000	-	-	108	9.108
Overlay fondsen	-	42.537	-39.871	-	6.409	9.075
Vastgoed	-	3.900	-14.649	10.673	504	428
Beleggingsdebiteuren	-	-	-	119	-	119
Liquide middelen	-	-	-	1.153	-105	1.048
Totaal	-	204.513	-58.378	11.945	21.072	179.152

Op basis van doorkijk op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen bestaan de modules en fondsen ultimo boekjaar uit onderstaande beleggingscategorieën.

Belegde waarden per beleggingscategorie op basis van doorkijk per 31 december 2019

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	44.107	17.733	-	-	61.840
Module Rente	-	-	97.534	-	-	97.534
Module Inflatie	4.193	-	2.611	-	2.304	9.108
Overlay fondsen	-	-	-	9.075	-	9.075
Vastgoed	428	-	-	-	-	428
Beleggingsdebiteuren	23	-	96	-	-	119
Liquide middelen	-	-	-	-	1.048	1.048
Stand per 31 december 2019	4.644	44.107	117.974	9.075	3.352	179.152

Onder derivaten zijn de Overlay Fondsen opgenomen. Aangezien de kring niet de onderliggende belegging in zijn bezit heeft, maar alleen een deelneming in de Overlay Fondsen, is feitelijk de exposure van de kring naar een derivatenbelegging, ongeacht de onderliggende asset categorieën daarin. Onder derivaten werden voorheen de posities in de fondsen op basis van doorkijk gerapporteerd als belegging van de kring. Een derivaat in een overlay fonds was een derivaat en een staatsobligatie in datzelfde fonds was een vastrentende waarde. De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast.

De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Via de modules Rendement, Inflatie en Rente en Vastgoed- en Overlayfondsen wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in vastgoed, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Participaties in beleggingsfondsen	4.621	-
Beleggingsdebiteuren	23	-
	<u>4.644</u>	<u>-</u>

Aandelen

De aandelen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Aandelenbeleggingsfondsen	<u>44.107</u>	<u>-</u>

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	117.878	-
Beleggingsdebiteuren	96	-
	<u>117.974</u>	<u>-</u>

Derivaten

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Overlay fondsen	9.075	-

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Commodities	2.304	-
Liquide middelen	1.048	-
	3.352	-

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2019	31-12-2018
Premiedebiteuren	107	-
Nog te factureren premies	46	-
	153	-

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode. Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	31-12-2019	31-12-2018
Rabobank	1.209	-

Onder de liquide middelen zijn opgenomen kasmiddelen en banktegoeden die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen. Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Stichtingskapitaal en reserves

	31-12-2019	31-12-2018
Algemene reserve	31.434	-

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2019	-
Uit bestemming saldo van baten en lasten	31.434
Stand per 31 december 2019	31.434

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	180.369	121,1	-	-
Af: technische voorzieningen	148.935	100,0	-	-
Eigen vermogen	31.434	21,1	-	-
Af: vereist eigen vermogen	20.849	14,0	-	-
Vrij vermogen	10.585	7,1	-	-
Minimaal vereist eigen vermogen	6.190	4,2	-	-
Actuele dekkingsgraad		121,1		-
Beleidsdekkingsgraad		119,3		-
Reële dekkingsgraad		97,6		-

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf Risicobeheer.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- kortlopende schulden) / Technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de financiële positie van het fonds.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat de kring volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in:

1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.
2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

De solvabiliteit van het fonds is toereikend. De beleidsdekkingsgraad is hoger dan de minimaal vereiste dekkingsgraad

Het verloop van de actuele dekkingsgraad is als volgt:

	2019
	%
Dekkingsgraad per 1 januari	121,7
Premie	-0,2
Uitkeringen	1,0
Toeslagverlening	-3,9
Verandering van de rentetermijnstructuur	-13,5
Rendement op beleggingen	16,2
Overige oorzaken	1,5
Kruis effecten	-1,7
Dekkingsgraad per 31 december	121,1

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:		
Voorziening pensioenverplichtingen	148.935	-

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2019	2018
Stand per 1 januari	-	-
Pensioenopbouw	685	-
Toeslagen	4.420	-
Rentetoevoeging	-311	-
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-6.024	-
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-119	-
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	134.357	-
Wijziging marktrente	16.808	-
Wijziging actuariële uitgangspunten	-247	-
Overige wijzigingen	-634	-
Stand per 31 december	148.935	-

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2019		31-12-2018	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	62	21.417	-	-
Gewezen deelnemers	413	49.087	-	-
Pensioentrekkenden	933	78.263	-	-
Schadereserve	-	277	-	-
IBNR	-	221	-	-
Additionele reservering*	-	-330	-	-
	1.408	148.935	-	-

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

* De additionele reservering betreft Niet opgevraagde pensioenen (99), AOP uitkeringen (130) en mutaties die na het sluiten van de administratie zijn verwerkt (-559).

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling is een middelloonregeling. Daarbinnen is een verzameling van pensioensoorten beschikbaar die complementair zijn aan elkaar zodat geen sprake is van dubbele dekkingen. Onderstaand worden de pensioensoorten en varianten weergegeven.

1. Ouderdomspensioen: verplicht af te nemen, op opbouwbasis
2. Partnerpensioen: verplicht af te nemen, onbepaalde partner, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
3. Wezenpensioen: verplicht af te nemen, onbepaald kind, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
4. ANW-hiaatpensioen: keuze: verplicht of vrijwillig af te nemen
5. Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid voor de premies van alle bovengenoemde vormen: verplicht af te nemen.

De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2019 68 jaar.

Flexibilisering is mogelijk binnen de wettelijke grenzen en betreft:

- Vervroeging; de Deelnemer kan in overleg met de Werkgever verzoeken het pensioen eerder in te laten gaan. Dit kan vanaf 5 jaar voor de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Uitstellen; de Deelnemer kan verzoeken het pensioen later in te laten gaan. Dit kan tot 5 jaar na de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Hoog-laag constructie; de Deelnemer kan kiezen de eerste periode een hogere uitkering te ontvangen. Dit kan de eerste 5 jaar of de eerste 10 jaar betreffen. De verhouding tussen de hoge en de lage uitkering is 100:75.
- Uitrusten; de Deelnemer kan het partnerpensioen op opbouwbasis omruilen tegen een hoger ouderdomspensioen. Ook kan de Deelnemer zijn ouderdomspensioen omruilen tegen een (hoger) partnerpensioen. Hierbij mag het partnerpensioen niet meer bedragen dan 70% van het ouderdomspensioen.
- Deeltijdpensioen; de Deelnemer kan in overleg met de Werkgever een gedeelte van het pensioen laten ingaan en voor het resterende deel al dan niet een actief dienstverband op deeltijdbasis houden.

De Werkgever maakt per pensioensoort (met uitzondering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) een keuze, zoals hiervoor weergegeven. Verder worden de regelingskenmerken (franchises en opbouwpercentages) vastgelegd alsmede de wijze van aanpassing van deze regelingskenmerken.

Toeslagverlening

Het Bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen Pensioenfondsenkring 1 een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (Gewezen) Deelnemers, gewezen partners en Pensioengerechtigden kan worden toegekend. Alleen als en voor zover de middelen van Pensioenfondsenkring 1 toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze toegekend. Reglementair is vastgelegd dat deze toeslag op 1 januari van het jaar wordt verleend. De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

Het toeslagbeleid is gebaseerd op toekomstbestendige toeslagverlening. De hoogte van de toeslag is afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad en de toeslagambitie. Voor het bepalen van de financiële situatie wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober voorafgaand aan het eerstvolgende toeslagmoment.

De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid), op 1 oktober van enig jaar ten opzichte van 1 oktober van het jaar daarvoor.

De toeslag wordt toegekend volgens de volgende methodiek.

Elk jaar stelt het Bestuur vast welke dekkingsgraad vereist is voor volledige toeslagverlening (TBI) op basis van de verwachte prijsinflatie. Dit is de indexatiedekkingsgraad. Er vindt geen toeslagverlening plaats bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Dit leidt tot de volgende toeslagstaffel:

- Bij een beleidsdekkingsgraad gelijk of lager dan 110%: geen toeslag
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan 110% maar lager dan de indexatiedekkingsgraad: toeslag naar rato
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan de indexatiedekkingsgraad: volledige toeslag

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2019	31-12-2018
Vooruitgefactureerde premies	56	-
Rekening courant Centraal Beheer APF	43	-
Rekening courant Kring DC	10	-
Uitkeringen	3	-
Nog te betalen kosten	29	-
Overige schulden	4	-
	<u>145</u>	<u>-</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds is het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De actuele dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	31-12-2019	31-12-2018
Het surplus/tekort op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	148.935	-
Buffers:		
S1 Renterisico	1.030	-
S2 Risico zakelijke waarden	13.256	-
S3 Valutarisico	4.560	-
S4 Grondstoffenrisico	891	-
S5 Kredietrisico	8.714	-
S6 Verzekeringstechnisch risico	4.148	-
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	3.094	-
Diversificatie effect	-14.844	-
Totaal S (vereiste buffers)	20.849	-
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	169.784	-
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	180.369	-
Surplus	10.585	-

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2019		31-12-2018	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	117.974	5,7	-	-
Totaal beleggingen (na derivaten)	179.152	8,8	-	-
Technische voorzieningen	148.935	15,7	-	-

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het fonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het fonds aan de tegenpartij betaalt. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	11.521	9,8	-	-
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	35.144	29,8	-	-
Resterende looptijd > 5 jaar	71.309	60,4	-	-
	117.974	100,0	-	-

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar aard:				
Participaties in vastgoedmaatschappijen	4.621	99,5	-	-
Beleggingsdebiteuren	23	0,5	-	-
	4.644	100,0	-	-

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	3.636	78,3	-	-
Noord Amerika	769	16,5	-	-
Azië Pacific	156	3,4	-	-
Australië en Nieuw-Zeeland	83	1,8	-	-
	4.644	100,0	-	-

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Beleggingsinstellingen	4	-	-	-
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	3.084	7,0	-	-
Nijverheid en industrie	5.597	12,6	-	-
Handel	6.788	15,4	-	-
Overige dienstverlening	15.289	34,7	-	-
Diversen	13.345	30,3	-	-
	44.107	100,0	-	-

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	10.072	22,8	-	-
Noord Amerika	20.529	46,6	-	-
Azië Pacific	3.359	7,6	-	-
Australië en Nieuw-Zeeland	865	2,0	-	-
Opkomende markten	9.282	21,0	-	-
	44.107	100,0	-	-

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta-derivaten	Nettopositie na afdekking 2019	Nettopositie na afdekking 2018
Euro	130.957	31.396	162.353	-
Amerikaanse Dollar	23.600	-23.192	408	-
Britse Pond	2.197	-2.306	-109	-
Japanse Yen	2.651	-2.424	227	-
Hong Kong Dollar	2.423	-443	1.980	-
Canadese Dollar	855	-987	-132	-
Zuid-Koreaanse Won	1.097	-	1.097	-
Zwitserse Frank	1.627	-816	811	-
Taiwanese Dollar	1.085	-	1.085	-
Zweeds Kroon	434	-299	135	-
Australische Dollar	812	-723	89	-
Overige	11.414	-206	11.208	-
	179.152	-	179.152	-

S4 Grondstoffenrisico

Het grondstoffenrisico is het risico van waardeveranderingen van beleggingen in grondstoffen of instrumenten die gevoelig zijn voor waardeveranderingen in grondstoffen (commodities).

Het grondstoffenrisico wordt bepaald aan de hand van een daling van de waarde van de beleggingen in grondstoffen met 35%. Ter afdekking van het grondstoffenrisico wordt door het fonds een buffer aangehouden.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse Staat	6.548	5,6	-	-
Andere staten	61.561	52,2	-	-
Financiële instellingen	30.356	25,7	-	-
Handels- en industriële instellingen	9.136	7,7	-	-
Overige	10.373	8,8	-	-
	<u>117.974</u>	<u>100,0</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Ontwikkelde markten	106.021	89,9	-	-
Opkomende markten	11.953	10,1	-	-
	<u>117.974</u>	<u>100,0</u>	<u>-</u>	<u>-</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2019		31-12-2018	
		In %		In %
AAA	31.868	27,0	-	-
AA	39.044	33,1	-	-
A	12.135	10,3	-	-
BBB	19.923	16,9	-	-
BB	5.157	4,4	-	-
B	4.194	3,5	-	-
<B	1.049	0,9	-	-
Geen rating	4.604	3,9	-	-
	117.974	100,0	-	-

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van CBS Bevolkingsprognose 2019-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het fonds heeft het overlijdensrisico niet verzekerd.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het fonds heeft het arbeidsongeschiktheidsrisico niet verzekerd.

Toeslagrisico

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om het pensioen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioenrechten en -aanspraken te geven niet kan worden gerealiseerd. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagtoezegging voorwaardelijk is.

Het beleid en de ambitie inzake toeslagverlening is weergegeven in de toelichting van de post 'Technische voorzieningen'.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Betreffende het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren. Op basis hiervan heeft het bestuur besloten geen buffer voor liquiditeitsrisico aan te houden.

S8 Concentratierisico

Als een kring een gediversifieerde beleggingsportefeuille aanhoudt, mag de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico in het DNB-standaardmodel gelijk worden gesteld aan 0%. Omdat bij de kring sprake is van een gediversifieerde beleggingsportefeuille, heeft het bestuur besloten geen buffer voor concentratierisico aan te houden.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur. Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing houdt het fonds hiervoor geen buffer aan.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2020 gedeeltelijk te verhogen met 1,44%. Deze toeslag is meegenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2019.

De Corona-crisis heeft in het eerste kwartaal van 2020 geleid tot sterk gedaalde dekkingsgraden.

Voor Pensioenfondsenkring1 betekende dit een daling in de dekkingsgraad van meer dan 15%-punt in het dieptepunt. Per 31 maart 2020 bedraagt de dekkingsgraad van Pensioenfondsenkring1 ca 108%. Sindsdien is een lichte toename zichtbaar, volledig herstel vergt een lange periode. Pensioenfondsenkring1 is daarmee in een situatie van een reservetekort gekomen. Het bestuur monitort de situatie op continue basis.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

	2019	2018
Premiebijdragen pensioenregeling	763	-

De kostendeekkende, gedempte kostendeekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2019	2018
Kostendeekkende premie	924	-
Gedempte kostendeekkende premie	739	-
Feitelijke premie	763	-

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2018 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op het verwacht rendement. De feitelijke premie is in 2019 hoger dan de gedempte premie.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	698	-
Opslag voor uitvoeringskosten	131	-
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	95	-
	924	-

De samenstelling van de gedempte kostendeekkende premie is als volgt:

	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	365	-
Opslag voor uitvoeringskosten	131	-
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	50	-
Toeslagen (indien en voor zover gefinancierd uit premie)	193	-
	739	-

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2019	2018
Actuarieel benodigde koopsom	511	-
Risicokoopsom overlijden	33	-
Risicokoopsom premievrijstelling	14	-
Opslag voor uitvoeringskosten	131	-
transporteren	689	-

	2019	2018
Transport	689	-
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	50	-
Beschikbaar voor vorming algemene middelen	24	-
	<u>763</u>	<u>-</u>

Van de uitvoeringskosten is € 38 ten behoeve van wettelijke kosten.

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

2019	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Module Rendement	-	10.065	-	10.065
Module Rente	310	4.091	-	4.401
Module Inflatie	-	108	-	108
Overlay fondsen	-	6.409	-	6.409
Vastgoed	154	504	-	658
Beleggingsdebiteuren/Liquide middelen/Overige	-3	-105	-125	-233
	<u>461</u>	<u>21.072</u>	<u>-125</u>	<u>21.408</u>
Mutatie rendement uit delta weerstandsvermogen				-33
				<u>21.375</u>

Voor een specificatie van het indirect beleggingsrendement van de modules en beleggingsfondsen wordt verwezen naar de toelichting op de balans.

9. Pensioenuitkeringen

	2019	2018
Ouderdomspensioen	3.898	-
Partnerpensioen	2.117	-
Wezenpensioen	8	-
Afkopen	10	-
	<u>6.033</u>	<u>-</u>

De post afkopen is de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 484,09 per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

10. Pensioenuitvoeringskosten

	2019	2018
Administratiekosten verrichtingen	84	-
Administratiekosten	17	-
Governance kosten	70	-
Uitvoeringskosten	17	-
Bestuurskosten	29	-
Wettelijke wijzigingen	46	-
Interest premiedebiteuren	-1	-
	<u>262</u>	<u>-</u>

11. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2019	2018
Pensioenopbouw	685	-
Toeslagen	4.420	-
Rentetoevoeging	-311	-
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-6.024	-
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-119	-
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	134.357	-
Wijziging marktrente	16.808	-
Wijziging actuariële uitgangspunten	-247	-
Overige wijzigingen	-634	-
	<u>148.935</u>	<u>-</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen voor de actieve deelnemers per 1 januari 2019 te verhogen met 2,07% en per 1 januari 2020 met 1,44%. Voor inactieve deelnemers zijn de pensioenen per 1 januari 2019 met 1,67% en per 1 januari 2020 met 1,44% verhoogd.

Dit heeft een resultaat van 4.420 negatief tot gevolg gehad.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,235%. Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2018.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitbetaling van pensioenen van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening pensioenverplichtingen is het saldo van overgedragen pensioenverplichtingen (uitgaande waardeoverdrachten) en overgenomen pensioenverplichtingen (inkomende waardeoverdrachten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

De kring is in het boekjaar overgegaan van de CBS Bevolkingsprognose 2018-2060 naar de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. Dit heeft geleid tot een afname van de technische voorziening van 65. De hiervoor benoemde vrijval als gevolg van de nieuwe grondslagen zijn opgenomen in het verloop van de technische voorzieningen en worden via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

Het toekomstige opbouwpercentage per 1 januari 2020 is verlaagd van 1,61% naar 1,125%. Het resultaat daarvan op de schadereserve en IBNR bedraagt 182 positief.

Het totale resultaat uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten bedraagt 247 positief.

Overige wijzigingen

	2019	2018
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	-749	-
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	125	-
Resultaat op mutaties	-10	-
	<u>-634</u>	<u>-</u>

12. Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

	2019	2018
Inkomende collectieve waardeoverdrachten	-164.574	-
Uitgaande waardeoverdrachten	45	-
	<u>-164.529</u>	<u>-</u>

	2019	2018
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
- toevoeging aan de technische voorzieningen	134.409	-
- onttrekking aan de technische voorzieningen	-52	-
	<u>134.357</u>	<u>-</u>

	2019	2018
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:		
- overgenomen pensioenverplichting	30.165	-
- overgedragen pensioenverplichting	7	-
	<u>30.172</u>	<u>-</u>

Het resultaat op waardeoverdrachten bedraagt 30.172 positief. Het voornaamste resultaat (30.165 positief) wordt behaald uit de inkomende collectieve waardeoverdracht per 1 januari 2019 van de opgebouwde pensioenaanspraken en de solvabiliteitsmarge bij Stichting Pensioenfonds Cindu International in liquidatie naar de kring. Op uitgaande waardeoverdrachten wordt een resultaat (7 positief) behaald, omdat de overdrachtssom op wettelijk voorgeschreven grondslagen dient te worden vastgesteld. Deze grondslagen wijken af van de grondslagen waarop de TV is gebaseerd.

13. Overige lasten

	2019	2018
Bankrente handelsbanken	1	-
Bijdrage weerstandsvermogen uit premie	2	-
	3	-

24 Kring RBS Financiële verantwoording 2019

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Balans per 31 december	348
2 Staat van baten en lasten	349
3 Kasstroomoverzicht	350
4 Algemene toelichting	351
5 Toelichting op de balans	357
6 Toelichting op de staat van baten en lasten	375

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2019	2018
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)	905.918	776.440
Vorderingen en overlopende activa	(2)	-	89
Overige activa	(3)	980	1.163
		<u>906.898</u>	<u>777.692</u>

PASSIVA

Reserves	(4)		
Algemene reserve		249.890	241.469
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	656.721	536.150
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	287	73
		<u>906.898</u>	<u>777.692</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

		2019	2018
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		138,1	145,0
Beleidsdekkingsgraad		139,5	151,9

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2019	2018
BATEN			
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(7)	134.852	-6.648
Overige baten	(8)	-	43
		<u>134.852</u>	<u>-6.605</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(9)	4.434	3.884
Pensioenuitvoeringskosten	(10)	771	850
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(11)		
Toeslagen		18.395	-
Rentetoevoeging		-1.271	-1.333
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-4.434	-3.884
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten		-771	-117
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-960	-1.928
Wijziging marktrente		108.421	28.077
Wijziging actuariële uitgangspunten		882	-616
Overige wijzigingen		309	-52
		<u>120.571</u>	<u>20.147</u>
Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds	(12)	819	1.967
Herverzekeringen	(13)	-169	-36
Overige lasten	(14)	5	369
		<u>126.431</u>	<u>27.181</u>
Saldo van baten en lasten		<u>8.421</u>	<u>-33.786</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

	2019	2018
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve	<u>8.421</u>	<u>-33.786</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2019	2018
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Betaalde vooruitontvangen premie	-	-5.883
Betaalde/ontvangen waardeoverdrachten voor risico pensioenfonds	-819	-1.967
Betaalde pensioenuitkeringen	-4.425	-3.884
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	287	526
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-638	-876
Overige baten en lasten	-5	-372
	-5.600	-12.456
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	344.045	121.273
Betaald inzake aankopen beleggingen	-336.664	-117.733
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	1.188	70
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	-2.844	9.186
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-308	-198
	5.417	12.598
Mutatie liquide middelen	-183	142
Samenstelling geldmiddelen		
	2019	2018
Liquide middelen per 1 januari	1.163	1.021
Mutatie liquide middelen	-183	142
Liquide middelen per 31 december	980	1.163

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term "fonds" is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Wijziging grondslagen

Prognosetafel

Conform het beleid van de kring worden de meest recente CBS Bevolkingsprognose en CBS Maatwerktabellen (inkomensklasse-afhankelijke ervaringssterfte) gehanteerd. De kring is in het boekjaar overgegaan van de CBS Bevolkingsprognose 2018-2060 naar de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. Dit heeft geleid tot een toename van de technische voorziening van 247. Daarnaast is 633 toegevoegd als mutatie uit hoofde van wijziging actuariële grondslagen aangezien 3% kostenopslag per ultimo 2019 als nominaal bedrag (19.129) wordt opgevoerd als kostenvoorziening.

Daarnaast is de extracomptabele correctie van het jaarwerk 2018 wegens aanpassing van de pensioenleeftijd van 67 naar 68 jaar voor het verevenend ouderdomspensioen in het boekjaar 2019 verwerkt. Het resultaat hiervan bedraagt 2 negatief. Dit leidt per saldo tot een toename van de voorziening van 882.

De hiervoor benoemde dotatie als gevolg van de nieuwe grondslagen zijn opgenomen in het verloop van de technische voorzieningen en worden via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Reële waarde

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Derivaten worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, worden gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs rekening houdend met mogelijke waardevermindering.

Voor financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord. De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddelijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van de op balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

Rekenrente

De voorziening wordt gebaseerd op de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. De sterftekansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Overlevingstafels

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Partnerfrequentie

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Leeftijdsverschil man-vrouw

Het latent wezenpensioen wordt gewaardeerd met sterfte. De leeftijdsafhankelijke sterftkans van de hoofddeelnemers wordt toegepast op een veronderstelde volledige uitkeringsduur tot 18 jaar en een halve duur tot 27 jaar in combinatie met een verwacht aantal kinderen en een kans op kinderen per inkomensklasse.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Voor toekomstige administratiekosten is de TV verhoogd met 3%.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. Per 1 januari 2018 zijn er geen actieve deelnemers meer in het fonds. De IBNR is derhalve gelijkgesteld aan nihil.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden en het premiedepot te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening conform het toeslagbeleid. Het gaat hier om de reële dekkingsgraad die in de wet is opgenomen, waarbij de beleidsdekkingsgraad wordt afgezet tegen de dekkingsgraad waarbij de kring volledig kan indexeren, en de lasten van het volledig indexeren vastgesteld worden op de bepaling toekomstbestendig indexeren.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingskosten.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Overige baten

Overige baten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2020 te verhogen met 1,64% voor actieve deelnemers en 1,64% voor inactieve deelnemers. Daarnaast is de indexatie per 1 januari 2019 van 1,47% in boekjaar 2019 meegenomen. Dit heeft een resultaat van 18.395 negatief tot gevolg gehad.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,235% (2018: -0,260%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2018.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariële berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorzieningen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 3% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 3% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op onder andere de aanpassing van de CBS Bevolkingsprognose. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake wijziging grondslagen.

Overige wijzigingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Overige lasten

Overige lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

De kring heeft in het verslagjaar belegd in modules, overlayfondsen en beleggingsfondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module- en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2019

	Stand per 1 januari 2019	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde mutaties	Stand per 31 december 2019
Module Rendement	224.190	9.200	-500	-	44.355	277.245
Module Rente	375.555	66.905	-15.100	-	16.907	444.267
Module Inflatie	74.542	2.200	-	-	9.169	85.911
Overlay fondsen	102.089	258.359	-328.445	-	63.329	95.332
Beleggingsdebiteuren	-	-	-	435	-	435
Liquide middelen	64	-	-	2.409	255	2.728
Totaal	776.440	336.664	-344.045	2.844	134.015	905.918

Op basis van doorkijk op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen bestaan de modules en fondsen ultimo boekjaar uit onderstaande beleggingscategorieën.

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2018

	Stand per 1 januari 2018	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde- mutaties	Stand per 31 december 2018
Module Rendement	246.188	-	-5.100	-	-16.898	224.190
Module Rente	362.291	19.300	-9.850	-	3.814	375.555
Module Inflatie	81.506	-	-2.400	-	-4.564	74.542
Overlay fondsen	96.489	98.433	-103.923	-	11.090	102.089
Beleggingsdebiteuren	4.113	-	-	-4.113	-	-
Liquide middelen	5.137	-	-	-5.073	-	64
Totaal	795.724	117.733	-121.273	-9.186	-6.558	776.440

Belegde waarden per beleggingscategorie per 31 december 2019

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	197.744	79.502	-	-	277.246
Module Rente	-	-	444.266	-	-	444.266
Module Inflatie	39.554	-	24.631	-	21.726	85.911
Overlay fondsen	-	-	-	95.332	-	95.332
Beleggingsdebiteuren	-	-	435	-	-	435
Liquide middelen	-	-	-	-	2.728	2.728
Stand per 31 december 2019	39.554	197.744	548.834	95.332	24.454	905.918

Belegde waarden per beleggingscategorie per 31 december 2018

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	155.371	68.009	-	810	224.190
Module Rente	-	-	375.555	-	-	375.555
Module Inflatie	35.641	-	22.709	-	16.192	74.542
Overlay fondsen	-	-	-	102.089	-	102.089
Liquide middelen	-	-	-	-	64	64
Stand per 31 december 2018	35.641	155.371	466.273	102.089	17.066	776.440

Onder derivaten zijn de Overlay Fondsen opgenomen. Aangezien de kring niet de onderliggende belegging in zijn bezit heeft, maar alleen een deelneming in de Overlay Fondsen, is feitelijk de exposure van de kring naar een derivatenbelegging, ongeacht de onderliggende asset categorieën daarin. Onder derivaten werden voorheen de posities in de fondsen op basis van doorkijk gerapporteerd als belegging van de kring. Een derivaat in een overlay fonds was een derivaat en een staatsobligatie in datzelfde fonds was een vastrentende waarde. De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast.

De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Via de modules rendement, inflatie en rente en overlayfondsen wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in vastgoed, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Participaties in beleggingsfondsen	39.554	35.641

Aandelen

De aandelen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Aandelenbeleggingsfondsen	197.744	155.371

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	479.599	466.273
Hypotheken	68.800	-
Beleggingsdebiteuren	435	-
	548.834	466.273

Derivaten

De derivaten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Rentederivaten	95.332	102.089

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Liquide middelen	2.728	64
Commodities	21.726	15.926
Mix funds	-	1.076
	24.454	17.066

2. Vorderingen en overlopende activa

	<u>31-12-2019</u>	<u>31-12-2018</u>
Vordering op herverzekeraar inzake IBNR	-	32
Rekening courant Centraal Beheer APF bedrijfsomgeving	-	14
Overige vorderingen	-	43
	<u>-</u>	<u>89</u>

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	<u>31-12-2019</u>	<u>31-12-2018</u>
Rabobank	<u>980</u>	<u>1.163</u>

Onder de liquide middelen zijn opgenomen kasmiddelen en banktegoeden die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen. Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Eigen vermogen

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2019	241.469
Uit bestemming saldo van baten en lasten	8.421
Stand per 31 december 2019	249.890
	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2018	275.255
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-33.786
Stand per 31 december 2018	241.469

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	906.611	138,1	777.619	145,0
Af: technische voorzieningen	656.721	100,0	536.150	100,0
Eigen vermogen	249.890	38,1	241.469	45,0
Af: vereist eigen vermogen	89.199	13,6	75.536	14,0
Vrij vermogen	160.691	24,5	165.933	31,0
Minimaal vereist eigen vermogen	26.441	4,0	21.799	4,1
Actuele dekkingsgraad		138,1		145,0
Beleidsdekkingsgraad		139,5		151,9
Reële dekkingsgraad		110,9		122,5

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf Risicobeheer.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- kortlopende schulden) / Technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de financiële positie van het fonds.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van toereikend.

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat de kring volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in:

1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.
2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

De solvabiliteit van het fonds is toereikend.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad is als volgt:

	2019	2018
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari / 1 maart	145,0	153,3
Uitkeringen	0,4	0,4
Toeslagverlening	-4,8	-
Verandering van de rentetermijnstructuur	-24,4	-7,9
Rendement op beleggingen	25,6	-0,9
Overige oorzaken	-0,2	0,2
Kruis effecten	-3,5	-0,1
Dekkingsgraad per 31 december	138,1	145,0

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:		
Voorziening pensioenverplichtingen	656.721	536.150

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2019	2018
Stand per 1 januari	536.150	516.003
Toeslagen	18.395	-
Rentetoevoeging	-1.271	-1.333
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-4.434	-3.884
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	-771	-117
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-960	-1.928
Wijziging marktrente	108.421	28.077
Wijziging actuariële uitgangspunten	882	-616
Overige wijzigingen	309	-52
Stand per 31 december	656.721	536.150

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2019		31-12-2018	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	20	1.676	20	1.205
Gewezen deelnemers	1.656	541.779	1.687	450.614
Pensioentrekkenden	170	100.432	142	82.761
Schadereserve	-	2.497	-	2.189
IBNR	-	-	-	32
Additionele reservering*	-	10.337	-	-651
	1.846	656.721	1.849	536.150

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

* De additionele reservering betreft mutaties die na het sluiten van de administratie zijn verwerkt van -223 en een correctiepost op de voorziening voor de verleende toeslag per 1 januari 2020 van 10.560.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

Met ingang van 1 januari 2018 is Kring RBS inactief. Tot 1 januari 2018 vond pensioenopbouw plaats op basis van een uitkeringsovereenkomst in de vorm van een middelloonregeling. Hieronder is een aantal kenmerken van de pensioenregeling opgenomen:

Pensioenrichtleeftijd: 68

Vervroegen en uitstellen: Maximaal ingaand vanaf 5 jaar voor en tot 5 jaar na de voor de betreffende Deelnemer geldende AOW-leeftijd

Variatie in de uitkeringen (hoog-laag): Gedurende maximaal 10 jaar eerst een hoge uitkering en daarna een lagere uitkering

Uitruilen: Uitrui van ouderdomspensioen in partnerpensioen en vice versa

Deeltijdpensioen: 5 jaar voor en tot 5 jaar na de voor de betreffende Deelnemer geldende AOW-leeftijd

Toeslagverlening

Het Bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen Kring RBS een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Alleen als en voor zover de middelen van Kring RBS, naar het oordeel van het Bestuur, tenminste toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze verleend. De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. De ambitie voor de voorwaardelijke toeslagen is de stijging van de Consumentenprijsindex voor alle huishoudens (afgeleid), over de periode 1 oktober van enig jaar ten opzichte van 1 oktober van het jaar daarvoor. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en kan voor Deelnemers een opslag op de premie worden betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement van Kring RBS en de eventuele opslag op de premie gefinancierd.

Het Bestuur beslist daarnaast, indien en voor zover voldaan wordt aan de in artikel 137 lid 2 onder c PW gestelde voorwaarden en aan de fiscale wet- en regelgeving, jaarlijks per 1 januari of en in hoeverre een in het verleden niet verleende toeslag of een in het verleden doorgevoerde korting van pensioenaanspraken en/of pensioenrechten gecompenseerd kan worden (zogenoemde inhaaltoeslag).

De toeslagruimte wordt als volgt bepaald. Het Bestuur streeft, rekening houdend met een evenwichtige belangenafweging, ernaar de voorwaardelijke toeslag te verlenen. Hiertoe beoordeelt het Bestuur jaarlijks of en in hoeverre het verlenen van een toeslag mogelijk is. Het Bestuur betreft in zijn beoordeling onder meer:

- a) de financiële positie van de Kring RBS en de eisen die de Pensioenwet daaraan stelt in het algemeen; én
- b) de beleidsdekkingsgraad van 31 oktober van de Kring RBS.

Voor de toe te kennen toeslag hanteert het Bestuur de onderstaande leidraad. Het Bestuur kan besluiten om van deze leidraad af te wijken.

- i. als de beleidsdekkingsgraad van Kring RBS lager is dan 110% worden geen toeslagen verleend;
- ii. als de beleidsdekkingsgraad van Kring RBS boven de 110% is dan wordt er (gedeeltelijke) toeslag verleend voor zover deze in de toekomst te realiseren is;
- iii. als de beleidsdekkingsgraad van Kring RBS hoger is dan de dekkingsgraad berekend conform de toeslagregel (TBIgrens, zijnde de dekkingsgraad waarboven volledige toeslag kan plaatsvinden), kan een volledige toeslag worden verleend.

Inhaaltoeslagen kunnen worden verleend als dit wettelijk is toegestaan.

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2020 te verhogen met 1,64% voor actieve deelnemers en 1,64% voor inactieve deelnemers. Daarnaast is de indexatie per 1 januari 2019 van 1,47% in boekjaar 2019 meegenomen. Dit heeft een resultaat van 18.395 negatief tot gevolg gehad.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2019	31-12-2018
Te verrekenen herverzekeringspremies	86	-
Rekening courant Centraal Beheer APF bedrijfsomgeving	51	-
Uitkeringen	10	1
Nog te betalen kosten	134	67
Overige schulden	6	5
	<u>287</u>	<u>73</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In die situatie kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

	31-12-2019	31-12-2018
Het surplus op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	656.721	536.150
Buffers:		
S1 Renterisico	6.760	12.383
S2 Risico zakelijke waarden	57.749	47.357
S3 Valutarisico	18.518	13.809
S4 Grondstoffenrisico	6.527	5.352
S5 Kredietrisico	33.775	26.448
S6 Verzekeringstechnisch risico	21.245	17.451
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	12.357	10.133
Diversificatie effect	-67.732	-57.397
Totaal S (vereiste buffers)	89.199	75.536
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	745.920	611.686
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	906.611	777.619
Surplus	160.691	165.933

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2019		31-12-2018	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	548.834	5,3	466.273	4,8
Totale beleggingen (na derivaten)	905.918	13,2	776.440	12,3
Technische voorzieningen	656.721	24,3	536.150	24,1

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

In Kring RBS vindt de invulling van de renteafdekking initieel plaats middels overlay fondsen, waarmee beter aangesloten kan worden bij de behoefte van Kring RBS om haar verplichtingen op marktwaarde af te dekken. Daarbij wordt een renteafdeckingsstrategie gevolgd waarbij de renteafdekking dynamisch wordt bijgestuurd binnen een interval van 65% tot 80%. Vanaf 1 juli 2017 worden de verplichtingen niet langer afgedekt met een discretionaire portefeuille maar met een gepoolde oplossing bestaande uit bucketfondsen.

Als leidraad voor de te hanteren dynamische rente afdekking wordt de volgende rentestafel gevolgd:

30-jaars swaprente	Afdeckingspercentage (marktrente)
<1,5%	65%
1,5%-2,0%	65%-70%
2,0%-2,5%	70%-75%
2,5%-3,0%	75%-80%
>3,0%	80% (herijking risico-houding)

Een aanpassing van de renteafdekking is geen automatisme. Op ieder moment wordt de rentestand beoordeeld in relatie met de dekkinggraad op marktwaarde en de ontwikkelingen op financiële markten. De gepresenteerde staffel is hierbij een leidraad in zowel stijgende als in dalende rentemarkten.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2019	31-12-2018
Resterende looptijd < 1 jaar	52.627	37.219
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	162.786	130.658
Resterende looptijd > 5 jaar	333.421	298.396
	<u>548.834</u>	<u>466.273</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar aard:				
Participaties in vastgoedmaatschappijen	39.554	100,0	35.641	100,0

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	30.040	76,0	30.705	86,2
Noord Amerika	7.258	18,4	2.681	7,5
Azië Pacific	1.469	3,7	1.516	4,3
Australië en Nieuw-Zeeland	787	1,9	739	2,0
	39.554	100,0	35.641	100,0

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Beleggingsinstellingen	20	-	-	-
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	13.828	7,0	15.068	9,7
Nijverheid en industrie	25.092	12,6	24.541	15,7
Handel	30.431	15,4	19.653	12,7
Overige dienstverlening	68.543	34,7	50.596	32,6
Diversen	59.830	30,3	45.513	29,3
	197.744	100,0	155.371	100,0

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	45.157	22,8	67.626	43,5
Noord Amerika	92.037	46,5	70.108	45,1
Azië Pacific	15.060	7,6	14.517	9,3
Australië en Nieuw-Zeeland	3.877	2,0	2.107	1,4
Emerging Markets	41.613	21,1	1.013	0,7
	197.744	100,0	155.371	100,0

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2019	Nettopositie na afdekking 2018
Euro	661.653	164.923	826.576	675.924
Amerikaanse Dollar	123.120	-118.688	4.432	18.580
Britse Pond	14.454	-14.815	-361	857
Japanse Yen	14.341	-12.649	1.692	3.930
Hong Kong Dollar	11.906	-2.834	9.072	8.883
Canadese Dollar	4.532	-5.044	-512	1.350
Zuid-Koreaanse Won	4.918	-	4.918	4.300
Australische Dollar	4.409	-3.933	476	198
Zwitserse Frank	7.499	-3.832	3.667	2.643
Taiwanese Dollar	4.864	-	4.864	3.574
Zweedse Kroon	2.378	-1.722	656	373
Indonesische Roepia	829	-	829	2.843
Singapore Dollar	1.380	-1.307	73	851
Nieuw-Zeelandse Dollar	132	-99	33	30
Overige	49.503	-	49.503	52.104
	<u>905.918</u>	<u>-</u>	<u>905.918</u>	<u>776.440</u>

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

S4 Grondstoffenrisico

Het grondstoffenrisico is het risico van waardeveranderingen van beleggingen in grondstoffen of instrumenten die gevoelig zijn voor waardeveranderingen in grondstoffen (commodities).

Het grondstoffenrisico wordt bepaald aan de hand van een daling van de waarde van de beleggingen in grondstoffen met 35%. Ter afdekking van het grondstoffenrisico wordt door het fonds een buffer aangehouden.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse Staat	29.826	5,4	27.510	5,9
Andere staten	292.154	53,2	260.758	55,9
Financiële instellingen	138.179	25,2	112.073	24,0
Handels- en industriële instellingen	41.337	7,5	39.147	8,4
Overige	47.338	8,7	26.785	5,8
	<u>548.834</u>	<u>100,0</u>	<u>466.273</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Ontwikkelde markten	495.147	90,2	403.843	86,6
Opkomende markten	53.687	9,8	62.430	13,4
	<u>548.834</u>	<u>100,0</u>	<u>466.273</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
AAA	151.772	27,6	141.986	30,3
AA	181.982	33,2	143.426	30,8
A	55.379	10,1	40.979	8,8
BBB	91.497	16,7	84.763	18,2
BB	23.131	4,2	28.207	6,1
B	18.803	3,4	17.500	3,8
< B	4.705	0,9	5.627	1,2
Geen rating	21.565	3,9	3.785	0,8
	<u>548.834</u>	<u>100,0</u>	<u>466.273</u>	<u>100,0</u>

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van CBS Bevolkingsprognose 2019-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het fonds heeft het overlijdensrisico herverzekerd.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het fonds heeft het arbeidsongeschiktheidsrisico herverzekerd.

Toeslagrisico

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om het pensioen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioenrechten en -aanspraken te geven niet kan worden gerealiseerd. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagtoezegging voorwaardelijk is. Het beleid en de ambitie inzake toeslagverlening is weergegeven in de toelichting van de post 'Indexering en overige toeslagen'.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Betreffende het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren. Op basis hiervan heeft het bestuur besloten geen buffer voor liquiditeitsrisico aan te houden.

S8 Concentratierisico

Als een kring een gediversifieerde beleggingsportefeuille aanhoudt, mag de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico in het DNB-standaardmodel gelijk worden gesteld aan 0%. Omdat bij de kring sprake is van een gediversifieerde beleggingsportefeuille, heeft het bestuur besloten geen buffer voor concentratierisico aan te houden.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur. Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing houdt het fonds hiervoor geen buffer aan.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2020 te verhogen met 1,64%. Deze toeslag is meegenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2019.

In navolging op de genoemde ALM studie heeft het bestuur in overleg met het BO van RBS besloten om in 2020 de asset allocatie te wijzigen, waarbij de rendementsportefeuille en de inflatieportefeuille zijn verhoogd van 30% naar 35% respectievelijk 10% naar 15%, waarmee de rente & matchingsportefeuille wordt verlaagd van 60% naar 50%. Ofwel van 30/60/10 naar 35/50/15.

De Corona-crisis heeft in het eerste kwartaal van 2020 geleid tot sterk gedaalde dekkingsgraden.

Voor Kring RBS betekende dit een daling in de dekkingsgraad van meer dan 20%-punt in het dieptepunt. Per 31 maart 2020 bedraagt de dekkingsgraad van Kring RBS ca 122%. Sindsdien is een lichte toename zichtbaar, volledig herstel vergt een lange periode. Het bestuur monitort de situatie op continue basis.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

2019	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module Rendement	74	44.355	-	44.429
Module Rente	1.384	16.907	-	18.291
Module Inflatie	-	9.169	-	9.169
Overlay fondsen	-	63.329	-	63.329
Liquide middelen	-7	255	-	248
Kosten vermogensbeheer	-	-	-351	-351
	<u>1.451</u>	<u>134.015</u>	<u>-351</u>	<u>135.115</u>
Mutatie rendement uit delta weerstandsvermogen				-263
				<u>134.852</u>

Voor een specificatie van het indirect beleggingsrendement van de modules en beleggingsfondsen wordt verwezen naar de toelichting op de balans.

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten bij overige opbrengsten en lasten is de toevoeging van 38 (2017: onttrekking 26) aan het rendement t.b.v. het weerstandsvermogen opgenomen.

2018	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module Rendement	74	-16.898	-	-16.824
Module Rente	-	3.814	-	3.814
Module Inflatie	-	-4.564	-	-4.564
Overlay fondsen	-	11.090	-	11.090
Liquide middelen	-4	-	-	-4
Kosten vermogensbeheer	-	-	-198	-198
	<u>70</u>	<u>-6.558</u>	<u>-198</u>	<u>-6.686</u>
Mutatie rendement uit delta weerstandsvermogen				-38
				<u>-6.648</u>

Het aandeel van het fonds in de beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van de beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over de verslagperiode 1.747 (2018: 2.111).

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen 1.186 (2018: 859).

8. Overige baten

	2019	2018
Vergoeding kosten door werkgever	-	43

9. Pensioenuitkeringen

	2019	2018
Ouderdomspensioen	3.997	3.535
Partnerpensioen	393	311
Wezenpensioen	44	36
Afkopen	-	2
	<u>4.434</u>	<u>3.884</u>

10. Pensioenuitvoeringskosten

	2019	2018
Administratiekosten verrichtingen	184	188
Administratiekosten	87	80
Governance kosten	260	238
Uitvoeringskosten	86	238
Kosten belanghebbenden orgaan en pensioenbureau	108	106
Wettelijke wijzigingen	46	-
	<u>771</u>	<u>850</u>

In het boekjaar is een nieuwe uitvoeringsovereenkomst afgesloten. Hierbij is onder meer overeengekomen dat een deel van de uitvoeringskosten aan de vermogensbeheerkosten wordt toegerekend. Dit verklaart de stijging van de vermogensbeheerkosten respectievelijk daling van de uitvoeringskosten ten opzichte van vorig boekjaar.

11. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2019	2018
Toeslagen	18.395	-
Rentetoevoeging	-1.271	-1.333
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-4.434	-3.884
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	-771	-117
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-960	-1.928
Wijziging marktrente	108.421	28.077
Wijziging actuariële uitgangspunten	882	-616
Overige wijzigingen	309	-52
	<u>120.571</u>	<u>20.147</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2020 te verhogen met 1,64% voor actieve deelnemers en 1,64% voor inactieve deelnemers. Daarnaast is de indexatie per 1 januari 2019 van 1,47% in boekjaar 2019 meegenomen. Dit heeft een resultaat van 18.395 negatief tot gevolg gehad.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,235% (2018: -0,260%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2018.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitbetaling van pensioenen van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening pensioenverplichtingen is het saldo van overgedragen pensioenverplichtingen (uitgaande waardeoverdrachten) en overgenomen pensioenverplichtingen (inkomende waardeoverdrachten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De kring is in het boekjaar overgegaan van de CBS Bevolkingsprognose 2018-2060 naar de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. Dit heeft geleid tot een toename van de technische voorziening van 247. Daarnaast is 633 toegevoegd als mutatie uit hoofde van wijziging actuariële grondslagen aangezien 3% kostenopslag per ultimo 2019 als nominaal bedrag (19.129) wordt opgevoerd als kostenvoorziening. Daarnaast is de extracomptabele correctie van het jaarwerk 2018 wegens aanpassing van de pensioenleeftijd van 67 naar 68 jaar voor het verevenend ouderdomspensioen in het boekjaar 2019 verwerkt. Het resultaat hiervan bedraagt 2 negatief.

Overige wijzigingen

	2019	2018
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	129	11
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	253	-
Resultaat op mutaties	-73	53
Resultaat op overige technische grondslagen	-	-116
	<u>309</u>	<u>-52</u>

12. Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

	2019	2018
Uitgaande waardeoverdrachten individueel	<u>819</u>	<u>1.967</u>
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
- onttrekking aan de technische voorzieningen	<u>-960</u>	<u>-1.928</u>
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:		
- overgedragen pensioenverplichting	<u>141</u>	<u>39</u>

13. Herverzekeringen

	2019	2018
Premies voor risicokapitaal	-	-40
Premies voor arbeidsongeschiktheidskapitalen	-	4
Totaal premies	-	-36
Uitkeringen van herverzekerd ouderdomspensioen	-201	-
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	32	-
	<u>-169</u>	<u>-36</u>

14. Overige lasten

	2019	2018
Correctie premie 2017	-	365
Bankrente handelsbanken	5	4
	<u>5</u>	<u>369</u>

25 Kring Bavaria Financiële verantwoording 2019

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Balans per 31 december	381
2 Staat van baten en lasten	382
3 Kasstroomoverzicht	384
4 Algemene toelichting	385
5 Toelichting op de balans	392
6 Toelichting op de staat van baten en lasten	407

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2019	2018
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)	251.086	211.436
Vorderingen en overlopende activa	(2)	2.030	1.431
Overige activa	(3)	765	489
		<u>253.881</u>	<u>213.356</u>

PASSIVA

Reserves	(4)		
Premiedepot		1.538	1.493
Algemene reserve		<u>-18.694</u>	<u>-10.854</u>
		-17.156	-9.361
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	269.429	221.867
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	1.608	850
		<u>253.881</u>	<u>213.356</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

		2019	2018
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		93,1	95,1
Beleidsdekkingsgraad		93,3	98,8

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2019	2018
BATEN			
Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)	(7)	8.913	8.391
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)	34.772	-318
Overige baten	(9)	-	55
		<u>43.685</u>	<u>8.128</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(10)	3.354	3.220
Pensioenuitvoeringskosten	(11)	472	551
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(12)		
Pensioenopbouw		7.819	7.565
Rentetoevoeging		-534	-553
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-3.320	-3.220
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten		99	97
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		2	-
Wijziging marktrente		42.119	10.669
Wijziging actuariële uitgangspunten		1.109	-1.129
Overige wijzigingen		268	825
		<u>47.562</u>	<u>14.254</u>
Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds	(13)	-2	-
Herverzekeringen	(14)	91	66
Overige lasten	(15)	3	1
		<u>51.480</u>	<u>18.092</u>
Saldo van baten en lasten		<u><u>-7.795</u></u>	<u><u>-9.964</u></u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

	2019	2018
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve	-7.840	-10.438
Premiedepot	45	474
	<u>-7.795</u>	<u>-9.964</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2019	2018
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	8.854	8.407
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico fonds	46	-
Betaalde pensioenuitkeringen	-3.354	-3.220
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	25	-617
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-403	-528
Overige baten en lasten	-3	54
	5.165	4.096
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	96.054	32.949
Betaald inzake aankopen beleggingen	-100.730	-37.734
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	407	-52
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	-441	273
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-179	-12
	-4.889	-4.576
Mutatie liquide middelen	276	-480
Samenstelling geldmiddelen		
	2019	2018
Liquide middelen per 1 januari	489	969
Mutatie liquide middelen	276	-480
Liquide middelen per 31 december	765	489

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term "fonds" is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Wijziging grondslagen

Prognosetafel

Conform het beleid van de kring worden de meest recente CBS Bevolkingsprognose en CBS Maatwerktabellen (inkomensklasse-afhankelijke ervaringssterfte) gehanteerd. De kring is in het boekjaar overgegaan van de CBS Bevolkingsprognose 2018-2060 naar de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. Dit heeft geleid tot een toename van de technische voorziening van 755. In 2019 is de inkomensklasse voor individuele deelnemers gewijzigd. Als een salaris of leeftijd wijzigt kan een deelnemer in een andere inkomensklasse komen. Voor elke inkomensklasse geldt een andere reservering. Dit leidt tot een toename van de technische voorziening van 354. De hiervoor benoemde dotatie als gevolg van de nieuwe grondslagen zijn opgenomen in het verloop van de technische voorzieningen en worden via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

Presentatiewijziging

Met ingang van huidig boekjaar wordt voor de beleggingen in de modules en overlay fondsen onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte beleggingsopbrengsten. Tot huidige boekjaar waren de directe beleggingsopbrengsten onderdeel van de waardering van de modules en als indirecte beleggingsopbrengst ("Waardemutaties") verantwoord. Daarnaast zijn de beleggingsdebiteuren, liquide middelen en beleggingscrediteuren inbegrepen in de modules en overlay fondsen zichtbaar. De vergelijkende cijfers zijn, omwille van kostenoverwegingen, niet aangepast.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

(Reële) waardebepaling

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Derivaten worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, worden gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs rekening houdend met mogelijke waardevermindering. Voor financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

- Beursgenoteerde aandelen zijn gewaardeerd tegen de beurswaarde per balansdatum.
- Niet-beursgenoteerde (participaties in) aandelen(fondsen) zijn gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden zijn gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum, inclusief opgelopen rente:

- Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum.
- Voor niet-beursgenoteerde (participaties in) vastrentende waarden(fondsen) is dit de intrinsieke waarde.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord. De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Premiedepot

Binnen Kring Bavaria vindt pensioenopbouw plaats op basis van een uitvoeringsovereenkomst in de vorm van een collectieve beschikbare premieregeling. Dit betekent dat de feitelijke premie vaststaat en dat jaarlijks getoetst moet worden of de feitelijke premie, eventueel aangevuld vanuit het premiedepot, toereikend is om de reglementaire pensioenopbouw voor het daarop volgende jaar te kunnen financieren. Zo niet, dan dient de reglementaire opbouw voor het daaropvolgende jaar verlaagd te worden zodanig dat de premie wel toereikend is. Zo is er ieder jaar een toereikende premie. Een eventuele verlaging van het opbouwpercentage wordt niet beschouwd als een wijziging van het Pensioenreglement als bedoeld in artikel 19 ("Pensioenreglement").

Conform de uitvoeringsovereenkomst is op basis van de stand van 30 september 2019 getoetst of de premie naar verwachting voldoet aan de wettelijke eis van een ten minste gedempte kostendeekkende premie op basis van verwacht rendement zoals bedoeld in artikel 128 PW. Uit de toets blijkt dat de premie naar verwachting toereikend is om de volledige beoogde pensioenopbouw te financieren. Hier is ook geen onttrekking aan het premiedepot voor nodig.

Maandelijks wordt vastgesteld wat het verschil is tussen de feitelijke CDC premie van 24,5% van de pensioengrondslagen van actieve deelnemers (peildatum 1 januari boekjaar) en de berekende actuariële premie inclusief alle opslagen. Indien dit verschil positief is wordt dit verschil aan het premiedepot toegevoegd. Bij een negatief verschil wordt het verschil aan het premiedepot onttrokken. Daarnaast vinden toevoegingen en onttrekkingen plaats als gevolg van beleggingsrendement over de middelen die in het premiedepot zitten. Het premiedepot kent een maximum van 4,5% van alle pensioengrondslagen per 1 januari van het premiejaar en kent een minimum van nul.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van de op balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2019:

Overlevingstafels

De voorziening wordt gebaseerd op de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. De sterftetekansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Partnerfrequentie

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Leeftijdverschil man-vrouw

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Het latent wezenpensioen wordt gewaardeerd met sterfte. De leeftijdsafhankelijke sterftetekans van de hoofddeelnemers wordt toegepast op een veronderstelde volledige uitkeringsduur tot 18 jaar en een halve duur tot 27 jaar in combinatie met een verwacht aantal kinderen en een kans op kinderen per inkomensklasse.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Voor toekomstige administratiekosten is de technische voorziening verhoogd met 2,3%.

IBNR-voorziening

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. De IBNR bestaat eind 2019 uit de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico van 2018 en 2019. Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is herverzekerd, wordt tegenover de IBNR op de balans een even grote vordering op de herverzekeraar opgenomen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden en het premiedepot te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening conform het toeslagbeleid. Het gaat hier om de reële dekkingsgraad die in de wet is opgenomen, waarbij de beleidsdekkingsgraad wordt afgezet tegen de dekkingsgraad waarbij de kring volledig kan indexeren, en de lasten van het volledig indexeren vastgesteld worden op de bepaling toekomstbestendig indexeren.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn sterk gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn opgenomen in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Overige baten

Overige baten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen zijn de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,235% (2018: -0,260%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2018.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen zijn vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De afname van de voorzieningen is het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van pensioenen in het verslagjaar.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2,4% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,4% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de reële waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op onder andere de aanpassing van CBS Bevolkingsprognose. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake wijziging grondslagen.

Overige wijzigingen

Hieronder zijn opgenomen de mutaties van de technische voorziening met betrekking tot kanssystemen.

Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds en risico deelnemers

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Herverzekeringen

De herverzekeringslasten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige lasten

Overige lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

De kring belegt in modules, overlayfondsen en beleggingsfondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module- en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2019

	Stand per 1 januari 2019	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde mutaties	Stand per 31 december 2019
Module Rendement	54.142	5.200	-	-	10.916	70.258
Module Rente	107.059	25.181	-4.700	-	4.822	132.362
Module Inflatie	17.119	2.800	-	-	2.175	22.094
Overlay fondsen	29.096	67.546	-89.166	-	16.471	23.947
Beleggingsfondsen	3.877	3	-2.188	-	83	1.775
Beleggingsdebiteuren	45	-	-	120	-	165
Liquide middelen	98	-	-	321	66	485
Totaal	211.436	100.730	-96.054	441	34.533	251.086

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2018

	Stand per 1 januari 2018	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde- mutaties	Stand per 31 december 2018
Module Rendement	57.489	1.700	-1.000	-	-4.047	54.142
Module Rente	101.560	6.450	-2.000	-	1.049	107.059
Module Inflatie	17.288	900	-	-	-1.069	17.119
Overlay fondsen	26.266	28.679	-29.238	-	3.389	29.096
Beleggingsfondsen	4.160	4	-711	-	424	3.877
Beleggingsdebiteuren	122	-	-	-77	-	45
Liquide middelen	292	-	-	-194	-	98
Totaal	207.177	37.733	-32.949	-271	-254	211.436

Op basis van doorkijk op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen bestaan de modules en fondsen ultimo boekjaar uit onderstaande beleggingscategorieën.

Belegde waarden per beleggingscategorie op basis van doorkijk per 31 december 2019

	Vastgoed-beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	50.111	20.147	-	-	70.258
Module Rente	-	-	132.362	-	-	132.362
Module Inflatie	10.172	-	6.334	-	5.588	22.094
Overlay fondsen	-	-	-	23.947	-	23.947
Beleggingsfondsen	661	221	-	-	893	1.775
Beleggingsdebiteuren	-	35	130	-	-	165
Liquide middelen	-	-	-	-	485	485
Stand per 31 december 2019	10.833	50.367	158.973	23.947	6.966	251.086

Belegde waarden per beleggingscategorie op basis van doorkijk per 31 december 2018

	Vastgoed-beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	37.522	16.424	-	196	54.142
Module Rente	-	-	107.059	-	-	107.059
Module Inflatie	8.184	-	5.215	-	3.720	17.119
Overlay fondsen	-	-	-	29.096	-	29.096
Beleggingsfondsen	2.568	273	-	-	1.036	3.877
Beleggingsdebiteuren	-	45	-	-	-	45
Liquide middelen	-	-	-	-	98	98
Stand per 31 december 2018	10.752	37.840	128.698	29.096	5.050	211.436

Onder derivaten zijn de Overlay Fondsen opgenomen. Aangezien de kring niet de onderliggende belegging in zijn bezit heeft, maar alleen een deelneming in de Overlay Fondsen, is feitelijk de exposure van de kring naar een derivatenbelegging, ongeacht de onderliggende asset categorieën daarin.

De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Rechtstreeks en via de modules rendement, inflatie en rente en overlayfondsen wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in vastgoed, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	10.833	10.752

Aandelen

De aandelen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Beursgenoteerde aandelen	50.111	37.522
Venture capital (private equity)	221	273
Beleggingsdebiteuren	35	45
	50.367	37.840

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	158.843	128.698
Beleggingsdebiteuren	130	-
	158.973	128.698

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Commodities	5.588	3.657
Mix fondsen	-	257
Infrastructuur	893	1.038
Liquide middelen	485	98
	6.966	5.050

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2019	31-12-2018
Premiedebiteuren	726	691
Nog te factureren premies	45	-
Vordering op herverzekeraar inzake IBNR	697	558
Te vorderen claims herverzekeraar	560	182
Overige vorderingen	2	-
	<u>2.030</u>	<u>1.431</u>

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	31-12-2019	31-12-2018
Rabobank	<u>765</u>	<u>489</u>

Onder de liquide middelen zijn opgenomen kasmiddelen en banktegoeden die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Eigen vermogen

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Premiedepot	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2019	1.493	-10.854	-9.361
Uit bestemming saldo van baten en lasten	45	-7.840	-7.795
Stand per 31 december 2019	1.538	-18.694	-17.156
	Premiedepot	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2018	1.019	-416	603
Uit bestemming saldo van baten en lasten	474	-10.438	-9.964
Stand per 31 december 2018	1.493	-10.854	-9.361

Het premiedepot is berekend op basis van de voorgeschreven berekeningswijze in de uitvoeringsovereenkomst. De uitkomst van deze berekening wijkt af van de vastgestelde kostendeekkende premie, omdat niet volledig met dezelfde componenten wordt gerekend.

In maart 2019 heeft het premiedepot het maximum bereikt van 4,5% van de pensioengrondslagen van alle actieve deelnemers (1.538).

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	250.735	93,1	211.013	95,1
Af: technische voorzieningen	269.429	100,0	221.867	100,0
Eigen vermogen	-18.694	-6,9	-10.854	-4,9
Af: vereist eigen vermogen	36.789	13,7	31.696	14,3
Vrij vermogen	-55.483	-20,6	-42.550	-19,2
Minimaal vereist eigen vermogen	11.469	4,3	9.421	4,3
Actuele dekkingsgraad		93,1		95,1
Beleidsdekkingsgraad		93,3		98,8
Reële dekkingsgraad		74,6		80,1

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf Risicobeheer.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- kortlopende schulden -/- premiedepot) / Technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de financiële positie van het fonds.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat de kring volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in:

1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.
2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

De solvabiliteit van het fonds is niet toereikend. Er is sprake van een reservetekort.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad is als volgt:

	2019	2018
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	95,1	99,8
Premie	0,4	0,2
Uitkeringen	-0,1	-
Toeslagverlening	-	-
Verandering van de rentetermijnstructuur	-15,2	-4,9
Rendement op beleggingen	15,9	0,1
Overige oorzaken	-0,6	-0,2
Kruiseffecten	-2,4	0,1
Dekkingsgraad per 31 december	93,1	95,1

Herstelplan

Op basis van het FTK moet een pensioenfonds een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad.

Op basis van de actualisatie van het herstelplan in 2019 blijkt dat de kring zonder aanvullende maatregelen binnen de gestelde termijn uit herstel zal zijn. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2029 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:		
Voorziening pensioenverplichtingen	269.429	221.867

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2019	2018
Stand per 1 januari	221.867	207.613
Pensioenopbouw	7.819	7.565
Rentetoevoeging	-534	-553
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-3.320	-3.220
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	99	97
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	2	-
Wijziging marktrente	42.119	10.669
Wijziging actuariële uitgangspunten	1.109	-1.129
Overige wijzigingen	268	825
Stand per 31 december	269.429	221.867

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2019		31-12-2018	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	954	142.734	908	116.209
Gewezen deelnemers	780	64.898	709	47.978
Pensioentrekkenden	309	58.727	313	55.301
Schadereserve	-	1.871	-	1.436
IBNR	-	697	-	558
Additionele reservering*	-	502	-	385
	2.043	269.429	1.930	221.867

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

* De additionele reservering betreft de voorziening voor niet opgevraagde pensioenen (56) en de schadevoorziening voor invalideringsmutaties die nog niet in de administratie zijn verwerkt (446).

Het Bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen Kring Bavaria een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Alleen als en voor zover de middelen van Kring Bavaria, naar het oordeel van het Bestuur, tenminste toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze verleend. De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. De ambitie voor de voorwaardelijke toeslagen is de stijging van de Consumentenprijsindex voor alle huishoudens (afgeleid), over de periode 1 oktober van enig jaar ten opzichte van 1 oktober van het jaar daarvoor.

Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement van Kring Bavaria gefinancierd.

Het Bestuur beslist daarnaast, indien en voor zover voldaan wordt aan de in artikel 137 lid 2 onder c PW gestelde voorwaarden en aan de fiscale wet- en regelgeving, jaarlijks per 1 januari of en in hoeverre een in het verleden niet verleende toeslag of een in het verleden doorgevoerde korting van pensioenaanspraken en/of pensioenrechten gecompenseerd kan worden (zogenoemde inhaaltoeslag).

De toeslagruimte wordt als volgt bepaald. Het Bestuur streeft, rekening houdend met een evenwichtige belangenafweging, ernaar de voorwaardelijke toeslag te verlenen. Hiertoe beoordeelt het Bestuur jaarlijks of en in hoeverre het verlenen van een toeslag mogelijk is. Het Bestuur betreft in zijn beoordeling onder meer:

- a) de financiële positie van de Kring Bavaria en de eisen die de Pensioenwet daaraan stelt in het algemeen; én;
- b) de beleidsdekkingsgraad per 31 oktober van de Kring Bavaria.

Voor de toe te kennen toeslag hanteert het Bestuur onderstaande leidraad. Het Bestuur kan besluiten om van deze leidraad af te wijken.

- i. als de beleidsdekkingsgraad van Kring Bavaria lager is dan 110% worden geen toeslagen verleend;
- ii. als de beleidsdekkingsgraad van Kring Bavaria boven de 110% is dan wordt er (gedeeltelijke) toeslag verleend voor zover deze in de toekomst te realiseren is;
- iii. als de beleidsdekkingsgraad van Kring Bavaria hoger is dan de dekkingsgraad berekend conform de toeslagregel (TBI-grens, zijnde de dekkingsgraad waarboven volledige toeslag kan plaatsvinden), kan een volledige toeslag worden verleend.

Inhaaltoeslagen kunnen worden verleend als dit wettelijk is toegestaan.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2019	31-12-2018
Vooruitgefactureerde premies	714	693
Te verrekenen herverzekeringspremies	779	146
Te betalen vermogensbeheerkosten	-	11
Rekening courant Centraal Beheer APF bedrijfsomgeving	46	-
Waardeoverdracht	44	-
Nog te betalen kosten	25	-
	<u>1.608</u>	<u>850</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds is het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

	31-12-2019	31-12-2018
Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	269.429	221.867
Buffers:		
S1 Renterisico	6.687	8.894
S2 Risico zakelijke waarden	21.746	18.006
S3 Valutarisico	6.911	5.175
S4 Grondstoffenrisico	2.679	2.219
S5 Kredietrisico	13.613	10.341
S6 Verzekeringstechnisch risico	9.463	7.778
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	4.565	3.780
Diversificatie effect	-28.875	-24.497
Totaal S (vereiste buffers)	36.789	31.696
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	306.218	253.563
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	250.735	211.013
Tekort	-55.483	-42.550

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2019		31-12-2018	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	158.973	5,4	128.698	4,8
Totaal beleggingen (na derivaten)	251.086	12,9	211.436	12,4
Technische voorzieningen	269.429	22,7	221.867	21,9

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het fonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het fonds aan de tegenpartij betaalt. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	15.117	9,5	16.395	12,7
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	46.894	29,5	34.562	26,9
Resterende looptijd > 5 jaar	96.962	61,0	77.741	60,4
	<u>158.973</u>	<u>100,0</u>	<u>128.698</u>	<u>100,0</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	8.386	77,4	5.040	46,9
Noord-Amerika	1.867	17,2	3.812	35,4
Azie-Pacific	378	3,5	1.540	14,3
Australazië	202	1,9	331	3,1
Emerging markets	-	-	29	0,3
	<u>10.833</u>	<u>100,0</u>	<u>10.752</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	3.504	7,0	5.431	14,4
Nijverheid en industrie	6.359	12,6	7.374	19,5
Handel	7.711	15,3	5.948	15,7
Overige dienstverlening	17.370	34,5	14.460	38,2
Beleggingsinstelling	5	-	-	-
Diversen	15.418	30,6	4.627	12,2
	<u>50.367</u>	<u>100,0</u>	<u>37.840</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	11.478	22,8	9.298	24,6
Noord-Amerika	23.323	46,3	16.982	44,9
Global	221	0,4	273	0,7
Azië-Pacific	3.817	7,6	3.878	10,3
Australazië	983	2,0	508	1,3
Emerging Markets	10.545	20,9	6.901	18,2
	50.367	100,0	37.840	100,0

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta-derivaten	Nettopositie na afdekking 2019	Nettopositie na afdekking 2018
Euro	188.987	41.946	230.933	187.171
Amerikaanse Dollar	31.318	-30.191	1.127	4.481
Britse Pond	3.700	-3.786	-86	211
Japanse Yen	3.652	-3.216	436	942
Hong Kong Dollar	3.025	-723	2.302	2.141
Canadese Dollar	1.142	-1.283	-141	326
Zuid-Koreaanse Won	1.246	-	1.246	1.038
Australische Dollar	1.123	-1.002	121	45
Zwitserse Frank	1.905	-972	933	641
Taiwanese Dollar	1.233	-	1.233	863
Zweedse Kroon	611	-439	172	94
Indiase Roepie	210	-	210	687
Singapore Dollar	353	-334	19	204
Deense Kroon	284	-	284	157
Overige	12.297	-	12.297	12.435
	<u>251.086</u>	<u>-</u>	<u>251.086</u>	<u>211.436</u>

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

S4 Grondstoffenrisico

Het grondstoffenrisico is het risico van waardeveranderingen van beleggingen in grondstoffen of instrumenten die gevoelig zijn voor waardeveranderingen in grondstoffen (commodities).

Het grondstoffenrisico wordt bepaald aan de hand van een daling van de waarde van de beleggingen in grondstoffen met 35%. Ter afdekking van het grondstoffenrisico wordt door het fonds een buffer aangehouden.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse Staat	8.886	5,6	7.842	6,1
Andere staten	84.132	52,9	65.713	51,1
Financiële instellingen	40.916	25,7	31.824	24,7
Handels- en industriële instellingen	11.536	7,3	10.315	8,0
Overige	13.503	8,5	13.004	10,1
	<u>158.973</u>	<u>100,0</u>	<u>128.698</u>	<u>100,0</u>
	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature markets	145.093	91,3	118.921	92,4
Emerging markets	13.880	8,7	9.777	7,6
	<u>158.973</u>	<u>100,0</u>	<u>128.698</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2019		31-12-2018	
		In %		In %
AAA	44.640	28,0	39.722	30,7
AA	53.775	33,8	40.373	31,4
A	15.897	10,0	9.864	7,7
BBB	26.473	16,7	21.842	17,0
BB	5.891	3,7	4.718	3,7
B	4.765	3,0	3.668	2,9
< B	1.192	0,8	1.275	1,0
Geen rating	6.340	4,0	7.236	5,6
	<u>158.973</u>	<u>100,0</u>	<u>128.698</u>	<u>100,0</u>

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van CBS Bevolkingsprognose 2019-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het fonds heeft het overlijdensrisico herverzekerd.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het fonds heeft het arbeidsongeschiktheidsrisico herverzekerd.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Betreffende het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren. Op basis hiervan heeft het bestuur besloten geen buffer voor liquiditeitsrisico aan te houden.

S8 Concentratierisico

Als een kring een gediversifieerde beleggingsportefeuille aanhoudt, mag de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico in het DNB-standaardmodel gelijk worden gesteld aan 0%. Omdat bij de kring sprake is van een gediversifieerde beleggingsportefeuille heeft het bestuur besloten geen buffer voor concentratierisico aan te houden.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur. Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing houdt het fonds hiervoor geen buffer aan.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Begin juni is het akkoord van DNB ontvangen op het ingediende herstelplan per 31 december 2019. Daarmee heeft Kring Bavaria aangetoond dat het binnen 10 jaar voldoende kan herstellen tot het Vereist Eigen Vermogen zonder aanvullende maatregelen. Dit herstelplan staat los van de dreigende situatie van een korting per eind 2020 vanwege de tekort situatie ten opzichte van het MVEV. Om dit te voorkomen dient de dekkingsgraad eind 2020 te zijn aangegroeid tot ca 104%.

De Corona-crisis heeft daarbij in het eerste kwartaal van 2020 aanvullend geleid tot sterk gedaalde dekkingsgraden. Voor Kring Bavaria betekende dit een daling in de dekkingsgraad van meer dan 10%-punt in het dieptepunt. Per 31 maart 2020 bedraagt de dekkingsgraad van Kring Bavaria ca 82,5%. Sindsdien is een lichte toename zichtbaar, volledig herstel vergt een lange periode. De situatie met betrekking tot Kring Bavaria is dan ook zeer zorgelijk, de financiële positie einde 2020 zal naar verwachting leiden tot een korting. Het bestuur monitort deze situatie op continue basis.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

	2019	2018
Premiebijdragen	8.913	8.391

De kostendeekkende, gedempte kostendeekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2019	2018
Kostendeekkende premie	9.752	8.905
Gedempte kostendeekkende premie	7.578	7.109
Feitelijke premie	8.913	8.391

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2018 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op het verwacht rendement. De feitelijke premie is in 2019 hoger dan de gedempte premie.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	8.184	7.337
Opslag voor uitvoeringskosten	398	475
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	1.170	1.093
	9.752	8.905

De samenstelling van de gedempte kostendeekkende premie is als volgt:

	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	4.315	3.960
Opslag voor uitvoeringskosten	398	475
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	617	590
Toeslagen	2.248	2.084
	7.578	7.109

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2019	2018
Actuarieel benodigde koopsom	6.010	5.552
Risicokoopsom overlijden	232	205
Risicokoopsom premievrijstelling	321	287
Opslag voor uitvoeringskosten	398	475
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	617	590
Beschikbaar voor vorming algemene middelen	1.335	1.282
	<u>8.913</u>	<u>8.391</u>

Van de uitvoeringskosten is € 37 ten behoeve van wettelijke kosten (2019). Voor 2018 zijn er geen wettelijke kosten.

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

2019	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module Rendement	-	10.916	-	10.916
Module Rente	410	4.822	-	5.232
Module inflatie	-	2.175	-	2.175
Overlay fondsen	-	16.471	-	16.471
Beleggingsfondsen	-	83	-	83
Liquide middelen / kosten vermogensbeheer	-3	66	-168	-105
	<u>407</u>	<u>34.533</u>	<u>-168</u>	<u>34.772</u>
2018	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module Rendement	-52	-	-	-52
Module inflatie	-	-	-	-
Overlay fondsen	-	-254	-	-254
Liquide middelen / kosten vermogensbeheer	-	-	-12	-12
	<u>-52</u>	<u>-254</u>	<u>-12</u>	<u>-318</u>

Het aandeel van het fonds in de beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van de beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over de verslagperiode 492 (2018: 570).

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen 332 (2018: 201).

De performance gerelateerde kosten zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen 2 (2018: 8).

9. Overige baten

	2019	2018
Ontvangen bijdrage koopsom	-	55

10. Pensioenuitkeringen

	2019	2018
Ouderdomspensioen	2.684	2.560
Partnerpensioen	626	614
Wezenpensioen	44	38
Afkopen	-	5
Anw-hiaat uitkeringen	-	3
	<u>3.354</u>	<u>3.220</u>

11. Pensioenuitvoeringskosten

	2019	2018
Administratiekosten verrichtingen	277	287
Administratiekosten	24	21
Governance kosten	95	84
Uitvoeringskosten	24	126
Kosten belanghebbenden orgaan	12	12
Wettelijke wijzigingen	46	-
Interest premiedebiteuren	-6	-2
Overige kosten	-	23
	<u>472</u>	<u>551</u>

In het boekjaar is een nieuwe uitvoeringsovereenkomst afgesloten. Hierbij is onder meer overeengekomen dat een deel van de uitvoeringskosten aan de vermogensbeheerkosten wordt toegerekend. Dit verklaart de stijging van de vermogensbeheerkosten respectievelijk daling van de uitvoeringskosten ten opzichte van vorig boekjaar.

12. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2019	2018
Pensioenopbouw	7.819	7.565
Rentetoevoeging	-534	-553
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-3.320	-3.220
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	99	97
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	2	-
Wijziging marktrente	42.119	10.669
Wijziging actuariële uitgangspunten	1.109	-1.129
Overige wijzigingen	268	825
	<u>47.562</u>	<u>14.254</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,235% (2018: -0,260%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2018.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitbetaling van pensioenen van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening pensioenverplichtingen is het saldo van overgedragen pensioenverplichtingen (uitgaande waardeoverdrachten) en overgenomen pensioenverplichtingen (inkomende waardeoverdrachten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De kring is in het boekjaar overgegaan van de CBS Bevolkingsprognose 2018-2060 naar de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. Dit heeft geleid tot een toename van de technische voorziening van 755. In 2019 is de inkomensklasse voor individuele deelnemers gewijzigd. Als een salaris of leeftijd wijzigt kan een deelnemer in een andere inkomensklasse komen. Voor elke inkomensklasse geldt een andere reservering. Dit leidt tot een toename van de technische voorziening van 354. De hiervoor benoemde dotatie als gevolg van de nieuwe grondslagen zijn opgenomen in het verloop van de technische voorzieningen en worden via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

Overige wijzigingen

	2019	2018
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	60	435
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	219	339
Resultaat op mutaties	-11	22
Resultaat op overige technische grondslagen	-	29
	<u>268</u>	<u>825</u>

13. Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

	2019	2018
Inkomende waardeoverdrachten	<u>-2</u>	<u>-</u>
	<u>2019</u>	<u>2018</u>
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
- toevoeging aan de technische voorzieningen	<u>2</u>	<u>-</u>

14. Herverzekeringen

	2019	2018
Herverzekeringspremie overlijden	265	235
Herverzekeringspremie arbeidsongeschiktheid	367	330
Totaal premies	632	565
Uitkeringen van herverzekerd ouderdomspensioen	-	13
Uitkering herverzekerd kapitaal bij overlijden	-76	-
Uitkeringen van herverzekerd arbeidsongeschiktheidspensioen	-326	-95
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	-139	-330
Eindafrekening uitlooprisico arbeidsongeschiktheidsverzekering	-	-87
	91	66

15. Overige lasten

	2019	2018
Bankrente handelsbanken	3	1

26 Kring Sligro Food Group Financiële verantwoording 2019

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Balans per 31 december	415
2 Staat van baten en lasten	416
3 Kasstroomoverzicht	417
4 Algemene toelichting	418
5 Toelichting op de balans	425
6 Toelichting op de staat van baten en lasten	440

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2019	2018
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)	466.308	-
Vorderingen en overlopende activa	(2)	2.402	-
Overige activa	(3)	2.579	-
		<u>471.289</u>	<u>-</u>
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(4)	40.268	-
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	429.198	-
Overige schulden en overlopende passiva	(6)		
Overige schulden en overlopende passiva		1.823	-
		<u>471.289</u>	<u>-</u>
(*) De nummering verwijst naar de toelichting			
		2019	2018
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		108,1	-
Beleidsdekkingsgraad		107,2	-

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2019	2018
BATEN			
Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)	(7)	4.455	-
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)	-17.704	-
		<u>-13.249</u>	<u>-</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(9)	750	-
Pensioenuitvoeringskosten	(10)	156	-
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(11)		
Pensioenopbouw		4.400	-
Rentetoevoeging		-210	-
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-758	-
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten		79	-
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		350.296	-
Wijziging marktrente		74.533	-
Wijziging actuariële uitgangspunten		319	-
Overige wijzigingen		539	-
		<u>429.198</u>	<u>-</u>
Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds	(12)	-483.951	-
Herverzekeringen	(13)	321	-
Overige lasten	(14)	9	-
(*) De nummering verwijst naar de toelichting			
		<u>-53.517</u>	<u>-</u>
Saldo van baten en lasten		<u>40.268</u>	<u>-</u>
	2019	2018	
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Mutatie algemene reserve	34.870	-	
Premiedepot	5.398	-	
	<u>40.268</u>	<u>-</u>	

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2019
Kasstroom uit pensioenactiviteiten	
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	4.375
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico fonds	483.951
Betaalde pensioenuitkeringen	-750
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	-847
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-129
Overige baten en lasten	-9
	486.591
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten	
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	902.023
Betaald inzake aankopen beleggingen	-875.712
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	1.895
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	-511.726
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-491
	-484.011
Mutatie liquide middelen	2.580
<i>Controle kasstroom</i>	
<i>Mutatie liquide middelen</i>	2.579
<i>Af: telling kasstroom</i>	-2.580
	-1
Samenstelling geldmiddelen	
	2019
Mutatie liquide middelen	2.580
Liquide middelen per 31 december	2.580

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term "fonds" is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Collectieve waardeoverdracht

Op 1 oktober 2019 zijn de aanspraken van alle deelnemers van Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group via een collectieve waardeoverdracht ondergebracht in Kring Sligro Food Group bij Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

Wijziging grondslagen

Prognosetafel

Conform het beleid van de kring worden de meest recente CBS Bevolkingsprognose en CBS Maatwerktabellen (inkomensklasse-afhankelijke ervaringssterfte) gehanteerd. De kring is in het boekjaar overgegaan van de CBS Bevolkingsprognose 2018-2060 naar de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. Dit heeft geleid tot een toename van de technische voorziening van 319.

De hiervoor benoemde dotatie als gevolg van de nieuwe grondslagen is opgenomen in het verloop van de technische voorzieningen en is via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

(Reële) waardebepaling

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden zijn gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum, inclusief opgelopen rente:

- Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum.
- Voor niet-beursgenoteerde (participaties in) vastrentende waarden(fondsen) is dit de intrinsieke waarde.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord. De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Premiedepot

Binnen Kring Sligro Food Group vindt pensioenopbouw plaats op basis van een uitvoeringsovereenkomst in de vorm van een collectieve beschikbare premieregeling. Dit betekent dat de feitelijke premie vaststaat en dat jaarlijks getoetst moet worden of de feitelijke premie, eventueel aangevuld vanuit het premiedepot, toereikend is om de reglementaire pensioenopbouw voor het daarop volgende jaar te kunnen financieren. Zo niet, dan dient de reglementaire opbouw voor het daaropvolgende jaar verlaagd te worden zodanig dat de premie wel toereikend is. Zo is er ieder jaar een toereikende premie. Een eventuele verlaging van het opbouwpercentage wordt niet beschouwd als een wijziging van het Pensioenreglement als bedoeld in artikel 19 ("Pensioenreglement").

Conform de uitvoeringsovereenkomst wordt jaarlijks getoetst of de premie naar verwachting voldoet aan de wettelijke eis van een ten minste gedempte kostendekkende premie op basis van verwacht rendement zoals bedoeld in artikel 128 PW.

Maandelijks wordt vastgesteld wat het verschil is tussen de feitelijke CDC premie van 24,5% van de pensioengrondslagen van actieve deelnemers (peildatum 1 januari boekjaar) en de berekende actuariële premie inclusief alle opslagen. Indien dit verschil positief is wordt dit verschil aan het premiedepot toegevoegd. Bij een negatief verschil wordt het verschil aan het premiedepot onttrokken. Daarnaast vinden toevoegingen en onttrekkingen plaats als gevolg van beleggingsrendement over de middelen die in het premiedepot zitten. Het premiedepot kent een minimum van nul.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van de op balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2019:

Overlevingstafels

De voorziening wordt gebaseerd op de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. De sterftetekansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Partnerfrequentie

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Het latent wezenpensioen wordt gewaardeerd met sterfte. De leeftijdsafhankelijke sterftetekans van de hoofddeelnemers wordt toegepast op een veronderstelde volledige uitkeringsduur tot 18 jaar en een halve duur tot 27 jaar in combinatie met een verwacht aantal kinderen en een kans op kinderen per inkomensklasse.

Voorziening voor toekomstige administratie- en excassokosten

Voor toekomstige administratiekosten is de TV verhoogd met 2,2%.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. Omdat de kring is begonnen per 1 januari 2019 is alleen de reservering over 2019 van toepassing. Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is herverzekerd, wordt tegenover de IBNR op de balans een even groot herverzekeringsdeel opgenomen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden en het premiedepot te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening conform het toeslagbeleid. Het gaat hier om de reële dekkingsgraad die in de wet is opgenomen, waarbij de beleidsdekkingsgraad wordt afgezet tegen de dekkingsgraad waarbij de kring volledig kan indexeren, en de lasten van het volledig indexeren vastgesteld worden op de bepaling toekomstbestendig indexeren.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn sterk gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn opgenomen in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Directe beleggingsopbrengsten zijn rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten, e.d. Dividend is verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Indirecte beleggingsopbrengsten zijn gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten:

- Er is geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen.
- Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen.
- Verkoopkosten zijn verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Overige baten

Overige baten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen zijn de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2020 niet te verhogen.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,235%. Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2018.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen zijn vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De afname van de voorzieningen is het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van pensioenen in het verslagjaar.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2,2% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,2% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de reële waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op onder andere de aanpassing van de prognosetafels. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake wijziging grondslagen.

Overige wijzigingen

Hieronder zijn opgenomen de mutaties van de technische voorziening met betrekking tot kanssystemen.

Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds en risico deelnemers

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Herverzekeringen

De herverzekeringslasten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige lasten

Overige lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode:

- Alle ontvangsten en uitgaven zijn hierbij als zodanig gepresenteerd.
- Er is onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

De kring belegt in modules en overlay fondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module- en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2019

	Stand per 1 januari 2019	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde mutaties	Stand per 31 december 2019
Module Rente	-	186.186	-	-	-2.655	183.531
Overlay fondsen	-	97.010	-277.659	293.465	-28.928	83.888
Aandelen fondsen	-	187.400	-191.137	187.971	13.181	197.415
Obligaties	-	212.138	-241.049	29.556	-645	-
Derivaten	-	178	-78	-	-100	-
Overige fondsen	-	192.800	-192.100	-	-4	696
Beleggingsdebiteuren	-	-	-	379	-	379
Liquide middelen	-	-	-	355	44	399
Totaal	-	875.712	-902.023	511.726	-19.107	466.308

Op basis van doorkijk op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen bestaan de modules en fondsen ultimo boekjaar uit onderstaande beleggingscategorieën.

Belegde waarden per beleggingscategorie op basis van doorkijk per 31 december 2019

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rente	-	183.531	-	-	183.531
Overlay fondsen	-	-	83.888	-	83.888
Aandelen fondsen	197.415	-	-	-	197.415
Overige fondsen	-	-	-	696	696
Beleggingsdebiteuren	199	180	-	-	379
Liquide middelen	-	-	-	399	399
Stand per 31 december 2019	197.614	183.711	83.888	1.095	466.308

Onder derivaten zijn de Overlay Fondsen opgenomen. Aangezien de kring niet de onderliggende belegging in zijn bezit heeft, maar alleen een deelneming in de Overlay Fondsen, is feitelijk de exposure van de kring naar een derivatenbelegging, ongeacht de onderliggende asset categorieën daarin.

De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Via de modules Rendement, Inflatie en Rente en Vastgoed- en Overlayfondsen wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in vastgoed, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Aandelen

De aandelen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Aandelenbeleggingsfondsen	197.415	-
Beleggingsdebiteuren	199	-
	<u>197.614</u>	<u>-</u>

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	155.109	-
Hypotheke	28.422	-
Beleggingsdebiteuren	180	-
	<u>183.711</u>	<u>-</u>

Derivaten

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Rentederivaten	<u>83.888</u>	<u>-</u>

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie naar soort:		
Liquide middelen	399	-
Geldmarktfondsen	696	-
	<u>1.095</u>	<u>-</u>

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2019	31-12-2018
Premiedebiteuren	1.529	-
Vordering op verzekeraar inzake IBNR	843	-
Rekening courant Centraal Beheer APF	30	-
	<u>2.402</u>	<u>-</u>

Bij de waardering van vorderingen is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico door het in mindering brengen van een voorziening op de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek voor vaststelling van de voorziening behoort tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	31-12-2019	31-12-2018
Rabobank	<u>2.579</u>	<u>-</u>

Onder de liquide middelen zijn opgenomen kasmiddelen en banktegoeden die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen. Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Stichtingskapitaal en reserves

	31-12-2019	31-12-2018
Premiedepot	5.398	-
Algemene reserve	34.870	-
	<u>40.268</u>	<u>-</u>

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Premiedepot	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2019	-	-	-
Uit bestemming saldo van baten en lasten	5.398	34.870	40.268
Cumulatief	<u>5.398</u>	<u>34.870</u>	<u>40.268</u>
Stand per 31 december 2019	<u>5.398</u>	<u>34.870</u>	<u>40.268</u>

Het verloop van het premiedepot is als volgt nader toe te lichten:

	Premiedepot
Stand per 1 januari 2019	-
- overheveling van Pensioenfonds Sligro Food Group	5.700
- toerekening beleggingsrendement	-212
- onttrekking tekort feitelijke premie t.o.v. gedempte kostendekkende premie	-90
Stand per 31 december 2019	<u>5.398</u>

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen (exclusief Premiedepot)	464.068	108,1	-	-
Af: technische voorzieningen	429.198	100,0	-	-
Eigen vermogen (exclusief Premiedepot)	<u>34.870</u>	<u>8,1</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
Af: vereist eigen vermogen	<u>76.336</u>	<u>17,8</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
Vrij vermogen	-41.466	-9,7	-	-
Minimaal vereist eigen vermogen	18.456	4,3	-	-
Actuele dekkingsgraad		108,1		-
Beleidsdekkingsgraad		107,2		-
Reële dekkingsgraad		85,4		-

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel van DNB. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf Risicobeheer.

De beleidsdekkingsgraad is bepaald met actuele dekkingsgraden van zowel Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group in liquidatie (tot en met 30 september 2019) als van Kring Sligro Food Group (vanaf 1 oktober 2019) en bedraagt ultimo 2019 107,2%.

De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- premiedepot -/- kortlopende schulden) / Technische voorzieningen * 100%.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, dan bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, dan bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

De solvabiliteit van het fonds is niet toereikend. Er is sprake van een reservetekort. Op basis van de actualisatie van het herstelplan die begin 2020 is uitgevoerd, blijkt dat de kring binnen de gestelde termijn uit herstel komt. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2025 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad

Het verloop van de actuele dekkingsgraad is als volgt:

	2019
	%
Dekkingsgraad per 1 januari	104,4
Premie	-0,1
Uitkeringen	-
Toeslagverlening	-
Verandering van de rentetermijnstructuur	8,4
Rendement op beleggingen	-3,8
Overige oorzaken en kruiseffecten	-0,8
Dekkingsgraad per 31 december	108,1

Zie voor de toelichting op de verschillende posten de toelichting van de mutatie technische voorzieningen in de staat van baten en lasten.

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2019	31-12-2018
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:		
Voorziening pensioenverplichtingen	429.198	-
	429.198	-

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2019	2018
Stand per 1 januari	-	-
Pensioenopbouw	4.400	-
Rentetoevoeging	-210	-
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-758	-
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	79	-
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	350.296	-
Wijziging marktrente	74.533	-
Wijziging actuariële uitgangspunten	319	-
Overige wijzigingen	539	-
Stand per 31 december	429.198	-

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2019		31-12-2018	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	4.143	230.796	-	-
Gewezen deelnemers	7.086	135.664	-	-
Pensioentrekkenden	854	55.921	-	-
Schadereserve	-	6.457	-	-
IBNR	-	843	-	-
Niet opgevraagd pensioen	-	18	-	-
Additionele reservering*	-	-501	-	-
	12.083	429.198	-	-

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

* De additionele reservering betreft een correctie van inkomensklassen inactieven (-550) toegekend bij de collectievewaardeoverdracht van de bij Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group in liquidatie opgebouwde aanspraken en nog niet verwerkte waardeoverdrachten op de balansdatum (49).

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een collectieve beschikbare premieregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. De basis voor de pensioenopbouw is de premie. Als de premie niet toereikend is om de pensioenopbouw en de daaraan verbonden (administratie)kosten te kunnen financieren, dan kan het tekort eventueel uit het premiedepot onttrokken worden. Het opbouwpercentage van het ouderdompensioen in de periode 1 oktober 2019 tot en met 31 december 2019 bedraagt 1,7% van de Pensioengrondslag. Tevens bestaat er recht op partner- en wezenpensioen. Deelname aan de regeling is mogelijk vanaf de leeftijd van 21 jaar. Jaarlijks bepaalt het bestuur van het fonds de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd.

Toeslagverlening

Het Pensioenfonds beslist jaarlijks op basis van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober of en in hoeverre per 1 januari een toeslag op pensioenaanspraken en/of pensioenrechten van (gewezen) deelnemers, (gewezen) partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend in Kring Sligro Food Group. Alleen indien en voor zover de middelen van Kring Sligro Food Group, naar het oordeel van het bestuur tenminste toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze verleend. De toeslagverlening op pensioenaanspraken en/of pensioenrechten is voorwaardelijk. De ambitie voor de voorwaardelijke toeslagen voor de deelnemers is maximaal de algemene loonontwikkeling in het voorgaande kalenderjaar op grond van de cao voor Foodservice en Groothandel in Levensmiddelen. De ambitie voor de voorwaardelijke toeslagen voor de gewezen deelnemers, ex-partners en pensioengerechtigden is maximaal de consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen. De toeslagverlening aan gewezen deelnemers, ex-partners en pensioengerechtigden kan nooit meer bedragen dan de toeslagverlening aan de deelnemers. Voor de voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De eventuele voorwaardelijke toeslagverlening wordt uit het beleggingsrendement van Kring Sligro Food Group gefinancierd.

Elk jaar stelt het bestuur vast welke dekkingsgraad vereist is voor volledige toeslagverlening (TBI) op basis van de verwachte prijsinflatie. Dit is de indexatiedekkingsgraad. De indexatiedekkingsgraad die geldt voor de toeslagverlening over 2020 is 124,1%. Er vindt geen toeslagverlening plaats bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Dit leidt tot de volgende toeslagstaffel:

- Bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110%: geen toeslag;
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan 110% maar lager dan de indexatiedekkingsgraad: toeslag naar rato;
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan de indexatiedekkingsgraad: volledige toeslag.

De beleidsdekkingsgraad per 31 oktober 2019 bedroeg 107,5% waardoor er geen toeslag verleend kan worden per 1 januari 2020.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2019	31-12-2018
Vooruitgefactureerde premies	1.449	-
Te betalen herverzekeringspremie's	317	-
Te betalen kosten	57	-
	<u>1.823</u>	<u>-</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds is het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De actuele dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	31-12-2019	31-12-2018
Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	429.198	-
Buffers:		
S1 Renterisico	4.964	-
S2 Risico zakelijke waarden	64.397	-
S3 Valutarisico	3.189	-
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	10.241	-
S6 Verzekeringstechnisch risico	15.093	-
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	18.888	-
Diversificatie effect	-40.436	-
Totaal S (vereiste buffers)	76.336	-
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	505.534	-
Pensioenvermogen (totaal activa - premiedepot - schulden)	464.068	-
Tekort	-41.466	-

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de feitelijke asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Marktrisico's (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico, valutarisico en het grondstoffenrisico. Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, grondstoffen, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

De mate waarin de beleggingsportefeuille van het fonds gevoelig is voor het prijs- en renterisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de risico's die het fonds loopt nader toegelicht.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2019		31-12-2018	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	183.711	4,5	-	-
Totaal beleggingen (na derivaten)	466.308	18,0	-	-
Technische voorzieningen	429.198	25,9	-	-

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het fonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het fonds aan de tegenpartij betaalt. Met een swaption kan het fonds tijdelijk het risico van een verdere rentedaling afdekken. Hiervoor betaalt het fonds een premie. Bij het afsluiten van een swap of een swaption kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	16.499	9,0	-	-
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	52.137	28,4	-	-
Resterende looptijd > 5 jaar	115.075	62,6	-	-
	<u>183.711</u>	<u>100,0</u>	<u>-</u>	<u>-</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Beleggingsinstellingen	27.449	13,9	-	-
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	4.730	2,4	-	-
Nijverheid en industrie	3.872	1,9	-	-
Handel	53.052	26,9	-	-
Overige dienstverlening	78.401	39,7	-	-
Diversen	30.110	15,2	-	-
	<u>197.614</u>	<u>100,0</u>	<u>-</u>	<u>-</u>

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	27.610	14,0	-	-
Noord Amerika	119.625	60,5	-	-
Azië Pacific	18.504	9,4	-	-
Australazië	3.893	2,0	-	-
Opkomende markten	18.253	9,2	-	-
Wereldwijd	9.729	4,9	-	-
	<u>197.614</u>	<u>100,0</u>	<u>-</u>	<u>-</u>

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta-derivaten	Nettopositie na afdekking 2019	Nettopositie na afdekking 2018
Euro	447.043	-	447.043	-
Hong Kong Dollar	4.089	-	4.089	-
Amerikaanse Dollar	2.632	-	2.632	-
Taiwanese Dollar	2.276	-	2.276	-
Zuid-Koreaanse Won	2.276	-	2.276	-
Braziliaanse real	1.398	-	1.398	-
Indiase Roepie	1.384	-	1.384	-
Zuid-Afrikaanse rand	925	-	925	-
Chinese Yuan	754	-	754	-
Thaise Baht	503	-	503	-
Saoedi-Arabische riyal	477	-	477	-
Overig	2.551	-	2.551	-
	<u>466.308</u>	<u>-</u>	<u>466.308</u>	<u>-</u>

S4 Grondstoffenrisico

Het grondstoffenrisico is het risico van waardeveranderingen van beleggingen in grondstoffen of instrumenten die gevoelig zijn voor waardeveranderingen in grondstoffen (commodities).

Het grondstoffenrisico wordt bepaald aan de hand van een daling van de waarde van de beleggingen in grondstoffen met 35%. Ter afdekking van het grondstoffenrisico wordt door het fonds een buffer aangehouden.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse Staat	12.321	6,7	-	-
Andere staten	92.841	50,5	-	-
Financiële instellingen	54.747	29,8	-	-
Handels- en industriële instellingen	9.844	5,4	-	-
Overige	13.958	7,6	-	-
	<u>183.711</u>	<u>100,0</u>	<u>-</u>	<u>-</u>

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Ontwikkelde markten	181.161	98,6	-	-
Opkomende markten	2.550	1,4	-	-
	<u>183.711</u>	<u>100,0</u>	<u>-</u>	<u>-</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2019		31-12-2018	
	In %		In %	
AAA	56.891	31,0	-	-
AA	70.782	38,5	-	-
A	17.266	9,4	-	-
BBB	30.422	16,6	-	-
BB	271	0,2	-	-
Geen rating	8.079	4,3	-	-
	<u>183.711</u>	<u>100,0</u>	<u>-</u>	<u>-</u>

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van CBS Bevolkingsprognose 2019-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het overlijdensrisico van het fonds is herverzekerd.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het risico op premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid is herverzekerd.

Toeslagrisico

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om het pensioen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioenrechten en -aanspraken te geven niet kan worden gerealiseerd. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagtoezegging voorwaardelijk is. Het beleid en de ambitie inzake toeslagverlening is weergegeven in de toelichting van de post 'Indexering en overige toeslagen'.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze. De nominale rente kan worden verminderd met een bepaald (vast) percentage dat de toeslagambitie op lage termijn weergeeft. Ook kan gebruik worden gemaakt van de verwachte loon- of prijsinflatie (afhankelijk van de bepalingen omtrent toeslagverlening in het reglement). Ultimo 2019 bedraagt de reële dekkingsgraad 85,4%.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Betreffende het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

S8 Concentratierisico

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van beleggingen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen, moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Concentratierisico is gemeten naar concentratie van een land of bij een tegenpartij.

Als een kring een gediversifieerde beleggingsportefeuille aanhoudt, mag de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico in het DNB-standaardmodel gelijk worden gesteld aan 0%. Omdat bij de kring sprake is van een gediversifieerde beleggingsportefeuille, heeft het bestuur besloten geen buffer voor concentratierisico aan te houden.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur. Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing houdt het fonds hiervoor geen buffer aan.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

De Corona-crisis heeft in het eerste kwartaal van 2020 geleid tot sterk gedaalde dekkingsgraden. Voor Kring Sligro Food Group betekende dit een daling in de dekkingsgraad van meer dan 10%-punt in het dieptepunt. Per 31 maart 2020 bedraagt de dekkingsgraad van Kring Sligro Food Group ca 96,5%. Sindsdien is een lichte toename zichtbaar, volledig herstel vergt een lange periode. Het bestuur monitort de situatie op continue basis. De werkgever heeft in deze periode geen gebruik gemaakt van de mogelijkheden die in Nederland zijn geboden om de premiebetaling uit te stellen. De premiebetaling is niet opgeschort.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

	2019	2018
Premiebijdragen werkgevers	4.455	-

De kostendeekkende, gedempte kostendeekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2019	2018
Kostendeekkende premie	5.628	-
Gedempte kostendeekkende premie	4.545	-
Feitelijke premie	4.455	-

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2018 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte kostendeekkende premie vastgesteld op 4% rekenrente. De feitelijke premie bestaat uit de premiebijdragen werkgevers van 4.455 en de onttrekking uit het premiedepot van 90 en is daarmee gelijk aan de gedempte kostendeekkende premie. Hiermee wordt voldaan aan de wettelijke eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte kostendeekkende premie.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	4.711	-
Opslag voor uitvoeringskosten	140	-
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	777	-
	5.628	-

De samenstelling van de gedempte kostendeekkende premie is als volgt:

	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	2.430	-
Opslag voor uitvoeringskosten	140	-
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	401	-
Toeslagen (indien en voor zover gefinancierd uit premie)	1.574	-
	4.545	-

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2019	2018
Actuarieel benodigde koopsom	3.687	-
Risicokoopsom overlijden	216	-
Risicokoopsom premievrijstelling	101	-
Opslag voor uitvoeringskosten	140	-
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	401	-
Beschikbaar voor vorming algemene middelen	-90	-
	<u>4.455</u>	<u>-</u>

Het bedrag beschikbaar voor vorming algemene middelen van -90 wordt gefinancierd vanuit premiedepot (bestemmingsreserve).

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

2019	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal	Totaal 2018
Module Rente	199	-2.655	-	-2.456	-
Obligaties	339	-645	-	-306	-
Overlay fondsen	-	-28.928	-	-28.928	-
Aandelen fondsen	199	13.181	-60	13.320	-
Beleggingsdebiteuren/Liquide middelen/Overige	1.102	-60	-431	611	-
	<u>1.839</u>	<u>-19.107</u>	<u>-491</u>	<u>-17.759</u>	<u>-</u>
Mutatie rendement uit delta weerstandsvermogen				-55	-
				<u>-17.704</u>	<u>-</u>

9. Pensioenuitkeringen

	2019	2018
Ouderdomspensioen	593	-
Partnerpensioen	140	-
Wezenpensioen	6	-
Afkopen	11	-
	<u>750</u>	<u>-</u>

10. Pensioenuitvoeringskosten

	2019	2018
Administratiekosten	89	-
Governance kosten	47	-
Uitvoeringskosten	12	-
Bestuurskosten	8	-
	<u>156</u>	<u>-</u>

11. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2019	2018
Pensioenopbouw	4.400	-
Rentetoevoeging	-210	-
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-758	-
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	79	-
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	350.296	-
Wijziging marktrente	74.533	-
Wijziging actuariële uitgangspunten	319	-
Overige wijzigingen	539	-
	<u>429.198</u>	<u>-</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,235%. Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2018.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariële berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitbetaling van pensioenen van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariële berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De onder dit hoofd opgenomen toename de voorziening pensioenverplichtingen is het saldo van de collectieve inkomende waardeoverdracht per 1 oktober 2019 van Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group aan Kring Sligro Food Group.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds. De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Conform het beleid van de kring worden de meest recente CBS Bevolkingsprognose en CBS Maatwerktabellen (inkomensklasse-afhankelijke ervaringssterfte) gehanteerd. De kring is in het boekjaar overgegaan van de CBS Bevolkingsprognose 2018-2060 naar de CBS Bevolkingsprognose 2019-2060. Dit heeft geleid tot een toename van de technische voorziening van 319.

De hiervoor benoemde dotatie als gevolg van de nieuwe grondslagen is opgenomen in het verloop van de technische voorzieningen en is via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

Overige wijzigingen

	2019	2018
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	-601	-
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	105	-
Resultaat op mutaties	-43	-
	<u>-539</u>	<u>-</u>

12. Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

	2019	2018
Collectieve inkomende waardeoverdracht	483.902	-
Inkomende waardeoverdrachten klein pensioen	49	-
	<u>483.951</u>	<u>-</u>

	2019	2018
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
- toevoeging aan de technische voorzieningen	350.296	-

	2019	2018
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:		
- overgenomen pensioenverplichting	132.808	-

Het resultaat op waardeoverdrachten bedraagt 132.808 positief en wordt behaald uit de inkomende collectieve waardeoverdracht per 1 oktober 2019 van de opgebouwde pensioenaanspraken en solvabiliteitsmarge bij Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group in liquidatie naar de kring.

Dit resultaat dient in samenhang gezien te worden met het resultaat op de wijziging van de rentetermijnstructuur (74.533 negatief) omdat de overdracht in het verloop gebaseerd is op de rentetermijnstructuur van 31 december 2018. De feitelijke overdracht heeft plaats gevonden op de grondslagen per de overdrachtsdatum.

De technische voorziening die per 1 oktober is ingebracht op basis van de rentetermijnstructuur van 30 september is 95.531 hoger dan de technische voorziening uit conversie zoals die blijkt uit het verloop technische voorzieningen. Dit verloop is namelijk gebaseerd op de rentetermijnstructuur van 31 december 2018.

Van het resultaat op waardeoverdrachten is ook 5.700 bestemd voor het vormen van het Premiedepot.

13. Herverzekeringen

	2019	2018
Herverzekeringspremie overlijden	216	-
Herverzekeringspremies arbeidsongeschiktheid	101	-
Totaal premies	317	-
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	4	-
	321	-

14. Overige lasten

	2019	2018
Bijdrage weerstandsvermogen uit premie	9	-

OVERIGE GEGEVENS

27 Verslag van het Samengevoegd Belanghebbendenorgaan

Inleiding

Het samengevoegd belanghebbendenorgaan (SBO) heeft als taken het bestuur gevraagd en ongevraagd te adviseren en goedkeuring te verlenen aan voorgenomen bestuursbesluiten die betrekking hebben op de vier standaardkringen die onder zijn bevoegdheid vallen: Kring DC, Kring DB Premie, Kring DB Stabiliteit en Kring DB Koopkracht. Het bestuur legt mede aan de hand van het jaarwerk verantwoording af aan het SBO over het jaar 2019.

Samenstelling SBO

Het SBO bestond eind 2019 uit drie vertegenwoordigers namens de werkgevers, twee vertegenwoordigers namens de werknemers en een lid namens gepensioneerden en gewezen deelnemers. In 2019 was er sprake van een vacature voor een zetel namens werkgevers. Daar is na balansdatum een vacature voor een zetel namens werknemers bijgekomen. In 2020 zullen er na de zomer verkiezingen volgen voor beide vacatures.

Werkwijze en Activiteiten in 2019

Het SBO heeft in 2019 tien keer formeel overleg gevoerd, waarvan twee met het bestuur en twee keer met de raad van toezicht. Ook hebben de leden van het SBO een gezamenlijke opleidingsmiddag met bestuur en raad van toezicht bijgewoond, met de nadruk op maatschappelijk verantwoord beleggen en klantbediening.

Uitgeoefende advies- en goedkeuringsrechten

Het SBO heeft in 2019 verschillende adviesaanvragen en verzoeken tot goedkeuring ontvangen van het bestuur over de standaardkringen. De uitgebrachte adviezen betroffen onder meer de toetreding van nieuwe werkgevers tot de standaardkringen, de risicohouding bij de Kring DC en de actualisering van de Abtn's.

Goedkeuring is verleend aan voorgenomen besluiten van het bestuur inzake de aanpassing van de werkingssfeer van het fonds voor de nieuw toetgetreden werkgevers, de aangepaste herstelplannen, grenzen van de lange termijn risicohouding van Kring DC, een collectieve waardeoverdracht bij Kring DB Stabiliteit, het strategische beleggingsbeleid 2020-2022, het beleggingsplan 2020 en het MVB-beleid.

Het bestuur heeft het SBO daarnaast onder meer om input gevraagd over het aanscherpen van de missie, visie en strategie van het fonds in relatie tot de standaardkringen, het aanscherpen van het communicatiebeleidsplan en over het gebruiksgemak en de begrijpelijkheid van het internetportaal voor werkgevers, (gewezen) deelnemers en gepensioneerden.

Groei Centraal Beheer APF en het belang van de standaardkringen

Het bestuur heeft zich ook in 2019 – met succes – sterk ingezet op het vergroten van de schaal van Centraal Beheer APF. Mede in dit licht is in 2019 een nieuwe bestuurder aangetrokken, de heer Van de Put. Deze schaalvergroting is onder meer van belang bij het verlagen van de kosten per deelnemer, het adequaat kunnen inspelen op de complexiteit van de pensioenwereld en de optimalisering van de klantbediening.

Centraal Beheer APF is met recht één van de grote spelers op de markt van de algemeen pensioenfondsen. Alhoewel het fonds de eigen groei doelstelling nog niet (volledig) heeft waargemaakt, heeft Centraal Beheer APF in 2019 wel de nummer één positie verworven voor wat betreft het grootste aantal aangesloten werkgevers en

deelnemers en het grootste premievolume. Bij het ter perse gaan van dit verslag heeft het fonds bovendien de nummer één positie verworven van het grootst aantal aangesloten pensioenfonds. Het SBO heeft waardering voor deze knappe prestatie en het belang hiervan voor de achterban. Deze positie is bereikt doordat het bestuur zich enerzijds heeft ingeleefd in de pensioenbehoeften van werkgevers en werknemers en anderzijds de belangen van het fonds heeft bewaakt daar waar het standaardiseren van maatregelen van belang is. Bij de schaalvergroting heeft het bestuur naar de mening van het SBO voldoende aandacht voor de belangen van de reeds aangesloten werkgevers en (voormalige) werknemers. Wel blijft het SBO bij het bestuur benadrukken dat het behalen van de groei doelstellingen alle aandacht zal moeten blijven behouden. Dat is ook van belang in relatie tot de lopende financiële zekerheidsstelling. Hiervoor is voorts nodig dat het bestuur goede aandacht blijft houden voor de kwaliteit en professionaliteit van het bestuursbureau, welke in 2019 reeds op punten verder is versterkt. Bekendheid met (aankomende) wet- en regelgeving en aandacht voor de bijzondere positie van het APF, ook bij de Pensioenfederatie en de toezichthouder is daarbij een aandachtspunt voor het SBO.

Het SBO is verheugd vast te stellen dat de groei in 2019 voor een belangrijk deel door toetreding van fondsen en werkgevers tot de standaardkringen komt. Het totaal aantal werkgevers bij de standaardkringen is bijna verdrievoudigd, de kringen zijn daarbij gegroeid met 24.000 deelnemers, dit is bijna 70% van de totale groei van het aantal deelnemers bij het fonds. Dit geeft het SBO vertrouwen dat met de standaardkringen tegemoet wordt gekomen aan de behoeftes die er zijn bij werkgevers en werknemers. Met het hebben van een standaard dc-kring onderscheidt Centraal Beheer zich bovendien van alle andere algemeen pensioenfonds.

Gezien het groot aantal nieuwe werkgevers dat gedurende 2019 is toegetreden, beveelt het SBO voor 2020 aan om standaard inzichtelijk te maken bij de adviesaanvraag inzake de toetreding van nieuwe werkgevers welke eventuele effecten er kunnen zijn voor het zittende collectief. Onderstaand bespreekt het SBO enkele andere thema's die belangrijk waren in 2019.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het bestuur heeft het Maatschappelijk Verantwoord Beleggingsbeleid ("MVB") van het fonds vastgesteld in een beleidsdocument, mede op basis van input van het SBO. De beleggingsovertuigingen zijn verder aangescherpt. Het SBO vindt het belangrijk dat zowel het risico-rendementsperspectief als het maatschappelijk perspectief terugkomen als drijfveren voor het MVB-beleid van het fonds en dat MVB wordt geïntegreerd in de beleggingsportefeuilles. Met een doelgericht MVB-instrumentarium wordt invulling gegeven aan het beleid.

Het SBO onderschrijft de gekozen richting en invulling en heeft het MVB-beleidsplan goedgekeurd.

Communicatie

Het bestuur heeft in 2019 gewerkt aan een nieuw communicatiebeleidsplan, waarvoor ook het SBO verbeter suggesties heeft aangereikt. Het SBO was in 2018 kritisch geweest over de snelheid waarmee communicatie en klantbediening verder werden toegesneden op de behoeften van de belanghebbenden in de standaardkringen. In 2019 zijn goede stappen gezet door het bestuur. Het bestuur heeft het belang van het verder verbeteren van de communicatie en klantbediening naar deelnemers én werkgevers hoog op de agenda geplaatst. Het communicatiebeleidsplan zal in de loop van 2020 worden geëffectueerd. Het SBO heeft het bestuur gevraagd zorg te dragen voor een spoedige implementatie in de jaarplannen, zodat de beoogde ambities uit het plan kunnen worden gerealiseerd.

Risicomanagement

Het SBO heeft geconstateerd dat het bestuur in 2019 stappen heeft gezet om het integraal risicomanagement naar een hoger volwassenheidsniveau te brengen. Het SBO constateert dat in het jaarrapport met name ook de risico's in de operatie en implementatie via de tweede en derde lijn, verder kunnen worden uitgewerkt en doorleeft. Aanbevolen wordt om ook in 2020 verdere stappen te blijven zetten met het risicomanagement.

Financiële positie van de standaard kringen

De financiële positie van de standaardkringen is periodiek besproken met het SBO door het bestuur. Eind 2019 is door het bestuur een toelichting gegeven op de wijze van de vaststelling van de premies voor 2020 en het toeslagbeleid. Daarbij werd duidelijk dat er voor de drie DB-kringen geen ruimte is om een toeslag te verlenen. Ook werd gesproken over een mogelijke korting van de aanspraken bij kring Premie. Uiteindelijk bleek dit niet nodig te zijn. De financiële positie van de kringen zal de komende jaren verbeterd moeten worden. Met name de financiële positie van Kring DB Premie is zorgelijk. Het SBO heeft daarvoor blijvende aandacht gevraagd van het bestuur. De ontwikkelingen na balansdatum, opgetreden door de situatie rondom COVID-19, laten in dat verband geen rooskleurigere situatie zien.

Goede positionering voor overstap op nieuwe pensioenstelsel

Het SBO ziet dat de positionering van de standaardkringen goed is in relatie tot de beoogde invulling van het nieuwe pensioenstelsel. De Kring DC geeft Centraal Beheer APF de nodige kennis om het nieuwe beoogde pensioencontract, waarvan de kaders in het pensioenakkoord zijn vastgelegd, naar verwachting goed uit te kunnen voeren en de overstap van een DB-regeling naar een DC-regeling goed te kunnen begeleiden. Dat geeft het SBO vertrouwen naar de toekomst toe. Tegelijkertijd is het voor het SBO ook van belang dat het bestuur na publicatie van de Hoofdlijnennotitie van Minister Koolmees, zo spoedig mogelijk een goede planning maakt om de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel tijdig, op zorgvuldige wijze te kunnen maken. Het SBO benadrukt daarbij richting het bestuur het belang van communicatie naar de achterban.

Oordeel over het bestuur

Het SBO is tevreden over de inzet van het bestuur om schaalvergroting te bewerkstelligen en tegelijkertijd verder te professionaliseren. Dit is in het belang van zittende en nog toetredende werkgevers en werknemers. Centraal Beheer APF is met recht een van de belangrijke spelers onder de algemeen pensioenfonds in Nederland, maar zal zich hard moeten blijven inzetten voor het behoud van deze goede positie en het verwezenlijken van de eigen groeidoelstelling.

Het SBO is eveneens tevreden over de wijze waarop het bestuur het SBO informeert over de ontwikkelingen bij het fonds en inzet op het verder toesnijden van beleid op de werkgevers en werknemers die zijn aangesloten bij de standaardkringen. Een verbeterpunt voor het bestuur is het tijdig verzoeken van advies- en/of goedkeuring, zodat het SBO voldoende tijd heeft om een zorgvuldig oordeel te vormen. Het tijdig overleggen van een jaarplanning zou hierbij behulpzaam kunnen zijn. Het bestuur maakt naar de mening van het SBO bij de voorgenomen besluiten die het voorlegt aan het SBO een zorgvuldige evenwichtige belangenafweging. Op basis van het voorgaande komt het SBO tot een positief oordeel over het beleid en uitvoering door het bestuur in 2019 en de verantwoording die daarover is afgelegd. Het SBO spreekt het vertrouwen uit dat ook in 2020 de relatie met het bestuur constructief en prettig zal zijn.

Oordeel over de raad van toezicht

Met de raad van toezicht is in 2019 tweemaal gesproken, waarbij de gang van zaken bij het fonds in relatie tot de standaardkringen aan de orde is geweest, evenals de begroting, de jaarrekening van het fonds en het plan van aanpak van de raad van toezicht. Het SBO is positief over het verslag van de raad over 2019 en de uitgebreide toelichting die hierop is gegeven door de raad. Daarbij gaf de raad goede notitie van de aandachtspunten die het SBO in 2019 heeft meegegeven aan het intern toezicht. De raad heeft door een verdere professionaliseringsslag in 2019 ten aanzien van de ondersteuning van de raad en informatieverschaffing vanuit het fonds duidelijk de eigen rol sterker kunnen invullen dan het jaar ervoor en de nodige inzet getoond voor het fonds en zijn belanghebbenden. Het SBO heeft er vertrouwen in dat de raad van toezicht, het bestuur en het SBO verdere stappen blijven zetten voor een optimalisering van de werking van de governance in 2020. Het SBO vraagt ten slotte aandacht aan de raad voor het goed blijven meenemen van het SBO in de bestaande aandachtspunten binnen het fonds en genomen actie vanuit het intern toezicht. Op basis van het voorgaande komt het SBO tot een positief oordeel over het intern toezicht in 2019 en de aan het SBO afgelegde verantwoording. Het SBO ziet ook in 2020 uit naar een constructieve en prettige samenwerking met de raad.

28 Verslag van het Belanghebbendenorgaan kring RBS

Inleiding

Het afgelopen jaar 2019 kenmerkte zich door een relatief stabiele economische omgeving. Over 2019 werd een positief beleggingsresultaat behaald maar voornamelijk de lagere rentestand zorgde voor een verlaging van onze dekkingsgraad van 145% per 1 januari naar 138,1% per 31 december. Op het verzoek van het BO RBS is een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheid van het realiseren van een reële ambitie voor onze kring.

Wij zijn verheugd dat de samenwerking en communicatie tussen het bestuur, ook nu inmiddels met de nieuwe voorzitter, en het BO RBS opnieuw open en constructief was.

Werkwijze van het BO RBS

Het belanghebbendenorgaan heeft wettelijke advies- en goedkeuringsrechten (artikel 115c van de Pensioenwet). Het belanghebbendenorgaan bewaakt of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement juist uitvoert. Uitgangspunt in het handelen van ieder individueel lid van het belanghebbendenorgaan en het belanghebbendenorgaan als geheel is dat gehandeld wordt in het belang van alle belanghebbenden van de pensioenkring, rekening houdend met de korte- en langetermijneffecten van maatregelen. Het belanghebbendenorgaan beschrijft in het jaarrapport 2019 haar bevindingen over de werking van kring RBS.

Overleg van het BO RBS

Het BO RBS is in 2019 drie keer bij elkaar geweest om met elkaar en met het bestuur te vergaderen. Dit was op 20 februari, 3 juni en 18 december. De vergaderingen van het BO RBS bestaan uit een vooroverleg met alleen de leden van het BO RBS en daarna een overleg met het bestuur. Daarnaast overlegde het BO RBS tweemaal met de Raad van Toezicht, op 7 juni en op 25 november.

Instemmings- en Adviesaanvragen aan het BO RBS

Goedkeuring Beleggingsresultaat en beleggingsplan 2019

Advies op ABTN 2018 en bijbehorend crisisplan

Instemming op uitvoeringsreglement

Instemming op pensioenreglement

Instemming op partiële statutenwijziging

Goedkeuring maatschappelijk verantwoord beleggen beleid Centraal Beheer APF

Goedkeuring Strategisch beleggingsbeleid 2020-2022 en beleggingsplan 2020.

Oordeel over beleid van het Bestuur

Naast haar advies- en goedkeuringsrecht ziet het BO RBS ook toe dat het bestuur de uitvoerings- en pensioenovereenkomsten goed uitvoert en geeft ze een oordeel over het beleid dienaangaande van het bestuur. In 2019 zijn de volgende beleidsterreinen onderwerp van gesprek geweest.

Governance

In de vergaderingen die het BO RBS heeft met het bestuur, wordt het geïnformeerd over ontwikkelingen die spelen binnen en buiten het fonds. Zo zijn de nodige wijzigingen in de governance en personele ontwikkelingen zoals aftreden en benoeming van bestuurders en de samenstelling van de Beleggingsadviescommissie aan de orde gesteld, maar ook andere zaken zoals bijvoorbeeld de versterking van het Bestuursbureau en informatie over de toezichthouder inzake lopende onderzoeken.

Het BO RBS is tevreden over de open en transparante houding van het bestuur over deze onderwerpen. Het Belanghebbendenorgaan blijft toezien op een scherpe inzet van het bestuur om een effectief tegenwicht te bieden aan de uitvoeringsorganisatie.

Communicatie

Het BO RBS is positief over de informatievoorziening van het bestuur aan het BO RBS.

In 2019 is de communicatie van het CB APF richting gewezen deelnemers en gepensioneerden en de inrichting van en informatievoorziening door middel van de website veelvuldig onderwerp van gesprek geweest. Het BO RBS is tevreden met de aanpassingen die gemaakt zijn in de wijze waarop deelnemers van Kring RBS op de hoogte gesteld worden van nieuwe informatie die beschikbaar wordt gesteld op een apart deel van de website. Wij zijn betrokken bij het opstellen van een Communicatie beleidsplan voor de jaren 2020-2023, dat echte verbetering moet gaan opleveren voor deelnemers van de kringen.

Financiële situatie en beleggingsbeleid

Het belanghebbendenorgaan heeft een instemmingsrecht ten aanzien van het strategische beleggingsbeleid. De reikwijdte van dit instemmingsrecht is door het BO RBS in goed onderling overleg met het bestuur vastgesteld. Verschillende onderdelen van dit beleid worden in de actualisatie van de beleggingscyclus periodiek herzien. Het BO RBS beschouwt de ervaringen in 2019 als positief. En ook zeker de gelegenheid die er was om een indexatie toeslag te verlenen, die gelijk was aan de inflatie.

In 2019 hebben het bestuur en het Belanghebbendenorgaan in een aparte sessie gesproken over het strategische beleggingsbeleid en de mogelijkheden om het pensioen met grote mate van zekerheid inflatiebestendig te maken. Tijdens deze sessie deelden twee andere pensioenfondsen, die vergelijkbare studies hebben gedaan, hun inzichten. De conclusie van deze sessie was dat onze kring weliswaar een goede dekkingsgraad heeft maar dat deze nog niet zodanig hoog is dat inflatierisico's volledig kunnen worden afgedekt. Het BO RBS spreekt zijn waardering uit voor het bestuur en de beleggingscommissie voor het organiseren van deze bijeenkomst en de constructieve houding ten opzichte van dit onderwerp.

Het BO RBS heeft kennisgenomen van de opmerkingen van de certificerend actuaire. Deze sluiten aan bij de opmerkingen die het BO RBS eerder heeft gemaakt ten aanzien van de onderbouwing.

Het beleggingsresultaat is in 2019 goed geweest. Het positieve sentiment waarmee 2019 geëindigd was, zette de eerste weken van het nieuwe jaar door. De vooruitblik voor 2020 is inmiddels sterk gewijzigd. Door de wereldwijde uitbraak van het coronavirus en de crisis op de oliemarkt zal van het herstel uit 2019 mogelijk niets overblijven. De wereldwijde economie wordt namelijk hard geraakt door de getroffen maatregelen om de verspreiding van het virus in te dammen. De exacte impact is afhankelijk van de mate en de duur van de

genomen maatregelen. Door de economische neergang en de sterk gedaalde olieprijs zijn ook de inflatieverwachtingen afgenomen. Onze dekkingsgraad is verder afgenomen maar nog steeds ruim boven de VEV. Het BO RBS blijft de economische ontwikkelingen en de keuzes van de beleggingscommissie kritisch volgen.

Aandachtspunten voor 2020

Het BO RBS vraagt het Bestuur om in 2020 extra aandacht te geven aan:

- Impact van de gevolgen van de Coronacrisis;
- Maatschappelijk verantwoord beleggen (ESG);
- De kostenontwikkeling naar de toekomst toe binnen de SAAPF in het algemeen;
- Verdere optimalisatie van de werking van het Bestuursbureau;

Het bestuur heeft over verslagjaar 2019 verantwoording afgelegd aan het BO RBS en het BO RBS heeft in de vergadering van 27 mei 2020 advies uitgebracht ten aanzien van het bestuursbesluit tot vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening 2019. Het BO RBS spreekt zijn waardering uit voor de samenwerking met en de getoonde inzet van het Bestuur.

Amsterdam, juni 2020

Namens het Belanghebbendenorgaan van de Kring RBS bij Centraal beheer APF

Idzard van Eeghen (voorzitter)

Karina van den Berg

Jacco Heemskerk

Eliane Kuiper

Stephan Mathu

Sanjin Nabuurs

Adri Verzijl

29 Verslag van het Belanghebbendenorgaan kring Bavaria

Inleiding

Per 1 april 2017 heeft Swinkels Family Brewers (SFB) de uitvoering van haar pensioenregeling ondergebracht in een eigen kring (Kring Bavaria) binnen de Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds (SAAPF). Op datzelfde moment zijn ook de reeds opgebouwde pensioenaanspraken overgedragen vanuit de Stichting Pensioenfonds Bavaria naar het SAAPF.

De medezeggenschap van SFB over het beleid en de uitvoering van de pensioenregeling wordt geregeld via een vertegenwoordiging in het Belanghebbendenorgaan van de kring Bavaria (BO Bavaria). In dit orgaan zijn de verschillende belangengroepen van de kring Bavaria vertegenwoordigd. Het BO Bavaria heeft advies- en goedkeuringsrechten op voorgenomen besluiten van het bestuur.

De Code Pensioenfonds bevat een aantal specifieke normen voor een Belanghebbendenorgaan. Het BO Bavaria past deze normen toe binnen de eigen medezeggenschapsrol. Het BO Bavaria bewaakt of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement juist uitvoert en of de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden daarbij evenwichtig zijn/worden afgewogen. Dit alles zoveel mogelijk in een dialoog met het bestuur.

Samenstelling en zittingstermijnen

De samenstelling van het BO is gerelateerd aan het aantal deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Per einde van het verslagjaar 2019 bestaat het BO Bavaria uit 4 leden:

- 2 vertegenwoordigers namens de Werkgever(s) (waarvan 1 vacature);
- 1 vertegenwoordiger namens de Werknemers;
- 1 vertegenwoordiger namens de Pensioengerechtigden en de Gewezen Deelnemers van wie de Pensioenovereenkomst is beëindigd.

Op initiatief van de BO-leden is - in het kader van de continuïteit van het BO – gedurende het verslagjaar de zittingstermijn voor nieuwe leden en voor herbenoemingen gewijzigd van 4 naar 3 jaar. Ook kan ieder lid maximaal tweemaal worden herbenoemd in plaats van driemaal. Ook is er in dit kader een kandidaat-BO-lid benoemd dat sinds de benoeming eind 2019 als toevoegde de vergadering bijwoont, met als doel uiteindelijk volwaardig BO-lid te worden. Ook wordt er door het BO gezorgd voor deskundigheidsbevordering van het kandidaat-BO-lid, in goede afstemming met het bestuur.

De leden van het BO Bavaria hebben een voorzitter gekozen uit hun midden. De voorzitter is tevens lid van het Kring Overstijgend Medezeggenschapsorgaan (KOM). In oktober 2019 is geconstateerd dat op basis van het actuele deelnemersbestand nog steeds geldt dat de huidige zetelverdeling in lijn is met de bepalingen in de statuten, het BO-reglement en de Pensioenwet. Er zijn dan ook per 1 januari 2020 geen aanpassingen benodigd.

Het BO Bavaria laat zich ondersteunen door een externe deskundige.

Overlegstructuren

In 2019 is het BO Bavaria zes keer zelfstandig bij elkaar geweest om te vergaderen over ontwikkelingen, financiële en actuële zaken en de ontwikkeling van de beleggingen binnen het SAAPF.

Het bestuur en het BO Bavaria zijn daarnaast in 2019 twee keer bij elkaar geweest om aangelegenheden te bespreken die (een van) beide partijen wenselijk achtte(n) om te bespreken en die direct betrekking hebben op de Kring Bavaria. Daarnaast is er in juni 2019 een separaat overleg geweest over het (concept) jaarwerk 2018.

Ook heeft het BO Bavaria tweemaal overleg gehad met de Raad van Toezicht over de uitoefening van haar taken en bevoegdheden met betrekking tot de Kring Bavaria.

Taken van het BO Bavaria

In de statuten van SAAPF is vastgelegd dat het BO Bavaria het bestuur van het SAAPF adviseert over onderwerpen die de kring Bavaria aangaan. De onderwerpen waarover het BO Bavaria mag adviseren dan wel zijn instemming op dient te geven zijn wettelijk vastgelegd in artikel 115c van de Pensioenwet.

In 2019 heeft het BO Bavaria geadviseerd over de volgende onderwerpen:

- *Communicatie omtrent kortingskansen aan deelnemers*
- *Actualisatie van het herstelplan, uitgangspunten*
- *Aanpassingen ABTN*
- *Aanpassingen Crisisplan*

Daarnaast heeft het BO Bavaria goedkeuring verleend aan:

- *Strategisch Beleggingsplan 2020 - 2022*
- *Pensioenreglement – wijzigingen 2019 (afkoop, IORP II e.a.)*
- *Uitvoeringsovereenkomst 2019 - algehele update + verduidelijkingen*

Eigen onderwerpen BO 2019

Het BO Bavaria heeft diverse onderwerpen op de agenda gehad gedurende 2019, veelal uit eigen initiatief. De belangrijkste aspecten daarvan zijn:

- **Opvolging zelfevaluatie en waarborgen continuïteit BO Bavaria:**
Het benoemen van een kandidaat BO-lid en het wijzigen van de zittingstermijn en aantal herbenoemingen. Aandacht voor rooster van aftreden.
- **Financiële situatie en communicatie:**
Het BO heeft – net als het bestuur – nog steeds zorgen over de precare financiële situatie van de Kring Bavaria. De kortingskansen (zesde meetmoment aaneengesloten onder het MVEV, ultimo 2020) is gezien de ontwikkelingen vrijwel onafwendbaar. Het BO heeft er bij het bestuur op aangedrongen om hiervoor in de communicatie nu al aandacht te vragen bij de deelnemers (verwachtingsmanagement); hier heeft het bestuur ook goed op geacteerd.
- **Deskundigheidsbevordering:**
Adviseur Montae verzorgt tijdens de reguliere BO Bavaria vergaderingen de deskundigheidsbevordering van het BO door een toelichting te geven op de actualiteiten en inhoudelijk dieper in te gaan op diverse relevante onderwerpen. Het (principe) Pensioenakkoord en de ontwikkelingen daaromtrent stond daarbij centraal.

Oordeel over 2019

Het BO Bavaria constateert dat het jaar 2019 voor het bestuur met name in het teken heeft gestaan van:

- De groei van het fonds, zowel een groter aantal kringen als een groeiende omvang van de bestaande kringen. En de daarmee gepaard gaande benodigde uitbreiding van de capaciteit bij het bestuur, het bestuursbureau en de uitbestedingspartijen.
- De inrichting van sleutelfuncties in het kader van IORP II.
- DNB onderzoek: afronding.
- Communicatie en verbeteringen, ook naar de belanghebbendenorganen toe.
- Proces & Control: verbeteringen.
- Maatschappelijk Verantwoord Beleggen – draagvlak/uitbreiden/communicatie.
- De financiële ontwikkelingen van de kringen.

Het BO Bavaria heeft in haar oordeel over 2018 extra aandacht gevraagd voor de volgende onderwerpen:

- Het tijdig en volledig toesturen van de instemmings- en adviesaanvragen en overige informatievoorziening aan het BO Bavaria en de verdere optimalisatie van de Proces & Control cyclus:
 - o *Het BO constateert dat er een duidelijke verbeterslag is gemaakt in het proces en de tijdige en volledige aanlevering van de documenten; het concept jaarrapport 2019 is daar een goed voorbeeld van.*
- Maatschappelijk verantwoord beleggen (ESG);
 - o *Het bestuur heeft dit voortvarend opgepakt; tijdens de jaarlijkse Kennis- en beleidsdag voor belanghebbendenorganen is uitgebreid stilgestaan bij het nieuwe MVB beleid, dit is getoetst en*

ook is input opgehaald voor de thema's die voor de achterban van belang zijn in het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid;

- De kostenontwikkeling naar de toekomst toe binnen SAAPF in het algemeen en binnen de Kring Bavaria in het bijzonder (kosten per deelnemer en vermogensbeheerkosten);
 - o *Hier ontbreekt voor het BO nog de concrete doelstelling die het bestuur heeft en ook de onderbouwing van de kostenontwikkeling, in lijn met de groei van het APF.*
- De verdere invulling en implementatie van IORP II (en het informeren van het BO hierover).
 - o *Deze invulling is gerealiseerd en hierover is het BO Bavaria tijdig geïnformeerd.*

In haar oordeel over het verslagjaar 2019 heeft het BO Bavaria daarom met name gekeken naar de bovengenoemde onderwerpen.

In de advies- en instemmingsaanvragen die het BO Bavaria in 2019 heeft ontvangen, is terug te zien dat het bestuur expliciete afwegingen heeft gemaakt van de belangen van de afzonderlijke belangengroepen. Het BO Bavaria is daarmee van mening dat het bestuur voldoet aan de norm van evenwichtige afweging van belangen.

Het BO Bavaria ziet dat het bestuur haar best doet om haar dienstverlening zo optimaal mogelijk in te richten en om te handelen naar de normen van goed bestuur volgens de genoemde Code Pensioenfonds. Het BO is blij om te ervaren dat de communicatie met het BO en de aanlevering van documenten duidelijk is verbeterd in de loop van 2019.

BO Bavaria is verheugd dat er successen behaald zijn op het gebied van nieuwe instroom en de stijging van het belegd vermogen. Het BO gaat ervan uit dat dit uiteindelijk ook een reducerende werking heeft op de uitvoeringskosten voor de diverse kringen.

Het bestuur heeft over verslagjaar 2019 verantwoording afgelegd aan het BO Bavaria en het BO Bavaria heeft in de vergadering van 8 juni 2020 positief advies uitgebracht ten aanzien van het bestuursbesluit tot vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening 2019.

Aandachtspunten 2020

Het BO Bavaria verzoekt het Bestuur om in 2020 extra aandacht te geven aan:

- De precaire financiële situatie van de Kring Bavaria, de kortingskans per ultimo 2020 en de tijdige communicatie daarover;
- Het meedenken met de werkgever om te komen tot een toekomstbestendige pensioenuitvoering voor de (voormalige) medewerkers en pensioengerechtigden van Bavaria/SFB vanaf 2021 en daarna;
- De kostenontwikkeling naar de toekomst toe binnen SAAPF in het algemeen en binnen de Kring Bavaria in het bijzonder (kosten per deelnemer en vermogensbeheerkosten).

Het BO Bavaria heeft er alle vertrouwen in dat het bestuur ook in 2020 de juiste beslissingen neemt om de continuïteit van het SAAPF en de Kring Bavaria voor nu en naar de toekomst te bewaken en veilig te stellen. Het BO wenst het bestuur veel succes in het bijzondere en lastige jaar 2020, in verband met de Corona-situatie en de diverse crisisplannen.

Namens het BO Bavaria,

B. Wellens (Vz)

N.C.A.L. Meeuws

L.M.M. van der Steen

30 Verslag van het Belanghebbendenorgaan Pensioenfondsenkring 1

Inleiding

Op 1 januari 2019 zijn het vermogen en de aanspraken van Stichting Pensioenfonds Cindu International overgedragen aan Centraal Beheer APF. Dit gebeurde samen met de toekomstige pensioenopbouw van werkgever RÜTGERS Resins. Pensioenfonds Cindu is toegetreden tot Pensioenfondsenkring 1, een open kring waar andere pensioenfondsden zich bij aan kunnen sluiten, voor zover sprake is van gelijke wensen en doelen.

Conform de wettelijke vereisten is in 2019 een belanghebbendenorgaan opgericht. In dit verslag wordt gerapporteerd over de activiteiten van het Belanghebbendenorgaan Pensioenfondsenkring 1 (BOP) en wordt een oordeel gegeven over het beleid en uitvoering van het bestuur.

Verklaring BOP

Het BOP geeft in dit verslag een oordeel over de verantwoording van het bestuur t.a.v. Pensioenfondsenkring 1 over het jaar 2019. Het BOP baseert zijn oordeel op contacten met het bestuur, het bestuursbureau, het jaarrapport 2019 en het rapport van de Raad van Toezicht. Het BOP acht de verkregen informatie voldoende om tot zijn oordeel te komen, ervan uitgaande dat het bestuur een goedkeurende verklaring ontvangt van de certificerende actuaire en de accountant.

Taken en bevoegdheden

Het BOP let op de belangen van werkgevers, deelnemers en gepensioneerden uit de kring. Het BOP heeft advies- en goedkeuringsrechten op diverse voorgenomen besluiten van het bestuur. Het bestuur legt verantwoording af aan het BOP over het beleid en de wijze waarop het beleid is uitgevoerd voor Pensioenfondsenkring 1.

De adviesrechten van het BOP richten zich onder meer op de ABTN van Pensioenfondsenkring 1 en het communicatie- en voorlichtingsbeleid van de kring. Goedkeuring wordt onder meer gevraagd voor het toeslagbeleid van de kring, vaststelling van het herstelplan voor de kring, en bij een eventuele vermindering van verworven pensioenaanspraken en rechten van de kring.

Tijdens de studiedag op 8 oktober 2019 met de belanghebbendenorganen en de raad van toezicht heeft het bestuur een uitgebreide toelichting gegeven op het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)-beleid. Het beleid sluit aan bij UN Global Compact, OESO-richtlijnen en voldoet aan IMVB-convenant. Het BOP is positief ten aanzien van de totstandkoming van dit beleid en vraagt het bestuur de uitvoering van dit beleid met aandacht te volgen en over de uitkomsten hiervan te rapporteren. Op 17 december 2019 heeft het BOP ingestemd met het voorgestelde strategisch beleggingsbeleid 2020-2022 en het bijbehorende MVB-beleid. Het BOP heeft hierbij aandacht gevraagd voor invulling van de risicomanagement functie die proces-georiënteerd is toegepast. Het BOP ziet graag dat de risicomanagementfunctie een oordeel geeft over het operationele én financieel risicomanagement. Naast het strategische beleggingsplan, heeft het BOP in december 2019 ingestemd het beleggingsplan 2020.

Samenstelling

Het BOP is gestart op 14 mei 2019 met drie leden, benoemd vanuit de werkgevers-, werknemers- en gepensioneerden/gewezen deelnemersgeleding. Voorafgaand daaraan zijn door het BOP in oprichting kennismakingsgesprekken gevoerd met het bestuur. Een uitbreiding naar vijf leden door middel van verkiezingen is voorbereid. Er waren echter slechts twee kandidaten voor twee zetels, waardoor directe benoeming van deze twee kandidaten kon plaatsvinden.

Vanaf 1 januari 2020 bestaat het BOP uit vijf leden, die de gepensioneerden en gewezen deelnemers vertegenwoordigen.

Werkwijze en activiteiten in 2019

Het BOP heeft in 2019 vier keer vergaderd, daarnaast is vier keer met het bestuur overleg gevoerd. Daarnaast hebben de leden van het BO een studiebijeenkomst voor alle BO's van het fonds bijgewoond. In 2019 is veel aandacht besteed aan de wijze waarop de kring zou kunnen worden uitgebreid om daarmee ook schaalvoordelen te kunnen behalen.

Groeipotentieel is er bij uitbreiding waarbij zowel vermogen als premie wordt ingebracht. Hierbij is het van belang om de premiedekkingsgraad op een passend niveau te krijgen. Later zou toetreding met alleen actieve premiebetaling mogelijk zijn. In de loop van 2019 werd bekend dat de werkgever RÜTGERS Resins haar activiteiten zou beëindigen en daarmee zou wegvallen als premiebetalende partij in 2020. Daarmee is het karakter van de kring, zonder nieuwe toetreders, veranderd tot een gesloten kring. Een nieuwe visie voor de kring is in ontwikkeling, waarvoor in 2020 een ALM-studie zal worden uitgevoerd.

Financiële positie van de kring

Bij aanvang van de kring was de dekkingsgraad 119,1%. Deze is per einde boekjaar gestegen naar 121,1%. De financiële positie van het fonds maakte het mogelijk gedeeltelijk te indexeren, met 1,44%. Er is geen sprake van een reservetekort, er is dus geen herstelplan.

Begin 2020 zijn door het COVID-19 virus de financiële markten ernstig verstoord, waardoor de dekkingsgraad behoorlijk is gedaald. Deze ontwikkelingen raken ook de discussie die in 2020 is opgestart met het bestuur over de verdere ontwikkeling van de kring.

Overige bevindingen en oordeel

Het BOP is in 2019 enige malen door het bestuur geïnformeerd over de governance en over de ontwikkelingen t.a.v. de groei van het fonds. Hiernaast is het BOP op de hoogte gebracht van de premie en het opbouwpercentage 2020 en over het toeslagbeleid voor de kring. Ook zijn de financiële situatie van het fonds en alle ontwikkelingen die daarbij een rol hebben gespeeld, besproken. Het BOP stelt het op prijs dat het bestuur het BOP regelmatig bijpraat over deze onderwerpen.

Op basis van de ontvangen informatie en de toelichtingen die in de overleggen zijn gegeven, komt het BOP tot een positief oordeel over het beleid en uitvoering door het bestuur over 2019.

Daarbij doet het BOP de volgende aanbevelingen:

- Aandacht voor een stroomlijning en verbetering van de efficiency van de bedrijfsprocessen, waaronder het tijdig ontvangen van verzoeken voor advies- en/of goedkeuring (inclusief de bijbehorende informatie), maar ook de mate van inzet van (dure) specialisten.

- Aandacht voor de uitvoering en rapportage over het MVB-beleid.
- Beoordeling door de risicomanager van het fonds van de operationele en financiële risico's (in aanvulling op de proces-georiënteerde aanpak).
- Effectuering van het communicatieplan.
- Aandacht voor consolidatie en groei van de kringen.

31 Verslag van het Belanghebbendenorgaan Sligro Food Group

Jaarverslag 2019

Het bestuur van Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds (hierna: Centraal Beheer APF) heeft verantwoording afgelegd over haar werkzaamheden in 2019 aan het BO kSFG in een overleg op 26 mei 2020. Het BO kSFG heeft haar vragen en opmerkingen op de jaarstukken gedeeld met het bestuur en daar is door het bestuur opvolging aan gegeven. Op basis daarvan heeft BO kSFG positief advies uitgebracht ten aanzien van het bestuursbesluit tot vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening 2019 voor BO kSFG.

Terugblik

Het jaar 2019 was voor de leden van het BO kSFG een hectisch jaar. Niet in de laatste plaats omdat we naast BO-lid allen ook nog als bestuurders en daarna vereffenaars van de Stichting Pensioenfonds Sligro Food Group i.l. betrokken waren bij de collectieve waardeoverdracht en transitie van de vermogensportefeuille naar de vermogensbeheerder van Centraal Beheer APF per 1 oktober 2019 en de afwikkeling van de liquidatie van dit pensioenfonds. Een zeer intensief proces dat met vereende krachten van alle daarbij betrokken partijen uiteindelijk naar tevredenheid is afgerond.

Eerste ervaringen in de samenwerking met Centraal Beheer APF

Ook voor Centraal Beheer APF was 2019 een bijzonder hectisch jaar, niet in de laatste plaats door de sterke groei in aangesloten werkgevers en kringen bij Centraal Beheer APF, die het ook in 2020 nog doormaakt. Weliswaar een positieve en noodzakelijke ontwikkeling voor Centraal Beheer APF en onze eigen kring, maar aandacht blijft nodig om het fonds efficiënt, tijdig en zorgvuldig te laten opereren naar de toekomst. Door de onderbezetting en vele wisselingen bij het bestuursbureau Centraal Beheer APF sinds onze toetreding hebben wij in de startfase niet de aandacht gekregen die het verdient en is de ondersteuning voor ons als BO kSFG nog niet op het kwaliteitsniveau gekomen dat nodig is voor een goede invulling van onze taken.

We zijn daarover op constructieve wijze in gesprek met het bestuur van Centraal Beheer APF die dit onderkent en de toezegging heeft gedaan daarop in 2020 een inhaalslag te maken. De initiatieven die zijn genomen om het bestuur en bestuursbureau in kwantiteit en in kwaliteit te versterken, juichen wij toe.

Aantal vergaderingen en adviezen BO kSFG

Het BO kSFG heeft in 2019 tweemaal onderling overleg gehad. Daarnaast is er een overleg met het bestuur van Centraal Beheer APF geweest. Er vond in 2019 geen overleg met de raad van toezicht van Centraal Beheer APF plaats.

Centraal Beheer APF heeft in 2019 advies/goedkeuring aan BO kSFG gevraagd voor:

- actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) 2019
- reglement BO kSFG (incl. profielschets)

Vooruitblik 2020

Wij zien uit naar een volledig jaar samenwerking met het bestuur, bestuursbureau en raad van toezicht van Centraal Beheer APF, want naast de uitdaging qua ondersteuning voor het BO kSFG zijn er genoeg andere uitdagingen die om een gezamenlijke inspanning vragen. En dat geldt niet alleen voor Centraal Beheer APF maar voor de Nederlandse pensioensector in zijn geheel. Er is meer dan genoeg werk aan de winkel en een hoogwaardige governance draagt zeker bij aan een betere samenwerking. Samen sterk(er)!

R. van der Sluijs – voorzitter

J. van de Ree – vice-voorzitter

R. Oosterhout – lid

J. Cooijmans – secretaris

32 Verslag van het Kringoverstijgend Medezeggenschapsorgaan

Inleiding

Het Kringoverstijgend Medezeggenschapsorgaan (KOM) houdt toezicht en geeft advies over zaken die niet specifiek een enkele kring betreffen. Daaronder valt het afnemen van de verantwoording door de raad van toezicht en het geven van een oordeel over het handelen van het bestuur. Verder is het KOM betrokken bij de profielschetsen voor leden van het bestuur en de raad van toezicht en benoemingen van dezelfde leden.

Samenstelling

Het KOM bestaat uit een afvaardiging van de belanghebbendenorganen (BO's) van de verschillende kringen in het fonds. In 2019 is het KOM uitgebreid met een afvaardiging vanuit het BO van de nieuw opgerichte kringen Pensioenfondsenkring 1 en vanuit het BO van Kring Sligro. Het voorzitterschap van het KOM rouleert tussen haar leden.

Werkwijze

De statuten vereisen dat het KOM ieder jaar tenminste twee keer overlegt met het Bestuur en de Raad van Toezicht. Het KOM bereidt deze vergaderingen voor door vooraf samen te komen, eventueel door middel van een conference call, en inzichten uit te wisselen. Daarnaast is er tussen de KOM-leden tussentijds overleg op ad hoc basis en als er een advies of besluit van de KOM gevraagd wordt. Het KOM heeft ook buiten de vergaderingen om contacten met (leden van) het bestuur en de raad van toezicht. In 2019 heeft het KOM tweemaal met het bestuur en tweemaal met de raad van toezicht overleg gevoerd. In deze overleggen kwamen onder meer aan de orde de ontwikkeling en groei van het fonds, de governance van het fonds, het jaarwerk en de bevindingen van en relatie met de externe toezichthouder. Met de raad van toezicht is daarnaast nog specifiek gesproken over het werkplan van de raad en over de invulling van de vacature bij de raad.

Goedkeuringen en adviezen

Het KOM is in 2019 gehoord over de profielschets voor de voorzitter van het bestuur en over de benoeming van de heer Bouma tot voorzitter van het bestuur, waarbij het KOM haar vertrouwen heeft uitgesproken in de heer Bouma.

Oordeel

In 2019 heeft het fonds een verdere groei gerealiseerd. Daarbij zijn wijzigingen in het bestuur doorgevoerd en is het bestuursbureau versterkt. De aangekondigde verbeterlagen op het gebied van het risicomanagement, de controle op uitbestede werkzaamheden en de communicatie naar de deelnemers zijn doorgevoerd, maar vragen nog steeds de volle aandacht van het bestuur en het bestuursbureau. Het KOM spreekt haar vertrouwen uit in het bestuur om de verdere groei van het fonds te realiseren. Het KOM waardeert het blijvende commitment dat Achmea middels de financiële ondersteuning aan het fonds geeft.

Aandachtsgebieden 2020

Het KOM richt zich in 2020 op een efficiënte inrichting van de organisatie en de gewenste kwaliteitsslagen op het gebied van onder meer risicomanagement en communicatie. Ook zal het KOM nauwlettend de toekomstige strategie van het fonds en de stroomlijning van de governance blijven volgen. Het KOM streeft daarbij naar een betere vastlegging van zijn verantwoordelijkheden, mede in relatie tot die van de belanghebbendenorganen.

33 Verslag van de Raad van Toezicht

Inleiding

2019 was een intensief jaar voor Centraal Beheer APF (Centraal Beheer APF), met mooie kansen en grote uitdagingen. De groei van het fonds belandde in een stroomversnelling. Honderden nieuwe werkgevers traden toe tot de standaardkringen, waardoor de grens van duizend werd overschreden. Daarnaast verwelkomden we Cindu in Pensioenfondsenkring 1, als ook Chemours, equensWorldline en Sligro ieder in een eigen kring. Tegelijkertijd was de zorg voor een goed pensioen voor de duizenden deelnemers van Centraal Beheer APF ook dit jaar geen rustig bezit. We zagen opnieuw een historische daling van de rente, die een aanslag betekende op de dekkingsgraad van alle kringen. De implementatie van het akkoord tussen sociale partners en het kabinet over een nieuw pensioenstelsel wordt door alle bij het fonds betrokkenen op de voet gevolgd; er tekent zich een toekomst af die de raad van toezicht van Centraal Beheer APF met vertrouwen tegemoet ziet. Het was ook een jaar van welkom en afscheid. Jeroen van der Put kwam het bestuur begin 2019 versterken. Bestuursvoorzitter Huub Hannen besloot om na afloop van zijn zittingstermijn te gaan genieten van zijn eigen pensioen. Naar de overtuiging van de raad van toezicht is een uitstekende opvolger gevonden met Janwillem Bouma. Onder zijn aanvoering gaat het Centraal Beheer APF een nieuwe fase in.

Taken en werkwijze

De raad van toezicht is het interne toezichtorgaan van Centraal Beheer APF zoals dit in de Pensioenwet is bedoeld. Centraal Beheer APF hanteert een onafhankelijk bestuursmodel. Dit betekent dat de taak van de raad van toezicht bestaat uit:

- het toezicht houden op het beleid van het bestuur en op de algemene zaken van het fonds;
- het toezien op een voldoende risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur;
- het in algemene zin met raad terzijde staan van het bestuur;
- een oordeel vormen over het functioneren van het bestuur.

De raad van toezicht richt zich bij zijn werk naar de belangen van de (gewezen) deelnemers, aanspraak- en pensioengerechtigden en werkgevers. Volgens de statuten legt de raad van toezicht verantwoording af aan het Kringoverstijgend Medezeggenschapsorgaan (KOM), Samengesteld Belanghebbendenorgaan (SBO), Belanghebbendenorganen (BO) en schriftelijk en openbaar in het Jaarverslag. In dit verslag presenteert de raad van toezicht zijn bevindingen over het jaar 2019.

Het Centraal Beheer APF is een jong pensioenfonds waarbij nog veel energie gestoken wordt in opbouw en uitbouw. Dit heeft ook in 2019 de nodige aandacht van de raad van toezicht gevergd. De raad van toezicht vervult zijn toezichttaak zodanig dat deze bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering door het pensioenfonds. De raad van toezicht vervult zijn rol met inachtneming van de taken en verantwoordelijkheden zoals vastgelegd in de Wvbp, de statuten van Centraal Beheer APF, het reglement van de raad van toezicht, de Code Pensioenfondsen en de VITP Toezichtcode.

Aandachtsgebieden raad van toezicht 2019

Hieronder bericht de raad van toezicht over zijn werkzaamheden in 2019. Dit geldt als document van verantwoording over alle activiteiten van de raad van toezicht, waaronder de uitvoering van het Werkplan 2019.

A. Ontwikkeling business case en organisatie

De sterke groei van Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds in 2019 is van groot belang voor de deelnemers van het fonds, omdat dit een solide basis biedt voor een toekomstbestendige uitvoering van een goed pensioen voor elke deelnemer. De raad van toezicht heeft altijd in de kracht van het Centraal Beheer APF geloofd, en is verheugd dat deze in 2019 zo breed werd erkend.

Tegelijkertijd betekent deze sterke groei dat er veel van het fonds, het bestuur en de medewerkers gevergd wordt. Eerder heeft de raad van toezicht zijn zorg uitgesproken over de vraag of het fonds de groei wel bij kan houden. De raad van toezicht heeft gezien dat het bestuur dit signaal serieus genomen heeft, en fors geïnvesteerd heeft in kwaliteit en omvang van het bestuursbureau.

De raad van toezicht heeft in dit proces ook zijn eigen verantwoordelijkheid genomen, middels een uitbreiding en versterking van het bestuur. Niet alleen met de komst van vierde bestuurslid Jeroen van der Put, maar ook door de aanstelling van de nieuwe voorzitter, die significant meer tijd en aandacht aan de organisatie kan besteden. De raad van toezicht acht dit alles een noodzakelijke voorwaarde voor een professioneel fonds dat zijn verantwoordelijkheden voluit waar kan maken, ook als de groei in 2020 naar verwachting onverminderd doorzet. Punt van aandacht is en blijft daarbij de kosten-baten-ontwikkeling. De raad van toezicht is van oordeel dat deze past bij de huidige fase van het fonds, maar zal dat onverkort blijven monitoren.

Ondanks de sterke groei in 2019 blijft het een uitdaging de business case te realiseren. Het bestuur en de raad van toezicht hebben hierover intensief overleg gehad. Een en ander heeft geleid tot een update van het businessplan, met een aangescherpte overeenkomst en een hernieuwd commitment van de oprichter. De raad van toezicht heeft vertrouwen in de update van het businessplan en heeft zich er in meerdere gesprekken van verzekerd dat er sprake is van uitgesproken en onverkorte betrokkenheid van de oprichter. De raad van toezicht heeft grote waardering voor de wijze waarop de oprichter dit commitment waarmaakt. Desalniettemin heeft het Centraal Beheer APF alleen bestaansrecht als het uiteindelijk op eigen benen kan staan.

Ontwikkeling uitvoeringskosten; adequaat functioneren van interne beheersing, inclusief de uitbesteding

De scale up-fase waarin Centraal Beheer APF zich nu bevindt, vraagt naar het oordeel van de raad van toezicht ook om een verdere verzakelijking van de relatie met de oprichter en de uitvoeringsorganisaties. De raad van toezicht stelt vast dat deze wens bij alle betrokken partijen leeft, en dat het bestuur in 2019 hierin stevige stappen vooruit heeft gezet. Dit heeft gedurende 2019 de nodige aandacht van de raad van toezicht gekregen. Hij zal er op toezien dat in 2020 dit proces verdergaand voortgang vindt.

B. Risicobeheersing

De raad van toezicht heeft in 2019 bijzondere aandacht besteed aan de uitwerking van het risicomanagement door Centraal Beheer APF. De raad van toezicht heeft moeten vaststellen dat de beoogde verbeteringen van de implementatie en de kwaliteit van het risicomanagementproces en de planning- en controlcyclus niet altijd kon worden gerealiseerd en heeft het bestuur geadviseerd hier verbetering in aan te brengen, met name in de verslaglegging en de duiding van de uitkomsten door het bestuur. Naar verwachting zal de kwalitatieve versterking van het bestuursbureau hieraan bijdragen. De raad van toezicht zal erop toezien dat de voorgenomen verbeteringen in het risico management ook daadwerkelijk worden gerealiseerd.

In 2019 zijn ook de Kringen van Centraal Beheer APF getroffen door de dalende rente, met negatieve gevolgen voor de dekkingsgraad van alle Kringen en dreiging van kortingen voor sommige kringen. De raad van toezicht concludeert dat bij het, waar nodig, opstellen van herstelmaatregelen door het bestuur er sprake is geweest van een evenwichtige belangenafweging. Tevens heeft de raad van toezicht geconstateerd dat er bij twee Kringen, Kring Koopkracht en Kring RBS, in 2019 sprake kon zijn van (een beperkte) indexatie. Ook hierbij is de raad van toezicht van mening dat het bestuur het besluit tot indexatie genomen heeft op grond van een evenwichtige belangenafweging. Het bestuur heeft bij al deze besluiten de belangen van actieven en inactieven, deelnemers

en toekomstige deelnemers expliciet tegen elkaar afgewogen en op grond van deze gegevens besluiten genomen.

IORP2, sleutelfuncties en ESG

De implementatie en uitwerking van IORP II was een complexe aangelegenheid, waarbij met name een goede invulling en bezetting van de sleutelfuncties de nodige tijd en energie heeft gevergd van bestuur en raad van toezicht. Uiteindelijk is dit naar tevredenheid ingevuld. De raad van toezicht heeft er herhaaldelijk aandacht voor gevraagd dat ook de uitwerking van ESG-beleid een onderdeel vormt van de verplichtingen van IORP II. Dat is volgens de raad van toezicht niet goed mogelijk zonder de ontwikkeling van een duidelijke visie op ESG. De raad van toezicht adviseert het bestuur om, in een permanente dialoog met (de vertegenwoordigers van) de deelnemers van het fonds, deze visie en de op basis daarvan gemaakte keuzes te verhelderen. De raad van toezicht beschouwt de opleidingsdag voor de BO's die het bestuur in het najaar van 2019 aan dit onderwerp heeft gewijd als een goede eerste stap. Tegelijkertijd voelt de raad van toezicht de behoefte om beter zicht te krijgen op de uitgangspunten van ESG bij Centraal Beheer APF.

Code Pensioenfondsen

De raad van toezicht houdt bij het toezicht rekening met de acht thema's uit de Code Pensioenfondsen 2018 (verder: Code): 'Vertrouwen waarmaken', 'Verantwoordelijkheid nemen', 'Integer handelen', 'Kwaliteit nastreven', 'Zorgvuldig benoemen', 'Gepast belonen', 'Toezicht houden en inspraak waarborgen' en 'Transparantie bevorderen'. De raad van toezicht heeft in 2019 specifiek aandacht besteed aan de thema's Vertrouwen waarmaken en Kwaliteit nastreven, zoals hierboven is beschreven bij 'Risicomanagement' en 'Ontwikkeling business case en organisatie'. Daarnaast heeft de raad van toezicht het thema 'Zorgvuldig benoemen' in ogenschouw genomen bij de benoeming van de bestuursvoorzitter.

Het bestuur heeft vastgesteld dat in 2019 aan alle normen is voldaan, met uitzondering van norm 33 (diversiteit). De raad van toezicht heeft bij de benoeming van de nieuwe bestuursvoorzitter wel gericht gezocht naar kandidaten die zowel de gender- en leeftijdsdiversiteit van het bestuur zouden versterken. De raad stelt vast dat in ieder geval kon worden voldaan aan het criterium van leeftijdsdiversiteit, doordat de gemiddelde leeftijd van het bestuur met de komst van de nieuwe voorzitter substantieel is gedaald.

C. Pensioenakkoord

In 2019 konden na lange en intensieve onderhandelingen de handtekeningen worden gezet onder een pensioenakkoord tussen werkgevers en werknemers. In 2020 volgt naar verwachting duidelijkheid over de precieze uitwerking, maar de raad van toezicht heeft al kunnen vaststellen dat het Centraal Beheer APF in beginsel goed uit de voeten kan met de contouren van het nieuwe stelsel. Bijvoorbeeld omdat het Centraal Beheer APF deelnemers al veel inzicht biedt in hun persoonlijke pensioensituatie en zij nauw betrokken worden bij de bepaling van de risicohouding. Maar ook omdat het Centraal Beheer APF het enige APF is met een DC-Kring. De raad van toezicht heeft vastgesteld dat het bestuur nauw contact onderhoudt met de uitvoerders, die zich ook prepareren op de komst van het nieuwe stelsel. De raad van toezicht verwacht dat in 2020 dit onderwerp onverminderd actueel zal blijven.

D. Toezicht op inrichting en uitvoering van communicatie

De raad van toezicht heeft in 2019 besloten zich jaarlijks te verdiepen in een specifiek thema; het thema van zijn eerste verdiepende verkenning is deelnemerscommunicatie. Ten behoeve van deze verkenning heeft de raad een aantal gesprekken gevoerd met medewerkers, managers en directie van Achmea Pensioenservices (APS), met bestuursleden en de directeur bestuursbureau van Centraal Beheer APF. De raad van toezicht heeft zijn bevindingen en aanbevelingen met het bestuur van Centraal Beheer APF gedeeld en realiseert zich daarbij dat het bestuur een aantal punten zelf reeds op de agenda heeft staan.

De raad van toezicht stelt vast dat het bestuur van het APF werkt aan een strategisch communicatiebeleidsplan en dat het bestuur op betrokken en voortvarende wijze de inhoudelijke sturing op dit thema aan het neerzetten is. De raad van toezicht stelt tevens vast dat de diversiteit van de achterban van Centraal Beheer APF groot is;

zowel in sociale achtergrond van de deelnemers als in pensioenregelingen. De communicatie is wel gelaagd, maar kan nog meer worden toegespitst op de diversiteit van de achterban.

De raad van toezicht heeft naar aanleiding van zijn verdiepend onderzoek onder meer de volgende aanbevelingen aan het bestuur ten aanzien van deelnemerscommunicatie:

- De raad van toezicht adviseert het bestuur om bij het herijken van het strategisch plan het onderscheidend vermogen van Centraal Beheer APF als uitgangspunt te nemen en dit duidelijk in de deelnemerscommunicatie tot uiting te brengen.
De achterban van Centraal Beheer APF kent een grote diversiteit; zowel qua grootte van klanten, als persoonlijke kenmerken van deelnemers en vormen van pensioenregelingen. Dit levert de nodige uitdagingen op, maar biedt ook kansen.
- Centraal Beheer APF heeft altijd ingezet op een vergaande digitalisering, ook van de deelnemerscommunicatie. De raad van toezicht juicht deze strategische keuze onverminderd toe, met name gezien de grote keuze aan mogelijkheden van communicatie die hierdoor binnen bereik zijn. De raad van toezicht geeft het bestuur wel in overweging om daarnaast ook aandacht te besteden aan traditionele contactmomenten als spreekuren en fysieke aanwezigheid op de werkvloer.
- Het aanpassen van de website, naar een meer deelnemersgerichte website, acht de raad van toezicht een wijze keuze. Hierbij is het van belang goed na te denken over de informatiebehoefte nu en in de toekomst. Ook de gelaagdheid in informatievoorziening, gezien de diversiteit van de deelnemers, zou daar een rol bij moeten spelen.
- De relatie met de uitvoerders op het gebied van deelnemerscommunicatie kent een groeiende verzakelijking, waarbij het bestuur de regie neemt over de inhoudelijke sturing op dit terrein. De raad van toezicht vindt dit een gewenste ontwikkeling en adviseert voortvarendheid in het vervolg.
- De communicatiecyclus kan uitsluitend goed functioneren als uitvoerders, bestuur en bestuursbureau voorzien zijn van goede managementinformatie over deelnemerscommunicatie of incidenten. De raad van toezicht vraagt het bestuur bij het proces van verzakelijking hier specifiek aandacht aan te besteden.

Nieuwe klanten

In 2019 heeft de raad van toezicht goedkeuring verleend aan de collectieve waardeoverdrachten van Sligro, Chemours en equensWordline. Deze groei van het fonds is essentieel vanuit het belang van continuïteit voor het fonds én de (huidige en nieuwe) deelnemers. Van bestuur, bestuursbureau en raad van toezicht heeft dit de nodige inspanning gevraagd. De raad van toezicht is dan ook verheugd te kunnen vaststellen dat de binnenkomst van nieuwe werkgevers en pensioenfondsen voorspoedig verloopt en dat de administratieve processen om dit te realiseren verder zijn verstevigd en voldoen aan de eisen. De besluitvorming van het bestuur bij de implementatie van deze CWO's verdienen naar de overtuiging van de raad het predicaat evenwichtig. De beoogde groei van het fonds die hiermee is gerealiseerd leidt tot meer efficiency en meer toekomstbestendigheid binnen Centraal Beheer APF. Dit is in het belang van alle deelnemers, zowel zij die al langer aan het APF verbonden zijn, als de nieuw binnenkomende deelnemers.

Wijziging samenstelling bestuur en bestuursbureau

In 2019 heeft bestuursvoorzitter Huub Hannen na vier veeleisende jaren afscheid genomen van Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds. De raad van toezicht waardeert zeer wat hij voor het fonds heeft betekend; zijn verbindende, professionele en aimabele bijdrage is onmisbaar geweest in de start up-fase van het fonds.

Na een zorgvuldige selectieprocedure conform de statuten heeft de raad van toezicht, gehoord het Kringoverstijgend Medezeggenschapsorgaan (KOM) en op voordracht van de oprichter en het bestuur, op 17 september 2019 Janwillem Bouma benoemd tot nieuwe bestuursvoorzitter.

Begin 2020 heeft de raad van toezicht ook een nieuwe bestuurssecretaris en een nieuwe risicomanager kunnen

verwelkomen. De raad van toezicht beschouwt deze benoemingen als verbetering van de interne organisatie van het fonds en kijkt uit naar een goede samenwerking.

Werkwijze

In 2019 heeft de raad van toezicht vijftien keer vergaderd met het bestuur. Dit betreft ook de extra vergaderingen over nieuwe toetredingen, alsmede de uitwerking en het monitoren van acties verband houdende met de door DNB in 2019 vastgestelde bevindingen. Specifiek is met het bestuur gesproken over het geactualiseerde businessplan, de meerjarenbegroting en over de missie, visie en strategie. De strategie wordt in 2020 verder uitgewerkt.

De raad van toezicht heeft in 2019 twee maal gesproken met de (Samengevoegd) Belanghebbendenorganen van de Kringen en met het KOM. De raad van toezicht heeft ook gesproken met zowel de vertrekkende als de nieuw aangestelde risicomanager. Met de compliance officer, accountant en actuaris heeft de raad van toezicht tweemaal gesproken. De raad van toezicht heeft deelgenomen aan de opleidingsdag voor alle gremia op 8 oktober, met onderwerpen als ESG, jaarplan beleggingen, ontwikkelingen bij het APF en communicatie naar werkgevers en deelnemers.

Op kwartaalbasis zijn de kwartaalcijfers en de risicorapportages van het afgelopen kwartaal besproken.

Samenstelling raad van toezicht

De raad van toezicht bestaat uit drie leden:

- Mevr. Drs. M. Barth (voorzitter)
- Mevr. Drs. L. van Velden
- Dhr. J. Berkemeijer AAG

Functioneren raad van toezicht

De raad van toezicht heeft in 2019 conform de Code Pensioenfonds een zelfevaluatie uitgevoerd onder externe begeleiding van dhr. S. Peij van de Governance University. Ook het bestuur heeft onder zijn begeleiding een zelfevaluatie uitgevoerd; tenslotte is een sessie met bestuur en raad van toezicht samen gehouden. De raad van toezicht heeft dit proces als buitengewoon waardevol ervaren en dankt dhr. Peij voor zijn inspiratie en positief-kritische reflectie. De voornaamste conclusie luidde dat de raad van toezicht de afgelopen jaren niet altijd toegekomen is aan een vanuit goed governance bezien zuivere vervulling van de eigen rol. Toezichthoudende, bestuurlijke en operationele werkzaamheden liepen soms noodgedwongen door elkaar heen. Vastgesteld is dat dit zeer verklaarbaar is vanwege de start up-fase waar het fonds zich de afgelopen jaren in bevond, en alle tijd en energie die het opbouwen van het fonds van alle betrokkenen gevergd heeft. De nieuwe fase die gedurende 2019 voor het fonds is aangebroken heeft de raad van toezicht in staat gesteld een meer rolvaste positie in te nemen. Verbetering van de rapportages en kwaliteit van de ondersteuning van de raad van toezicht bleek daarbij onontbeerlijk. Dit is in 2019 tot stand gekomen. De raad van toezicht heeft zijn kennis actueel gehouden door het volgen van scholing, zowel buiten als binnen het fonds.

Samenvattend

De raad van toezicht kijkt terug op een jaar waarin veel gevraagd is van alle betrokkenen van het fonds. De raad van toezicht heeft het overleg met het bestuur, de belanghebbendenorganen en overige gremia als constructief ervaren. Naar de mening van de raad van toezicht heeft het bestuur bij de vervulling van zijn taak voldoende blijk gegeven van een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging voor alle deelnemers. Deze evenwichtige belangenafweging is door de raad van toezicht niet alleen in het algemeen geconstateerd, maar ook specifiek vastgesteld op het vlak van het acquireren en incorporeren van nieuwe klanten en hun deelnemers, het versterken van de organisatie en de besluitvorming rond herstelplannen en toeslagverlening.

Goedkeuring jaarverslag en jaarrekening

De raad van toezicht constateert dat het proces van totstandkoming van het besluit van het bestuur tot vaststelling van het jaarverslag en jaarrekening 2019 zorgvuldig is geweest. De raad van toezicht verklaart goedkeuring te verlenen aan het Bestuursbesluit tot vaststelling van het Jaarverslag 2019 en de Jaarrekening 2019.

Zeist, 29 juni 2020

Namens de raad van toezicht,

M.A.M. Barth (voorzitter)

L.M.T. van Velden

J.N. Berkemeijer

Reactie van het bestuur op verslag RvT

Het bestuur heeft kennis genomen van de bevindingen en aanbevelingen van de RvT. Het bestuur dankt de RvT voor de aanbevelingen en geeft hier invulling aan.

Ook het bestuur is trots op de ontwikkeling die Centraal Beheer APF heeft doorgemaakt in 2019 op het gebied van de toename van het aantal aangesloten werkgevers en pensioenfondsen en de versterking van het bestuur en het bestuursbureau. Zoals uit het bestuursverslag blijkt is het een bewogen jaar geweest waarin we zijn geconfronteerd met negatieve ontwikkelingen op de financiële markten en in 2020 het begin van de Corona-crisis. Tegelijkertijd is het bestuur uitgebreid met twee nieuwe bestuurders, waaronder een nieuwe voorzitter en hebben we afscheid genomen van onze vorige voorzitter. Bovendien is het bestuursbureau in 2019 en begin 2020 verder versterkt. Met al deze ontwikkelingen zijn we in staat geweest een flink aantal nieuwe werkgevers en fondsen te verwelkomen waardoor we flink zijn gegroeid ten opzichte van 2018 en waarmee we onze targets voor 2019 ruimschoots hebben gehaald.

We hebben de basis voor onze toekomstbestendigheid verder verstevigd en hebben er voor gezorgd dat we nog beter voorbereid zijn op het nieuwe pensioenstelsel. Zo is ook veelvuldig contact geweest met onze toezichthouders AFM en DNB over de passendheid van onze oplossingen zoals het vaststellen van de risicohouding, het automatisch sturen op basis van de risicohouding, het doorbeleggen en het aansluiten van onze lifecycles op onze variabele uitkeringen na pensioendatum en het rechtstreeks inkopen van DB aanspraken vanuit onze DC regelingen.

In 2019 hebben we de basis gelegd voor het verder optimaliseren van onze business case in nauw overleg met onze uitbestedingspartners. Dit overleg zal in 2020 vervolg krijgen om ons in staat te stellen de financiële uitdagingen waaraan de RvT refereert het hoofd te bieden door een solide en toekomstvast businessmodel verder te ontwikkelen waarbinnen we passende afspraken maken en vastleggen over de dienstverlening van onze uitbestedingspartners, de kosten en marktconformiteit daarvan evenals de wijze waarop wij met kosten van onze propositie voor onze klanten en prospects omgaan.

Het bestuur erkent de opmerking van de RvT inzake het risicomanagement proces in die zin dat in 2019 een start is gemaakt met de herijking en implementatie daarvan. Dit is nog niet volledig afgerond. In 2020 is, mede door een wijziging van de risicomanagement samenstelling binnen het bestuursbureau en het instellen van de sleutelfuncties in het kader van IORPII, het risicomanagement proces verder opgepakt en geprofessionaliseerd. Dit zal onder andere leiden tot een verbeterd risicomanagement raamwerk en een eerste Eigen Risico Beoordeling in 2020.

Met de herinrichting van de communicatiecommissie heeft het bestuur invulling gegeven aan de prioriteit die het bestuur heeft gegeven aan de communicatie met onze deelnemers. Dit wordt gecontinueerd in 2020 waarin we onder andere werken aan een verbetering van de (management)informatie voor bestuur en andere gremia en onder andere onze website aanpassen naar aanleiding van opmerkingen daarover tijdens de studiedag voor onze belanghebbendenorganen in oktober 2019. Tijdens die sessie is ook uitgebreid stilgestaan bij ons ESG-beleid en is de input op dat gebied opgehaald bij onze achterban. Ook deze input is verwerkt en wordt in 2020 tot uitvoer gebracht.

Het bestuur is door de ontwikkelingen in 2019, de zaken die in 2020 al zijn opgepakt en onze strategische plannen waar momenteel aan wordt gewerkt, van mening dat we klaar zijn voor de toekomst. We zien die met veel vertrouwen tegemoet en we zijn ervan overtuigd dat we de beste oplossing voor onze stakeholders kunnen blijven bieden.

Het Bestuur dankt de RvT voor zijn grote betrokkenheid en de constructieve samenwerking.

Zeist, 29 juni 2020

Het bestuur van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds handelend onder de naam Centraal Beheer APF:

Drs. J.Bouma, voorzitter

Drs. H.A. Kempen, plaatsvervangend voorzitter

Drs. A.B. Peters-Derksen AAG, bestuurslid

Drs. L.J. van der Put RBA, bestuurslid

34 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Zeist gecontroleerd. Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds en de collectiviteitkringen Kring DC, Kring DB Koopkracht, Kring DB Premie, Kring DB Stabiliteit, Kring RBS, Kring Bavaria, Kring Pensioenfondsenkring 1 en Kring Sligro op 31 december 2019 en van het saldo van baten en lasten over 2019 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 31 december 2019.
- De staat van baten en lasten over 2019.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.
- De financiële verantwoording van de collectiviteitkringen Kring DC, Kring DB Koopkracht, Kring DB Premie, Kring DB Stabiliteit, Kring RBS, Kring Bavaria, Kring Pensioenfondsenkring 1 en Kring Sligro, per collectiviteitkring bestaande uit:
 - de balans per 31 december 2019.
 - de staat van baten en lasten over 2019.
 - de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Paragraaf ter benadrukking van de impact van het coronavirus

Het Coronavirus heeft ook invloed op Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds. In de toelichting gebeurtenissen na balansdatum in de jaarrekening heeft het bestuur de huidige impact toegelicht voor de bedrijfsomgeving en de kringen. Zij geven aan dat het op dit moment voor hen niet goed mogelijk is om in te schatten wat de invloed van het Coronavirus is op de financiële prestaties van de kringen. Voor de bedrijfsomgeving is de impact beperkt.

Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening".

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 40.000. De materialiteit is gebaseerd op 1% van de governancekosten (inclusief interest) in de bedrijfsomgeving van het pensioenfonds. Eveneens op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de financiële verantwoording per collectiviteitkring bepaald.

Deze materialiteit is gebaseerd op 1% van het pensioenvermogen van de collectiviteitkring.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de organen belast met governance overeengekomen dat wij aan de organen belast met governance tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven 5% van de materialiteit rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds heeft de uitvoering van de financiële administratie, pensioenadministratie en het vermogensbeheer uitbesteed aan uitvoeringsorganisaties. De financiële informatie die ontvangen wordt van deze uitvoeringsorganisaties over administratieve basisgegevens die resulteren in de technische voorzieningen, premiebijdragen, uitkeringen, beleggingen, beleggingsresultaten en weerstandsvermogen zijn opgenomen in de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

Wij hebben gebruik gemaakt van een andere accountant bij de controle van de financiële informatie over de beleggingen en beleggingsresultaten die ontvangen is van de uitvoeringsorganisatie. Gegeven onze verantwoordelijkheid voor het oordeel bij de jaarrekening zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controlewerkzaamheden door de andere accountant. Wij hebben de andere accountant instructies gestuurd over de te volgen controleaanpak, de te hanteren materialiteit en de attentiepunten. Wij hebben de rapportage van de andere accountant geëvalueerd, de uitkomsten besproken en een dossierreview verricht op het dossier met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij de uitvoeringsorganisatie, gecombineerd met aanvullende werkzaamheden op niveau van het pensioenfonds, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de organen belast met governance gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

- *Berekening en financiering van het weerstandsvermogen van de bedrijfsomgeving*

Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds dient een weerstandsvermogen aan te houden voor het opvangen van bedrijfsrisico's waarvan de eventuele financiële gevolgen niet ten laste kunnen worden gebracht van een collectiviteitskring. De hoogte van het weerstandsvermogen is afhankelijk van het beheerde pensioenvermogen, de eventuele dekking van aansprakelijkheidsrisico's en de uitkomsten van de interne risicoanalyse. In hoofdstuk 4 Toelichting, onderdeel "Weerstandsvermogen" van de Bedrijfsomgeving is beschreven aan welke voorwaarden het weerstandsvermogen dient te voldoen, hoe de hoogte ervan is bepaald en op welke wijze de financiering is geregeld. Het wettelijk uitgangspunt is dat dit vermogen doorlopend voldoende beschikbaar moet zijn. Een toelichting op het vereiste en aanwezige weerstandsvermogen en de wijze van financiering is weergegeven in noot 3 onderdeel "stichtingskapitaal en reserves" van de Bedrijfsomgeving.

Wij hebben de vaststelling van het vereiste weerstandsvermogen getoetst aan de door het bestuur uitgevoerde berekening van het benodigde weerstandsvermogen, het resultaat van de risicoanalyse en de wettelijke bepalingen. Wij hebben vastgesteld of de toelichting op het aanwezige weerstandsvermogen voldoet aan de wettelijke bepalingen en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Verder hebben wij getoetst of de gemaakte financieringsafspraken het mogelijk maken dat het benodigde vermogen doorlopend beschikbaar is.

- *Uitbesteding van activiteiten*

Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds heeft de uitvoering van het pensioenbeheer en vermogensbeheer uitbesteed, maar blijft conform wetgeving eindverantwoordelijk voor de gehele dienstverleningsketen. De financiële informatie die ontvangen wordt van de uitvoeringsorganisaties is opgenomen in de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds. Het pensioenfonds loopt het risico dat de uitbestede processen niet of onvoldoende worden beheerst en/of dat de ontvangen financiële informatie van de uitvoeringsorganisaties niet betrouwbaar is. In paragraaf 4.4.4 en 4.9 van het bestuursverslag, geeft het bestuur een nadere toelichting over de uitbesteding en de wijze waarop risico's verbonden met deze uitbesteding worden beheerst.

Wij hebben de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen bij de uitvoeringsorganisaties, voor zover relevant voor onze controle van de jaarrekening, beoordeeld. Hierbij hebben wij gebruik gemaakt van de ontvangen ISAE 3402 type II-rapportages. Verder hebben wij kennis genomen van de rapportages van de uitvoeringsorganisaties en de toelichtingen hierop aan het bestuur. Daarnaast hebben wij gegevensgerichte cijferanalyses en deelwaarnemingen uitgevoerd, gericht op de uitkomsten van de relevante financiële informatiestromen.

- *Financiële positie van de collectiviteitkringen en de gevoeligheden ten aanzien van de waardering van de technische voorzieningen*

De technische voorziening, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico collectiviteitkring, betreft de belangrijkste verplichting in de balans van de collectiviteitkringen en vormt één van de belangrijkste componenten voor de berekening van de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per collectiviteitkring.

Bij onze controle hebben wij bijzondere aandacht gegeven aan de waardering van de technische voorzieningen welke tot stand komt op basis van de administratieve basisgegevens en door het bestuur gekozen (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen, zoals sterfte, samenlevingsgegevens, uittredleeftijd, arbeidsongeschiktheid en reactivering alsmede administratie- en excassokosten.

Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds heeft in de toelichting op de grondslagen voor waardering van activa en passiva van de collectiviteitkringen de grondslagen voor de waardering van de technische voorziening toegelicht. In noot 5 bij de financiële verantwoording van de collectiviteitkringen is een verdere detaillering van de technische voorziening gegeven.

Wij hebben de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen (actuariële) veronderstellingen en de gehanteerde waarderingsgrondslagen getoetst en besproken met de certificerend actuaris. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen uit de Pensioenwet. Wij hebben de certificerend actuaris instructies gestuurd over de te volgen controleaanpak en attentiepunten. Wij hebben de rapportage van de certificerend actuaris geëvalueerd en de uitkomsten besproken. Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde administratieve basisgegevens te toetsen.

- *Waardering van beleggingen welke gewaardeerd zijn op basis van waarderingsmodellen en technieken*

De beleggingen zijn een significante post op de balans van de collectiviteitkringen. Deze beleggingen dienen volgens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde.

Voor een groot deel van de beleggingen is de marktwaarde te toetsen aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten, maar er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van waarderingsmodellen. Het met behulp van deze modellen bepalen van de marktwaarde is complex en bevat subjectieve elementen die bij de berekening worden gehanteerd.

In de toelichting op de grondslagen voor waardering van activa en passiva van de collectiviteitkringen geeft Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds inzicht in de gehanteerde waarderingsmethoden van de beleggingen. Een beschrijving van deze modellen en technieken is weergegeven in noot 1 bij de

financiële verantwoording van de collectiviteitkringen. Uit deze toelichting blijkt ook welk deel van de beleggingen op balansdatum is gewaardeerd met behulp van waarderingsmodellen en technieken.

Wij hebben vastgesteld of de in de grondslagen voor waardering van activa en passiva van de collectiviteitkringen beschreven modellen en technieken geschikt zijn om, binnen de geldende wettelijke bepalingen en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Verder hebben wij getoetst of de toepassing van deze modellen en technieken bij het bepalen van de marktwaarde overeenkomstig de beschreven uitgangspunten heeft plaatsgevonden.

Paragraaf ter benadrukking van de impact van het coronavirus

Het Coronavirus heeft ook invloed op Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds. In de toelichting gebeurtenissen na balansdatum in de jaarrekening heeft het bestuur de huidige impact toegelicht voor de bedrijfsomgeving en de kringen. Het bestuur geeft aan dat het op dit moment voor hen niet goed mogelijk is om in te schatten wat de invloed van het Coronavirus is op de financiële prestaties van de kringen. Voor de bedrijfsomgeving is de impact beperkt.

Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Het bestuursverslag.
- De overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de entiteit in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de entiteit te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de entiteit haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De organen belast met governance zijn verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de entiteit.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de entiteit haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controle. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de financiële informatie die ontvangen wordt van de uitvoeringsorganisaties. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de activiteiten.

Wij communiceren met het bestuur en de organen belast met governance onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur en de organen belast met governance dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur en de organen belast met governance over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de organen belast met governance hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 29 juni 2020

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. M. van Luijk RA

35 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het resultaat van de bedrijfsomgeving

Statutair is bepaald dat baten die niet zijn toe te wijzen aan een specifieke Collectiviteitskring worden toegevoegd aan het vermogen van de Stichting (artikel 3, leden 1 en 6). Gezien het afgescheiden karakter van de kringvermogens betekent dit dat resultaten in een kring aan het vermogen van de kring worden toegevoegd.

Bijlage 1: Begrippenlijst

Aandeel	Een aandeel is een deel van het eigendom van een bedrijf. Door het kopen van een aandeel, krijgt de koper een aantal rechten bij een bedrijf. Hierdoor heeft het aandeel een bepaalde waarde.
Abtn	Afkorting voor Actuariële en Bedrijfstechnische Nota. In deze, door de wet verplicht gestelde nota, wordt het beleid van een kring beschreven op het gebied van financiering, beleggingen, pensioenen en toeslagverlening.
Actuele dekkingsgraad	Zie dekkingsgraad
Alpha	Alpha is het extra rendement van een portefeuille bovenop het rendement van de benchmark. Bij een positieve alpha heeft de portefeuille het beter gedaan dan verwacht.
AFM	Autoriteit Financiële Markten.
AG-Prognosetafels	Prognosetafels geven de gemiddelde waargenomen overlevings- en sterftefrequenties binnen de Nederlandse bevolking weer over een afgelopen vijfjarige periode en projecteren die naar de toekomst op basis van de in de in het verleden waargenomen en naar de toekomst doorgetrokken trends in deze frequenties. Zij worden gebruikt bij het berekenen van pensioenpremies en de waardering van de pensioenverplichtingen. Er zijn voor mannen en vrouwen aparte prognosetafels afgeleid: GBM en GBV.
Asset Liability Management (ALM)	Analyse van de onderlinge samenhang van pensioenverplichtingen, premiebeleid en beleggingsportefeuille.
Beleggingsfonds	Instelling die geld van derden belegt in aandelen of andere beleggingssoorten.
Beleggingsmix	De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, zoals aandelen, vastrentende waarden en overige beleggingen. Ook wel beleggingsportefeuille.
Beleidsdekkingsgraad	Sinds 1 januari 2015 zijn pensioenfondsen verplicht om te rekenen met de zogenoemde 'Beleidsdekkingsgraad': het gemiddelde van de dekkingsgraad over de afgelopen 12 maanden. Deze dekkingsgraad is minder gevoelig voor plotselinge of tijdelijke bewegingen.
Benchmark	Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van de beleggingsportefeuille worden afgezet (bijvoorbeeld AEX-index, MSCI-index).

Credits	Engelse benaming voor bedrijfsobligaties. Verzamelnaam voor vastrentende beleggingen die uitgegeven worden door bedrijven met uiteenlopende kredietwaardigheid (ratings).
Deelnemer	De persoon die conform het bepaalde in het Pensioenreglement tot het deelnemerschap is toegelaten en pensioenaanspraken jegens het fonds verwerft.
Dekkingsgraad	De dekkingsgraad laat zien of wij financieel gezond zijn. Is de dekkingsgraad 100%, dan hebben wij precies genoeg geld om de huidige en toekomstige pensioenen zonder verhoging voor inflatie uit te betalen. De dekkingsgraad is de procentuele verhouding tussen de bezittingen, verlaagd met overige schulden en de voorziening pensioenverplichtingen.
Derivaten	Van effecten afgeleide financiële instrumenten (beleggingsproducten), waarvan de waarde afhankelijk is van de waarde van andere meer onderliggende variabelen als valuta's, effecten en rentes. Voorbeelden zijn futures en swaps.
DNB	De Nederlandsche Bank.
Eigen Belanghebbendenorgaan (BO)	Een belanghebbendenorgaan als bedoeld in artikel 115b, lid 1 van de Pensioenwet voor een eigen kring. Dit is het medezeggenschapsorgaan per kring.
Eigen kring	Een kring waarin één pensioenregeling op basis van één Uitvoeringsovereenkomst of Uitvoeringsreglement wordt uitgevoerd.
Eigen vermogen	Buffer om mogelijke waardedalingen van de in de kring aanwezige middelen op te vangen. Iedere kring is verplicht om te beschikken over een voldoende grote buffer.
Ervaringssterfte	Omdat aangenomen wordt dat de werkende bevolking gezonder is dan de niet werkende bevolking wordt op basis van ervaringscijfers op de sterftekansen zoals ontleend aan de prognosetafel een leeftijdsafhankelijke afslag toegepast. Door rekening te houden met deze ervaringssterfte hoeven geen leeftijdscorrecties te worden toegepast.
Feitelijke premie	De feitelijke premie is de premie zoals deze daadwerkelijk wordt geheven in het boekjaar.
Franchise	Het deel van het salaris dat niet wordt meegenomen bij het berekenen van de pensioengrondslag.

Futures	Termijncontract, waarin toekomstige aankoop en verkoop van financiële waarden zijn vastgelegd. Futures worden gebruikt om beleggingsrisico's af te dekken, maar ook voor de uitvoering van tactische asset allocatie.
Gedempte kostendeekkende premie	De gedempte premie wordt berekend door de rente of het rendement te baseren op een voortschrijdend gemiddelde uit het verleden of het rendement op een verwachting voor de toekomst.
Gewezen deelnemer	De voormalige deelnemer die geen pensioen meer verwerft in deze pensioenregeling en die een pensioenaanspraak heeft behouden bij het fonds. In het pensioenreglement is opgenomen wanneer de deelname eindigt.
Grondstoffen	Grondstoffen en goederen waarvan de prijs in hoge mate wordt bepaald door de actuele vraag en aanbod. Voorbeelden zijn olie, graan en metalen.
Herstelplan	In het geval dat de dekkingsgraad van een kring lager is dan de vereiste dekkingsgraad dient de kring een herstelplan op te stellen. In dit plan zijn maatregelen opgenomen waardoor de kring binnen de wettelijke kaders kan herstellen.
High yield	Obligaties met een kredietwaardigheid lager dan BBB.
Kostendeekkende premie	De kostendeekkende premie bestaat uit de actuarieel benodigde premie voor de pensioenverplichtingen, een opslag die nodig is voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen, een opslag voor uitvoeringskosten van de kring en de premie die actuarieel benodigd is voor de voorwaardelijke onderdelen van de regeling.
(Standaard)kring	Een gespecificeerde verzameling van pensioenregelingen die wordt uitgevoerd door het fonds waarvoor een afgescheiden vermogen wordt aangehouden.
Kringoverstijgend medezeggenschapsorgaan	Het orgaan van de Stichting als bedoeld in artikel 17A van de Statuten. Samen met de vertegenwoordigers vanuit de standaardkring(en) en de eigen kring(en) is er een kringoverstijgend medezeggenschapsorgaan (KOM). Het belanghebbendenorgaan zorgt voor de belangen van werkgevers, werknemers en gepensioneerden uit de kring.
Middelloon(regeling)	Het middelloon is de hoogte van het gemiddelde salaris gedurende de hele loopbaan. Bij de middelloonregeling hangt het uiteindelijke pensioen af van het aantal jaren dat een deelnemer bij de werkgever in dienst is geweest en het salarisverloop tijdens deze werkzame periode. Het op te bouwen pensioen is bij deze regeling een gewogen gemiddelde van alle pensioengrondslagen over de gehele periode van deelname aan de regeling.

Minimaal vereiste dekkingsgraad/ Minimaal Vereist Eigen Vermogen	Naast de vereiste dekkingsgraad wordt ook een minimaal vereiste dekkingsgraad (MVEV) berekend. Ligt de beleidsdekkingsgraad onder de minimaal vereiste dekkingsgraad dan is sprake van een dekkingstekort. Als deze situatie zich onafgebroken gedurende 5 jaren voordoet dan moet het fonds binnen zes maanden maatregelen nemen waardoor het in een keer aan het MVEV voldoet.
Obligatie	Een obligatie is een bewijs van deelname in het kapitaal van een bedrijf of de overheid. Het is een schuldbewijs tegen een (meestal) vaste rente. Het is mogelijk om in obligaties te handelen, dit gebeurt op de effectenbeurs.
Opkomende markten	Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.
Pensioengerechtigde	De persoon voor wie het pensioen is ingegaan.
Pensioengrondslag	Het gedeelte van het salaris dat de grondslag vormt voor de pensioenopbouw van een deelnemer. De pensioengrondslag wordt berekend door het pensioengevend jaarsalaris te verminderen met de franchise.
Pensioenreglement	De door het fonds opgestelde regeling met betrekking tot de verhouding tussen Centraal Beheer APF en deelnemer.
Raad van toezicht	In het kader van de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur is voor het intern toezichthoudend orgaan gekozen worden voor een raad van toezicht die het functioneren van het bestuur toetst en jaarlijks daarover aan het bestuur rapporteert.
Reële dekkingsgraad	In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat de kring volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in: 1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%. 2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.
Renterisico	Renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente.

(Rente)swap	Ruil van rendement op een vastgestelde lange rente tegen een variabele korte rente gedurende een vastgestelde looptijd.
Rentetermijnstructuur (RTS)	Maandelijks door DNB gepubliceerde marktrente met een looptijd van 1 tot 60 jaar, waarmee de toekomstige kasstromen van de pensioenverplichtingen worden verdisconteerd.
Samengevoegd belanghebbendenorgaan	Een samengevoegd belanghebbendenorgaan als bedoeld in artikel 115b, lid 1 van de Pensioenwet voor de standaardkringen. Dit is het medezeggenschapsorgaan voor de standaardkringen.
Staatsobligaties	Een staatsobligatie is een obligatie aangegaan door een overheid.
Technische voorziening	Technische voorzieningen worden gevormd om alle uit de pensioenregeling of andere overeenkomsten voortvloeiende pensioenverplichtingen te kunnen nakomen.
Toeslagverlening (indexatie)	Om de koopkracht van pensioenen niet achteruit te laten gaan, kunnen pensioenen worden aangepast. Toeslagverlening is een verhoging van een Pensioenaanspraak of een Pensioenrecht.
Ultimate Forward Rate (UFR)	De UFR is een risicovrije rekenrente voor langjarige contracten, waarin wegens de lange looptijd onvoldoende handel plaatsvindt. Bij looptijden langer dan 20 jaar wordt de langstertermijnrente vastgesteld richting een convergentiepunt.
Uitvoeringsovereenkomst	De overeenkomst tussen een werkgever en het fonds over de uitvoering van een of meer pensioenovereenkomsten.
Vastgoed	Wij spreken van een directe vastgoed belegging als er daadwerkelijk in een gebouw of grond wordt belegd.
Vereist Eigen Vermogen/ Vereiste dekkingsgraad	Om een voldoende mate van zekerheid te hebben dat pensioenverplichtingen kunnen worden nagekomen wordt door DNB een Vereist eigen vermogen (VEV) vastgesteld. De hoogte van het vereist eigen vermogen is grotendeels afhankelijk van de mate waarin een pensioenfonds risico's loopt. Ligt de beleidsdekkingsgraad onder de vereiste dekkingsgraad dan is sprake van een reservetekort en moet het fonds een herstelplan indienen bij DNB. Het vermogen dat nodig is om te bewerkstelligen dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat de kring binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen. Het wordt berekend conform de daarvoor geldende wettelijke regels.
Waardeoverdracht(en)	Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van het opgebouwde pensioenrecht.

Bijlage 2: Nevenfuncties

Nevenfuncties bestuur per 31 december 2019

Naam	Titel nevenfunctie, naam organisatie	Bezoldigd ja/nee
Drs. J. Bouma	Directeur en aandeelhouder, ParBee BV	J
	Voorzitter, Stichting Pensioenfonds Hoogovens	J
	Voorzitter Raad van Toezicht, Pensioenfonds ANWB	J
	Bestuurder, Pensioenfederatie	J
	Chair, PensionsEurope	N
Drs. H.A. Kempen	Eigenaar, Kempen Management & Consultancy	J
	Member Dutch Advisory Board, Amundi	J
	Belegging- Risk management adviseur, BPF Particuliere beveiliging	J
	Bestuurder, BPF Beton	J
	Lid RvT, PNO Media	J
Drs. A.B. Peters – Derksen AAG	Directeur en aandeelhouder, DFAP BV	J
	Associé, VCHolland	J
	Bestuurslid, Stichting Pensioenfonds Sabic*	J
Drs. L.J. van der Put RBA	Bestuurslid, pensioenfonds PostNL	J
	Adviseur van de Beleidsadviescommissie Balansbeheer en Beleggingen, Stichting Pensioenfonds Huisartsen	J
	Bestuurslid, pensioenfonds KLM Algemeen	J
	Voorzitter Commissie Risicomanagement, Pensioenfederatie	N

* vanaf 1 januari 2020

Nevenfuncties raad van toezicht per 31 december 2019

Naam	Titel nevenfunctie, naam organisatie	Bezoldigd ja/nee
Drs. M.A.M. Barth	Eigenaar, Marleen Barth Advies	N
	Voorzitter, Stichting tot Steun van De Jeugd gezinsbeschermers	N
	Voorzitter RvC, IZER	J
	Lid raad van toezicht, GGZ Noord Holland	N
	Voorzitter raad van toezicht, Hogeschool van Amsterdam	J
	Docent, Nationaal Register Toezicht Academie	J
J.N. Berkemeijer AAG	Lid raad van toezicht, PF Medewerkers Apotheken	J
	Strategisch adviseur, Van de Pouw Consultancy	J
	Strategisch adviseur, Blikkenburg	J
Drs. L.M.T. van Velden	Directievoorzitter, NWB Bank	J
	Lid Supervisory Board, Pharm Access Foundation	N

www.centraalbeheerapf.nl

Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds is een handelsnaam van de Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, statutair gevestigd te Leusden en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 64346544. De Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds heeft een vergunning van De Nederlandsche Bank voor het uitoefenen van het bedrijf van algemeen pensioenfonds als bedoeld in artikel 112a van de Pensioenwet.